

*...Адгъыл ушьта здызымқылаз утѳурыхъы анхалазом,
Уа махъық иғшәаз абгъыцқәа еа махъық изғалазом.*

*...Ахра иалкъаз ақгъы дзынқылазом,
Айла иқақаз, даеа зны изгылазом.*

РУШЬБЕИ СМЫР

ИАЛКААУ
ИҖЫМҤАҚӘА
РЕИЗГА

Х-ТОМКНЫ

Апхэынтшэкэтыжырта
Акәа-2011

РУШЬБЕИ СМЫР

ИАЛКААУ
ИҖЫМҤАҚӘА
РЕИЗГА

АҖБАТӘИ АТОМ

*ажәеинраалақәеи
абалладақәеи*

Апхэынтшэкэтыжырта
Акәа-2011

*Р. Смыр. Иалкаау ифымтақәа реизга х-томкны. Аабатәи атом.
Ажәеинраалақәеи, абалладақәеи. – Акәа: Аңхәынтиәкәтәыжсыртә. 2011
– 328 дакьа.*

© Р. Смыр, 2011

«РАДА ГӘЫШЬА» (1994)

АБАРТҚӘА ЗЕГЪ РОУП АПСЫНТӘЫЛА

Уарада гәышьаза, рада,
Уарада – изгымхаз агәыхь...
Ас еиш ацсадгьыл збахьада!
Ахысбыжкәа... асымкәыл... ачыхь...

Уарада зхыҗлоз аеышьта,
Зацшәмаңәа зкәашьымхаз Дал.
Уарада, агәакцөгьа Иацәышга,
Харада ирблыз Цабал...

Уарада ашьхақәа рзызо,
Нас уака инцәоз абыжкәа...
Анышәнапқәа улацш рхьымзо...
Цьаракгьы ирзаркымкәа ацәашькәа...

Уарада изышуаз ахацәа,
Апыхәтәантәи зыхәрашәа зхәоз...
Анра иахьымзас атаца,
Асаби ииаанза итахоз.

Уарада гәышьаза, икылкаан,
Харпарцәа зшьуаз ахеақәа.
Цсаатәпас абахтакәа иртыцраан,
Ицәаа-цәаауа инеиуаз ацсқәа.

Уарада зхәоз рыхтырцашкәа,
Акырынтә биракра зухьаз...

Акаҳара ианымшөаз абаашқәа,
Агарақәа – агәакра иацөынхаз...

Сыхәхәарц акгы сыгым снагыла,
Акы гәыгрупп, сақы шөыла итаҳәхәоуп.
Абартқәа зегь роуп Ацсынтөыла,
Сыцсадгьыл абартқәа зегь роуп.

ДАҒА ФЫРХАЦАК...

– Сан, изакөызеи, закәи саазырцшыз?
Сан, изакөызеи ҳаоны зырцысыз?
– Ацтақәа силахантуеит, ажәәан дыдусеит,
Аха ашыьжь уаацшаанза, нан, ужәәангьы хтуеит.

– Сан, ҳаоны ахышә акы нагәыдччала ицеит,
Сан, изакөызеи иахьцаз сымбазеит?
– Уныхахә мөасит ауп, алцха-агөыцха!
Уцәа ураҳатны, нан, сычкөын, узха!

– Саб дынзырхазеи, ихабарк збазом,
Даауеит хәа сабхәан, ицозеи – даазом?..
– Цөкьарак унымларц азыхәа бзанцы,
Дцеит, икәаны иузааигарц акөылзы!

– Сан, изакөызеи, қызқызыз быжьқәак гоит,
Абар уи ацәуабжь ҳа ҳахь иааигәахоит.
– Ацша ашытыбжь акөхан узжәаз, сгәацацха...
Аха, усқан гәырәала итәхьан рымзырха...

...Лылабжыш лөыкьассеит хцөы-бырфын ан,
– Сычкөын, усеилахәа! Урцыла, умшәан!
Уаб сизыцшымызт сакала сара,
Даеа фырхацак дахшеит Ацсынра!

Жәабран 10, 1993 ш.

ЗОСИМ АБЫЦБА

Ажьырныхәатәи ажәыларәан Гәымста нырцә итаҳаз Блабырхәатәи арғыс Абыцба Маха иңсыбаө ионы ианаарга, иаб Зосим ацәуара ацымхәрас қатахьа иқәицеит, ичкөын иңсы зыхтннцаз Аңсны ахақәитра анауулак, уи инышәынтрағы дыыкәашо ала. Аиааира ашытахь Зосим иажәа иеигзеит игәылацәа ақәыришәаны

Дкәашон, уи ахаца дкәашон,
Гәакрала ихьаацөгьақәа дрылсны.
Игөы аца, ицсы аца акы хәашон,
Ажәәан лацшгөышпөон идьсны.

Дкәашон, уи ахаца дкәашон,
Ицәаакуан хара ацстхәақәа ркалтқәа.
Аарлахәа ацсымра ташәон,
Илаҳәуан зегь зныруаз ацсаатәқәа.

Дкәашон ихацышқәа сихаргөгәа,
Дуазыруан: зегьы-зегь шөеилацәа!
Мап, акгы илшом ҳаға,
Ихаманац ас сицш ахацәа!

Ица инышәынтра дакәшо дкәашон,
Цсуамзар ас зылшарыда?!
Ахрақәа ахахәқәа рөышәшөон,
Еиқәсыртуан: абасцөкьа згәағыда?!

...Ушцашоу ҳацсадгьыл Ацсны,
Утоурых зегь ашыамөақәа анхало?!
Зегьы-зегь рзыхәа уразны,
Уразра мцацшыны иуцрало!..

Дкәашон, уи ахаца дкәашон,
Ичкөын ибжы иаҳазомызт.
Иазымчхакәа ацсымра ташәон,
Ацшацөкьа шанхон, иқәацомызт.

Илымхақәа иртауан иара,
Анацәа рмыткәма гәйтшьяага.
Ахымфасқәа сиеасуан цъара,
Ахымфасқәа – агәацга ҫыхцәага.

Дкәашон, уи ахаца دکәашон,
Цсуамзар ас зылшарыда?!
Ахрақәа ахақәкәа решпәшәон,
Еикәсыртуан: абасцәкәа згәагыда?!

Дкәашон, ихапыцқәа сихаргәгәа,
Дуазыруан: зегы-зегь шәсилацәа!
Мап, акгы илшом хага,
Ихаманац ас сицш ахацәа!

1994

АФ-ЕИШЬЦӘА

*58 шықәса зыцуа Радион Цыцьиолия ицәа Иуреи Русики иваргыланы
Аңсны ахақәитразы деибашьуан. Аха ичкәынцәа рәицьяагы хиааира
иахьымзешт. Хаңсадгьыл иақәырцешт рыҫы*

Аф-сишьцәа сивагыланы сицйрит азы,
Аф-сишьцәа сивагыланы икәпон Аңсны азы.
Шәнсибац хәа ицәацәауа ажәәан лапшуан,
Адгьыл хыцхыцуан, ашья-рәаш кашуан.

Иказ азымчхакәа игәамцын сита,
Акәара зегь ампыщак ихыцт Гәымста.
Рхы акәмызт, Аңсны акәын ирымаз гәырфас,
Харцарцәа жәылан ицон хацацас.

Аф-сишьцәа сивагыланы сицйрхьан азы,
Аф-сишьцәа сивагыланы икәпон Аңсны азы.
Дкахаит – ихъезит аихабы дызгара,
Дкахаит, – дахьышьтоу дуазырусит иара:

«Ахысрақәа сихсыцъаанза умааин, уаацшы!
Иамур, хабду рыцха ивараә сжы!
Хабггы уааихылацш, уаалывагыл хан,
Хәызцәа афырхацәаггы ршья таумырхан».

Ампынгы гәамцхамцуа ихәхәоит, ицәкәырцоит,
Дгәакусит, деицалоит, деицпуесит, дшабоит:
«Сыблақәа ирхыцәало иалагт ашья,
Убжы саҳазомеи, уабакоу, сашья?..

Уабакоу, сашья? – Уамашәа схантахсит,
Уабакоу, сашья? – Уамашәацәкәа хьтахсит».
Ускан аңсәаха игәыхәтәы неигзахьан,
Иашьейтыб исеитыхны инафсан дышьтан.

ИАБАКОУ? ИАБАКОУ? ИАБАКОУ?

*Зыңсадгьыл зхы ақәызцаз Афонаа
рычкәынцәа ирыхъзынылоуп*

Абасцәкәа шәцазарцу шәынкацәа?
Шәыкам хәа хасцар стахзам.
Стәыла сикәзырхоз афырхацәа,
Шәкәыцшцәоуп, аңсра шәыхәтазам.

Сындәылпуесит шәыспылоит хәа сгәыңны,
Цша хьшәашәак сгәаца ицәауесит.
Аңкәырц рәархоит рыетыхны,
Иубазар хәа са исызцауесит.

Иабакоу? Иабакоу? Иабакоу?
Ладантәи-фадантәи абыжькәа.
Саакәахоит сымала сгәакуа,
Ана-ара иакусит ацәашькәа.

Шәыхыызқәа ситасхәоит гәаныла,
Гәаныла зегы-зегь шәсыгәзуесит.

Ацлақәа хырқәақәо игылоу,
Рымцан акәардәқәа лахәусит.

Сыкамызт ас шәыпшзақәоуп хәа,
Игәастомызт ас шпшәызхәхәаз.
Сыкамызт ас шәсилкықәоуп хәа,
Ашьямәақәа ирныланы ицаз.

Иабакоу? Иабакоу? Иабакоу?
Ладантәи-өадантәи абыжкәа.
Сықәхахәит сымала сгәакуа,
Рылабжыш шәусит ацәашкәа.

Ахрақәа аанхәит рыхқәа рыкәае,
(Ас шака гәакра рбахьей?)
Харәаш еибафақәа рхыкәае,
Шакараан харшхьей харбылхьей?!

...Ихаспазом уаха шәызбом хәа,
Гәанылагы ак шәасхәарц саәуп.
Саәуп зыгәра гоу агәра згом хәа,
Интыцзар иааусит хәа сыпшуп.

Иабакоу? Иабакоу? Иабакоу?
Иейхымсыгъзо игоит абыжкәа.
Агаәа савахуп сгәакуа,
Ибылусит, ибылусит ацәашкәа.

АШӘА

Аңыхәтәантәи әжәыларазы акәын. Гәымста ирны анаскьара иағын актәи абригада иатәыз Ешыра-Афонтәи актәи абаталион. Ушыапы ахьургылоз ухьчамызт, әжәәан шәартан. Аңхьакала ага имаз абьар хкқәа зегьы ргәыдицион. Иара дкылатәан, хара хтәқәа неиуан. Артқәа ззымчхаз хәибашьцәак хьаңны идәықәлеит. Уи гәазтәз Рауль Криеи Феликс Даутциеи, Афардан Димеи, Бесик Ахьибейи аацәыркьан, чкәыңцәақәак аарыдхьаланы, «Акәа абаагәара шьямхьшәара изымчхазаз» хәа ашәа аатдыркьейт.

Ихьацуаз азык ирура иақәымшәо иааилахейт. Нас иаахынхәын, рәыцәа инарыдгыланы ашәа инацәа-ааццо, рхьака хәацәдгыл азы хәа ихәхәаны, әжәыларахь еицдәықәлеит

Ацсра хьшәашәа, ацсра мыжда иацәшәазомызт,
Аха ускан, ашәа нагак рызхазомызт.

Ашәа каөит, ицәаа-цәаауа ашәа каөит,
Ихәцәтахазгы иахзынхазгы рлымха итаөит.

Ага имчра шьямхьшәара ирыцхьазомызт,
Ех, абартқәа хьирак рыцха иазхацөомызт.

Ашәа шьтыцуан, иқьызкызуан хашьха зыпкәа,
Иаеыкьасуан ашьяуардын алабжышкәа.

Афырхацәа зынза хьатрак карцөомызт,
Ага имчра шьямхьшәара ирыцхьазомызт.

Ашәа халон, амцәыжәәақәа доуха лыхын,
Гәыцра наган, хьаа хьыган, зынгы ныхан.

Икахауазгы са сыршьит хәа дыхәхәазомызт,
Ага имчра шьямхьшәара ирыцхьазомызт.

Ашәа каөуан, ицәаа-цәаауа ашәа каөуан,
Ихәцәтахазгы, иахзынхазгы рлымха итаөуан.

Цхьака инеиуан ахьырпарцәа еицахазомызт,
Ага имчра шьямхьшәара ирыцхьазомызт.

Аихатә гәашья ирхьцхьыцуан Абырыскыпгы,
(Ацсны лапа ашьямхь узарсуам иагьа ууыргы).

Ашәа шьтыцуан асаркьал еицш зегьы еидкыло,
Амра халон гәыцра-напқәак ирынгыло.

Хәацәдгыл хәыч алабжышкәа хьарбазомызт,
...Ага имчра шьямхьшәара ирыцхьазомызт.

РАДА ГЭЫШЬА

Ҳаҗсадгьыл ахақәитра зхы ақәызцаз
Фридон Аозба ихъзынәылоуп

Гәымста ццак иваоусит,
Дышьтоуп иара ихала.
Ибжы акәара инықәыоусит,
Ицгәырөөит игәала:

«Схьаа тәазом, ишпазура,
Сынқацәарцу мцацәа?
Рада гәышьа, радара,
Ҳаит, амарца, ахацәа!

Сьдгьыл гәакьа рыцхамшьо,
Ас изырпысуада?
Избан сымра зымлашо?
Рада гәышьа, рада?..

Наскьа ацла иеавакны,
Дсалацәкәусит ацсәәа.
Ацъныш жәәан иеалакны,
Дыцшуп иетакнаха.

Сөызцәа, урт зегъ срылыжәга,
Сықәымхааит тынхада!
Рада-гәышьа цәырыжәга,
Рада-гәышьа, рада!

Иамур – сашәа хажәгалап,
Ишәцәахып шәыцсы аца.
Адамра интазгалап,
Сгәакрақәа назаза.

Аха лшарак сыманац,
Снеихалоит хәарада.
Рада-гәышьа – сыканац,
Саныкамгы – рада!

ИУУАН АЛА

1993 ш. март 30 ауха апоет Енвер Ажъыбеи сарей Узабаа абатальон
акны медеҳәшьас иказ Ламара Баз-нхаи хәидтәаланы хәицәажәоз, лак
абжыы ныцакны ауура иалагеит. «Ҳаи, абааңсы, ари ууцытхьаза чкәынак
дәцәтәхоит, уажә изықәшәодах?» – дауазырит Ламара

Ихьантоуп угәыцха,
Узтынчымхсит, мап.
Уула уара рыцха,
Уи уцсы ааивнагап.

Сара мчык сызцәырымцт,
Сара нцәак дыстам.
Азәгы ацсра сызыкәымцт,
Азәгы ацсра ихәтам.

Нас, иухъзеи, апх?
Хгәалақәа сәхәа!
Ах, Сасрыкәа игәашьамх!
Сағанеи лдоуха!

...Цхарак анунымшуа,
Ацъныш дааигәахоит.
Удгьылаз уаныршьуа,
Ужәәангы хахәхоит.

Нас уула рыцха,
Дасак умчым сла.
Узбылзаз угәыцха,
Дунеи иархала.

Саргы исылшом уха,
Аха унсыжьуам, мап.
Судтәалан ахәхәыхәа,
Суццәуа сыршап.

Хәажәкыра 30, 1993

АЦШӘМА ДАЦШӘЫМАН...

Ҷаибашьцәа Гагра ахақәитразы ацыхәтәантәи ржәыларәан дрыткәеит ақыртүа мпыцахалаацәа иреуаз думбейк. «Уиәаны уәанкаужь, уишьуеит, – уцсеиқәырхараз уаиааирoup», – аткәа икәшаны игылаз ачкәыицәа даарылцит маха-шьахалаггы капанлаггы ага иацкыыс акырза еицаз Ешыратәи арфыс Къахьба Нурбеи. Уи акәхеит, инхада-ицсыда хәа иааибакит дара

Ихагаха ацәкәырцкәа шытнахуан амшын,
Абахә еиқәышла шыхынцсыла ирзыцшыи.

Ацстхәакәа аатгылон хара, хараза,
Анышәнапкәа ирылкьон быжкәакгы маза:

Ҷаи, абаац, уабацәа ргәы ноумырхан!
Ҷаи, абаац, харцыс, хымзгык хаумырган!

Руазәк иеиқәирхарц итахгәышыан ицсы,
Аобатәи – ицсадгылае ицшәмара азы.

Алымкәа еидыслазшәа робыцегь еиқәон,
Адгыл тасылон, уа адгыл еиқәон.

Ирыкәшаны игылаз уаө еитуамызт, мап,
Рыхәра цаулақәа хыртуамызт, мап.

Амахәкәа аерылакны ацшацәкьа асәзон,
Ирыцлон азә имчкәа, сәзә имчкәа кацсон.

Уи акәхейт, – агацәгьа дынкахаит деизкьа,
Ҷарцысгы иажәакәа ткьейт – ахыткьа!

«Иудыруаз, ашьажәобы, сызшыырц зтаххаз,
Сыцсадгыл ае сыкоуп! Уи ауп сегзыргәгәаз!»

...Ҷаибашьцәа жәылон, шыта рцашьаггы хазын,
Ацшәма дацшәыман, уа асас дсасын.

Ахәхәабжь... агәырғабжь... ахысра... абылра...
Алымхакәа кьдта изыроуан Ацсыира!

КАМАН

Итынчым, егытынчуп,
Уи хәыцрашәк аҶаауп,
Ицбыицбыз ирцбыицбуп,
Игәыцроуп, ихьаауп.

Каман – хара хгьейора,
Каман – хара хуаз.
Каман хшьа кәапейла,
Назаза изгаз.

Абракоуп, абрака,
ДахьышьҶаз Беслан.
Антипа дангәакуаз,
Ахьлыкәситуаз иан.

Абракоуп, абрака –
Атыркьбақәа шыи,
Раулик ацжәага,
Иеакәырцсны икын.

Уа Цьомаггы иенавамк,
Дахьжәылоз даапкны,
Дахьышьтырхыз Алик,
Игәаца былыи.

Уа Гурик дацәнымхартә,
Дахьаблыз ахца,
Абракоуп ацхәыс-мат,
Дахьыцхаз маза.

Иахьейцырц назаза,
Радиони ицей,
...Еицажәуан адәаза,
Агәакрей ашьей.

Абрака акы ркьаеуп,
Зкьыцьяра ххәуп,

Абрака ҳармачуп,
Акырынтә хаблуп.

...Лабжышны иаёсыз,
Тоурыхк иазхәарым,
Каман хәыч иахтысыз,
Дуней ду иакрым.

Итынчым, егътынчуп,
Уи хәыцрашәк атаауп,
Издынцдыз ирцдынцуп,
Игәыцроуп, ихьяауп.

Каман – сара сгәампра,
Каман – са сыгәшәа,
Каман – хара ххьампра,
Каман – хәхкәыршәа.

Каман – сара ссымтра,
Сеахәхәага нак-нак,
Каман – хә ххәкәитра!
Каман – хә хбирак!

Угәеисыбжә аныоуа,
Дуней зегъ иахъзаит!
Уа уашәахә шысхыоуа,
Уцсы аңан сыцсаит.

РЫЦСАДГЫЛ ИДЫРТБААЗ АГӘЫТБААРА РЗАШОИТ

*Аңсны ахақәитра зхы ақәызцаз Ниазбеи Барцыц ио-ңаңәа Адамыри
Ардашыны ирыхъзынөылоуп*

Иеиньшәеит Ө-гарак, Ө-бжык, Ө-гәыроак,
Ө-гәыцрак, Ө-гәтыхак, Ө-мчык, Ө-дамрак,
Ө-цлакгы рыбгыщкәа ҫышәшәан, инкапсеит,
Рхьяакәа рзырхымгакәа рдацкәагы канзеит.

Иеиццәеит имәыхарц абрака Ө-мцакы,
Исиваржит инаган, аӨ-еишыңәа рразкы,
Зааңәаны икыдшәеит исхыкны Ө-еңәак,
Ө-лахынтцакгы нанызлеит моак.

Аха сзыроын дасакхеит исаҳаз,
Ах, дасакуп сара сыжәәан иахәаз:
«Ахышәахәа ирыцуп, урт хамшкәа ирхәдоуп!
Рыцсадгыл зегъы-зегъ дара ирыңәадоуп!

Шәазызыро аңыс хәыч – уи ашәа рызкуп!
Шьхатәыла акацкацкәагы рыхъз реакуп.
Асеитыхны ихалан ашыауардын хыхъ,
Ирхыхны иагоит урт ргәалакәа, ргәыхъ».

Ашьхәкәа цәажәоит – икәапза ишлахыоу:
«Хзыхкәа сикәзырхаз рыцскәа роуп хара иаххоу,
Хрыкәыхшоуп анаңәа – абас еицш, абас,
Ирхылцыз назаза хә ихәзтаз цаңәас!»

...Рнышәнапкәа иаархыкәшан аңшәлас маза,
Рхаңара мцарсны инаскәоит хараза,
Ишьтырхыз амрагы рхыкны илашәоит,
Рыцсадгыл идыртбааз агәытбаа рзашәоит.

Уарада гәышыаза – хәра-зкь ргәатәуп,
Уарада шәнсебаң! – хәыцра-шәк сыртәуп,
Ас еицш ахыртәртәа уқәашынаң уара,
Акымзарак ухыуам, сзаазаз Аңсына!

СЫЦЛА

*Ҳаңсадгыл зхы ақәызцаз саҳәшыаңа Герман Лакәиа ихъзынөылоуп. Уи
бзиа ибалон хәишәа иахагылоу ахыаңа аңака атәара*

Уңәуаларгы, ухәыцларгы,
Дыказам, дыршыт.
Сыцла рыцха, сыцла,
Ужәәангы хәашыт.

Цшыаала схы наудца,
 Суцгәыроар стахуп.
 Рыцқа уара, рыцқа,
 Хьяала хаилахәуп.

Аха цыаргыы узыбналом,
 Угәала нкацсаны.
 Саргыы ацыс исхало,
 Сзаццазом сцырны.

...Хцәуаларгыы, ххәыцларгы,
 Дыказам, дыршьит.
 Сыцла ката рыцқа,
 Хажәәангыы хәашьит.

Өацхья ара дубоушәа,
 Умахәқәа ларкәуп.
 Усцәыцсыр хәа спәәоушәа,
 Сулацсны ускуп.

1993

ДНЫШЬТАЦАН ИАБ РЫЦҚА...

Тапазәуа Темыр ихъзынобылоуп

Ацх, уи ацх цыаханымгыы сицәан,
 Ихьяцхьян ха хар, урт рцәызқәа рацәан.
 Ахахәқәапәкья арткәацуан игоз ағәи-ци,
 Адгьыл дырпәыгәон уа шыеи лагырзи.

Ацтақәа гәжәәжәон, хаз ажәәан цәауан,
 Дкараха, аарлахәа ачкәын дауан,
 Иаб хәаша дицан – ахтыц иагахьаз,
 Ицсыбаө изнымхарц хацсадгьыл зтаххаз.

Аха ус – изакәызеи?! – даанәсит иара,
 (Ас иагъа хтыс абахьсит Ацсыпра!)

«Алажәқәа сышпарфеи!» – иргыло ухәы-ужьы,
 Уаха наилимшо игон азә ибжыы.

Ииура дақәымшәо ачкәын даацшит,
 Кыр даалак-оакзаргыы, нас игәагьит:
 Днышьтацан иаб рыцқа, азабла дзаазаз,
 Диманы ддәықәлсит зыцсахәага таз.

УАХА ЦСЫТБАРАК КАМЛАКӘА...

Сергеи Цәышба ихъзынобылоуп

Ица зацә изыхәа сдышшылон сара:
 «Сыцсындаз абас еицш сымбакәа».
 «Хилазан уи, дад, еиқәханда Ацсыпра,
 Уаха цытбарак камлакәа».

Избон уи сахьихәапшуаз гәыла дыцсхьян,
 Дабылхьян амцабз ицрасыз.
 Ичкәын ицсы ацака игәытрақәа ижхьян,
 Имчқәа иргәгәон ага ицасаз.

Сцәәжәон гәаныла: «Закәызеи, Анцәа ду,
 Абас еицш, абас хзыхуркьозеи?!
 Ацсадгьыл ихьчозар, ацсадгьыл зтәу,
 Нас иара хшыа затаххозеи?!»

Сылабжыш хыцны иаәуп ацара,
 Сгылоуп, сыбжыы хәа мыргакәа.
 Слымхақәа иртаәусит: «Еиқәханда Ацсыпра,
 Уаха цытбарак камлакәа».

ХАЦСАДГЬЫЛ АГӘЕИСЫРТАӨ...

*Ақсны хәаа икынтә атарцәразы 1993 ш. марттәи ажәыларакәа раан
 Гәымста нырцә итахаз хаибашьцәа рыцсыбаөқәа рырхынхәра мап
 ацәыркит ақыртүа мпыцхалаәцәа*

Ишьтыхны ишөкыхуп шөыхкәа,
Алахәа агәампра иаргәыҕусит.
Ишгац еицш игахоит шөыбжыкәа,
Шьапымшла хауан хәа спәыргәыҕусит.

Ишанхало ишәзыцшуп ацшааа,
Хашьхақәа ирхырхт рыхтырцашкәа.
Ах, шәара сымшкәа, сгәыроа,
Ах, шәара икамхазо сбаашкәа.

Шәашәахә сицырхәоит ацсаатә,
Итаоусит сихымсыҕызо сгәапа:
Зымцахә зыхьчоз аханатә,
Ихацара хьтәы-цхауп наза!

Снапы насырххан – шәхаразам,
Иснырит шәара амцра шәшақәиту.
Ах, сыпкақәа, аацсарак зықөзам,
Ах, сиенә лапарақәа икыду!

Ажәла еицш ишөкьсит аразкы,
Цсыкоуп зегь еицшәхоу, цсыкоуп.
Зегь хацхәа шәазнеит хагәтакы,
Хапсадгыыл агәеисыртаә шәыкоуп.

Лапара 4, 1993

АМРАГЫ ШЬАЛА ИКАЦШЬУП

Зурик Аардан ихъзынаылоуп

Амрацәкьагь ишьала икацшьуп,
Ашәахәақәа абакоу – иацәызхьсит.
Ицсы хаара ацсаатә еицш ихьцхьсит,
Дшьуп, Гәымста ахыкә асы, дшьуп.

Азиасгы ишпәылеит ацаа,
Ацлақәа хәхәоит икыцькыщяу.

Адгыыл гәынқьусит ихьцхьщяу,
Исәахә ивацсит заа.

Иеиньшәсит ацсреи асарей,
Шьта ахысрагы уаха ицырхагам.
Шьта ихәрагы уаха игәыскаагам,
Ахәажәпәа накәнылт идуней.

Амрагы ишьала икацшьуп,
Ашәахәақәа абакоу – иацәызхьсит.
Ицсы хаара ацсаатә еицш ихьцхьсит,
Дшьуп Гәымста ахыкә асы, дшьуп.

1993

ГӘЫМСТА НЫРЦӘ

Зураб Бебиа ихъзынаылоуп

Уи дышьтан, дышьтан ихала,
Жәәан азаа исанәхәон.
Идгыыл цәыҕьон ишьацхала,
Аарла, аарлахәа акы ихәон:

«Атәым мца укәа итоуцаргь,
Нцыра аиуам, ихьтахоит.
Ухатәымца аапра сикәызаргь,
Уехәатәоушәа уарцхалоит».

Иажәа сихсыҕаанза днацшызар,
Абар, иааихьсит хагацәа:
Башоуп сыткәара шәтахызар,
Рацәа шәышәкәтәсит, рацәа!..

Икьарахә хьшәашәа доахагәышьсит,
Иаацырцырит иара агәышә.
Ипатрон зацә дамжәагәышьсит,
Исиртынчит Гәымста нырцә.

Ихысыбжь абахәкәа инарҕасын,
Нак индәықәлсит шәацьхәара.
Ацша иажәақәа мҕанарсын,
Уажәгы иахыоусит Апсынра:

«Атәым мҕа укәа иҕоуцаргь,
Нцыра аиуам, ихьтахоит.
Ухатәымҕа аапра сиқәызаргь,
Уехәатәоушәа уарцхалоит».

АБЫЦБА ШЬААДАТ

*Ҙаҕацәа Гагра рымтыцахаланы Бзың нырцәынза иааихьан. Урҕи җаруаани
цыхәаццәада реҕахысрақәа хәаас икамцакәа, ихы-иҕы аарыцкьаны, ҕсуа
матәала иеаилахәаны, җачкәынцәа, умҕан, уришьуеит хәа ишихәоз,
«сыршьуазаргьы сыршьааит сшаҕеуоу, саҕсуа матәа шысиәу сыҕсадгьылаҕ»
хәа нараҕакны, Гагра иалахаз иахәишьа лахь амәа дықәлеит 73 шықәса
зхыцуаз Блабырхәатәи абырг Абыцба Шьяаадат*

«Ишца цьоушьт, – икаба, икәымжәы! –
Цхызума?!» – Ицшың сикәашәы.
Ижәбома? – уа икамагы икәнуп! –
Дышьтәуп, иара алажә сицш дышьтәуп.

Ишца цьоушьт! Ишца цьоушьт! Ишца?!
Ихылцарч, нас ихтырца!..
Иаҕа роухәаргы арт цхашьазом,
Ианумхкәа, мап, ибжьазом.

Шәыцшишь! – ихазыртрақәа убоит,
Ишың лаба ахьейобыжыгы гоит.
Дзышьтоузеи? – Дааилыршьны дгатәуп,
Мап, дшәартоуп, абажә сицш дбылтәуп».

Аха днеиусит ихы аҕада ишьтых,
Ихацыруа ихоуп иҕоурых.
Дыңшусит, уи дыңшгәышьоит хара,
Ипсадгьыл избом изхара.

Днеиусит ибжьы мыргазо,
Апсуара Апсны иахыҕзо.
Ашәазызара изкәа азырхоуп,
Абар, адунеи зегь шанхоуп.

«Дзышьтоузеи? – Дааилыршьны дгатәуп,
Мап, дшәартоуп, абажә сицш дбылтәуп.
Шәыцшусеи? – Ҙа хәхь дааигәазсит».
Абцаркәа ткьсит, иткьазсит.

Уи акәхсит, дынхышәтит иара,
Арпәаахәа ихәхәсит Апсынра.
...Исеицыхны ахаца дышьтан,
Ахацашәа ихацыруа ихан.

* * *

*Зыҕсадгьыл зхы ақәызцаз Ақааба
Мираб Дора-иҕа ихъзынәылоуп*

Ацәкәырц, ацәкәырц зтың иазымкыз,
Сгәы иҕацәуахусит уахак.
Сыдгьыл иақәлаз, аха иззымгаз,
Даргәатеиусит ан лҕак.

Апх цсыхәас, апх гәыхәас,
Алым сицш ашьа аҕашәуп.
Аб ипазацә Гәымсҕа ахықәас,
Цпьяала асыңәара даәуп.

1993д

* * *

*Зыҕсадгьыл зхы ақәызцаз
Зурик Агәмаа ихъзынәылоуп*

Асацә карахт ацх ишапаз,
Уаха азымчхартә иаацсагәышьсит.

Апстхәа еиқәара хыла иџаџас,
Нас ашышыхәа инатәагәышьсеит.

Сымза анбагыло ирахатза? –
Сара схәыпцрақәа хышхыцәоуп.
Гәымста нырцә хахәык исадца,
Наунагза сөызак дыцәоуп.

1993

ЕЫХӘАК ЦХҢА ДАҒОИТ

*Аңсны ахақәитра зхы ақәызцыз, абаџхатәра ду змаз аеыбгаказа қәыңи
Енвер Заңиьба ихъзынџылоуп*

Уи амцабз дазымбылзеит,
Иқәрала ихәасит.
Абцбар иқәкыз дахәымхазеит,
Итзыркыз дашыит.

Иеышьтақәа сырхыланы,
Даарагы снаскъеит.
Саныхымза, саатгыланы,
«Азар» аатсыркъеит.

...Ишьа икатәаз мыхышәашәазеит,
Уа ашәтышқәа рызхаит.
Ибжы царгы меидашәазеит,
Имиц ирахайт.

Акымзарак ак џашъазом,
Ушьтахька иутынхаз.
Ацсра хәымга акгы алшазом,
Хъзыла узесиҳахаз.

Зықәпарақәа зегъ шанахаз,
Исцәахә еырбоит.
Зсыхәа иацәа зқъашанахаз,
Еыхәак цхәа дагоит.

ИҚӘРА ХҢАНҒА ДАЦҒӘАНЫ...

Мирод Гәәжәба ихъзынџылоуп

Хәи, абаацсы, хныхақәа, зегъ шәылацш рхымзазеит,
Зыдгыыл иабаагәарақәаз, рыдгыылае ишәзымхьчазеит.
Жәәан ҳарак иазнымкылаз аецәақәа кыдхәашон,
Саргы урт сызрыхәомызт, бапаза суалуашон.

Ажәақәак сикәыхышәашәа џацхәа сгәапа кылырпәеит,
Сымџахәаста зырлапоз шәахәа каччак нылацпәеит.
Уа ицхацәа рцәуабжъ уәанахәон узымпысыртә,
Рылабжышқәа рсыкыасон асырхацәкыа дырзысыртә.

Хәи, абаацсы, хныхақәа, зегъ шәылацш рхымзазеит,
Зыдгыыл иабаагәарақәаз, рыдгыылае ишәзымхьчазеит.
...Аха усгы дсыцгәырғоит, аха усгы дсыцгәырџоит,
Дцәажәоит уи Лыхнаштагы, ашьха зышқәа изызыроуеит.

Ихтырцаш... ихылапарч... илабашыа нытакпо...
Игәы цьбара мцабызны, игәалақәа уеиџпо...
Иныхәаса хагало, иажәақәа хәра ргъаганы,
Ицсадгыыл дацшәыманы, иацсуарагы наганы!..

Хәи, абаацсы, хныхақәа, зегъ шәылацш рхымзазеит,
Зыдгыыл иабаагәарақәаз, рыдгыылае ишәзымхьчазеит.
Аха усгы ицкыара, амца кыоукъад иалганы,
Ашьха ҳарак иамеидеит, иқәра хъанта дацгәаны.

РИАШАРА ИџАХАН ИРКГӘЫШҢАН

Витали Смыр ихъзынџылоуп

«Иааит асхәара, афырхацара уахоуп,
Дцыххаан ихақәлаз хәихысроуп!
Зышьтахька ихәацыз ицсадгыыл дагоуп,
Зегъы-зегъ икылкааны хысроуп!»

Дцәажәон абас, иеыртынчны аиҳабы,
Иыызцәа зыроуан, иқәацомызт.
Мачк акәын – Акәа иназон унапы,
Анеира шықәсык азхазомызт.

Ахацашәа цәырыргеит, нас иааикәагыл,
Аинкәара, акәашара ацын.
Ароаш, уқәыл абаа! Ароаш, уқәыл! –
Уигыы гәыроацәгъак итазын.

Ирықәгәыцуан ҳақәацәа рымчи рразки,
Риашара иоахан иркгәышыан.
Иабардыруз рыцәа цьоукы-цьоук нахьхы,
Рацбалқәа нырцә ирзыпшгәышыан.

Ацх уазыруан, са сгәаца ак хәашон,
Ҳныхақәа срыхәон спһамхы арсны.
Ҳарцарцәа синыркьон, иштхысаа икәашон,
Хазы асцә нталон сивасны.

АЦЫХӘТӘАНТӘИ ИАЖӘА

Анатипа Шамба ихъзынәылоуп

«Ахәса шәырмеихсын, рыгәгъы нышәмырхан,
Иранашәыжь икарцоз ацәгъа.
Шәацамлан ҳажәлар рәацхәа гәыбған,
Ахәсақәа иреишуам алацәкьа».

Азәазәала иыызцәа иртынчын абас,
Дауижьит апсра ацқәа дыркылган.
Аха данынаскьа, имариа збаз,
Ацжәага неигәыдылцт икылкаан.

Ацла днагәыдхалт иара дынхәашышыын,
(Ус иагъа рыцәара ҳақәын).
«Цсуарам, хацарам, спәыхәоит, дшәымшыын», –
Ацыхәтәантәи иажәагъы уи акәын.

ИЗХЪЫМЗАЗ АЗЫХӘА...

Тома Аәз-рәа илыхъзынәылоуп

Цшьоы-сишьцәа рыманы апта иааталт,
Згәалақәа зышьтымхуаз ажәоан лагон.
Ан рыцәа лыхәхәабжь апц ианхалт,
Ан рыцәа лыхәхәабжь амшын танарбон.

Ацкәынцәа караха ицшын сипагәгәа,
Ацкәынцәа цшын ашьоура иазыцшны.
Абыргцәа цәажәон: «Беыргәгәа абаац, беыргәгәа,
Итамхазеит рызқәа ага изырханы».

Ашьхақәа лыцпәуон, ажәоан цьабон,
Ан хәаша лмыткәмабжь наоуан хара:
«Сьцсадгъыл, сьцсадгъыл, урт бзиа урбон,
Изхъымзаз азыхәа урзымгәаан дара».

АНЫШӘЫНТРА ИАХАГЫЛОУ АӨЫРА

Абрака назаза иргылоуп акәац,
Ухәыцреи уқәыцшреи неихшьала.
Уан леицш, уагәыцахәхәа тынч уарцыслап,
Удгъыл – исухыз ушьала.

Зегъы-зегъ ҳахынаскьо ҳацбалқәа ҳауп,
(Ихъшәашәаза анышә хьанта уацоуп).
...Зьцсадгъыл зьцсы азтаз апсра ацкьыс деихауп,
Даныкоугь даныкамгь дфырхацоуп.

ГӘЫМА

Ҳаи цьоушпт, ишчыкәу, сацсуоуп ухәама?!
Ицәаа-цәаауа бжьык сааннакьлеит ихәушәа.
– Уабацәа ршьаркәаста ухыланы уаама,
Уабацәа ртыцае узгылеи усасушәа?!

– Икан аамтак, дад, арт ашьхақәа зышза,
Ахьча исырпынбыжь реыоуан аккақәа.
Ажәоан даныхәон имыщәарц ихәымца,
Арәашқәа еилакәашо ивсуан агәгәақәа.

Икан аамтак, дад! – Уи аахыс ицзозеи!
Уахынла иаххакнахан доус ххыщи-ххәымпали.
Цсадгьылда ацстазаара хәуп, – изхәартоузеи?
Цсадгьылда ибашоуп ахныкәгареи амали.

Зегьы-зегь ҳаицрыцын, акгы амәан иаанмыжькәа,
Ххацареи, хгәалақәеи, хашәақәеи еицнахгон.
Хшәа кәанда рыхшәылон лассы-ласс хазмыжькәа,
Хқәыпшцәа лабазацәла хахрақәа ирәахгон.

Мшынла цьоук хәқәлон, ханнахырц рхымта,
Гыгшәыгцас ицхлымуа, егырт бнала ижәылон.
Хадгьыл иахыбаан, дад, хажәлар насыцда,
Хазхылтыз лассы-лассы ашәеиқәацәа ршәылон.

Акрыкоуп арака хазхысыз-хазцысыз,
Аха хадгьыл еицакмызт, еснагь еицш ишәтышын.
Шәыр-цлан игьлон ара амацә иаурсыз,
Ажәла лазцоз инап акәзар, напымшын.

Имачоымызт арахә зқьыла изаазозгы,
Шәкы абна иазыршон, уи ацшәма изы насыцын!
Арахә зтәызгы, нас арахә зыхьчозгы,
Ргәыцра харан, рнапы акәзар – напымшын!

Иааиуан азыхьқәагы еихымсыгьзо ахьхәақәа,
Аацын ирхацыруаз цстхәалас-касышын.
Хмачырк инасыхәаз дышьтнахуан игәақәа,
Азыхькәа зталоз анапқәа зегь напы-мшын!

Алахәа цсыцәгьа еицш, лассы-лассы иаххаоуаз,
Ах, ари адгьыл цьанат тыцуп – рымшын!
Хадгьыл адаракәац, хадгьыл зырбеиуаз,
Хадгьыл иазкыз анапқәа зегь напымшын!

Нас ашәтыц иаоызоу атәыла зтахымда?
Дарбан ацхәызба цшза ильшьтам дызгарцыз?
Хадгьыл иахыргон ха хажәлар насыцда,
Хадгьыл хазына – тоурыхла хазларсыз.

Ажәоангы ицәоит, дад, иужәлар кәарма-кәарма,
Ашьхақәа силабгар, мышкы адгьыл иахаштәусит.
Хәи, цьоушьт, ишцыкәу, сапсуоуп ухәама?!
Сыбызпәа рыцха уажә егәы ахәрақәа ирәаштәусит.

Унеи нас, ажәытәзатәи утыц цшәақәа урхысла,
Амәан цьара амәа, цьара арәаш урцәажәап!
Уабцар аацәырганы ацыкьхәа ухысла,
Ухысыбжь иарсыхо цьоук гәыргьап, цьоук гәжәажәап.

...Хаштақәа инхажьыз цьоук рықәын хатәамбо,
Шәышыкәса хгәалақәа ирыцын агәала.
Акымзarak ыкам, иудыруаз, ацсы иамбо,
Ххышьтрақәа, хамцахәкәа шәырынхәит шәшәала.

...Схәыцра цаулақәа накза срымгарцаз,
Цшәаалаза абжымаза ныцазит насшәа.
Акымзarak сыгым ишсылшо сыхәхәарцаз,
Сымала сцәажәо сыцшуп сеилагызшәа.

Ирхәыз ацсаатә еицш, хара ажәоангы трысуеит,
Ахьшәахәа рсеицырхуеит гәытрак рыцкыла!
Сылабжыш хшәашәаза сзамәақәа ирәысуеит,
Гәыма цшза сакуп анапқәа сырныргыла.

АЦСНЫ АХАҚӘИТРА ЗХЫ АҚӘЫЗЦАЗ

Аацынра анааиуа – шәыпсаатәуп,
Ахара есаaira иааигәахоит.
Хадгьыл антынчу шәраҳатуп,
Амра анкацхо шәшәахәахоит.

Шәалоуп шәара арҕашкәа рашәа,
Шәрыщышәтүсит ашәткәа анпытуа.
Шәситашәазом сашыцәа, шәситашәа,
Жәәан гәашәкәа шәа шәоуп иаазыртуа.

...Избоит сара стәыла шьхынцсылоуп,
Изыҕа сихагылоуп ахәкәа.
Ҳхы-бирак Цсоу иахаргылоуп,
Акәәка ишәыцхьоит шәыгәкәа.

Ҳныхәкәа срыхәоит сшыамхы арсны:
«Сшәыкәыхшоуп, хцсицәа хьчатәуп!»
Шәнеиуеит шәара амцабз шәалсны,
Аиааира хәхатәым, игатәуп.

Шьала амҕахәастәкәа хышәкьоит,
Ишәкуп шәыхкәагь аҕада ишьтых.
Бжы-царла ага дымҕахышәкьоит,
Ишьта-мта анышәхусит, ианышәх.

Икараһаз ажәәан шьхынцсылоуп,
Ахауә сисәсуеит ахкәа.
Акәа хбирак ахаргылоуп,
Ишәыцхьоит Егрыка шәыгәкәа.

Амәан ахацашәа шәхылкьоит,
Шәәхәкәа сихырцәоит ахәыц.
Ирхәызгы ахәрашәа изышәхәоит,
Иршьыз деитагылоит ҕыц.

Ихысуеит ахахәкәацәа акәкәахәа,
Игылт ацсабарагь сикәных.
Исахәа, сыпсадгыыл, исахәа,
Абаспәкьа абахьазма хтоурых?!

Избоит, адунеи зегь шьхынцсылоуп,
Избоит, илашоит ахақкәа.
Ҳбиракгы Егры иахагылоуп,
Асцә иргоит шәа шәыцкәа.

...Шәацуп шәара аацын азаза,
Ацхын шәыцхаран шәләкәусит.
Гәеисрак һеыцәаар назаза,
Ускан шәахыкыоу шәләхәусит.

Шәалоуп аергашәа аккахәа,
Шәнсиуеит радедабжь ахьго.
Имицгы ирышәтоит агәәхәа,
Ииаанзагы аиааира дырго.

Шәрыцуп иҕымцәаауа ашәацшыкәа,
Ахара ихышәцоит ашәшы.
Сшәыкәыхшоуп, сашыцәа адауацшыкәа,
Сыпсадгыыл иахазцаз абжы!

АЦСНЫ

Акырынтә, акыр уара ахтыц уагахьеит,
Акырынтә, акыр уара абас урбылхьеит.
Аха, укәа интаччахуан ецәак мцаха,
Уеиха, сызкәахшаша! Ацсны, абаацсы, уеиха!

Избоит, ацхьа хашьхәкәа цшуп сикәашәы,
Ҳаштақәа, хгарақәа иршәырцахт ашәы.
Аха Абатаа дьыжәлахт дырәегь деилыхха,
Уеиха уара, сгәыгра! Ацсны, абаацсы, уеиха!

Цьоук ахәрақәа унырцоит, хара ахәрашәа ххәоит,
Ҳанацәа гәәкуа гәыхәпыхшла уркәабоит.
Ҳааугәыдкыл, хцсадгыыл, дырәегь хайкәырха!
Сшыаурдын кара, уеиха, абаацсы, уеиха!

Ацәкьара зыкыду ихәа кашәазом,
Ацәкәырц ихыцыз кәарагла иузкзом.
Нхьцааи-аахьцааи узгылт сикәагта,
Уеиха уара, сыпка-сгәадура! Уеиха!

Имиц ахшарагы арпәәа дыргоит:
 «Шәхы зқәышәңо ҳаңсадгыыл шәә
 шәнаәсгыы иҳахьчоит,
 Абар акгыы ҳагым, даҳгәыхуеит аға,
 Уеиха, сызкәырбану! Аңсны, абааңсы, уеиха!

1992

* * *

Акәыбақәә наҳгон, гәыроан, зегь гәыроан,
 Аҳәсақәә неиуан шәеиқәәла итаҳәхәә.
 Хадгыыл иазышытымхуа ххәақәә хьантан,
 Хашьхақәә гәжәәжәон, иҳәхәон ҳаңшақәә.

Аблақәә хьшәәшәәза әжәәан лаңшуан,
 Ахьңңышәқәә икылблаан иргон ҳа ҳагәқәә.
 Акәыбақәә наҳгон, ҳаңкәыңңәә хжуан,
 Аңсны ахақәитраз иқәңон урт рыңсқәә.

* * *

Акы ыкоуп, акы ызуп,
 (Иуңәызу зегь хәаууп).
 Ак хәыңым, ак хәыңуң,
 Ак ңхызуп, ак ҳәаууп.

Ак ныхоуп уңсы аңа,
 Ак ныҳәоуп, иңсзом.
 Ак шьгыхуп назаза,
 Ак шьуп, иубазом.

Акы ашәәқәә ирылоуп,
 Акы амәәқәә артәәоуп.
 Акы амәан инкылоуп,
 Ахтың иаргаңәоуп.

Акы ахьыз еитархәарц,
 Акы зааңәаны иблуп.

Акы ахәрақәә сархәарц,
 Әакы ахәрақәә хтуп.

Зны сгәыргәоит гәаныла,
 Сегьгәамңуеит маза.
 Уаргыы саргыы стәыла,
 Акоюп ҳлахьыңца.

* * *

Акәыцьмақәә артыңгәышьом сңеиңң,
 Рыбжьқәә аңх ианхалоит иңьарны:
 «Хәушәызар хтахуп акәәлз еиңң,
 Хәукәнызар хтахгәышьоуп хабңьарны».

Алымхақәә кыдуп Аңсны,
 Шәарахңас итзызауаз агәәа.
 Акыр мңа иаңрылң еибганы,
 Еитсеқәхаң ҳәә сгәыңуеит назаза.

...Зыблақәә тәымңьара иңшу,
 Исеңәә аңкыдшәоогы иба шам.
 Атәым дгыыл иахыҳәхәарц иаеу,
 Иңсадгыыл акыңзагыы доазашам.

Уа зыгага иаңысырң зызбаз,
 Дымәәсуеит иңхызқәә дышрылоу.
 Срызхәыңуеит ҳара ҳаикәзырхаз,
 Сдыргәыңуеит урт схала сахьгылоу.

Амза еә қоит иңшаауа,
 Хәәәқәәк хаз сыхәрақәә хыртусит.
 Рабңьарқәә ирыңхоит ауаа,
 Акәыцьмақәә сыңхраарц сиқәсыртоит.

* * *

Исхыңны ибналоит сгәыроа,
 Сыхәрақәәгы рышьтақәә сныңуеит.

Ицоит игазсауа ацшааа,
Сымсаагы еицалоит, еиццусит.

Узцымцуа закәызеи, ауааы?
Усыхәапш, сыриааиусит зеггы-зегь!
Сгыланы исныхәоит ааы!
Исхымцсааит уажәыцәкыа аҭахызаргы.

...Ашәақәа схәоит сызхара,
Хәыцрақәак стааусит еишьтала:
Арыжәтә иасыршьрын Ацсынра,
Агәалақәа ахаштырц аамтала...

* * *

Асцә рылабжышқәа ихыцуа,
Сгәыхь инацырцоит агәыхь.
Арсааш леиусит инкахәышуа,
Инкацәуа ицоит азыхь.

Сыдгыыл – ахәрақәа зныцккалоу,
Зеггы адырусит, зегь абоит.
Ссызцәа рыцқа ицәахны иамоу,
Рыцәа тынчхарц иарцысуит.

1993

* * *

Рысхәыцаршә реырцәахит хзыхьқәа,
Ашхам рхымларц шәсиқәаран.
Ацсаатә лахәы еицш хрылоуп ачыхьқәа,
Ханацәа рцәуабжь харкаран.

Хысроуп, дырәеггых цытбароуп,
Тынч моак уаха изахмоуи?!
Абар ацхыа гарак еицгароуп,
Агәалси, ашьамәеи, ауоуи.

Аха икоуп иузымшыуа пхыа-цагак,
Иузамто акәыба хьанта аца.
...Хәцсыбаоқәа ирхыәусит гәыргәгәагак:
Ацсадгыыл! Ахацара! Ахаца!

1993

СЫЦСАДГЫЛ АЕСЫДЦАН...

Ах, стәыла хазыназа, стәыла,
Убзиабара хьтәы цхан ихацхоит.
Агацәгыа исагылаз гәышшыла,
Харцарцәа азатә еицш иухтнацхоит.

Сизгәаалоит Анцәа хаутиит хәа,
Зны сныхәоит, цәашы лашак кыдцан.
Усыцхраа дырәеггых сырхәит хәа,
Ицәуеит сыцсадгыыл аесыдцан.

Жәабран 12, 1993

* * *

Ашәа уагәтасцыцхыаза иукәшәаны уцсуит,
Хьаақәак ргәаца унтаршәны урпәахусит.
Узпәуагы дабакоу – уанцеуа урбазом.
Узжышагы дабакоу – ушыцсыз рахазом.

Атыц хәыц уачычар ацысгы лахәуеит,
Абжы хаагы ацәызуеит, иаацсоит, игьазкуеит,
О, сашәак уазцшүшәа збалоит, Ацсынра!
Сгәы цнацәагәышьеит есыенышәкыа ацсра.

1993

* * *

Исыгуп лашарак, гәацхарак,
Гәыроацәгыак асы еицш станасит.
Исызташа акгы ыказам пхарак,
Са сакәым уажә сыдгыылгы аацсит.

Сгәыцрақәа хәарехеит абажә еицш,
Сгәаца хәызба цагәла ихәуп.
Ах, ацых, ура ацых агәашьа еицш,
Схы асыгәхәа иуныскьар сҭахуп.

Хәажәкыра 10, 1993

* * *

Адәы сықәхеит схы сгәы ахымкәа,
Хьаак сиқәыхьшәашәа сардысуеит.
Ақәа леиуеит, ақәа хымкәа,
Ацыккақәа абыцкәа ирысуеит.

Иоасхыкны ажәоан бганда –
Саргәатеиуеит хәыцра сиқәарак.
Адыд ма сыцкьа саганда,
Сахәасындаз цьара кәарак.

Уаха злымшаз ақәа рыцкәа,
Инкацәуа абыцкәа ирысуеит.
Сьдгыыл гәакьа, сьдгыыл рыцха,
Сухыбааны угәы итахысуеит.

Цәыббра 25, 1992

СЫЦӘАР СҭАХГӘЫШЬОУП НАЗАЗА

Ишәтуеит абхәасацлақәа, абар, аацынроуп,
Аха сыблақәа акы иазыргәыцуам.
Сьцсадгыыл хазыназа ашьа алхәаҭа ишьтоуп,
Ахысрақәа, аҭкәацрақәа сихсыцгуам.

Шәнеибац ахацәа хәа игоит абыжкәа,
Ароашкәа рышьтрақәа ирҭыцуеит.
Ҷанацәа рыцхақәа иркуп ацәашькәа,
Рылабжыш зыхьцас иреысуеит.

Хьаакәак сыргоит ацәеихеицш сеиоырссо,
Сгәаца интацәуеит азаза.

Уака бхәасацакак ашәткәа сеацсо,
Сьцәар сҭахгәышьоуп назаза.

Лапарә 2, 1993

* * *

Сдәықәын иаха ацых схьыссы,
Иабацах?
Иабацәах уи ацых ацсы?
Иабацәах?

Исеицымхуа сылахь сиқәын,
Иатымцас.
Назаза сынкацәар сҭахын,
Лабжышцас.

Анча акы ахәон, акы азон,
Ахазьхәа.
Сахьнеилак лацшыцәгьак сыхьзон,
Ашьшьыхәа.

Иказам, икам ажәак,
Узырцхаша.
Икаца, ханцәа ду, шыаеақәак,
Ҷаикәзырхаша.

Сгәыцрақәа аарлахәа изгоит,
Изгагәышьоит.
Ахрақәа ахәрашәа рхәоит,
Ирхәагәышьоит.

1992

СЫЦСАДГЫЛ

Ах, рыцха, иаапсеит, иаапсагәышьа...
Иахтысхьоузеи сьдгыыл, иахтыс!..
Уарада, радара гәышьа,
Ҷынчрак амоузеит разкыс.

Ахәрак уснадутар пшышьала,
Угәаца лабжышла иартәып.
Уакәабап уабацәа ршьала,
Умблыцшәа еазныкгы ублып.

Ҳашәәкәәк хзымхәәкәә инхазаргь,
Ҳацсыхаара акуп ихазхәаз.
Асы шьаха асыоқәа ирцыршәазар,
Гәнахала дтәуп изшьахаз.

Зиаспәа агәәкрақәа узрырзом,
Сыдгьыл шахатуп, сызқәу.
Ацша хьшәәшәа зхымсыц издырзом,
Асытәхәси ацақәси закәу.

Ах, сышәтыц хазына, сыгәтыха,
Иухтысхьозеи сыдгьыл, иухтыс!..
Цасхәаггы ухацашәа шьтыхуа,
Ухы аоада уоаханы икыз!

Са сабацәа знымшәәц санышәом,
Улымкаа сахәом насыц.
Исгәйдцан сыршьуазаргь снауцыршәом,
Сьеуларцсны ушыскыц сыцсып.

ИРСЫН ИНАЦХА ИАХЬ

*Уахык, уа Тырқәтәыла Ирсын Инацха машьынала аңсуа қытәк ахь
Ҳаигон. Уи аамтазы амзаға хахаза ахра иоавцит. Ирсын уи дшахәәциуаз,
илабжышкәа нацәахәхәит. Иухъзеи, сашьа, хәа санизацаа, санхәычыз
лассы-лассы ари амза сацацшуа сгылалон, Аңснитәи сашьәаггы уажә
иахәәциуазар калап хәа, убри аасгәалашәан, – ихәеит иара*

Усоуп, ахьаацәгьа асанакшо, Ирсынхсит...
Ҳабацәа рабацәа ргәәкрақәа хзымхсит...

Ахәра хныцккала хиит ханиуазгьы,
Шьеи лагьырзи роуп ханыи хназлашәазгьы.

Ахрақәа зпәызыз абгаб рыцха бгабым,
Зашәәкәа зәыху акацкацгы кацкацым.

Ахахәггы хәатәгәышыусит азы ацымсуа ишьтазар,
Амоа нарха амам, агәыцра рхәашазар.

...Амзаәа иоацхахаз уацацшуа угьлон,
Улацши сылацши, уа, амзаә, сицылон.

Ҳайбамбацызт ускан, о, заа хайбадырхьан,
Ҳайбамбацызт ускан, акырынтә хайгәныоухьан.

Усоуп, уцеицш узацгьлом, Ирсынхсит,
Ҳабацәа ирхыргаз уаргьы-саргьы иахзымхсит.

...Ажәыларәа иацәхьацыз ирашыцәкьаггы рашьым,
Ақәара иакәыцыз, насыц лапа иқәашьым.

Азиас табар, нас азышьтрагьы еимахаусит,
Ацсадгьыл аныхьчам, абаашқәаггы еилахусит.

Ҳацала инахгоит хазцымцуа сидарак,
Ҳашьтахька ашьямоқәа... Ҳацхьака цәкьарак...

Усоуп, шьта иахцәахуа акгьы ыкам, Ирсынхсит,
Ҳабацәа цсыжыртас хадгьыл рзымхсит.

Урт рыбақәа тынчхарц рыцсы хаара еизахгоит,
Амзаәа хәацацшуа руазашәа еицаххәоит.

1990

ЦЬЕХАН

*Тырқәтәылантәи Цьниа Цьехан шықәсқәак рнаос бнала амоа дықәлеит
Аңсныка. Аха ахәаағы зәгәала дыхәны ишьтахька дыргәит*

Дырәегьых хшьа рыцха цхаза...
Шакантә укапхьоузеси хшьа еитамхәа?!

Чхашьацәкыак амам зынза,
Ианусихсуа уцсадгьыл умбан хәа.

Цхыз ссирк узалымцуа ушьтан,
Уазхьаауан узнымиац Мидарадә.
Уцәа-ужьы зегьы хьла ирыцтан,
Уажәыгьы исыздыруам иухарартә...

Рьцхарак ҳацоуп еснагь,
Ҳтәыла хьыршәыгәуп азыхәа.
Бцбарк ааҳәагылон иилак,
Узии нас, уизаргьы уцсы хәа?

Ахәра зхәышәтәуа калазом,
Ахәра цацхьа ахәрақәа анацло.
Ацсадгьыл ацхара азхазом,
Тәымцъара ацеицәа аныбжъазло.

Ҳаршьуан ханацәыргоз Ацсны,
Иара ашка ҳахнымхәырц ҳаитаршьусит.
Ишәыхъзеи абасцәкыа шәлакәны?!
Ауаатәыюса, икашәцо цхасшьоит!

Иуцхьон харантәи быжьқәак:
«Усыха, Цьехан, дад, усыха!»
Ушьтырхырц иафын шәахәақәак,
Иухагъежъуан Дьдрыцшь аныха.

«Исмыхьыц исыхьрызсеи шыта,
Уахагьы исцәызуазсеи исцәымзыц?»
Нахьхьиза игәынқыуан ууахта,
Изызон урт хашьхақәа узеымсыц.

Адгьыл уцәыргар калоит,
Ацсадгьыл еикәхоит ауао ихдыррае.
Акәыба узтарцо тшәахоит,
Угәтыхақәа уеижьан уанырхәе.

...Игәкы-цәыкуа инеиуан ацша,
Ҳшәацхәара анакәшәаз уажә акәым.
Ах, цашьбарак акәым ашьа,
Ан лгәыхәцыхш акәзар, цсра акәым.

Ушьтахька ургахон, Цьехан,
Амца еицш ухьаакәа шуцразгьы.
Ахәрашәа ухацыруа иухан,
Уи акәхап иахьанза уазгазгьы.

1990

АУБЫХ

*Тырқәтәыла иҳақәшәаз Зақьыби Аибек иабацәа рыдгьыл Шәача шыкоу
дацзауан*

Уа икоуп, иахьыкац Шәача,
Ишьыкац иеиқәхсит хәа сызуахәом.
Уцәуаргьы бапоуп, сашьа,
Лабжышлагьы бцбарлагьы узахәом.

Саҫаахьсит узхамлац Ахәын,
Уака азә шәаасцыларыз цыиспшон.
Шәаштақәа тәым-уаак рхын,
Урт зегь уа шәтәылае икәныспшон.

Цьоукы-цьоук тоурыхк «силдыргон»,
Ашәахәа гәыбзыцқәа рыерылак.
Сраосны нак цшьаала снаскьон,
«Уиашахом» урт акы анрымук.

Агаҫа реатан хара,
Гәыцоык убоит ицшахьырсуа.
Ирныруам, ирнырзом дара,
Уа шәшьа илаграгыла ишахьысуа.

Слымхақәа иртахәхәон быжьқәак,
Зкьымцаре иццшәхон зкьыбао.

Жәларык ирзыцдәан лахынцак,
Шәыонқәа зегь тацәгәышьон, Зақыби...

Зегьыцәкәа иреицәоуп цабыргны,
Ишьтахька гәыцра изынмыжьюа,
Ицсадгьыл шизымхьчо баны,
Ахаца инапала исанишьуа.

Уазхейт назаза шәуахта,
Шәыдгьыл шәазнымхейт хыц-оыцқәак.
Уа шәашәкәа гапаш уажәшьта,
Ус, баша урымжьозар уцхызқәак.

Хартгы хәәакәа зегь рытшәоуп,
Хабакәу? – аныцә сици хаилыршьааит.
Ашьауардын кара сици хаацсоуп,
Имицыз заа хагәкәа тыршьааит.

...Хнаосаншәа игәрымуан амшын,
Зегь шысхәоз гәанылоуп, гәаныла.
Узцаарақәа ртак узыцшын,
Хартгы хацшын хашьхынцсыла.

Еицгын хаикәымшәкәа хцар,
Унеиларын гәыцрак уацызан.
Усацхәа слеиқәыцшышә скапсар,
Ах, уажә насыцк исзабызан.

1990

ВИЖДАН

*Тыркәтәыла инхо Виждан Атеи-ңха сыаныка сыжәга хәа дхәхьцәуон
ханейтырцуаз*

Ажәоан еилгамызт аены,
Хамоа нак ахара ишьтан.
Брыман уажә хәакәкәк бхәаены,
Сыжәга хәа бхәхьцәуон, Виждан.

Издыруейт, быцсаатәзар бтахын,
Бихәон маалықьцас Анцәа.
Хацсадгьыл хәыч ахьыз бәакын,
Уи ацшзароуп ас хәхзырцәа.

Ибхымыоцац быцшәмара абжы,
Ахала Ацсынтәыла игәыршоит.
Тәымацәара ибыцхьо ес-шьыжы,
Атәымра быцгыло инаскәоит.

Иабакылаз хадгьыл алша?!
Ххәақәа уи ада иахзыггом.
Бара ашәтыц, акәыбча, анцәахша!
Ируам, уахь быоныка бсызгом.

...Изгәыцәуамызт амш азхара,
Алабжыш хәхәшәа ихьантан.
Итацәоуп бара бтыц Апсынра,
Сыхаара, сгәыцра, Виждан!

Сгәацдақәа зааны исыцәцәоуп,
Хәыцрашәк сыргоит сыцсақьо.
«Уцшаа, уара, иуцәызхьоу рацәоуп»,
Ацныш сыхьзоит иблақьо.

Нас уаха цхызк збалап,
Иргәыддан иршьлап цьоук рыкәа.
Агарақәа асәахәа ибыллап,
Икәацтажәа инхалап аонқәа.

Сааеыхар дырәегьых хәыццас,
Сыжәга хәа быбжы сахалап.
Спахәаруа хәаацәгьак матцас,
Ахәрашәа сыц исхәалап.

Бынхоит, бынхәгәышьоит хара,
Хәикәызгаз уи амш мыш-мыждан.
Хтәылае хәикәшәарцаз хара,
Аллах иоуп хықәгәыцәуа, Виждан!

Мышкы зны быгәтыха назар,
Лашарак назацлап Ацсны.
Саныкам бцәбо бнасхатәар,
Саакәтәоит, идыр, сцәырханы.

Ицәуоит, игәамцусит ацша,
Бара аґбахь, сара аґбахьтә сыпшусит.
О, бсыман сыбналон, сахәшьа,
Аха амәан бысцәыршьыр хәа спәоит.

1990

СБЫЗШӘА

*«Аллах ишьшоуп хаилибакаауа ахьхьа-хьхьахәа хаицәажәалартә
хахьыкоу! Хзыкәшәалакгы хьызишәа хаґсы иацәцаны ихамазароуп! Уи ауп
ашьаґамырзга!» – лхәеит Тьыркәтәыла зыәныка хназырхьаз Ирдем Аниба
иан Ака-рха*

Дгьыл назарак аґгы усцәымзит сгәыґра лапа, схәыцырґа,
Адыд-мацәыс уазымбылзсит, схьцхьырґахәа рхьцхьырґа!
Зыбыз тшәаз ацәцәа зыцсозси –
жьякца хьшәашәа ацсыжыртоуп,
Амца ахьыцәаз ашәа апырцом – назаза лахьейкәцароуп.

Имиц изы аусимадахәа азәымзарак дпәуазом,
Аха, агәлымцәах иецә кьдшәар, агәы цшқакәа ирылазом.
О, сбызшәа, са сықәра нага, сыцх еикәа, сыхәратыц,
Сгәырәа еихымсыґь, скармацыс хәыч, срадагәышьа, сынасыц.

Сдуней ґыха, сыхьзырхәага, сышьыжь лапа, сдаракәыц,
Шьяуардыншәа сума унеила, аамґа еикәшара саламзырц.
Ашхам урґон кәарма-кәарма, удьрдагәа-дырлашәуан,
Ушьа анырхьырц реырхацо, ашәы цьарнах укәдыршон.

Аха, сашьцәа урацхьагылан, ргәы шьтыхуа, ихәымжәакәа,
Рыцсы уапарґон назаза, узцацшьоз агәымшәакәа!
...Зыхь ахьыцымпуа ахьхьа-хьхьахәа, алакара хьрпазом,
Узыґшазгы ииурызси – ацшәымарак илшазом.

Уара, сашәа, спәацхәао рышґа, сыламыс, сыгәтыхахәао,
Сымәа табга, схьацшьа тацәах, сықәра наха, сныхацаао.
Сдуней ґыха, сыхьзырхәага, сышьыжь лапа, сдаракәыц,
Шьяуардыншәа сума унеила, аамґа еикәшара саламзырц!

Уа ахәрыбґыц хәыч ахьыцырхуаз, ухьачачаны уныцарґсон,
Зьдгьыл гәакьа зыцсшьарґахоз, улабжыш найқәыцсон.
...Гәак ажәабжь иамьрхәыцыз, ианаамґоугь дызгәырґязом,
Зан лкыкахш мап ацәызкуа, цсәта шкәакәа изьлцхазом.

Хәыштәарак уарцхом уагәтасыр – иузыраззар, уашәахәуп!
Аецә качча угәра ргазар, урт рымазагы уалахәуп!
Аццышә иалцыз сбызшәа рышґа – сжәытәи сәатәи реицшьырґа,
Ашьа иалгоу сбызшәа нага, – сгәи сыцси зегь реикәшәарта.

Сдуней ґыха, сыхьзырхәага, сышьыжь лапа, сдаракәыц,
Шьяуардыншәа сума унеила, аамґа еикәшара саламзырц!
1990

УМЦӘУАН

*Тьыркәтәыла саатбжак акара сызґаз Кәыкәын Мысґафа иашґа
анынсыжьуаз, уи имәґа хәычы инапқәа рхахо ибжәы ныхцаны
сыхьцәуара даґын*

О, унсыжьюан, сымаалық хәыч, дгьыл назаракаә гәырәоала,
Ажәәан хаицырґра азыхгомьзт цґала асахәәуан ахала.
Истахын амцәыжәәа устар, аха сүхәомьзт акала,
Улабжышқәа хьртәа хьшәашәан сгәаца ианхалон ианыцккала.

Нас, иунырма уара, сыцшқа, иаґьа цьргьы уака уштәыму,
Иаґьа цьргьы апхара шмачу, уа, тәымцьара амра икьду?
Нас иунырма амца ашыра еицш, хәыцрақәак саргы сышрылоу,
Иац утыц ахь сасра иааиз, уажә хацшәымацәоуп хәа ишгылоу?!

Уи уажәы акәым: Ацсынтәыла гәакрак иапан жәытә аахьсгы,
Уа акәарамә еицш, псыбаәыла хага хьркьон хапаґь-цхәысгы.

Агарашәеи ауазашәеи деицыраазон еыц ииуазгы,
Цьаханымцәкьа рцәырацәаспыоит хтазырхозгы хазтиуазгы.

Угәы ткәацып хзыкәшәахыоу зегь
инамәатәшәа улымха итәсыргь,
Сысаби хәыч, уажәазыхәа уа унсыжыроуп ихьантазаргы.
Нас мышкы-зны зегь силукаап, зегь удырып уәеидасыр,
Уаштәкны мышкы снауцылап, Анцәа икнытә иахлахьынцазар.

Уцәымха кацшы наусыпуршәеит, – акыр соухәарц утаххама?
Ма хтәылахьынтә шәахәак шааиуаз
агәыхәцыхш сицш унахәама?
Нас усихымсыгызо узырцәуои, хабәцәа ргәынкьбжык уахама?
Ма агәыцрақәа сызхьынхәлоу, баша исейжыгаган убама?

...Саауан ажәәан сгәы итәхысуа, аха харас иастарызеи?!
Саауан адгыыл сыцакәбыло, сыхәра хышәашәа заргыарызеи?!
Са саауан сыпсы узныжыны, уи цәара амур, изурызеи?!
Уи цәара амур, халсыжрақәа снархагыло ирасхәарызеи?!

Уи нахыс унапкәа рхахо, сахьцалакгы сыбла ухгылоуп,
Апх цәцараз схы сааоахар, асцәақәа улашо урылоуп.
Апчы иацәа абжы усәауп, хаз лабжышны ускәыншәылоуп,
Сангәакуагы, сангәыргыогы, сыпсы златоу уара улоуп.

...О, унсыжыт, сьмаалыкь хәыч, дгыыл назаракаә гәырәала,
Хныхақәа сшыамхы арсны срыхәоит,
уахь урзыхынхәырц лыцхала.

АШӘАХӘАӘ

Тыркәтәыла инхо ашәаңаә-ашәахәаә Таскәач-ица Цьәхан изкуп

«Зсыхәа иацәа зқашанахаз», хәи, ахаца ихәа хәа,
Убжы аатыркьа ишцәыругац, ишухәалац уацәхәхәа!
Нас уи уашәа ухәрахыга, уа тәымцъара икәхарым!
Уцәдгыыл ахь аәанахап, уи арака итәымхарым!

Хажәәан харак инацлашап шәахәақәак игәахамтац!
Апчыкь-пчыкьхәа ситахысып хныха цшыақәа азә иахамтац!
Ахәа царқәа неилауазырип исызцәалоз хгәацгақәа,
Ацшыпә иалтны еыц игылап иахцәыбылхыоу хцацхақәа.

Хшыа аесизнаклап кәарма-кәарма, хтәыла хәыч зырцәыцгыахыоу,
Рыцқәа хәцхәап цхәа цароуп хәа, наунагза иахцәыцәахыоу.
Апчы иацәа амахә икәтәоу, зегь ахәптны игәыпшаалап,
Ахра зышрахь рысәыхарак, ашәарахқәа узызырәлап.

«Уа ахы икәшәаз хы-цпаз цыишысит» – убас уашәа уәахала!
«Азы ахышытрахь ситахынхәуеит» –
цьюк неидгылап гәахәала!
Зегьы ихәхьзап игәкы-цәыкуа, убжы нкылашыа амамкәа,
Ргәы архацап хә ххырицарцәа, – имаапсазо халымкәа!

Иаарылагьежып иссикануа, уаргы саргы хәцсадгылаә,
Ашыауардын иазгәамтәкәа, ахы алнаршәап ашыхараә.
Ақәыцмапәкьагь артеислымып, адәытәхәақәа пәуалап,
Ицаа-цшаауа ацша хышәашәа ацәкәырц инарылап.

Хбаагәарақәа ситахарәып, иахцәеилахаз цасаза,
Хархнышынақәа ситанеицахшып, икынхалаз бапшаза.
Зсыхәа иацәа зқашанахаз, исыхәа неихакьыркырип,
Уа игәыцрақәа игәы иныкәырцаз шжыагамыз ситсинардырип.

«Уа зыпсадгыыл зхы нақәызпаз» – уашәа инацпа-нацпала!
«Уа ахы мыжда згәышчы икыду» – дымәасит ауп хәцала!
Убжы ааоуанац сыпсадгылаә, акымзарак ыцәазам,
Хәи, абаацсы, Таскәач-ица! Нцәа изгәамто акы ыказам!

Иагьа шыамәа ирнысхәазаргы, сдаракәыцкәа сырзуам хәа,
Уацәахь сырцшуа, сеитаанагоит сыпсадгыыл сагәыцәхәхәа.
Уи сагәтасыр сшыуазыруа, гәырәа лабжыш сахәәсаит!
Хәи, абаацсы, Таскәач-ица, уа уашәақәа хышәашәамхаит!

МАҤАИР АБАЗА

*1640 шықәсазы Аңсны ианыңыз аңсуаа ҳхылциьтра Мсыр аелектрофикация
аминистр Маҳаир Абаза изкуп. Уиш ҳарей Каир ҳаикәшәеит*

Цьоук ацсақьан ҳажәван ихысыз,
Мап, иаргьы арака дмизеит.
Сырнылан урт амоақәа изнысыз,
Рылабжыш ала сбаазеит.

Зегь игуп Ацсадгьыл ззымхо,
Дыгәнахауп игәала умаҳар.
Ихы ибама даазқәылаз диатымха?
Имала дцәажәоит Маҳаир.

Ибызшәа апша хьшәашәа иснахыз,
Аамта шәеиқәаран иашәуп.
Тәымцъара тәым малк ихнамхыз,
Уахгьы-еынгьы итәылахь дыцшуп.

Иамазам амра хнырхәышья,
Иангыла иазцароуп атыц.
Уцсадгьыл ахь ахынхәра анулша,
Уаныкамгьы иугхом насыц.

Ихәыцрақәа дрыцоуп сидаран,
Иабдуцәа дызцарцаз зны.
Иахцәырцәахуа рхьяақәа идырқаран,
Иныцазуеит зыхкәак Апсны.

Цьоук ацсақьан ҳажәван ихысыз,
Мап, иаргьы арака дмизеит.
Сырнылан урт амоақәа изнысыз,
Амван ршьала сбаазеит.

Хашьхақәа ыртүеит: «Шәабакоу?
Хцеицәа зегь хамцахь шәеиза!»
Илабжыш дацәажәоит дгәакуа,
Зыцсадгьыл зымбац Абаза.

1991

АМЦА

*Абаг-рҕа Кәыкәына Аңснйтәи ачуан итәкны Тьырқәтәыла илгәз амца
шәы-шықәса инареиҳаны ачуанәә идмырцәазеит*

Амца хынхәырц атахын,
Ихынхәырц атахгәышьян Апсныка.
Зыцсадгьыл иакәыргаз,
Амцагьы хәын,
Аха имырцәакәа иааргон ианыкәуа.

Амцагьы пхызқәак абон,
Аблақәа мацзак иааихьысыр.
Сабишәа илаҳәуан,
Ишьабон, ицъабон,
Ацсадгьылаә ацыкьхәа азә дхысыр.

Амца хынхәырц атахын,
Атыц ианазнеиуа еицш аныха.
Аха амоақәа кын,
Ахьяақәа хәасын,
Аццышәқәа ирылан агәтыха.

Амца хынхәырц атахын,
Еакала уи цсеивгашья абомызт.
Шәеиқәарак зыснахаз,
Қьацтак азыцшын,
Уаҳа уа гарашәа гомызт.

Амца хынхәырц атахын,
Ацыс аназнеиуа еицш ацыстра.
Иахьсиқәылаз цшьяала,
Инещәааргь разкын,
Аха изрымызт амцақәа рхьышьтра.

...Амца хынхәарц атахын.

1990

ТЫРҚӘТӘЫЛАТӘИ АЦСУА АН ЛГАРАШӘА

Уцәа, сыпсахәага, сысаби, уцәа,
Уцәаз, уцхызқәа счапшьоит.
Удлапса хтәыла реахырбаауеит нырцәаа,
Уиенәахә нырцә ицәкәыншьоит.

Уака иузыпшуп, нан, азыхькәа рыхәыцаршә,
Уака, нан, кәипқәак сәхәоуп.
Уака инхагәышьеит тызтыцқәак еиқәылашә,
Қытақәак шәыла итаҳәхәоуп.

Ирымәмкәа иказам урт зегьы ресишьа,
Иалгатәуп урт зегь ашәшьы.
Аеы ашьтыбжә ала ирдыруеит аеы аошьа,
Акеиоҳәа иоарга, нан, убжы!

Хашьхақәа ирхоуп ишырхац рыхтырцапшқәа,
Рылацш ахьхац иахзырхо.
Игылоуп ишгылац уа убацәа рбаашқәа,
Ргәыцра рыпсы аца еиқәырхо.

...Акамақәа рхьеиобьжә згәы ашьтыз ахаца,
Ахәа бзанцык изкьазом.
Заапын иацымлац дыгәнахауп назаза,
Иацхәа изыпшугы ибазом.

Убацәа цсыбаола хагаәа хызкьоз,
Уажәыгы хцәашык рзаркым.
Адыд иабызоуп, нан, ажәақәа ирхылкьоз:
«Ацсадгьыл иахыршьааз дыпсым!»

Адгьыл бымбылуп изтәыпәкьоу данькәу,
Атәым изы анышәггы хаҳәхоит.
Ацшәма дацәызыр Ацсны еицш инцәа тыпу,
Идыр, нан, ахы танархоит.

Уцәа, нан сысаби, ирласны узҳароуп!
Ажәоангы аеуп узсытра:

«Акеиоҳәа адунеи зегь убжы наурхароуп,
Сасыркәа изыпшуп Ацсынра!»

1989

САШЬА

*Амҳацьырра ашықәсқәа раан, Абжәакәа ианыңны, амшын нырцә иагаз
сашьцәа Асмырқәа рхьлц, иахәа Германия инхо Смыр Қырым ихъзыншьоуп.
Уи сарей телла хәицәажәон 1987 шықәса апрель 2 ры*

Супхьон уаҳзаairoуп хәа Ацсныка,
Хәцсадгьыл изымгеит атәым!
«Сашьцәа, о, шәыкоума, шәыка?» –
Уцәуабжә ааоуан, Қырым.

Схыпшылон амшын зегь гәаныла,
Ацәкәырқәа ргәакбыжкәа гон.
Инеиуан нак ағбақәа хыла,
Урт имицыз сашьцәагы ргон.

«Хәкоуп, хархәызаргь харзымшьит,
Хәшәагы хәжәагы аанхсит.
Акырынтә ара аҳәақәа еилыршьит,
Акырынтә хәцсны хабзахсит!»

«Гәсоума нас хтыпқәа хазныңыз? –
Ирхәоит, уа зынгы-цхынгы ишәтын!»
Узцаара хыткьарақәа исыкәкыз,
Сыпсы аца атахысра иаеын.

Гәаныла сахысуан Абжәакәа,
Уабдуцәа ртыз-тыц сыпшаауан.
Цша-хышәашәк сыпын игәакуа,
«Ианбахынхәуа?» – ахаҳәкәа пәауан.

Ажәлар анеиошоу иатымроуп,
Имачхоит ацсадгьыл алша.

Назаза шөнаскъазгоз ацсымроуп,
Уи шөнышөнап ацөыжөгон, сашья!

«Шөырзымгөаан, хабдуца хазхыпцыз,
Урт рыбаокәа абрака ихәаеуеит.
Зыцсыхаара төымцъара изхыпцыз,
Данцсуггы дыштөыму дынхоит».

Уажөакәа сзышьтхуамызт уаха,
Урт ахөрақәа иснырцаз гъарым.
«Ирыцым шөицхьыз ма гөнаха,
Хшьоума хъызгәаауа, Қырым!»

Схөыпрасы шөзыхькәа уазыруан,
Амцабз рыкөшон шөыонкәа.
Шөы-щышөкәа икахауаз кыркыруан,
Ишууаз ицсуан алақәа.

Ахөсақәа рыхөхөабжь сикөтөомызт,
Хашьхақәа апөсиқәацәа ршөын.
Шөыдгьыл ацсра шөызнырхомызт,
Антыц сицөоуггы шөызищын.

Сыхцшылон амшын зегь гөаныла,
Ацөуабжь сыхымсыгъзо игон...
...Инсиуан нак ацбақәа хыла,
Урт имицыз сашьцөаггы ргон.

1987

ИЦСАДГЫЛАЗ УАРАДА ИХӨОИТ

*Сириа икоу Кавказтәи әжәларқәа реилазаара ахантәафы Шьараф
Амаршьан изкуп*

Уа адгьыли ажөфани ирхыгам,
Өа жөфанк ахь, өа дгьылк ахь уеихоит.
Нахьхьиза уцсадгьыл ахьыкам,
Уцсадгьылаз урада ухөоит.

Уцөызкәа уанрышьтоу, ианушьтоу,
Шөеиқөшөаанзаггы гөаныла шөеицуп.
Адгьыл ианымзаларц ушьта,
Агөытрақәа иушөуцаз көалзуп.

Алабжып аблақәа ирхыпцыз,
Азамөа иазеиқөырхом, мап.
Уацөыззар уцсадгьыл узныпцыз,
Цөыкөбарушөа унықөхөаша уцап.

Шьяцгы цысышам цпа ахьыкөым,
Мра зкөымцхаз ахахөггы лахөуеит.
Нахьхьиза уцсадгьыл ахьыкам,
Уцсадгьылаз урада ухөоит.

Итөыроуп нас амза өа ангыла,
Изкөымцхац апөахөа рхыгъзо.
Ацөкөырц урхьымзартө лацшыла,
Цөыкөбаркөоуп икөцартө иказцо.

Хөицөыззар сабицөак ртыцан,
Хгарақәа хьаак дырцыслап.
Харжгөышьап доус ххөыцрақәа рхыкөан,
Хөцсөа зегь дырөегь иахцөыцслап.

Ацсаатө зацө амцөыжөөа зацө ала,
Ахара изцом ицырны.
Аха, ажөфан уеоутар ухиаала,
Доухала уазыхынхөп Ацсны.

Уа иөыхап узыхькөаггы иөоухөаз,
Көицкөак цөырхазшөа иаапшып.
Ужөыгтө чуан уөаханы икнауҳаз,
Амцабз гөхьааго илакөып.

Ишьтхысааны идөыкөлап урашьгы,
Акөынақәа рхьеиөбыжь галап.
Зтөылаө ахныкөцара зкөашьмыз,
Хөзцөымгу укамчышьтыбжь иаршөап.

Зшья ахьчара иашьтоу цера иқәым,
Зшьяцкья сикэзырхаз деикэнархоит.
Нахьхьиза уцсадгьыл ахьыкам,
Уцсадгьылаз урада ухәоит.

ТЫРҚӘТӘЫЛАТӘИ САШЬЦӘА ШӘАХЬ

Адгьыл ушьта здызымкылаз утоурыхгы анхалазом,
Уа махәык иешәаз абгьыцкәа са махәык изсалазом.
Ажәа хатәра иахьнанаго, ахәыштәарамца ахьмыцәазоуп,
Уа радеда ахыцхыртагы шышь-нани ахьнымцәазоуп.

Уа ишшуп, ишшуп игәыгуа, хашьха шлакәа карақәа,
Урт дырәөгьых рыерылыргейт ацта хьшәашәа сикәарақәа.
Аха игәаутар ацыс иацәа сицш, ахәыцрақәа идырлахәит,
Ҷаи, абаацсы, ишәыпалазеи,
шәыцсадгьыл ахь шәзымхынхәит?!

Нас закәбзеи, шәсикәхәаланы шәаанызкылаз тәымцәара?!
Акгы алшарым инеыцәаусит агәы сиоушар оыцәара.
Уа ханацәа рылабжышкәа Ацсынтәыла дырлахәит,
Ҷаи, абаацсы, ишәыпалазеи,
шәыцсадгьыл ахь шәзымхынхәит!..

Ахәа зыкәпцоу шәа шәымцакәа уака сыц иресыхатәуп,
Ихәыцәхәәоу шәцыха-зыхькәа сицыхны инаресыхәатәуп,
Уа ххьырцарцәа, ршьа-пхала ага мыжда ддырлахәит,
Ҷаи, абаацсы, ишәыпалазеи,
шәыцсадгьыл ахь шәзымхынхәит!..

Изхәартәоузеи ажәәан иалоу ашьауардын тәартада?
Иахья акәымзар, ха хакәымзар, нас абарткәа збартада?
Ҷахәшыцәа хәыцкәа мыткәма-уазла
хньшәынтракәа дырлахәит,
Ҷаи, абаацсы, ишәыпалазеи,
шәыцсадгьыл ахь шәзымхынхәит!..

Ацшышә иалгоу хәхьтәы бирак хампыцымшәо инкылатәуп,
Цпа хабжымсуа хәшәанатаә, абахә сицш сидгьылатәуп!
– Шәыцры! Шәсиха шәыцсадгьыл ахь! –

ибжыи сыхсыцгуам асаби,
Ҷаи, абаацсы, сашьцәа дукәа, шәаанхазетеи, иараби!..

Стампыл, 1993

ЦӘАЖӘАРОУП...

«Уа ари адгьыл ацшәмацәа хәхажәаароуп!» –
Ҷахьсидгьылоу, хәхьсидтәалоу – цәажәаароуп.

Цәажәарыла ароаш трыскәа нахькылоит,
Ухәан-схәанкәа жәәан акынза ихахғалоит.

Уа ажья ашьтыбжь иарырхалоз цыхьашәа,
Абжыи шытыгга дтакааит ианицыхьашәа.

Иеирхәацит, узакәу хәа иазхәода?..
Дыззымдыруагы аиаша рызназгода?..

Уа псуа шәкәык кәрышь кылцәа ахтнызымцац,
Уа ацсуа ашәак зыоны ахаан ионымыозац.

Уажә хаазкәылаз рыхаргалан хрыхәазом,
Акы рымаукыр, акы рыцаухәар рылазом.

Азәи-азәи цәа рхазамкуа ирхибахәоит,
Зымгәа зиааиз азәи-азәи цәибархәусит.

Уажә зегь реиҶа ианаамтоу асыхара,
«Сыхарахейт, сыхарахейт, сыхара...»

Цюук ацсуара шытырхит иеырбаганы,
Ахшыю уртоит егырт реырбабаны.

Сасык дааир, иказам, реырцәахусит,
Нас иаацәырцны ацсыцкәкәа цәылырхусит.

Рынархахоит нас хэыцрала еидараха,
Атыц иашьтоуп уахгы-сынгы икараха...

Уа зыхшара зхатэы бызшэа реызхызгы,
Зыбыбақәа рзы цьоук хадгылқәа рзызпазгы.

Уа хтоурых иагәтасуазгы иатэамбакәа,
Маза-маза хазтиуаз агэрамгақәа.

«Рырыпсахын», иузеилмырго иеилацәахьсит,
Уаарызхэыцыр – рыламыс рхацәахьсит.

Аха уажә «ихацәахьсит», ихацәаха,
«Ихахзызааусит», ирымазам ацәаха.

Нас уацэы-зны урт закәхаша хазхөода?!
Хазлахазеи! Иәхәатәуггы деазхөода?!

Иеилацәашьусит ақәыц маги ашәтыщи,
Иеилыцрааусит ашхымцәаггы ашьхыщи.

Абыжәцәаггы рныхәасақәа ирыцырцоит,
Иатахызар, рыхқәа ацәцақәа ирықәырцоит.

Ус музакәа цәажәароуп, нас цәажәара...
Ацстазаара «нахкылоит» доус хашәара...

Уа закәызеи! – Хамәа хацынгылаөхьсит,
Ажәа тацәқәа хазрылымтуа хрылахьсит.

Уа зны-зынла цьоукы-цьоук ааныжъзаны,
Сцәуаланда сгәахәусит инеиужъзаны.

Аха лабжышлаггы хацсадггыл узахәазом,
Икацдамггы нацхыц-шәара узнахазом.

Уа Анцәа дузза, иаххылацшхәу, умчала,
Асыркәышра ххазгалаз хәцәыхьчала!

Хәырбггыщ зкәым хәхәрақәа зегь хумтын,
Хцәажәарақәа хтазгалаз хархәумтәын!

...Дшәарыцаөым ацша асырта гәазымто,
Ахахә ацарта гәазымто ма хы азымто.

Уа хергашәа анбагаришь – сеикәызырөусит,
Иахамбац шарцы-сцәак сахзызааусит.

1991

АХАХӘ ЗЦАМ АРӨАШ АӨАЗРЫЦҚЫАЗОМ

Уа надынәтә ихалазахьоу хзымхазьсит,
Ма шәышықәсак хьаада-баада хзымцазеит.
Ацта сикәара сицш, ашәсикәәцәа ршәыланы,
Цьоук хәцшәмара хамыркыхт ижәыланы.

Урт аматқәа рышхам цәақәа иртацәиусит,
Сеикәшәырха хәа хәцсадггыл хәыц цәаа-цәааусит.
Уа хзыкәшәацоуп, уа рабцарқәа аанкыланы,
Хцәицәа иреицгу неиусит еивагыланы.

Ани-цеи реицш, азәи-азәи сыхзызааусит,
Ага хәымга игәы хәашь тдырзызааусит.
О, урт рыла акыр мөаггы ырлашоуп!
Ацсынтәыла зыцсы ақәызцо спәыкәыхшоуп!

...Уа данхәкәла хәа-цәкәырца исахарак,
Быжкәак нацит: «Иахәалак! Уа иахәалак!»
Насоуп ицегь хгәыблырақәа ангәеибата,
Хашьцәа нхыцаа хәагылт ресибыта!

Уа хазыбжак атоурых ихамнаххьаз,
Амхәцдырқәа зылабжыш ца иабылхьаз.
Ианатахха уа тәымцәара иаанымгылеит,
Амәа хареи амшыни ирызнымкылеит.

Ацѳыць мца сицш урт ҳа ҳғәмша инацеикѳылт,
 Ҳғәырѳа хьанта ҳацыршарц инацагылт.
 Ҳаидызкылаз Сатанеи лкыкахшоуп,
 Уа иҳадгылаз зегьы-зегьы спѳыкѳыхшоуп!

Ҳцъанат хѳыч ақьоуқьадцѳкыа иалампѳеи,
 Еилахантеит ахацашѳеи ахѳрашѳеи.
 Аха цъоукы-цъоук икоу акгы рбартазам,
 Уа цъоукы-цъоук ҳахѳхѳабжь рахартазам.

Ҳадгьыл ныжны идѳықѳуп нак ибналаны,
 Рхы ныкѳыргоит иахьнеилак ианааланы.
 Изыхѳыщуа пара рхароуп, малгароуп,
 Изыхогы «Қьемалоуп» ма «Мальбороуп».

Цъоук ачынқәа ишрышьтаз икарахсит,
 Дара ирусым иалаган, икьалахсит.
 Иалацѳажѳоит Инацха ифырхацара,
 Нас гѳаныла иацқѳашоит ртацара.

Уа ҳацсадгьыл, цъоук пату ду «уқѳырцоит»,
 Уцъыбашка рнапы кьашьқәа дѳықѳырцоит.
 Акы рызтыгар, ура иусицъу ыказам,
 Акгы рмоур, иацѳыбналоит икацам.

Уа цъоукы-цъоук ацхқәа рыерылакны,
 Рапшѳеа ирықѳелоит рыѳоны-ргѳара рымакны.
 Урт зыцшааша хазы-хазы реырцѳахусит,
 Акы рыцоухѳар, уатѳарбом, уцѳылырхусит.

Уа цъоукы-цъоук рыжѳоахырқәа кьакьаза,
 Усда-хѳысда идѳықѳуп, аха иацагьаза.
 Шѳеиашам ухѳар, ураґоуп, хѳатѳ харцазом,
 Рыбадакьрей ртамгьар асрей уахѳазом.

Уа ҳацыѳѳагьы аганаѳ иаанымхазсит,
 Реы-надиқәа ркѳадыр дукәа рықѳырцеит.
 Аха ишырхамыз рызгѳамтазсит раґѳрақәа,
 Иаргамахо иалагсит ала-ґрақәа.

О, зегь реиҳа аґаацѳа дукәа анахґаху,
 О, зегь реиҳа ҳара ахшара анахґаху,
 Ңыцхацѳақѳак ҳазташѳаз рызгѳанымкылеит,
 Иамугѳышьеит, ркалтқәа рызнымкылеит.

Ҳадгьыл цѳажѳоит: «Шѳеицазааз скыкахшоуп!»
 Ҳадгьыл ҳахѳоит: «Шѳеидышѳекыл, спѳыкѳыхшоуп!»
 Ҳадгьыл ҳацхѳоит, ҳазызырѳып ҳахаара:
 «Хара уцарцаз, унацшлароуп ахара!»

...Аламыс ауп ххыцхырґақәа рхыцхырґа,
 Аламыс ауп ххыцырґақәа рхыцырґа.
 Уи ҳагѳасыр, хуалцшьяқәа ҳазрыцгѳазом,
 Ахахѳ зѳам ароаш асазрыцқьазом.

1993

АТЦЛА ИКАҲАЗ ДАҒА ЗНЫК ИЗГЫЛАЗОМ

О, харцарцѳа сызкѳырбану, сгѳыграқәа!
 Икамхазо, имаацсазо сыхрақәа!
 Аґа мыжда иѳамацѳыст сидгыланы,
 Ахы цахѳахѳ ныркылеит иацыланы.

Ирхырымгаз арбан урт агѳымшѳақәа,
 Зегь зымназит ацыхѳѳанза силымшѳақәа.
 Шакаѳыда?.. Рацъал изацѳымцазсит,
 Ҳхы-бираққәа анышьтырхуаз иахьымзазсит.

Шакаѳыда зыцсыбаѳқәа кылазыз?
 Напыдлацса зшья кѳармақәа ирылацсыз?
 Шакаѳыда уа зцыхѳѳажѳа ззымхѳақәа,
 Ароаш хьшѳашѳа иахѳасыз ҳарзымхакәа.

Аха усгы гѳеицамха, хызыкамшѳақәа,
 Гѳыхѳѳѳы наза харгалсит сиѳамшѳақәа.
 Аґа имчра сапын шѳахшѳа инықѳхѳашеит,
 Ацхқәагьы амшқәа реицш инықѳлашсит.

Аха насоуп... аха настәи захзари!
 Ахәра хнызцо хәырггыщүшәа заххәари!
 Ауазашәа хацашәоушәа хацхарым,
 Хазымыааиз ламысушәа хацгәарым.

Цьоук аацәыркьейт силагамкәа, иарныгымкәа,
 Матәси-оытәси нас абцъари рыгымкәа.
 Аха уаанза иабацәахыз, иараби!
 Урацәажәар, ианбацәахыз, иараби!

Уа цьюкы-цьюк аханкәа ирзытрысит,
 Цьюкы-цьюк аоныматәкәа изрывымсит.
 Акы рзымхейт, оба рзымхейт, иараби!
 Еикәа нымхейт, симаа нымхейт, иараби!

Уа хәсеи-хацәси нибакыларгә иамузсит,
 Еизымзырөит ма ирызхашаз иаламзит.
 Зыоны симызцәо дызбахьада, иараби!
 Зыцба зхала избылхьада, иараби!

Уа цьюкы-цьюк ршьацәкьарақәа ирықәкәашейт,
 Рнапы кьашькәа атыц пхақәа ирыкәдыршейт.
 Уа-тахыла ситанейхейт, иараби!
 Игәататәыз дейтавахейт, иараби!

(Истахыпәкьам спәылапәажәар шәарт, аха),
 Иахцәыбналаз хацсадгьыл аншәартаха.
 Шьта мац-мацла иреырхын реацақәа,
 Ихәапжапуа иахзааусит ахәацақәа.

Цыхьа идәықәыз маза ацәы налацо,
 Ага ихақәлаз ажәоан ашка дхалацо.
 Иатәазымбоз ха хжыирақәа, ххыирақәа,
 Еивагьежьюсит цыхәа-баба, ацинақәа.

Уа цьюкы-цьюк абыжәра иахамшәалейт,
 Халамысгы уи ала акгы ахамшәалейт.

Зыцсы зиааиз амәан шакао хцәызхьада?
 Шакао баша уи хтоурых ианыцхьада?

Хәи, абаапсы, шәашәақәлацәа рыцхамы,
 Хәи, абаапсы, урт ханацәа рыцхамы.
 Ахақәитраз итахаз зегь рыцхамы,
 Зыцсы аарлақәа иахзынхаз зегь рыцхамы.

Хәи, абаапсы, зегь капануа хнейлароуп!
 Хсаркьал быжыны цьюк рлымха хтеиолароуп!
 Хәи, абаапсы, аганахь хамәахымцлароуп!
 Икацоуггы икацамгь хрызхәыцлароуп!

Хәи, абаапсы, иамхацәазгы дьыхароуп,
 Иахьатахуггы хагәрақәа хаарыхароуп!
 Ахра иалкьаз акгы дазынкылазом,
 Ацла икахаз, дасазны изгылазом.

1994

« А Х А Х А И Р А »

(1998)

СЫЦСАДГЬЫЛ

Гәеисроуп – ашьшьыхәа уенадцан уазызыор!
 Хысбжьуп – иаалыркьан цей мыш диизар!
 Гәтыхоуп – сихымсыгъзо игоит уи абжьыцар!
 Ғымтроуп – уа умоае асымтра атахызар!

Жьироуп – лассы-лассы иахәоит ашьацкьа,
 Ныхоуп – уахгьы-сынгы иухылацшуа игьлоуп!
 Гәцроуп – итамхазо ацба ахатацкьа,
 Ччацшьуп – уара ашәтышкәа урейхырхәо урылоуп!

Мыткәмоуп – ицәаацәауа ирышьтоуп иацәызыз,
 Тынчроуп – ишәоит ишәагәышьоит уаацсар хәа.
 Храшәоуп – иара акәгәышьоуп ахрашәа зхәыцыз,
 Хәрашәоуп – ишәоит уара ухәаа уахыцсаар хәа.

Гәамцроуп – уи анацәа ирыцуп аккахәа,
 Псымроуп – ацыхәтәантәи акәац ахь унсиусит.
 Хьамцроуп – ахьырцарцәа сиқәсыртусит цхьака хәа!
 Шәацшьуп – ҕахьхьиза хбирак уаркалеиусит!

Ғәтәроуп – аха абыргцәа ражәақәа нагоуп!
 Жәытәроуп – аха ашьхақәа гьлоуп икәыцшза!
 Зхароуп – радедабжь гоит, гәазырхагоуп!
 Хәыцроуп – усықәымзааит! Суқәымзааит, сыцшза!

АХАХАИРА

Хәацгәалароуп – хәацарами;
 Ахәаира!

Уа хә иҳацциз кәпарами;
 Ахәаира!

Зцей лапара дзыцәтахазгьы;
 Ахәаира!
 Ахәра хьантақәа ззынхазгьы;
 Ахәаира!

Хә хәзцәымчу зегь рцасаз;
 Ахәаира!
 Хәзтахугьы гәыргьаларцаз;
 Ахәаира!

Ан згарашәа рхәасызгьы;
 Ахәаира!
 Асаби хәыгь сыц иизгьы;
 Ахәаира!

Адуней зегь ҕаха-дагәоуп;
 Ахәаира!
 Аха иҳарсыхоит, са хәыгьцакоуп;
 Ахәаира!

Ашәа сиғамшәа, ашәа гәахәа;
 Ахәаира!
 Хәит ахацәа, шәнаха-наха;
 Ахәаира!

Амца иалга, хәмоа нагоуп;
 Ахәаира!
 Хәжәәан зырлашо хбиракоуп;
 Ахәаира!

АЦХ ЕИҚӘА

Ацх, ацх, есиқәа-сырба!
 Ғеиқәа-сырба, сырца-сырца!

Сышуеилаҳаз узхамцазеит,
Уа сағәрағғы сзухамцазеит.

Ацх, ацх, есеіқәа-сырба!
Есеіқәа-сырба, сырца-сырца!
Еыкәбаллагғы сзуеыжәымлеит,
Еыргәаа каца сегъужәымлеит.

Ацх, ацх, есеіқәа-сырба!
Есеіқәа-сырба, сырца-сырца!
Уандәыкәлагғы сзухьымзазеит,
Цьаргғы ушьта узанымцазеит.

...Ацх сикәа, есеіқәа-сырба!

АХЬЧА

Ахьча дызмышәазеит, ахьча,
Ихәышәтаҕ ихәымца бзагоит.
Адгьыл ззылыпхаз анча,
Амахәкәа ажәәан рыцсоит.
Ахьча исагәылакны икәахьча,
Аспә лацшыла ицхәзоит.

Ароашкәа рымоакәа ирныму?
Тынчрак рыцным, иагьацным.
Аергь акы аамтала игәы ахьму?
Храк цьара ицәаарак аным.
Дарбан уаха ацх зыцәтәыму?
Дарбан уаха ацх иатәым!

Цшьаалаза, цшьаалаза, цшьаала,
Аохаакәа иртыцусит цшақәак.
Ундәыкәлар уи акәа унтала,
Рышьта уаниап ашәақәак.
Ихутәхәалап зышәнака угәала,
Икауцап хазы узцаарақәа ртак.

Аспә, шәара ахьча шәисачча!
Уи цьара ак шәылшәар хәа дшәоит.
Ицьмакәа амцатәоуп анча,
Ицьмакәа тынч ижахәоит.
Дыцәазам, дзыцәазом ахьча,
Аспә игәарцыз ихьчоит.

ТАГАЛАНТӘИ АШЬЫЖЬ

Адгьыл ахракәа иоарыхоит,
Ажәәан шытырхусит ахракәа.
Сыцсы абгғы ссақәа исыцәнырхусит,
Цшак реасусит сгәы ахәрақәа.

Соапха-оапхоит сымца хаара,
Уи ацхара сәлашоит.
Зык ахьқәан цлак ахала,
Аацынрак агәалашәоит.

Ибылуеит ашәацшь еицрало,
Цыск абжьыцәкьа ҕыхазом.
Моак умчыдан уананхало,
Ашәа зыым дызухәазом.

Уа уара ажәәан, сыжәәан цагьа,
Цааи-фыртыни еицнаугалашт.
Ах, тагалан, уара сгәакьа,
Саргғы зны сынтоугалашт.

Адгьыл иажәыз ароаш хьшәашәа,
Нас ахаан ироашхарым.
Абна, ага, ашьха еитамшәа,
Уи бзынцык ирқәашьхарым.

Абыць оежькәа цшьаала-цшьаала,
Қәаршыоцас исхьызысуеит.
Зык ахьқәан цлак ахала,
Аацын хьааго ихьырысуеит.

АСЫРЗҚӘА

Имәасуеит уажә азын аңхызқәа,
Ацшацәгьақәа рымч рыкәцсауеит.
Еиҥа ахрақәа иреыкьасо асырзқәа,
Ҥынчрак рыцшаарц илбаауеит.

Ахауа инангыланы ашькыл еицш,
Ахьшәахәа симдоит рьешаны.
Асыңсақәеи асынакәқәеи рылацш,
Арәашқәа иргоит иткәаны.

Ахьтақәа зшәызхыз абгабқәа,
Харантәи дунейк иазыцшуп.
Аасқәа акы ршәымкәа, акы рхамкәа,
Мазажәак сибырхәарц иаәуп.

Асырзқәа – бла зхамлазо ацсызқәа,
Ицоит, лада ицоит, ицшакуеит.
Хтырцашцас инкыдыршәлан сызқәа,
Сара аацынра сыман саауеит.

* * *

Азәгьы ашатом, акгьы ашатом,
Ацша амахәқәа арышәшәоит.
Са сыгага таха снатом,
Уаха сыгага сацәшәоит.

Сышьта инхылеит шәацьхәабык еицш,
Са сандәықәлоз цхагәаны.
Акгьы сыгым уажә хәычык еицш,
Сцәуарц дәыкаә снатәаны.

Саргәатеиуеит схәыпра хьшәашәа,
Сгәыҥра ампәыжәәқәа азкьазом.
Икагәышьам, уашьта сашәа,
Ахәа еицш сажәәқәа тькьазом.

Акгьы сыгым уажә хәычык еицш,
Сцәуарц дәыкаә снатәаны.
Сыгыгагьы шәацьхәабык еицш,
Сышьта ихыхуп аезаны.

Ацша гәамцгьы ацла ирыжәлан,
Амахә цсыдақәа арышәшәоит.
О, ихьчазааит сыдгьыл, сыжәлар!
Цьа хәхәабжьык сахар хәа спәоит.

АЛА КБАЛА

Ғәацъара, уи дасәзә иахь ицшын,
Дасәзәы изхәыцуан дасакала.
Уахәацшыр, шәазызырак ацшнын,
Аблақәа гәыбзыгын ала-кьала.

Баша ус ацыхәагьы аарцысуан,
Сажәәқәа иазыскуаз идырцхомызт.
Гәыҥрак аман, гәыҥрак ацәыцсуан,
Рыцха сыгәра агомызт, акы азхомызт.

Икуцәуан мацк иаанаскьаны,
Ах, цьоукы-цьоук уи агәала рхьысзом.
Зегь акака хрыцоуп ичханы;
Саргьы кырынтә скьалахьейт, иуцәыззом.

Избагәышьон ала агәаца хәын,
Избагәышьон, стәымын иагьа схәаргьы.
Исасын, иара ацшәмара атахын,
Саргьы ацшәмара сашьтан ес-аашаргьы.

Ғәацъара, уи дасәзә иахь ицшуп,
Хьаак азызшаз, даәа хьаак еиҥеишоит.
Абла хәыцқәа гәбылрак рхуп,
Алабжьышқәа снамырбарц исеишуеит.

МРАТАШӘАРАЗ

Ацәкәырц рхырхарта рыцсахын,
Идәыкәлсит абар, мраташәарахь.
Ацтақәа жәәанас еизахын,
Ашәартахьтә исыцхьсит ашәарахь.

Ұыуаок дзымгац ацкараҳәа,
Амоақәа шәшбырак рхахауп.
Зуалцшыак зынамыгзаз аҳәа,
Еикәыхьшәашәа атзамц ағы икнахауп.

Икьаәхазшәа збоит уажә снапы ауқәа,
Сныкәцшусит дәеиужьк гәырәала.
Ацшазацә цырхагак амоукәа,
Ицоит мраташәарахь ихиаала.

Бнакаә цьоук амцақәа еикәырцан,
Ирхырцоит ахәыцрақәа ирхалаз.
Ахчы еицш мраташәара сыхчнырцан,
Сөызцәа, сыржусит мраташәараз.

АБГАРЫМЦҚӘА

Абгарымцқәа, абгарымцқәа,
Еита рышьтахуп бгақәак.
Ауаа рхьаақәа, ауаа рымцқәа,
Ацәа реартазсит уахак.

Зынза баша иома-икәарма?
Ацша шыталаны исыцшусит.
Кәарма-кәарма, кәарма-кәарма,
Амзаәа алашара зжәусит.

Ех, иахауеи, ех, иахауеи,
Мцәыжәәа шкәакәақәак стахуп!

Ага апхарей, ашьха хауеи,
Ажәәан саркьаә еилахәуп.

Аха икам уа еа тәартак,
Зегы ртыцқәа зааны ирцит.
Ашәа рзысхәан ецәа гәартак,
Даса мачзак иаалакәит.

Ак рымблыцқәа, азә дрымблыцқәа,
Аха акәиц хәыцқәа лапоит.
Абгарымцқәа, абгарымцқәа,
Бга рымбақәа шар хәа ишәоит.

* * *

Саацсит ба? – Ууаоыми умаапсақәа,
Схазит ба? – Еилкаауп, усихазам.
Узцомызт акы хьаас икамцақәа,
Усоуп, бжь-гәык узтазам.

Адгылаә – аццakra агәамцра,
Ацылара, ацырцра, азыцшра...
Ашыцрақәа, ақәцара, абжьазра,
Ақәыцшцәа ршыа кәанда акашра...

Адгылаә – адшәмара азхәыцра,
Уцсадгыл азыхәан ухәны...
Адгылаә – ацкьара ацырцра,
Ашәт анапы кьашьқәа иркны...

Адгылаә цесивгара рмоукәа,
Накза жәларык рахцара...
Амлакра, ахьтакра, ауоукәа,
Цсыбаола ихкьоу акәара...

Адгылаә – амц, ацаршеира,
Атира, аахәара убас...
Ахьда – сыркәыш-матанеира,
Анацхаө игәыргьара нас.

...Уаагылар, ухъаакәа инарыцлап,
Арткәа зегъ шытыхны игала!
Ушықәсқәа акәанч еицш урныцлап,
Ус лахьынцоуп, ичхала!

Саапсапәкьейт – суафыми смаацсакәа,
Схазапәкьейт – еилкаауп, сеихазам.
Сызцом саргы хъаас ак камцакәа,
Усоуп бжь-гәык сызтазам.

АЦСУАШӘАК

Ацша адәныка итынчхазом,
Ацша абжы пәыцәуп.
Сзыцәагәышьом, сзыцәазом,
Сзыцәазом, сзацәуп.

Уаха сгәыхыгы хышәашәаза,
Сыцсы асы иназоит.
Уи аахьамцыр бапаза,
Снамахәаша сцоит.

Шьыри, ецәа гәылшәарак,
Пыхьейцш иххаза!..
Ах, апышьыхәа цсуашәак,
Цсуашәак хааза!..

Сагарын уи сыханы,
Стәылахь сагарын.
Сышьхақәагы сыханы,
Сныхәәса рхәарын.

Нас ажәабжък ныцакны,
Быргцәак еикәапхо!..
Нас «Радеда» цәырганы,
Цсуак дахьынхо!..

Уака сыжәәан ырлашо,
Схысыбжь сыргарын.
Иамузаргы шыкәашо,
Сыдгылаә сыцсын.

1986

АСОУРА

Ацша абжыцар слымха итафусит,
Схәыштәарамца апәак ахәоит.
Ах иахусит, аф иафусит,
Ацста гәафәа итанацсоит.

Нак ундәылцшыр асы реацак,
Ацла рымахәқәа лакәит.
Амфәа дықәуп ебуаф хацак,
Аха усгы кыр даркәит.

Уака рыхәацхъазык сыхъазышәа,
Стәоуп уажә слымхақәа фшаауа.
Ах, уашьтаншәа, наспәа, наспәа,
Хәыхәқәак цәырцып ицшаауа.

Зегы ирнышәахьейт амшынгы,
Шьаршьаф шкәакәала итахәхәоуп.
Уара узынгы, сара сзынгы,
Зегы рзынгы – зегъ лашоуп.

Ах иахусит, аф иафусит,
Ацста гәафәа итанацсоит.
Схәыштәарашәа слымха итафусит,
Сыбла карақәа еикәыцсоит.

* * *

Икәындшәындусит аапрақәа,
Кәыли-чили қәашта.

Ақәа ицәгылоуп ацлақәа,
Ақәа ицәиалоуп сашта.

Шәцоит, аха шәабанзацо,
Шәхытәан ацәыкәбарқәа?!
Уа згәахәара инапазло,
Хбыз ззымгац арқәа...

Сыңәазам, сегзыңәазом,
Иңәазам уаха адыд:
Мап, цьаргы узсыңәазом,
Тынч цьара унатәа, дад!

Ацх неиусит цыһаалаза,
Зегь ргәала шытыхны.
Уаргы амац усналагза,
Укамларц угәыхыны.

Ақәа ицәгылоуп ацлақәа,
Ақәа ицәиалоуп сашта.
Икәындшәындусит аапрақәа:
Кәыли-чили қәашта!

* * *

Еинышәашыа рымам ацта сиқәарақәа,
Амацәысгы хтәы-цәыщәха икацоит.
Акы симаркуеит, ак рызшом акәарақәа,
Адыд зегь абжыщәгьа рыхнагзоит.

Ацлақәагы уашыта ргәампра рылазом,
Рымахәқәа цыщәцоит исыкыкыаны.
Аостаагы уаха амәақәа дзырнылазом,
Цәыцлашыцарак дамоуп дшәакыаны.

Рцәа итазыуеит ашыхақәагь агагы,
Ахахәқәацәкыа баө-баөы сишышәшәоит.
Анцәа диҳәоит, диашыапкуеит ахагагы,
Ацсабара хагахар хәа дшәоит.

АЦХЫН-ҚӘА

Амра кацхартак хәа амтақәа,
Ацтақәа ажәәан цыркыоит.
Ацта блаккыгақәа, ацтақәа,
Ацхынра қәала иркәабоит.

Аәарқәа уажә рышытыбжь разкәынша,
Ргәыргъара еицнаргоит хара.
Ахьчагы иеныщсикит ахьаца,
Ишәартазам адыд убра.

Кызқәак рсыркәабоит гәахәала,
Тынч иааикәагылт ауахьад.
Анчагы умахәқәа уроахала!
Абнаә цьанатун, цьанат!

Инеиусит камбашықәак еишыталаны,
Рыблақәа ацәажәара иасуп.
Накза цьара ачнышқәа хтәаланы,
Инымцәазо амшын иазыщшуп.

Арәашқәа цоит ицакы-цакуа,
Ацәакәа цәырцны сикәацхоит.
Адгьыл ашышыхәаза, абжы ыцакуа,
Кәана лзы ашәа хаак ахәоит.

ДАРБАНУ, ДАРБАН СЫЗШЫЫЗ?

– Дарбану, дарбан сызшыыз?
Дысхысит уи сшыа катәаны.
– Уицырихт амал иазгәышыызы,
Дтәоуп цьара ухы ахә рханы.

– Дарбану, дарбан сызшыызы,
Хыщышәла сгәаца былыны?
– Уцсадгьыл згарц зтахызы,
Дацшәыман дныәналарц уәны.

– Дарбану, дарбан сызшыыз,
Адунеи санахыкәшоз спырны?
– Усара зеггы ашәала изыртәыз,
Уцхәызба дуцәигеит асны.

– Дарбану, дарбан сызшыыз,
Аиаша анаазгоз сықәцаны.
– Дзакәыщәкьоу умхәарц зтахыз,
Дтәоуп уажәшьта цәа дыгәгәаны.

– Дарбану, дарбан сызшыыз,
Шьхакаә санцоз сеиханы?
– Уишьгәышьсеит духыхәхәар зтахыз,
Дтәоуп уажә иаха дхаракны.

* * *

Ацла шәтын, сарггы сышәтит,
Сапта синыйт.
Кәукәук нықәтәаны җнатит,
Амра гылт.

Ашьта ныжьуа ипырзаны,
Ғыхәак ыот.
Дгылли жәәани неизакны,
Сашәа рхыот.

Ашьха иқәхәашан асы,
Арәаш хыцт.
Сапта бырлашап лассы,
Ба сбызхәыцт.

Пшьаала абнақәси адәқәси,
Иацәахсит.
Ғыц сапылоит адунеи,
Сынцәахсит.

Хәычык дгылоуп наскьашәа,
Дсикәацхо!

Умәа уқәыл, сыхькәыршәа!
Сеиқәзырхо!

Ацла шәтын, сарггы сышәтит,
Сгәала шыуп.
Ахьта спәысхын изытит,
Амра спәуп.

* * *

Ацтақәа гәарцит хара,
Ацьмақәа реицш сишьтагыла.
Нас ихынхәыхуеит дара,
Рычрыгәқәа ирыщакь, сихшыла.

Ғымтзо мац-мац рыешаны,
Ажәәан аацтрас икарцахуеит.
Нас адгыыл ацхара җашьтны,
Асрыщакны ацтақәа ахьахуеит.

АНАЦХАӨ

Илсигәыдцан дыршьит, рхәсит,
Ишьа хәымга нкашит, рхәсит.
Ашәацьхәацәа рымшьтит, рхәсит,
Акрыфараггы рымуит, рхәсит.

Ихцәажәара хымзгуп, рхәсит,
Ақәацәс дыжтәуп, рхәсит.
Азәггы мап, имхәазсит, рхәсит,
Иқәнадыргаз карцсит, рхәсит.

Уи ҳацсадгыыл дагәтаст, рхәсит,
Уи ҳаламыс даәаст, рхәсит.
Аха аамтаггы сицәст, рхәсит,
Ишихәтаз сицш дымәаст, рхәсит.

АЦССАӨ

Ацссаө дануп амөаду,
Уажэы-уажэ даатгыло деимсоит.
Ацқьара уалк еицш изду,
Ацссаө еиҫа амөақәа ицссоит.

Изамөақәа ирөашөтусит ацхзы,
Урт ибазом, ирбазом.
Цьшьарагы днатөашам бзанцы,
Днатөар нас иус дахьазом.

Ишьтишьуеит, иршөшөит иыымсаг,
Абгьыжөкөеи ахыблаахкөеи сизнагоит.
Апшалас дазгөаауп, аха иааг!..
Қьаадкөак амкөыцышөшөо ицоит.

Ех, ажөөан ма қөак рынныршар,
Амөақәа сивыргон рыцсы.
Дкараха ацссаө днаиар,
Дреицхызрын ашөтқәа лассы.

Хөыцрақөак срылоуп сара:
Цьоук аөада ахалара иаеуп.
Ршьацақәа рацкьыс хара,
Рыламыс кырза икьашьуп.

...Ацқьара уалк еицш изду,
Ацссаө афымца иөацхоит.
Ацссаө дануп амөаду,
Иыымсаг еицш, дхазгөамтакөа дхоит.

АКӨАЦТИӨЦӨА

Зегь рацхьа, зегь рацхьаза, цөыкьа,
Иахьеикөшөац сикөшөахусит дара.

Нас ашьыжь, мац-мац ацбармыкьа,
Ашыкьыбжь халоит хара.

Иубом зегь арака илахьыхны,
Цьоук гылоуп, цьоук цоит, цоук аауеит.
Акөацтиөцөа цшуп рыхқәа шьтыхны,
Акөацтиөцөа акөац ртиусит.

«Жьыхөтак цьоушьт, жьыхөтак ма напымшла,
Уахьнеиуа ргөы азхап утаацөа.
Абар, уара авара – ахьшра,
Абар ажөөашөакьа, агөацөа».

Ацшацөкьа сихнацөартө ицырцыруа,
Хөызбак-хөызбак цөырган иркуп.
Уимбошөа каицахусит уздыруа,
Узымдыруа уцыбахь дыцшуп.

«Шөааила, ҳа ҳахь шөымөахьцла,
Иҳаөсыз уахьхөусит, угьажьы!
Шөыхшара ргөабзиара шөазхөыцла,
Ажөжьы... акамбашьжьы... аҳөажьы!..»

Абар, уажэы акы абаөкөа урылцшыны,
Унаөсаншөа игылоу дубап.
Цылгдык наумпыцкьар машөырны,
Ахацө еицш акыгөбыжь уахап.

Усоуп, амал зегь еицшума?
Рырөхөацхьызқәа акоуп, узырөыр.
Игьычу? Цсхацсжьу? Ма хатөума?
Шөхацөоуп шөара аахөаөцөа ижөдыр!

Уа уөызак дааудгылоит дцыхза,
Цьоук увсуеит, цьоук цоит, цьоук аауеит.
Акөацтиөцөа цшуп илахьыхза,
Акөацтиөцөа акөац ртиусит.

«Иаамтоуп ура, шыта хааилахэыщып,
 Азә чак... азә тубарк... азә егыи...
 Хаацсара ацша еицш инаххыщып,
 Уара усихабуп, ихарки!»

Хазхылщыз... иахцэызыз... ахбыцқәа...
 Шыта аехыцөгьақәа цоит, иццакцэоит.
 Арака акгы рымчым ахпыеқәа,
 Ацэақәа тэусит, итацэоит.

Нас бжылапәкыа ихыржэартә абаашқәа,
 «Шэрывымслан хажәкәа рыхқәа.
 Ахаш тэахугы – ха хашка,
 Амгәақәа абар, ашыапқәа».

Уа ражәақәа ирыцхоит, ирыцха...
 Мшыншәа рхэынтқарра силашусит.
 Ех, ацсуара, сацсуара рыцха,
 Абракагы дақәак укэыцсауеит.

* * *

Са сангылоз амрагы сыцгылт
 Шарцазы.
 Ашыха схалан хазы инымхазеит
 Хазы.

Цшыаала инеины уа инасыдтәалеит
 Сангәа.
 Са санцәуоз амрагы цәуон
 Еиматәа.

Сара сәажәкуа зык санахәоз
 Ишабон.
 Саныгырбоз иаргы схагыжьуа
 Иыербон.

Ашәа схәозар ицшын аблақәа
 Тыцьцья!

Са саныччоз икачцапәкьон
 Икачча!

Хьаак санапаз уи сагәыщахәхәа
 Ицъабон.
 Са санхәызггы, сара сеицш, иаргы
 Шъабон.

Успәа снейеит, сыбжа цхароуп
 Сыбжа цоуп.
 Сара амра сагәадуруп
 Сагәырцоуп.

САНИЗ АУХА

Ажәдан ала скәабаны,
 Мзашәахәала сырбаны,
 Сан лыбжы наспәылцеит.

Асцә кәандақәа сизганы,
 Аки-аки сихацсаны,
 Маканы исыкәнылцеит.

* * *

Ацшалас зышытоузеи аешыштакуа,
 Абжы ыцакуа, нас инароушәа?!
 Аешыштақәа... аешыштақәа... аешыштақәа,
 Адәсиужькәа ирнуп мзасақәоушәа.

Урт сара кырынтә сырнызлахан,
 Тагалантәи ахьтақәа срылсны.
 Сымшқәа уахьадушәа срыцлахан,
 Аха ицон дара асыцса еицш исхысны.

Зны адгыыл зхагыжьуаз сарцысра,
 Абар, уажәы икәыбоуп каканцас.

Агәамцрақәа, ахьамцрақәа, аласра,
Ҳнарыхәлазоит ҳарт зегь цәыкәбарцас.

...Инсиусит ацшалас асышьтакуа,
Асышьтыбжь сицш схәыцрақәа абаца.
Асышьтақәа... асышьтақәа... асышьтақәа...
Асыөчкәынцәа сыжәланы иабаца?!

ИКОУП ИУХӘАША...

Икоуп иухәаша – узахьзозар,
Уапхьа азыхәашьқәа газгоит.
Уа ихәала, ихәала иузхәозар,
Ҳагәкәа иртамзаша ртазоит!

Зынза ирымазамкәа гәала,
Акахуа сиқәацәа инахәо.
Зегь кацошәа рыбзоурала,
Цьоук сидтәалоуп сибарехәо.

Тыцк тацәыр нас урт зегь сыхоит,
Уимоу ирыхәоит хапсәаггы.
Ҷыхарала рөызак ихоит,
Нас дөарыхаларц дарггы.

Агба, адәыцбақәа инартала,
Ҳцеицәак цоит «хьызрацара».
Уртггы иашоуп дара ртәала,
Рыгәкәа азтынчуп Ацсынра.

Икоуп иухәаша – узахьзозар,
Ҳнапкәа хтыцкәак рызхәозом.
Уа ихәала, ихәала иузхәозар!
Амшкәа иуаөсызггы хынхәзом.

Ашца дтаргалон атаца,
Ашца италон асара.

Уа радеда зхәашаз хапак,
Уаө даацәырымцит убра.

Ҳрықәгәыцгәышьшон шьоукггы баша,
Рыжәтәи гәыри ирыхәазеит.
Урт зыхьчаша, сиқәзырхаша,
Азәггы иажәа смахәзеит.

Избалоит акырза сицасны,
Зыезыркәышлөз алушәак.
Нак хбызшәа лапа инагәтасны,
Иркыжәбыжәуа са бызшәак.

Икоуп иухәаша – узахьзозар,
Акыр блуп, нас акыр шьуп.
Уа ихәала, ихәала иузхәозар,
Сарггы уцхәара саәуп.

Ҳзықәиршәаз зегь мачишьошәа,
Ҳадгьыл хазтаз Анцәа ицас.
Зны хиршәошәа, зны хайжьошәа,
Ҳгәыла дхавоуп кәыцьмацас.

Моак сазхәыцуеит, ҳа хазнысхьоу,
Зкышықәсала хпәа аныршоуп.
Ҳацәанат хәыч митә зхысхьоу,
Ихыблаа-сыблаа ҳацхьа ишьтоуп.

Икоуп иухәаша – узахьзозар:
Хәрашәак... гәыграк... цхьацара...
Уа ихәала, ихәала иузхәозар,
Хьаак иахцәамгаит Ацсынра!

* * *

Амши сарси хәизынхейт,
Ацарақәа абакоу – ицхьарылт.

Аха аплақәа сбаҳчахь еихеит,
Саргыы аплақәа сан леицш сырцылт.

Сышьтыхны сыркырц ртаххеит,
Исыхон, урт сыцхьон оада.
Ианымлакә сара сыцлахеит,
Уажә сцацаза сгылоуп рыгәта.

* * *

Цшьяала-цшьяала ицәоит ацәашькәа,
Ацх мац-мачла ацсы хаара ахьцуеит.
Ирхьынхало арбагькәа рбыжькәа,
Ашыжь шара – аґба шкәакәа зхьцуеит.

Ацырсалгыы лоунажьып уи нас,
Цьоук атыпра, цьоук аталара иаґызаап.
Аха, нас иазымгазакәа инхаз,
Даеа ґбак азхьпра иазыцшызаап.

Италогыы цәуоит мазала,
Итыцуагыы рылабжьышкәа реысуеит.
Зегь ачхауеит адгьыл – асқбала,
...Ашыжь шара – аґба шкәакәа зхьцуеит.

* * *

– Сышьхақәа, сышьхақәа икыдшәеит ецәак,
Лашьцарак ахымцәаит, лашьцарак?
– Уазымхәыцын уи, уағазымхьын раңәак,
Иудым, иағьумазам харак.

– Уамак ихарамкәа рлабашькәа нарс,
Ицәуоит ахацәа қызқьызуа.
– Убас аґахгәышьоуп ацстазаара, убас,
Моак ауп зегьы-зегь знысуа.

– Мыткәмақәак ааоусит, исзеилкаауам, уи,
Избан зегь рыоныкақәа изымцо?!

– Мачк уаанаскьаргарцоуп, уаха закәи? –
Угәы тызшьааша ахаан акы ухьымзо...

– Сгәакуеит, сахьыкоу збазом схаґагыы,
Аихазала иасуеит аихаза.
– Укәуба ахоа ахарцоит ауп, уаха акгыы,
Уи нахыс тынчроуп назаза.

* * *

Амра гылеит имхәазакәа, сгәыссанзамкәа,
Ацыс ашәа сама ицеит исымбазакәа.
Сама ицеит, уи сама ицеит, аха сабага,
Сара агәыцшқа, сара акәыбча, сара ахага?!

Азышьтрақәа азқәа ртахәмарит снартысын,
Ацла оақәагь аабабышхеит са снархьысын.
Ашәтқәа сныхәан, оада ирыпасит рлацқәа,
Адәкәа ааимыздан, рыхкәа оыцгыгеит ашьацқәа.

Хьычпацыр хәыцқәак неилысит – шыжь ихьыцыз,
Цхарак рылалт абахә шәыгәрақәа сназвысыз.
Сылацш нақәшәан, шыта ицсыдаха ишабозгыы,
Ашьабыста, ахәра сималеит – ишьабозгыы.

О, цьанатуп, сыкәша-мыкәша зегь цьанатуп!
Ираҳатуп, сыкәша-мыкәша зегь раҳатуп!
Ацсабара еиґа хьмырґыци, оацхьа иахьмырґчеи,
Амреи, ашәеи, сара ахагеи, сара акәыбчеи!

АФЫЖӘЦӘА

Избоит избагәышьоит сзыргәамцуа,
Хьаакәак сырәышпрак сыргоит.
Уа оыжәцәак арыжәтә ианацәхьамцуа,
Ацстазаара иацәхьапуашәа збоит.

Хацак дааргоит дкаха-бгало,
 Инеидыхало ишьтоуп цьюкы.
 Рыжәтәуп урт цхас «излахало»,
 Рыжәтәуп – рдырра, рразкы.

Рызхәыцхацәкья рымам рыхшара,
 Гәтыханы изцалаз еакуп.
 Анацәа шгәамцуаз, рылшара,
 Ашьпыыхәаза асыцәаара иасуп.

Оыжәроуп – дахтазар агәыла,
 Оыжәроуп – дахзааизар хашья.
 Рыжәтәла «иҳахьчоит» Ацсынтәыла,
 Ампра «сиқәхархоит» аҳацшыа.

Ацуныхә рыжәтәла хацылоит,
 Ашықәс еыц акәзар – убас.
 Рыжәтәла хацсәа зегь «харгылоит»,
 Уи ауп нас ирахто цсатас.

Рынарха нырхусит ақәыцшцәа,
 Рқәыцшра акәымжәы еицш идырхоит.
 Аоыжәцәа инарыцлоит аоыжәцәа,
 Дарей-дарей асны сибарехәоит.

Оыжәроуп – атхацыртахь хнеир,
 Оыжәроуп – абарқәарә хазеу.
 Хамшқәа наскьоит илхабжьяоыр,
 Хашықәсқәа цоит иштацәу.

Оыжәроуп – асы ацхяхә агазар,
 Оыжәроуп – дизар ацеи.
 Хрықәныхәоит ацхқәа силгазар,
 «Иҳарлашоит» рыжәтәла адунеи.

Оыжәроуп – адәыцба хантоугьы,
 Цьюк ссирзак хахьазшәа дхарбоит.

Оыжәроуп – ацшыара анхәхәтоугьы,
 Амшацгы рыжәтәла иахқәабоит.

Ахәхәыхәацәкья уцәуап уаахәыщыр,
 Акыба еицш, афкы баацс ххыгзоуп.
 «Шәнсебац!» – хәа игар азә ибжы цар,
 Хгәашьямхқәа абакоу – икацсоуп.

Мац-мацла иҳакәнылоит ахәыжәцәа,
 Хазеузеи, хәхшыоқәа шакәоу?!
 Акымзарак гәартом аоыжәцәа,
 «Хәхәабжык иаҳазом азы иаго».

* * *

Ицшқоуп, ицшқарахуп ашыац,
 Днеиусит ацхәыс еа зцәа зтәым.
 Макьяна, макьяна смизац,
 Макьяна азәгы сныхәаәа икым.

Изгәыргьом ацыс азхара,
 Мац-мацла уи апыршыа ацоит.
 Мызқәак роуп исхыцуа сара,
 Агарашәеи сцәуабжыи еихьзоит.

Дкахаусит, доагылоит хәычык,
 Уи гәыцрак ацхара найхыыст.
 Шықәсык ауп, исхыцуа шықәсык,
 Абар, уажәы ашәхымсгыи снахыст.

Дәыжәлоит арцыск дкалаза,
 Ицпраауа исыхәа дагоит.
 Сқәыцшуп, са сқәыцшуп зынза,
 Сымоәе азә лыччабжь гоит.

Тәацла дук гылоуп иажәны,
 Ицшгәышыоит уи алахь еиқәца.
 Снеигәышыоит сыбга хәаны,
 Снеиусит слабашья сеанца.

Ихырқәақәо ашәтқәа гәынқыусит,
 Аштас: ацәуабжь, ашәы...
 Кәубак цьоукы иладыркәусит,
 Са сакәгәышьоуп иржуа уажәы.

АШАМТАЗ

Ииуан адуней ҕыц ашамтаз,
 Ииуан аира иахәоз иахак.
 Ашамтаз, хара амза аташәамтаз,
 Еихымсыгъзо иааоуан ашәак.

Са сыкамызт ускан арака,
 Уи ашәа хара сагахьан.
 Өызара изызуан Батакәа,
 Беслангы сыбжьы исырхахьан.

Исзыльцхуан ажәәан ду алацш,
 Адгьылгы сныхәара иаҕын.
 Абахә даҕалашо амра сицш,
 Ажәеицшәа цьара дызыцшын.

...Игарцуан дуней ҕыцк ашамтаз,
 Уи цхаракгы ацын хазы.
 Ашамтаз, хара амза аташәамтаз,
 Италон зеггы-зегъ рыцсы.

Уа ашьабыста азара-па лзаран,
 Карманшас лыхцәеиужь кахәхә.
 Алакә ссир дахшазшәа, дымзанран,
 Дысцылон Аергъаа ртыцха.

Абҕабқәа ирхыргон рыцхызқәа,
 Тынч агыгшөыгқәа зыроуан.
 Ахауа рыеналацсо абгьыцқәа,
 Ацх ахтысқәа рыоуан.

...Индәыкәлеит дуней ҕыцк ашамтаз,
 Аныкәашьагы цшзан уамашәа.
 Ашамтаз, хара амза аташәамтаз,
 Ашәтышқәа ирхәон са сыгәшәа.

Ароашқәа сцыолон сицхныола,
 Акацкацқәагы рхесицш сыгәра ргон.
 Асар рымәахәаста инаныоуа,
 Апсаса ршьапышьтыбжь гон.

Дцон Абрыскыылгы дытрысны,
 Илаша-лашо ашәацш ихаркын.
 Ишьтан ажьахәа хьшәашәа дысны,
 Адьныш цыс алахь сиқәын.

...Ғнатуан адуней ҕыц ашамтаз,
 Ғнатуан, исзашон сыхәтагы.
 Ашамтаз, хара амза аташәамтаз,
 Дунейк сакаран схатагы.

РАДА

Цыхьа сицш ажәәан сыцхьазом,
 Цштәы згымыз цштәыдахсит.
 Уажәаз мап, акы сыхәазом,
 Уажәаз кыр сымчыдахсит.

Спшықәзыркьазсе иаалыркьан,
 Такдахсит сызцаарақәа!
 Адгьыл цшуп ихаарадан,
 Ихьу-суусит сцарақәа.

Аха Рада згәашьамхыз,
 Ибжьы ахауа иналакшеит.
 Сара сгәыгра игәашахьаз,
 Мцабызны инасхалашеит.

Дунеи назак сағәашьоуп,
Акыр саагәатсизаргы.
О, иакәшәашьа иһацашьоуп,
Иагы аһаца дгьәозаргы.

Сьдгыыл хәыч сьпсы аланы,
Ашәа иаафуа иаҕаскусит.
Аҕта цоит иһаланы,
Амра снапқәа наҕаскусит!

Сқәыпшра абас имоасуанаң,
Уаха хьаак сьпрыхарым.
Рада змырзуа дыканаң,
Кәубакгы сазьпәахрым.

ТАГАЛАН

Ғышьтыбжык гоит аңкараҳәа,
Аң маң-маң изьтусит.
Ажәәан ҕнатусит уцала хәа,
Ухьамцын хәа абахә ҕнатусит.
Бгышцқәак каңсоит ахьхьа-хьхьахәа,
Ғагалан моакәак аанартусит.

Исыжәым асыжәлара дашьтоуп,
Исыжәлаз, убжы ҕаргала!
Узхьлазгы уисцәахә ашьтоуп,
Иухапыруа угәыҕра гала!
Усыжәызцаз уабацәа рапштоуп,
Азбахә зегы идырхала!

Ароашқәа цоит ағьгьа-гәгәахәа,
Ғагалантәи ароашқәа гьуп.
Урт амәан иуртоит агәахәа,
Иулоугы рбарц рҕахуп.
Ғагалантәи ашәахәа сыхьча хәа,
Шьҕа ухәда какачушәа ихшьуп.

Амаалықь дуқәныхәоит дгылан,
Уахьзарц хацаңас угәақы!
Ашьыжь Аергь ду дупылан,
Иуатәсишьсит амч, аразкы!
Изацәахаз амахә аанкылан,
Иумхәац уашәак назкы!

Исыжәым асыжәлара дашьтоуп,
Исыжәлаз убжы хәрхала!
Узхьлазгы уисцәахә ашьтоуп,
Иухапыруа угәыҕра гала!
Иуқәныхәаз уабацәа рапштоуп,
Уахьнеилак уи азбахә хәала!

...Ароашқәа цоит ағьгьа-гәгәахәа,
Ғагалантәи ароашқәа гьуп.
Урт сара исыртоит агәахәа,
Исылоугы рбарц рҕахуп.
Ғагалантәи ашәахәа сыхьча хәа,
Уа сыхәда какачушәа ихшьуп.

* * *

Ажәәан, ажәәан цгәеиқәацәа,
Нас асцә – уи аблақәа,
Ахра шлақәа аиқәлацәа,
Еиҕыщыз ахаблақәа.

Зегь зызхәыцуа акы акәушәа,
Ғаха-сымтра иахәларшәуп.
Сара аң дамра хьшәашәа,
Сеиқәыхьшәашәа саңаршәуп.

* * *

Уа сазымхьҕеит ажәәангы,
Амзаҕагы ус акәхсит.

Сазеикәмырхеит сажәагы,
Сашәақәагы мчыдахеит.

Уа сышьха цша – ныкәақәа,
Рылабжышқәа реыкьасоит.
Рыбжьқәа гоит ажыгақәа,
Анышә хьшәашәа сықәыцсоит.

* * *

Ашәазам, уа сықәлацәа ашәазам,
Уаз-гәытшыаагоуп ирылыоуа хқытақәа.
Акакан сицш ажәоан рышәшәазам,
Аха, иазыхьчом аспә рыцха мчыдақәа.

Амца шыра рықәтәашоит ахәкәа,
Рыгъангыашра иақәгәыцусит амапақәа.
Харпарцәа роуп изықәку ахкәа,
Икылыжәжәоит ханацәагы ргәацақәа.

Ахахә шлақәа шлахоит ситагы,
Сыдгыыл иамкыз ашыа кәанда хыкьасуеит.
Еилаоашьоит гәытрагь-гәыроагы,
Халабжышқәа асабицәа дырзысуеит.

Рыцсыбаоқәа агәыцак иацәтаһаз,
Ацсынтәыла иазынхаз ирабжьахоит.
Хажәоан шыала иаоуеит хзыхдыркьаз,
Ғыц ииуа зегь, уи мышкы зны ишәабцархоит.

1992

* * *

Ажәоан зыхәашьшәа ихәашьуп,
Рыцха.
Амшын азамоақәа кычуп,
Рыцха.

Стәыла ауазхәара иасуп,
Рыцха.
Хьаак ашыз сицш исыхьшуп,
Рыцха.

1992

* * *

Ас сицшцәкьа збахьада, изахахьада нас,
Абыжьқәацәкьа силабылуеит аґәа сицш.
Қырдуаг-цакьоуп алао хәашь ихатәалаз,
Еигәыдырцоит алахәажәкәа хцеицш.

Ааигәа ашыхақәа гылоуп рыхкәа рыкәасны,
Еихымсыгьзо ахацарашәагы гоит.
Уа сыдгыылае, уака Гәымста ахықәасы,
Азлагара сицш, адунеи лагоит.

Хазы ацәакәа даса мчрак аснакәыршәан,
Азы атыцан иажәгәышьоит ашыа.
Ех, уажә сыхәда амат сицш аснакәыршан,
Уи сахәарырц сашьапкуеит, сашья!

1992

ГӘЫМСТА АХЫҚӘАҒ

Зиасшәа хгәақкәа зегь хыцит, сашья,
Игәакуазгы ииарта доагәылцит, сашья.
Хцыс-шәакь еикәжыакцақәа кнаххит, сашья,
Хаигәышпәкәа, хаихацшышпәкәа шытаххит, сашья.

Ацжәагақәа хамала еицахцеит, сашья,
Хлабашьяқәа ацсақәа рхахцеит, сашья.
Пыхьатәи хкамақәа ххгәышьеит, сашья,
Хкьаракәа патәақәа хкгәышьеит, сашья.

Уа Гәымста аґацәгьа хцеицылеит, сашья,
Хацала уи хцеиґагылеит, сашья.

Ҳаиҫамсра иблақәа инхақкылт, сашьа,
Иацхьака дзымцо даанақкылт, сашьа.

Уака дзыниаз изхақомызт, сашьа,
Мцабзла ххикьон, хбылзомызт, сашьа.
Асцә ипсуаз хапхьазомызт, сашьа,
Ҳанацәа руаз сицкьазомызт, сашьа.

Уака зегьы-зегь кацшьгәышьан, сашьа,
Уа Гәымста рыцха шыагәышьан, сашьа.
Ажәоангы жәоанмызт, илҫақын, сашьа,
Уака апсра ацылара хақын, сашьа.

...Уа ҫымт унагылала имиц, сашьа,
Ацша ашьтыбжь гәнкылала имшәыц, сашьа.
Псыбақәак уака игәынқьгәышьоит, сашьа,
Урт Гәымста аныс хәа иқәгәышьоит, сашьа.

ҲТЫПҲАЦӘА – ҲАИБАШЬЦӘА

Уа рарира амарцья, уа рарира гәышьаза,
Ҳақсадгьыл зыгәтылазкыз амца цейцеиусит.
Ҳашьхақәа ирымданы ргәымшәара – рымаза,
Амацәыс иамакуа хтыпхәацәагы неиусит.

Рнапы цшқәкәа цырхсит, шыамыхыла иузрацыгазом,
Ацсаатәкәа рыхзкәа алдыршәоит абжьыцаркәа ирхылкьо.
Ахацашәа анцәырырго рымәа узангылазом,
Изызоит ахахәкәацәкья ршьацкьала ихыркьо.

...Дызгашаз данацшаа, уи днышьталеит нымәахыц,
Аха шәнсила шәситамхан, шәырцәымшәан хәа ҫылтусит.
Икараһаз хадгьыл алырбылзом лылагырз,
Мчылацәкья драқәцаны лыблақәа хылтусит.

Дшабоит, дшабагәышьоит лқьышә цшзақәа шәытахо,
Аха азәымзарақ днылкылом ҫамәак азы хәа.

Илбоит, илбагәышьоит есаaira дшымчыдахо,
Лхызацә мазеиуп ианамузо азыхәа.

Ҳаи, абаапсы хажәоан, иуцамзац икоузеи,
Аха шәахстак унхалом абри абри ауп хәа.
Ахәрашәа инақәхәала, угәынқьра иалпозеи?!
Лышьтамта шытырхусит умбои уажә Баалоу-цха!

Уа рарира амарцья, уа рарира гәышьаза,
Ҳақсадгьыл зыгәтылазкыз амца цейцеиусит.
Ҳашьхақәа ирымданы ргәымшәара – рымаза,
Амацәыс иамакуа хтыпхәацәагы неиусит.

* * *

Тынч мөак сзанымлазсит сыехьакны,
Хәышроуп, хьамцароуп, гәамцроуп слахьынца.
Ацх аныцәоу аблақәа сиқәырцабны,
Ахы хьшәашәақәа срацәажәоит маза.

Итшәыркья зхәаз иаума иаха зхароу?
Агәнахақәа изнагома итзыркьяз?
...ҫыц испәусит зыцкәынра ажәоан иалоу,
Зыдгьылаҫ ахыцшышәкәа зыкәшәаз.

Ас мацара исызгарыма сгәала?
Сшыгәатеиуа сгәы ачхарагьы хьжжып...
Ахәхәабжь еицш, сынәыцәаап саргы аамтала,
Нас ахқәа снарылацан сыржып.

* * *

Имәаст даеа мшык скатәаны,
Гәнаха зухьазма, нас гәнаха?
Сцәуар стахуп снатәаны,
Схы акәгәышьоуп, испәуои уаха?

Амза каччаанза иканзоит,
Дыцәоуп уи шрыцхахо збаша.

Сышьтақәа абгъыцқәа ртапсоит,
Урт башаза имоасгәышьоит, баша.

Сыдгъыл еицш кырцьара схәуп,
Ацәыз гәыннагоит Ацсынтәыла.
Амш еицш сымоасыр стахуп,
Ханацәа рхәақәа неидкыла.

АН ЛМЫТКӘМА

*Аңсны ахақәитра зхы ақәызцаз Астамыр Назырбеи-ица Халуашь
ихъзынәылоуп*

Сгәы ырлақәуа, цша хьшәашәак аалыркъан иасит,
Апсаатә-лас иабызас, апсаатә еицш умоасит.
Усоуп ес-шәышықәса ишьу, нас еиташьу,
Хапсадгъыл ақәашьоуп, хара анацәа иахқәашьу...

...Ибжы-цар гәыргәгәаган хәа сархәалоит, уана,
Илафқәа цыршьаган хәа сархәалоит, уана,
Иихәыцыз – хәңын хәа сархәалоит, уана,
Быцкәын дхәырбгъыцын хәа сархәалоит, уана.

Ууада уныоныцраан хара-моак уанылсит,
Шьамхыла умгъларц ахыцшышә уапылсит.
Ухәыцын, ухәычгәышьоуп уажәыгъы са сзыхәа,
Зны-зынла угара снахыслсит ашышьыхәа.

Ажәсан уахынла снагәыщәацшлоит, уана,
Ецәа лашак алкаан снахылацшусит, уана,
Цсаатәқәак хынхәит, аха урыцмаасит, уана,
Дабакоу хәа сразцаан урт сырымтзеит, уана.

Ахацашәа иаазас, ахацашәа умырзит,
Хыла адамра хьшәашәа уабацәа аумырсит.
Аха угәхәазгоит, усзычхазом, уана,
Ғыстыргы цыхәа еицш, усцылазом, уана.

Издыруада умоа уаркаразар, сычкәын?
Издыруада ухәрак уаргәамцуазар, сычкәын?
Издыруада ххәаахьчара угылазар, уана?
Хиааира иахъымзас урышьтазар, уана?

Усоуп, ес-шәышықәса ишьу, нас еиташьу,
Хапсадгъыл ақәашьоуп хара анацәа иахқәашьу.
Уоызцәа хбирак цша рымпыцымшәааит, уана,
Сычкәын уцы аца сыцы ыказааит, уана.

ЛАШЬАЗАЦӘ ДЫЛЦӘУОН

*Гагра-ғыцаадыртыз, зыцсадгъыл зыңсы ахтңызцаз Аңсуа телехәащира
аусзуаы Анзор Кәарчелиа ибака дадтәаланы дцәуон иахәшыа Сулико*

Исахарак Дыдрыцшы аныха еицш,
Дыцшусит, уи дыцшгәышьоит хара.
Ибака хьшәашәа лхы адцаны, ахәыхә еицш,
Лашьазацә дылцәуоит лара.

Лашьазацә – уа зызацәра итамзоз,
Зымцәыжәоақәа зааны изкәахьаз.
Зыцсадгъыл ахәацәгәақәа зламзоз,
Уи ахәрақәа згәаца рбылхьаз.

Асаби икәаасыбжь иаргәамцуаз,
Агарашәа згәыцраз – хазы.
Лашьазацә – уа ацәкәырц ихьамцуаз,
Лашьазацә – лыгәтыха! Лыңсы!

Лашьазацә – уа зызацәра лхыбаан,
Лызацәра лзааныжыны ицаз.
Лашьазацә – ацсаатә ласы илхыцраан,
Уаха зыбжы лмахааз.

...Слыхәацшусит сылабжыш хьщуа,
«Ауаатәыоса, ишәыхьзеи?!» – сыхәхәоит.

Атыцхаңәа рашыңәа анырцәызуа,
Адуней зегъ уашәшәырхошәа збоит.

Дзыкәныхәалоз Дыдрыцшь аныха сицш,
Дышьтахны дакуп Ацсына.
Ибака хышәашәа лхы адпаны, ахәыхә сицш,
Лашьазапә дылцәуоит лара.

АШӘЕИҚӘАЦӘА АШӘЫЛХУАН АЦСНЫ

*Алла Уасил-иңха Транць тәубаны илықәын ҳаңсадгьыл ахақәитра
анаиулак, ҳажәлар реизарак акны аеы шсырхәмарра ҳәа. Уи ләатахәа
налыгзеит Бзыңта ақытан, ҳиааира ашықәсхытра аназгәахәтәз аены*

Лгәыргәарей лгәалей рыхәыцаршә,
Еилазәон лгәаңәа цъара.
Ацсаатә лас иабыз лешыцшыпә,
Ашьтыбжь ахьзон Ацсына.

«Ирзымшьит ршьацкәа сиқәырхоуп» хәа,
Еиқәсыртуан ацшеи аңқәырцей.
Са сыблаә дмаңысуан Баалоу-цәа,
Лныхәацхьыз гон Сатаней.

Рхы иоахсит уа ханаңәа агәаккәа,
Ирцәызыз фырхаңәахт дырәегъ.
Рымцәыжәоақәа сицырхит хбираккәа,
Иергәашәа шытихит Аергъ.

Лыцхала! Лыцхала! Лыцхала!
Илехырхәон амра лакәны.
Избон уи аңхәыс лнапала,
Ашәеиқәаңәа ашәылуан Ацсны.

Гәыграк лхаңыруа илышьтан,
Лхьааккәа лцәахуан хараза.
Ашәақәа ирзылшон лешышта,
Лымшрагъ зегъы инархьыгза!

«Иазхазааит, ишәыхьхьоу шәызхазааит»,
Ажәәан зегъ хгәы итәнахәон.
«Беыжәызцаз ҳиааира нагзааит!»
Сахьгылаз гәаныла сыхәхәон.

Дарбану зешыкыл иангылаз?
Ашьхақәа сиқәсыртуан, сиқәсырт...
Илыцпраауа инейуан лешыла,
Адуней зыбжа ооу аанарцшыртә.

«Лыцхала! Лыцхала! Лыцхала!» –
Илехырхәон амра лакәны.
Избон уи аңхәыс лнапала,
Ашәеиқәаңәа ашәылуан Ацсны.

ААЦЫНРОУП

Ахәынцәыркацшь хәыч цитцу, цитцу,
Цитцу канаңейт.
Нас иахәарцаз са дыпсыцу,
Уахь рыоныхәа иңейт.

Лан даадәылган имзазакәа,
Иаатнаркәейт иабаз.
Аха лангы дмыццыкзакәа,
Инаталкит абас:

«Иумбой зегъы-зегъ шәыхаз,
Абнақәагъы иаңәоуп!
Саргы ус акәын санқәыцшыз,
Уркәаң, аацынроуп!»

Унан! Унан! Бара ахшыоца –
Хыхьынтә илзыцшит.
Нас зегъ аңшәма илымха акынза,
Инанагарц ицит.

Уака, амхуырста акны инкылысын,
Иаатнаркьсит иабаз.
Ацәмаа иикыз уа инаирсын,
Дцәажәсит лаб абас:

«Иумбой уаргы ушцәырцыз!
Ахышәахәа цхоуп!
Саргы ус акәын санқәыцшыз,
Усоуп, аацынроуп!»

– Мшәан закәбзси, шәсилагама?!
Амцәбжәәқәа акьсит.
– Зегь наиасхәароуп аргама, –
Лашья ишка ицсит.

Агага хәыч азы интаршәны,
Иаатнаркьсит иабаз.
Иағәра уа инапы инахаршәны,
Дцәажәсит лашья абас:

«Иумбой са сәыцгы ахьтызгаз,
Шьта акәадыргы хиоуп.
Дызыцшуп уажә сыцсы ғызкааз,
Уркәац, аацынроуп!

Нас убрака уаха имцшзакәа,
Лахәшья лахь ицсит.
Лацхья инатәан имзазакәа,
Изыниаз ахәсит.

Даачырчырит: ацша кәанда
Шәәхәоит узыршишь!
Сахәшья леицш лассы сызханда!
Аацынроуп! Уцшишь!

...Амра цсит иныжны ацхара,
Ххынапқәа сикәыршоуп!

Хара хамам зынза хара,
Ацхгы аацынроуп.

* * *

Хьыла ихыбуп акәара,
Цацхья ахы кацсоит.
Ацәқәырц кәашқәа ныкәара,
Ихавакәашо ицоит.
Быхцәқәа ирыцларц ракара,
Хьышәахәала исцоит.

Асцә амца рыцрылды,
Ирықәлахьсит моакәак.
Бахәацш, адгьыл – адырды,
Хагьежьзом уахак.
Хаз напеимдахыла сикәатәы,
Ицшуп аацынрак.

Цсызкык дцәырцын наскыашәа,
Уажә ицәгәыр ирхиоит.
Цсызк ицәгәыр ианақашәа,
Уи насыцны ибоит.
Акыр-кырхәа сыхькәыршәа,
Лыччабжь ышпуеит.

Амза анықәацхыыз хамхәар,
Ас сазны ицхарым.
Шьыцкык иажәа хәанахәар,
Хашәтқәа рызхарым.
Ацх арыжәтә сицш иаххыцсаар,
Дасазны «хашьрым».

...Хьыла ихыбуп акәара,
Цацхья ахы кацсоит.
Быхцәқәа ирыцларц ракара,
Хьышәахәала исцоит.
Ацәқәырц кәашқәа ныкәара,
Ихавакәашо ицоит.

КӘАЦ, КӘАЦ...

Кәац, кәац – ақәа ашышықәа,
Акы ахәозаргь, акы азоит.
Акы анаәсан дасакы хәа,
Ацәыкәбарқәа быцхьазоит.

Кәац, кәац – ба бзы иашәазаргь,
Са сгәы акылцәара иаәуп.
Аць абгьыцқәа канацсазаргь,
Цацхьа иәсалаша ирзыцшуп.

Кәац, кәац – ақәа хымкәа,
Ғырба згымхо сырбара...
Ба ббарада сак стахымкәа,
О, сыбгәаламкәа бара...

Кәац, кәац – адәыкрынқәа,
Адәқәа зычо канзахьсит.
Ихьыркәыбчо ахьыцпапырқәа,
Хьыцшыа нмыжьзакәа ицахьсит.

Кәац, кәац – имыццакзакәа,
Акацкац хәыцқәа, акацкац.
Сара уаха ак самхәазакәа,
Икәацкәауеит, икәацкәац...

...Кәац, кәац – ақәа хымкәа,
Ба бзы агәахәа – са сзы ачыхь...
Бара быблақәа – амаахырқәа,
Ғазы игәытра! – сара сгәыхь...

* * *

Зынза икамызт шытыбжы хәа,
Акәара кказа итацөит.
Ба бышгәыдскылоз ашышықәа,
Беилақь ацқақәа цсыртит.

Адгьыл лакәын, ажәәсан лакәын,
Ацәкәырц шәахәақәак рыхьшын.
Бгәыхәцқәа ракәын, бгәыхәцқәа ракәын,
Ихьыцчалоз уаха амшын.

АЗСАШЬА БСЫРЦОН...

Уа нымәахыц ацарақәа,
Рашәақәа еилазоит.
Амшын иацәа азарақәа,
Ғахәдақәа ирхацсоит.

Ицхьызушәа-ицхьызымшәа,
Хәыцрақәак сырцоуп.
Еихалошәа-сихьыцуашәа,
Цталасыкгы ххоуп.

«Даса мацзак узхар акәын!» –
Акыр-акыр быччоит!
Ех, азсашья бсырцар акәын,
Азсашья бсырцоит!

Рысыкәыршан быхцәарақәа,
Срылахәан сырцит!
Сырбылцәацәкьоит бнацәкьарақәа,
Ғаи, абаа сыблит...

Ех, баасоыцтрак азы ацанза,
Бсыманы сцарын!
Уа ацәкәырцақәа нахацаца,
Цшыаала хнаиарын!

Аха иауам, иаацәырганы,
Исзымгәағуа схөит.
Уа Ғаит мыжда даацәыркьаны,
Бысцәигар хәа спәоит.

* * *

Ароашқәа рашәакәа иргаран,
Икамызт уаха шьтыбжьык.
Быблақәа ацка сицш сдырқаран,
Ажәәан ахьтә сахәон еа мчык.
Бысәаччар стахын еа хәычык.

Асцә брысәәажәон ба бхала,
Ацлақәа бныхәон хазы.
Ацтақәа ххысуан еишьтала,
Цшьяала инасхысуан бкасы,
Ацхаә исцәыбгон сыпсы.

Бкәыцшра бизмырцәсит баньцәоз,
Амца еицш сагәылак сакын.
Бкышпәкәарә са сқышпәкәаггы шәтырцаз,
Ацыс еицш бгәы сыцхьара иаеын,
Адгьыл разкык иазыцшын.

Иабаца, урт аамтақәа абаца?
Саахьацшын ахәыхә еицш слахәит.
Уажә хьаақәак ачычалоит сгәаца,
Зны зыгәагьра ззымхаз ахаца,
Уи ацхаә назаза сыблит.

* * *

Схы амза-әа инақәкны: – Дубазар? – сазцааит.
– Лцәаарак спашьымцшыз уцәызымзарц сааит!
– Асцә блахкыга цырцырқәа шәара?
– Дыказам, дыка, халнымиеит цьара!

– Ацшалас-цшаныкәа, сзыргәыцша акы ухәап...
– Адгьыл сахыст, аха дсықәымшәсит, мап.
– Уа сашәа-хәраргьага – зегь реиха усгәыцхәуп!
– Уи уажә саалцырцит – уа угәапан дцәахуп!

* * *

Уахь лыоныка сзымәахымцит,
Лгәашпәә амза-әа еицш сәацшьон.
Лхала ддәылцит, лхала ддәылцит,
Ддәылцит сыхаара пхыбжьон.

Ажәәан иамазамызт гәалак,
Цьыха-зыхьқәак цьа инеицьылт.
Ацх хәалак, апх хәалак,
Ахьаца ацка хәагьылт.

Уака – мцак ө-гәык ртысра!
Уака – ишәтуаз асара!
Уака – хкышпәкәа рынеихысра!
Уака – цәәцәашьшәа абыра!

Ах, уи аахыс лацшы ахьымзо,
Хкәыцшра нак ихарахсит.
Аха хәацх цьаргьы изымцо,
Уа ахьаца ацка иаанхсит.

Уажәггы уа – дунсик ацхара!
Ғыц ицәырцыз ецәақәак!
Уака – агәилқәа рыба хаара!
Уака – ихәыцым ашәақәак!

Уака – мцак ө-гәык ртысра!
Сзамәа иахьызысуаз быхцәкәа!..
Уака – хкышпәкәа рынеихысра!
Сыхәда иакәыршаз бнапқәа!..

* * *

Асцә рыба тацырцырқәа,
Аацеицит.
Баргьы-саргьы ацх хазмыркәа
Хәанхазсит.

Шәәхәә иамбац ба бгәыхәцы цшқакәә,
Снаркысп.
Ишәацырхауа уака быблақәә,
Баатрысп:

«Уа, уара арцыс, унацәкьарақәә
Цацәоуп.
Унаскьандаз, убла карақәә
Ааигәацәоуп».

Са сгәы иснацоит схарацәоушәә,
Ех, афы аст.
Урт сәара амшқәә срагацәоушәә
Нак имәаст.

...Ажәәан иалоу асцә ссиркәә
Зегь рзоит.
Баргьы-саргьы ацх хазмыркәә
Хахнацоит.

ДЫСЦЫМЛЕИТ...

Дысцымлеит, дысцыларыз цысышьон,
Дабаказ, дхаран, дхарацәән...
Уака зегь хышәашәән, зегь кәнысышьон,
Амәақәә рхәын, итшәацәән.

Сагон хара зиаск сыхәхәала,
Уи сәацәо сашьыргьы сҕахын.
Нахьхьиза инаскьаганы ахала,
Ицташкәәкәән ацныш хәыч хын.

Зьҕенамтуа закәызеи, зьҕенамтуа,
Имааоуоу са скынзацәкьа абжьи?!
...Абла маахыркәә аныхнамтуа,
Амрагьы залцхом ашәшьи...

Цхәызбак леимаашьтыбжькәә хьейоуа,
Дааскьон сара сышка, дыччон.
Сьҕепны сынкацсаргьы сышнейуа,
Са соуп уи дызтәу хәә слыкәшәән.

Ғазәын, дасазәгәышьян сзызхәыцуаз,
(Уи лыда сдунейгы зацәхап).
...Азиас апаоқәә ианыртыцуа,
Апаоқәә акгы рхаразам, мап.

Зышьта аанымхазо ацхыз еицш,
Шәыбналахьан сгәыцрей барей.
Еиҕа амәақәә ирнызлон асырз еицш,
Сымши, сыгәтыхеи, сәарей.

* * *

Ибхьибмырсын ацша иасуа,
О, беабмыршьышьи амшын!
Бгәылак дөыжәлан данымәасуа,
Лафла бхимхааит даанәасуа,
Уахь, инхарахьгы бымпшын!

Быхцәкәә ахьбаа ақәә илеиуа,
Урт ирылоуп са сыпсы.
Ажәәан саркьа ибхакейкеиуа,
Амра шаша ибхашеишеиуа,
Бкьышәкәә рцәыцәахла са сзы.

Аацын гәыцра ахра нкылан,
Маза-аргама зегь арцхоит.
Амза бацацшуа бымгылан,
Быбла ашәахәақәә нархьлан,
Бымазақәә рзар хәә спәоит.

...Цкәынцәак хьсит акәкәәхәә,
Сапҕаә асцә шыацәхартәит.

Икаспейт хәа сыкам гәнаха,
Банысымчха сымш уаха,
Схыза бныцак бысцәахит.

* * *

Шьта адыд снаргәыцагъ ианзалоит,
Ацтақәагъы дәықәлеит ихыц.
Схәыцрақәа мшыншәа бырзаалоит,
Сыцсыз хәыч, сызхьымсыц сыцсыз.

Ацх изацәымцац ашара,
Наххьы цъара абжы сахауеит.
Изгоит, агәра згоит уи алшара,
Абрыскьыл иеицш агәашьа арцысуеит.

Гәыцрак еа гәыцрақәак наццо,
Быжьрабыжьпәа ибжын сгәыроақәа,
Бнеиуеит схьтәы цсыз бызса-зсо,
Хьзуп ирхьыршоугъы быхцәқәа.

Дуцәызгом, дысныхәоит дызбар хәа,
Ицаа-цшаауа ибышьтоуп ацшахь.
Сшәоит азә ицәгәыр бақашәар хәа,
Ацсызкцәа ццакуеит акәарахь.

БЫЗБОН БАРА ЦХЫЗЛА...

Бызбон, бара цхызла бизбон!
Бнапала урт сгәыцрақәа схыхын.
Ацыхәтәантәи бажәала схәыхын...
Ашьа шкәакәа сыцкьаса ицон,
Бызбон, бара цхызла бизбон!

Бызбон, бара цхызла бизбон!
Атса ацкьыс схьантахын сахьышьтаз,
Игәыргъа изыхгомьыт ба ибышьтаз,

Ашәахәа дангыла дсырбон,
Бызбон, бара цхызла бизбон!

Бызбон, бара цхызла бизбон!
Ахәрашәа сахәон гәаныла,
Цыс иацәак сацхьон: «Сыргыла!»
Иара уазк игәытшьяагаз ахәон,
Бызбон, бара цхызла бизбон!

Бызбон, бара цхызла бизбон!
Еиқәылашьца кәыбак сынтарцеит,
Еиқәыхьшәашәа ахоа хьанта ахарцеит,
Мац-мац сара анышәа сыхнафон,
Бызбон, бара цхызла бизбон!

Бызбон, бара цхызла бизбон!
Еа цхәызбак апышьыхәа дааскьахуан,
Иныцакшәа лмыткәма сахахуан,
Снышәнап лабжышла илкәабон,
Ба бшызбац са цхызла бизбон!

...Бызбон, бара бхызла бизбон!

* * *

Ба быбжы хәа аафолоит иагьамш царгы,
Урт сыцхызқәагъы брылцуам, схьыцпацыр!
Быкәа итацсоу апәтқәа канзатаргы,
Снацкьарақәа игәхьаргалоит, идыр!

Акгы рныруам, цыхьа еицш акгы рныруам,
Урт хамоақәа реыршеит хаз-хазы.
Былабжышқәа ибькьасоз сызрыруам,
Бышьтақәагъы ирықәнаусит асы.

Дасакушәа збоит апәацшь сызцыло,
Икацәоит уи сқәыцшра иахьыкәкәа.

Агәра згоит бара аспә цәа бышрылоу,
Аха уаанза иҗазазом снапқәа.

Ах, иауанда, зегь ырхынхәра ауанда!
Имыцхәуп, шыта исхәо зегь мыцхәуп...
Бцынхәрас исәхәмаруа ацша кәанда,
Исмырдыркәа сахәарыр сҗахуп.

* * *

Адгьыл ырбоит мзашәахәала,
Азагагы ашыацқәа ирыхьшуп.
Хәыпрақәак быбла ирхыхәхәала,
Уа, шәыюны ахышәаф быцшуп.

Амшын иахьазааигәоу нахьхьиза,
Атзамцқәацәкьа архагоит аҗаз.
Уа бхаца дкәашоит лацшы ихьымзо,
Дигәыцак ицсы хаара згаз.

Игәастазом аамта цаазаргь,
Игәастом иаанҗасзаргь зынза.
Бәацхьа сеиқәыццышә скацсазаргь,
Насыпушәа збоит, ихаца!

...Ашыкьбыжь рыеналарз нахьхьиза,
Мшынцас рыенатаны рҗеицш,
Оыцәа кәашоит лацшы рхьымзо,
Рөыцьегь сикәшоит акарма еицш.

Ишусит ашампанды ачатахәа,
Ацәақәа тәлап, иҗацәлап.
Нас апх наскьаган ашышьыхәа,
Риарта ирзыцшу дырцхалап.

...Ихәгәышьоуп, ихәуп бара бгәаца,
Бкараха буада быҗоноуп.
Са сакәзар бихызбааусит бхаца,
Мцак иара иҗәыцәаз сыцроуп.

БЫБЛАҚӘА

Сызцом, сызцазом сырцәыбнала,
Сахьнеилакь абжы еицш исыхьзоит.
Зны сыркәабоит ршәахәала,
Насшәа исымырдыркәа сырзоит.

Ех, срылоуп ацшацәгьақәа, срыла...
Апсаатә еицш сареицьеуеит ачыхь.
Зны-зынла – ашыауардын жәыла,
Зны-зынла агәыхь, сара – ахыхь...

Ицоит хара сышықәсқәа еишьтала,
Рышьта ахцара еицш исынцо.
Аха, сыкам сажәып хәа мариала,
Абартқәа зегьы-зегь злазо.

Исгәыцроу, исгәалоу, испану,
Абар, җацхьа бышка снаскьоит.
О, быблақәа хәа сызкәырбану,
Мамзар сырзаакәрылар хәа спәоит.

АЦЫС АШӘА ҚӘАЦСАТОИТ

Ацыс ашәа қәацсатоит,
Ацыс ашәа насәаҗәоит.
Цсыс изхалаз абыҗқәа,
Рыкәа инталоит ирхыкәкәа,
Ацыс ашәа қәацсатоит.

Ацыс ашәа қәацсатоит,
Ашәт цшқарахқәа рыгәкәа артәусит.
Уи бынцәыла бшыапқәа хтны,
Уи базырырәла бтәаны!
Ацыс ашәа қәацсатоит.

Ацыс ашәа қәацсатоит,
Мазеи-гәыгҗеи аанартусит.

Амза хәмаруеит азы акны,
Аеңә цшусит илакәзаны,
Ацыс ашәа қәапсатоит.

Ацыс ашәа қәапстоит,
Схьаа паулақәа сиқәнартәоит.
Уи са сналазәар стахуп,
Нас сыбхьызыслар стахуп,
Ацыс ашәа қәапсатоит.

...Ацыс ашәа қәапсатоит.

* * *

Сышықәсқәа срылоуп слахәны,
Изымцыруа ацсаатә еицш, смах-псахуа.
Бныхәацхьыз сналак ҕытны,
Идыр, уи акама асы сицш спахәуа.

Сызжәырц зтаххаз сынтыркәкәа,
Ға цхәызбак лыцхьыз хаакәа срылоуп.
Сылжәзаргы инцәом сгәырәакәа,
Ба быллоуп сызлакоугь, ба быллоуп.

Бзамәакәа цшьяала ишьяшьяуеит,
Дыкам, сибом аныбгәахәуа.
Быхьыз ианықәыз дысшыуеит,
Ишцазури ажәа санахәуа?

Ацлақәа иркәоит рбыцкәа,
Бара аеңә блаша-лашо брылоуп.
Бемтра катәоит исхьыкәкәа,
Асыючкәын исышыкыл дангылоуп.

* * *

Кәыли-чили, кәац-кәац –
Махәи-бгьыци рышәшәала!

Ацәыкәбарқәа рхьыкәкәалап,
Иахьынкацсо икәшәала!

Кәыли-чили, – адунеи
Уаха акгы амхәазо иахзыцшуп.
Сара сцыс иаңәеи барей,
Ацәыкәбарқәа реицш шәеицшуп.

Цшьяала-цшьяалаза быбжы,
Иартаслымусит хара адәкәа.
Уашьта сыхәрагы шьяшья!
Сзамәа шашьяшьяуа сицш ақәа.

Кәыли-чили, кәац-кәац –
Амардуан хәыцкәа ххагылт.
Уахь хәреалан хәаскәалап,
Ө-ааңынак цьарак сицшылт.

Кәыли-чили, кәац-кәац!

* * *

Адәыкрынкәа рыгәкәа ттәаит,
Амра анрылаңәа.
Ба бгәы ацыс иаңәа тыцраит,
Ба бгәы ацыс иаңәа!..

Бгьыцкәак цшуп ишанханы,
Уаха изымцысзо.
Ацстхәа кыдхәлеит бханы,
Нак изымцазо.

Жәәан ацкарқәа былбылуа,
Бымәа иахылацшусит.
Хьычпаңыршәа бцырцыруа,
Ашәткәа брылашәтусит.

...Ахьта инахо цхарак ааит,
Цхара-цсылаңәа!

Ба бгәы ацыс иаңәа тыңрааит,
Ба бгәы ацыс иаңәа!

Шьаци-шәтыци цәкәырцапас,
Адәкәа ирықәлахьсит.
Ас еиңи сгәыңуамызт, абас,
Бара сбықәлахьсит.

Ахьыр-хьырхәа азқәа шәахәоит,
Срыңуп бжыраңәа!
Схьлца ацыс иаңәа тахәусит,
Схьлца ацыс иаңәа...

АМШЫНАӘ

Амза лаша халахт,
Ашьхарахьтә иааңшын.
Сара амшын сыххалахт,
Салахьсит амшын.
Сара амшынаә скьалахт,
Аха бгәы бмышьтын!

Бтәаз убрака бхала,
Быбла хаақәа схыз!
Ажәсан шәахәа цхала,
Бышьышьра иаңыз!
Акәараш уахала,
Быхцәцарақәа ахышыз!

Ашәахәара иакәыңыр,
Акармаңыс шабап.
Аңта шлақәа цәырңыр,
Быбжы сбырхалап.
Снаскяцәар, сыбцәызыр,
Бнацәкыс сбырбалап.

Цша хаак багәаңхозар,
Ибгәыңахәхәа ириала!

Ашәтышкәа акы рхәозар,
Бзырәы мазала!
Саанхацәазшәа ббозар,
Аеңә цхьазала!

Амза лаша халахт,
Ашьхарахьтә иааңшын,
Сара амшын сеиталахт,
Салахьсит амшын.
Сара амшынаә скьалахт,
Аха бгәы бмышьтын!

Станагалт аңхыз еиңи,
Схәыңрақәа сихьыңзо.
Аңәкәырцақәа аимхәың еиңи,
Сыхәда инахаңсо,
Сташькыруеит аңсыз еиңи,
Сеидрума сахьцо?!

ЦХӘЫЗБАК ДЫМӘАСУЕИТ

Лшьапышьтыбжь ала уи апыжь днас-насуеит,
Аха апыжь асаркя еиңи икәыбаса иңом.
Ахьшәахәа сидкыланы цхәызбак дымәасуеит,
Лымәа иңәазом, инцәазом, инцәазом.

Ашәақәа лзырхәоит ацарақәа ахькәтәоу,
Агаәа талашо иңшуп хараза.
Ааңыңра лхьызысуа адгьыл иахьныкәтәо,
Ашәтқәа әагылоит ла леиңи иңиңзаза.

Ильшьтала цшьаала инаскьоит хьыңцапырқәак,
Нас лышьта иныхтәалоит насыңс иңхьазо.
Зхьыңша хәа змам цьоук рыххалоит мшынқәак,
Ргәыңрақәа ахьыназо ражәа мназо.

Нахьхы цьара аңшатлакә – ара амра каңхара!
Нахьхы цьара агәамңра – арака агәтакы!

Ах, лара лоуп, лара лоуп саргыы сгәала,
Ах, азәы игәыґра – азәы изыґәа аразкы!

Ашәақәа лзырхәоит ацарақәа ахықәтәоу,
Агаґа талашо ицшуп хараза.
Аацынра лхызысуа адгыл иахнықәтәо,
Ашәтқәа ґагылоит ла леицш ицшзаза.

...Цхәызбак дымґасуеит!

БСЫГӘЗУАН...

Баргы мап хәа бымхәазеит,
Хәыцәагы ус еицш хәилазеит.
Ацх ацсы заны исасуан,
Асәә рыццхәаза бсыгәзуан!

Хәкәша-мыкәша зегь тацәхьан,
Зегь рыґоныкақәа ицахьан.
Цшаласык ашьшьыхәа исуан,
Асәә рыццхәаза бсыгәзуан!

Ишанхацәкьан Анцәа иныс,
Абжы сихсыцът акармацыс.
Гәахәа-нымцәак хтанасуан,
Асәә рыццхәаза бсыгәзуан!

Икәацомызт зынза амшын,
Асәә караха ихәзцшын.
Ицегы ыкоу? – бсызцаауан!
Асәә рыццхәаза бсыгәзуан!

БАБАКАЗ САНҒЫХА?

Бтәан бара тынч беиқәцшьыхаа,
Ашәацшь еицш, ашәахәа быхьшын.

Быбжы-хаа, быбжы-хаа, быбжы-хаа,
Аеыцкәын икаба еицш испәын!

Сеидрума ихьпәашәазу, ишызу?
Ашәсәә бкын икацчо!
Исзымхәац ахәарц атахызу?..
Цыха-зык бывсуан иччо!

Башәақәа убас игәыбзыгын,
Башәақәа убас игәыкын!..
Урт рыла наунагза сыхьын!
Урт рыла сацәнымхартә еицш схәын.

Бабаказ, бабаказ санґыха?
Сызхаанхаз акоюп – слахьынца...
Сгәыцрақәа асаркәа еицш ицыххаа,
Азацәра снацлахт сзацәза...

* * *

Ицәахьеит ацәкәырцқәа шыцәара,
Аха бхьцәара рылшом дара.
Рәашцас басуп ахыпхьцәара,
Са сакәзар, уажә – зыда-акәара.

Ацтақәа ирылазхьеит сгәахәара,
Скараха баша сыцшуп.
Хәыхәкәак силапыруеит ахара,
Ах, сара схәыхәтра тацәуп.

* * *

Ацта кәашқәа ақәа ларцоит,
Ацта кәашқәа.
Ажәәан хәмазақәа азоит,
Уахь агәашка.

Акәыр-кәырхәа асаркәа цоит,
Акәыр-кәырхәа.

Акыр-кырхәа ба быччоит,
Акыр-кырхәа.

Быччабжь снлархәны саргы,
Снларба!
Ма уа ибықәцәашо быхцәы,
Сналаца!

Хыкәыр-хыкәыр ацәыкәбар
Еихацырусит.
Былацш сыкәа инташәар,
Сыбцәабылусит.

Ахьу-хьухәа сыхәак цәыртт,
Ахьу-хьухәа!
Ахьыр-хьырхәа сашәа хьшт,
Ахьыр-хьырхәа!

Акәыр-кәырхәа асаркәа цоит,
Акәыр-кәырхәа.
Акыр-кырхәа ба быччоит,
Акыр-кырхәа.

* * *

Икараха амза такнаха,
Накынтә ицшусит асыцхьак.
Нкылашьяк амамкәа уаха,
Ашәакәа ирхьоусит ашәак.

Сцыс иацәа боума зыбжьы ааоуа,
Ацх агәаца сикәырччо?
Шәартак цьара ианысхаоуа,
Ахьымра сицш, уа сацхьа икаччо?!

...Ныхәа-моак ҳақәра сицш ҳазқәиту,
Ашамтаз цьара ҳаикәнаршәоит.
Гәилқәоуп уаха асцә икыду,
Ажәәанаә ашәтқәа ськәшәоит.

АКӘАРАҒЫ

Бцәа-бжьы цшьяала иашьышыуан ацшахь,,
Быцкы ибшәыбхыз бхыбаауа ибызхәыцуан.
Аблақәа зегь хьацшуан акәарахь,
Ачныш кәашқәа мцәыжәәала инабхьысуан.
Амра амшын ихгылеит илакәын,
Аха ацәкәырцақәа ирымамызт ацшьяра.
Ах, сыблақәа неикәысыцсар разкын,
Уака, урт бгәыхәцы цшқәкәа рыбжьара.

* * *

Быкәа асцәакәа тоуп,
Быкәа асцәакәа тоуп.
Снапқәа уахь инасырххан,
– Урбылусит! – бхәсит баанаскьан.
– Аацынроуп! – схәсит, – аацынроуп!

Быкәа асцәакәа тоуп,
Быкәа асцәакәа тоуп.
– Ах, сыцшышәыртәыр разкуп!
– Урт са сгәыла цкәын итәуп!..
Сынкахәыцуа схала стәоуп.

...Быкәа асцәакәа тоуп.

* * *

Бцысны бнантәалсит снаргәыца,
Банааз сымбазсит.
Нахьхьы цьара сышықәсқәа ркынза,
Быбжьы хаа назсит.

Ацла аа ихырқәакәо игылаз,
Ашьыжь ишәтит.
Алацшцәгьа амәан исцылаз,
Уа дышьташәит.

Бцысны бантәалсит снаргәыца,
 Сарцысхсит дырәегь.
 Арәашкәси ашьхақәси рымца,
 Синыхәахт Аергь.

Игәырғьсит ахақә лашә ахышьытаз,
 Шьта ахара ицшуп.
 Зышхам насышьытацо исышьытаз,
 Башәала дшьуп.

Амза-са ыырак наньшәца:
 Икоу сароуп!
 ...Бцысны бантәалоуп снаргәыца,
 Дырәегь аацынроуп.

«РАРИРА»

(2003)

* * *

Амра цхашьа-цхацо,
 Ицәырцт иххаза.
 Цпьяала ицхаца-цхацо,
 Апшәацшь цәгаза.

Чынчак абжьы ыцакны,
 Жәабжьк иаәуп.
 Ацла сааыцракны,
 Ахара ицшуп.

Шьац иацәа иньласуа,
 Цша хаак сындоит.
 Амахәқәа ирықәкысуа,
 Ажәәан сәтәоит.

ЛАЦАРАМЗА

Кәукәу, кәукәу – лацарамзоуп,
 Лацарамзоуп – лацара...
 Сычкәын зацәгы даара дкасоуп,
 Шьта ихаздыруам хзыхьзара!

Ишақәшақәуа адгьыл акәа,
 Арыц гәылтәаакәа ирзыцшуп.
 Ацла шкәакәа – амца шкәакәа...
 Уажәшьта ақәыцқәа зегь еицшуп.

Ажәәан саркьоуп иказказуа,
 Дрыцхауп ашьыжькәа зразкым.

Даргәыбзыцшам ацша иасуа,
Уажәааныла акы иазкым.

Агеи-ашьхеи еидеырбалоит,
Еидеырбалалааит – иацсоуп!
Цыс иацәак снапы иантәалоит,
Уигь машәырым, лахьынцоуп!

Лацарамзоуп – кәукәу, кәукәу,
Абна цшуп ишанханы.
Сыдгьыл, саацын, нас акәукәу,
Җай, сааукәыхшоуп Ацсны!

* * *

Ацша азы ажәусит, ацша азы ажәусит,
Амцәыжәоакәа хысла-хысло.
Ө-махәык тынч-тынч еицәажәоит,
Бзиабароума ргәы итахысло?

Ацша азы ажәусит, ацша азы ажәусит,
Аха кәармак тамырбакәа.
Шәшьыра хәычык адгьыл ашәусит,
Шәтыцкәак ажәусит идмырбакәа.

Уа насыц дук дазыцшусәа,
Ихарамкәа цсызкәык дгәастоит.
Жәоан лашарагь салахәүшәа,
Уи лацшыла истоит, еицәстоит.

Ацша азы ажәусит, ацша азы ажәусит,
Рацхьаза акәны уака ианиазшәа.
Снаос шәахәак асынканаршәусит,
Шәтык нахылцып уигьы насшәа.

... Ацша азы ажәусит.

* * *

Схәыцра хаакәа срымцатәоуп,
Уа сыхәрақәа срыцгәоуп.
Ажәоан ҳарак шьхымзатроуп,
Аспәакәа шьхыцкәоуп!

Уа, наны-наныкьара!
Гәыцроуп ацша аныкәара!

Сгәылагьы дымзанраха,
Ашәа ссирзак дацны.
Ацх хын хьыцәараха,
Дааонацхсит дшәахәацны!

Ахаҳай, наныкьара!
Дтыцхахсит уахыкала!

Ашәт цшқарахқәа агәыцакуа,
Сычкәыбра хьыркәыбчо!..
Арәашқәа ццакы-ццакуа,
Ахаҳә хәыцкәа еицыччо!..

Уа наны-наныкьара!
Кәашара ҳәа аныкәлара!

Амза амшып ихтәаланы,
Имыццакзакәа аеы азәзәоит.
Ашьапы зацә халаны,
Җаиццалап ҳәа изса-зсоит.

Ахаҳай, наныкьара!
Ецәа-цырроуп сыцырра!

* * *

Шьауардыншәа сеаҳарак,
Сышьхақәа сырцоуп.

Ажәәан – даса еихаҳарак...
Саркьаны итасоуп.

Сазыцшуп уи кылкааны,
Иаргы са исыцшуеит.
Снахьынхалон сыцаны,
Исцәыщәыр хәа спәоит.

* * *

Схәыщрақәа ауапа еицш сааргәылщын,
Гәыцрақәак сгәыщәхәхәа стәоуп.
Ажәәан ахьыблақәа ирхыщын,
Ахьышәахәа снаоспәа икацсоуп.

Арцу, цуцу, каца-чаца,
Ашьацрахьтә икәапца исыцшуп.
Ашәтқәа ардахан уаса-кьацан,
Ақәыщқәа ирызнымкьло ихшьуп.

* * *

Сгәыцрақәа – сныхәқәа,
Моак ахь сдырщит.
Сцыс иацәа агәтыхәқәа,
Ашәтқәа ирыхьшит.

Сыкәа цха инталаны,
Ацша хаа асазит.
Амза ныхтәаланы,
Асцә ацеит.

* * *

Цсацлак сьеныцаскит амәан ақьала еицш,
Қәак сыкәнакып.
Цша хьшәашәак сыкәа интаст абжькьала еицш,
Ҷаи, сыхьтакып.

Уа икам цәымсак, уа избартазам шьанцак,
Мацк зегь еиҫаст.
Амацәыс хага мзырша ссақәак нацак,
Амца неиҫаскт.

АШЬАНЦА

Ицәгьамызт рацәакгы абара,
Ицырцыруа харантә иусацхон.
Ахахәраҫ иахькаршәыз иара,
Изларшәыз ирхыччо иехәон.

Аха моасоык игәы ус ианазхьы,
Ицьыба интаиршәын, игеит.
Инаган ианнавесица ахьы,
Ашьанцарагь уака иаанцәсит.

* * *

Амахәқәа ирхыкьасо, иреыкьасо абгьыцқәа,
Ашьхьцә реицш абнақәа рыкәа итацсоит.
Абахчақәа узрыцсуам акы уамырхәыцқәа,
Сқәыщпрагьы уа цьара цыцшәа асазоит.

Ицымцәазо хьцны ирыххоуп сгәы арахәыцқәа,
Сьышькыл сангылоит дырәөгь хацацас.
Уаха сакала сызрыхәом абгьыцқәа,
Ацша хьшәашәа рывызгоит еыхәдала имцарс.

* * *

Ицәсит цшьаала алацәақәа неиқәыцса,
Ацныщқәа лабжьыщқәаны иныхтәалоит.
Саргы амшын схьцшылоит хараза,
Накәацас нас сылацшгьы ныхбалоит.

Аха ҫахьхьиза, адгьыл аханы,
Амза исыхо сацацшәоит гәыблыла.

Асы цдышәкәа сыжәлоит адәкәа ркны,
Ахьышәахәа-шькылқәа инарынгыла.

* * *

Интыхьшәашәаит ацтақәа ргәаца,
Ашьапы зацә иналшәсит ахзы.
Иыызцәа днарылганы ахаца,
Аыызцәа инарылалт ицсы.

Ажәәан лацшгәышьоит ахы акәае,
Рыхәхәабжькәа иргәылпусит хәсақәак.
Дырәсгьых, уа псуа әнатакае,
Идышшыларц илеиусит ецәак.

* * *

Схала зацәык, схала мәак сануп,
Сышьтыбжьгыгы схала соуи изныоуа.
Сахьынацшуа цъара сеишәа еинуп,
Ахьанацаггы наргоит цьоук еицхныоуа.

Асы цдышәкәа рцыхәакәа лашьтуп,
Рыцырцәкәаггы ырцшзазам цахала.
Схала са схы ацәуара саеуп,
Сылабжышқәа срацәажәоит са схала.

...Схала зацәык, схала мәак сануп.

* * *

Цшьаала амшын сихала-еихьшуа,
Цшьаала иазкәынцан шьтыбжьык,
Цшьаала ишыхәмаруаз, саацәырцуа,
Уахь иагәыдыспейт хахәык.

Ачныш шкәакәа гәырәа иамхәыц,
Зегь абоит уажә, зегь аба...

Ах, хара амхәыц, ах сара амхәыц,
Абла тысхит ацәкәырца.

ПИЦУНДАТӘИ АЦХ

Ацх асмырзакәа ацлақәа ирылацхьейт,
Ацарақәа ацх ихтәалоуп.
Амзаәа еицш ацәкәырц сызрылымцуа срылахеит,
Бкәышцра снаргәыца иантәалоуп.

Избоит сара ажәәан сыт-сытла инсихалазшәа,
Насшәа инеихьцрашәа цшьаала.
Быччабжь гәхьааганы аспә нталазшәа,
Ахахәкәа акы рхәәшәа быбжьала.

Избоит сара арака уаытәыәса иимбац,
Ахьышәахәа рхьымәакәа реыршоит.
Анасыц ирымблыц, ирымхәац, ирымгац,
Цсаатәцас асыларкәны исыкәшоит.

Амза-әа еицш ацәкәырц сызрылымцуа срылахеит,
Сгәыцра снаргәыца иантәалоуп.
Ацх асмырзакәа ацлақәа ирылацхьейт,
Ацарақәа ацх ихтәалоуп.

САХӘШЬА

Гәугәуца Цьыкыр-ңха илызкуп

Ус акәгәышьоуп, усоуп, са сахәшья,
Зшьа зныцхаз дарцәажәоит еазәы ишьа.
Цьоук рыгәкәа ирынгылан цьоук сырбоит,
Цьоук рыцсқәа ирхьынхалан цьоук нхоит.

Цьоук рзыхәа икоу мапурууп,
Харкәахуазаргь рымәа цхьацароуп.

Цьоук акәырқәа рзапапар Ацсны,
Иртиусит атыц инахганы.

Ус акәгәышьоуп, усоуп, са сахәшьа,
Уа хлымхақәа иртахәхәоит азычча.
Аха азыжь мышцә ашьтыбжь уаҳазом,
Уи шцаулоу збашагы ирбазом.

Жакьак днахьынхалоит зыгәра гам,
Хьяала иблу диныкәуеит – гәырәа змам.
Цьоук шьамтлаҳәпас рымшқәа хьантаңоуп,
Цьоук далакьцас рыхәрақәа парцәоуп.

Ус акәгәышьоуп, усоуп, са сахәшьа,
Игәынкьусит цьоук раацрақәаре хбызшәа.
Цьоук хашәақәа атәарбом, узырәыр,
Цьоук хажәәангы кәныршьоит урзыцшыр.

Зы сицызымхыц, ароаш таирбоит,
Га имныкәац, ашьха-моа уирбоит.
Изымкәашазо усинкьашья игәацхом,
Мца сикәызымцац ухәыштаара изхом.

Аха, ханцәажәо зегь ҳацшьоуп, сахәшьа,
Аха, хаагәоутар зегь ҳаихшоуп, сахәшьа.
Уа адгьылаә ҳазцымпуа еибажьароуп,
Уа адгьылаә уахгы-сынгы еибашьроуп.

Артқәа зегь зхызгода, сахәшьа?
Артқәа зегь ирыцгәода, сахәшьа?
Стәы апағара ахқәа ақәшәара иаеуп,
Снышәынтрагы сырхасуа исзыцшуп.

Иамугәышьар, иамугәышьеит схәап,
Ацсабарагы арцәаахәа ихәхәап.
Цьоук уазырып, цьоук ргәы ршьышьып,
Цьоук гәаныла сашәақәагы ршьып.

Бара усқан бнасхатәа, сахәшьа,
Былабжышқәа сызкатәа, сахәшьа.
Нас акы бысацхьала ибгәацхо,
Ацқьареи аиашареи сикәзырхо.

Сара тынч сыбызыорлап, сахәшьа,
Сыцсы ашьхақәа ирықәнаулап, сахәшьа.
Саныбымбогь сыкам схараны,
Уа асцәақәа срыцзауеит бханы.

Ус акәгәышьоуп, усоуп, са сахәшьа,
Адуinei ҳагароуп ханаша.
Аха исыцнац асхәшьа лыбжьы,
Сара ахаан сазыцәахуам ашәшьы.

... Ус акәгәышьоуп, усоуп, са сахәшьа.

УА РАРИРА АМАРЦЬА

Уа рарира амарцьа, уа ицгарцьыз пышәаран,
Иаб рыцха диқәныхәсит ахәа ицышә днацганы.
Уи нахыс гәыцра-шәк дырхышәара-рцышәаран,
Уи нахыс днесуан дызцымгәашагы днацгәаны.

Иацхьака ипхьон цьоук ҳакәа унтахцоит хәа,
Нас маза-аргама ашәшьыра рыненыцакуа.
Амоан имчыдаҳаз, имцахә неихәласкусит хәа,
Адгьыл данын иара ацша еицш дыццакы-ццакуа.

Уа рарира амарцьа, уа агацәгьа диньшәоомызт,
Ипсадгьыл хьыршәыгә асы ашьа роаш анхьыцуазгы.
Ахымца зыцрасыз, хәырбгьыцда дынижьюамызт,
Ахацашәа рзихәон, ханыззаит хәа ихәыцуазгы.

Ҳаи абаацс, иаалыркьан цаа-цшак изытрысит,
Адыдқәа исит ацла еицш дейкәыблаауа.

Гэыцрак анихэлаба, гәкаҳарак ивымсит,
Алоак сицш ахәхәабжь неиусит ихыцраауа.

Уа рарира амарца, уи азацәра дамехакуп,
Хьаакәак ирхәыртәусит игәы раз хәыч таҳаҳа.
Цыхьатәи иыызцәакәак лшара дук иабжакуп,
Ғымт еилацәкәысусит дызгыларым уаҳа хәа.

Цсаатәк ихацәуоит – ахьышәахәа ирыцкәашоз,
Хәыцра гәылшьапкәак ғырхасуа дныреаргалоит.
Цыхьатәи иеилкьарей илафхәарей идыршанхоз,
Лыччабжь ихыбаауа, ихәра днаграцалоит.

Хәи абаа, агәыр аца икылсуаз ацсыраза,
Бжьы-мшын дук ирырхьаз, быжь зиаск дырхькәтәалоуп.
Бжьы-моак дырныцшылоит, уа рада гәышьаза,
Мчыла данзымгылагы настәи насыцдароуп.

...Уа рада-радара ицгарцыз цышәаран,
Иецәахә алабжыш хьшәашәаза игәыдтәалоуп.

ЧАРИРАМА

Ацша хьшәашәа маза-аргама,
Амахәкәа инархьысусит.
Чари-чари чарирама,
Асарашәа шытыцусит!

Ауардынқәа цышаала еишьтала,
Мхуырстақәак иртысусит.
Чари-чари чарирама,
Шәацшь лашак аацәырцусит!

Акачычыжь афобы хиаала,
Ғы цьбараны иулсусит.
Чари-чари чарирама,
Шьардаамта шытыцусит!

Шарцазыла, хәылбьехала,
Ацкақәа нахьысусит.
Чари-чари чарирама,
Ашәарыцао дхьысусит!

Уа шыапымпш-насыц рхәама,
Уаҳа цхәызбак ддәылшусит.
Чари-чари чарирама,
Чарашәакгы шытыцусит.

О, сышықәскәа шәыццакцәама?
Сычкәынра сазхәысусит.
Чари-чари чарирама,
Чари рама шытыцусит!

ГӘЫ-ААЦСА, ШЬАМХЫ-ААЦСА...

Гәы-аацса, шыамхы-аацса уажә амәа дануп,
Гәы-аацса, шыамхы-аацса хаз илахь еиқәуп.

Шәахәак дазырцхашам, хьтацәоуп, уажәшьта хьта...
Иику илабашьа хьантоуп, ихьанта...

Игәацантә итифуам ацыс иацәа абжьы...
Ацлақәа рымахәкәа ркуп ихьышьышы.

Гәы-аацса, шыамхы-аацса уажә амәа дануп,
Гәы-аацса, шыамхы-аацса хаз илахь еиқәуп.

Ишьтахька – аеышьтыбжь, ицсы хаара згаз,
Ишьтахька – ашәақәа, араанза даазгаз.

Ишьтахька – иаштәе, радеда бжьы гоит,
Ишьтахька – икәыцшра кәапоит, ицкәырцоит.

Гәы-аацса, шыамхы-аацса уажә амәа дануп,
Гәы-аацса, шыамхы-аацса хаз илахь еиқәуп.

Иацхьака – псцәахак дыцшуп иезаны,
 Иацхьака – кәыбак шәеиқәала ихкьаны.
 Иацхьака – инышәнап, уи имхазо ахарц,
 Иацхьака – ахәхәабжь, узхымцазо акәап.

Зықәра зызнымкыло, абгъыцқәа исацсоит,
 Адуней зегъ неидкылан ихәарехазшәа ибоит.

* * *

Сахьынацшуа ацла царцаруеит,
 Уа ацыстра ихтәалоуп ацыс.
 Ацшалас аекәар еицш икәаруеит,
 Аацын азылцхан разкыс.

Исзымхәап зегъы-зегъ срызхәыцуеит,
 Сара адгъыл зықәныхәо мзацоуп.
 Ацарақәа ртыцқәа рсы ихыцуеит,
 Рашәақәа ахьгарцуа сгәацоуп.

* * *

Ахрақәа инархысуа,
 Ацтақәа ласуеит.
 Цшыаалаза инеихьысуа,
 Амахәқәа цысуеит.

Унылалар ашыцра,
 Уцлахап уаргъы.
 Икам еицашыцра,
 Ныхәаоцәоуп зегъы!

Шьацрак уназхьыхыр,
 Шьацшәа уиацәахоит.
 Ажәоан ахь уцшыхыр,
 Ускан унцәахоит.

Укәша-мыкәша апана,
 Шәацшы лаша былуа...

Қәана ласы, Қәана,
 Днейуеит дцырцыруа.

Ахрақәа инархысуа,
 Ацтақәа ласуеит.
 Гарашәак сзырәыцуа,
 Шәшырақәак цысуеит.

* * *

Абахчае апәахәақәа шаоуеит,
 Сгъычны сырғап хәа.
 Цыск абжьы слымхәқәа иртацоуеит,
 Сгәы канацап хәа.

Накза цыара апәкәырц сивацоуеит,
 Макьана умажәыроуп!
 Нымәахыц есеимаабжьык кацоуеит,
 Асыбгәсы ушәыроуп!

Ацтақәа, ацта харамқәа,
 Қәак ркьарымашь?
 Арцу цуцуеит харамқәа,
 Агәшәа сызхәарымашь?

Хәыцрақәак моасуеит рыеныхны,
 Жәылароуп, хьапроуп.
 Дуней дук сакыхуп сышьтыхны,
 Дуней хьантак сацоуп.

* * *

Иарбану, иарбан нас анасыц ззухәаша?
 Удәықәыз уахгъы-сынгы цшаара!..
 Цшатлакә иагәылгала, ахрақәа урықәхәаша,
 Уакәзар иахьыкоу иара.

Абгъы ссақәа ацлақәа ирәахәмаруеит гәахәала,
 Насшәа урт рылацш сахтәоит.

Убжыы хаа набымсрада уоахала, уоахала!
Унасыц такк канацоит.

Ашәак утынхазар зегы-зегь урылахәуп,
Нас узлахәугы ушалап.
Нас онатаццхьаза сикәугы умцахәуп,
Ушьтахь игылоу ухьыцшлап.

Уканац укамызт моак анузмырлаша,
Шәтыкгы ухазыхәа иҕацом.
Усоуп, нас усоуп, дад, анасыц ззухәаша,
Иааоуеит ауц, мап иубазом.

ЦСЫРЗХАТӘИ АШАРА

Уархалцас асеицнахусит цсырзхатәи ашара,
Цсырзхатәи ашара – дуней ыцк алшара.

Ашәахәақәа срыцлашо ахахәрае сеимдоит,
Ацша хаа сицш сыхиаланы ашәтқәа срындоит.

Асацә сицш абаашқәагы иркуп рыхқәа шытых,
Асәахәа уа рдакыақәа ирныоуеит стоурых.

Арака азәгы шышыпак изамтеит сбызшәа,
Ароашқәа ирхәоит са сангәамцуа сыгәшәа.

Ацарақәа рашәақәа ськәа итацсоуп,
Абахәи ажәфани снаос еиласоуп.

Уарбан арака са сеихсра згәацхаз?
Сеихсра згәацхаз, аха зхы тазырхаз...

Уа асаби иччабжь разнышха сихацсоит,
Уи цсырзхатәи ашара адуней иахьнагзоит.

ТАГАЛАНТӘИ АЦХ

Акәиц хәыцқәа хьтәы кәыкәбаакәоушәа,
Ахәакны рыбла тацхоит.
Хаз аләа, хьцәцарак цыртлоушәа,
Еилашькыруа сацхьа иеырбоит.

Хәцгәеиқәацәа кәакытак асәтан,
Цхызқәак ирылоуп уахак.
Схәыцрақәа саацсара ршәтан,
Сыхәрақәа мжыжыкуам рацәак.

Ацәа хаа иартейслымт хқыта,
Иказам, икам шытыбжы.
Сынасыц, сгәыцра хмацурта,
Агәаца итачцоит ацәашы.

Сашәагы цхарала асәычо,
Абар, шыта симхәыцшәа сыхышпәшәоит.
Лацшыцгәеи мышьтыцгәеи сырцәыхьчо,
Сышәхымсае асеимаа чацшыоит.

ХЫЛАЦАРАМШ

*Шьаиэныхәа адырәаены, арҕарцәа еизаны ацкыарақәа иреихсуан
аизхара иатәуп хәа. Уи ами «Хылацарамш» хәа иашьтоуп*

Сеидру ахқәа ахыназара,
Аха рымоа – моа-мшуп!
Уа хы-лаца... хылацара,
Хылацара иамшуп!

Ажәфәан зыроуеит асырласуа,
Асырхәы мцақәа еилысуеит.
Ршәакы мцақәа наргәыцарсуа,
Уа ахырцарцәа хысуеит.

Цеи хазына хыщыцхьаза!
 Ахахаира, хаира!
 Қытацыцхьаза, хэыщыцхьаза,
 Ахахаира, хаира!

Хагәтыхақәа хрыщамхазо,
 Шыщпрақәак ныбжьарзны.
 Чарей-чхәари хагымхазо,
 Насыц лапа ҳацны.

Хазхьымзақәаз ҳацкыланы,
 Ахахаира, хаира!
 Зегь азәыкны ҳайдгыланы,
 Ахахаира, хаира!

Ажәоан зырәуеит асырласуа,
 Ныхәацхьызқәак шытыцуеит.
 Ршәақь-мцақәа наргәышарсуа,
 Ахьырцарцәа хысуеит.

Сеидру ахқәа ахыназара?
 Иахьа рымәа – мәа-мшуп!
 Уа хылаца... хылацара,
 Хьы-лацара иамшуп!

АШӘАРЫЦАРААН

Азә сықәситит уоагыла ҳәа,
 Санҕыха, шахьан.
 Уа уныхәацхьыз саагәылақәа,
 Ажәеицшь-Жәеицшьыркан!

Амиа хьшәапшәа соаҕыхәаны,
 Ацакьа-мш соаҕалт.
 Асыхарак, асырхааны,
 Цшаласык насхалт.

Бла иамбазо ухьышьыргәыц!
 Уқәнага сызхәом.
 Цары-цары, цары-жьыргәыц,
 Уа сзац итазом.

Узлачахьоу бацазаргы,
 Ахабарк сырба!
 Ғахәазаргы, мыркәацәзаргы,
 Иарбап сызлаба.

Сшьагрын еимаа хахә ацкьазом,
 Счацратраггы тәуп.
 Исзукызггы акы мацшьазом,
 Смигара тацәуп.

Ахра ҳарак сеыздыскыло,
 Шәацшьны уаҕацха!
 Уныхәәса зланыскыло,
 Сатәапшәа асарцхьа!

Зыбжьы зхымтәи еицнеилаша!
 Цшьаалаза соаскьоит.
 Ажәеицшь-апшәа! Аергь-апшәа!
 Ашьхақәа зырәуеит.

АШЬЫЖЬ

Избо – изымбо зегь ныхәо,
 Гәыцра мөак сануп.
 Сыдгьыл азбахә шысхәа-шысхәо,
 Сниасыр стахуп.

Ароаш леиуеит ицпакы-цпак,
 Ашьтыбжь аццо.
 Алацанқәа цшуп, рыбжьы ыцпак,
 Раацынқәа цхьазо.

Амра хьацшуеит сара сышка,
Ажөөан сихыккоит.
Ғымт игылоу сышьха зышкөа,
Сөышьтыхуа исырбоит.

Нак ибналоит сгәалей-сгәыхьи,
Илашоит сдуней.
Җаицшәахәоит ацыха зыхьи,
Ацарақәей сарей.

АЦСТАҒЫ

Анкьа еицш. дырөөгьых схәычүшәа,
Ажөөан ду сахәон асы хәа.
Абар, уажә асы ада зегь цсушәа,
Иаусит симагылан ахәхәыхәа.

Хәыхәқәак рымцөыжәөабжь уахашам,
Иабацей инкылаз, иабаца?
Ма цыг хәычык ашьтагы убашам,
Аха итәуи, аха ицхоуи сара сгәаца.

Амцабз өагылоит асыршо,
Ахан дуқәа ирхьхәхәоит ақьала.
Абрака сыесырзуеит анымшо,
Абрака дынхоит аца-қьала.

Схьыцста, сх, схьыцста гәадура,
Амцөыжәөақәа срыцакуп, срыцак.
Арака – са схьаақәа зегь рырра,
Арака – ашәа ғыцзак иньцак.

Арака – са сгәыграқәа рхьцхра,
Арака – са сгәахәа, сыцсшьара.
Арака – са скәыбча лызхәыцра,
Арака – сыззыхынхәыз сшьара.

Наунагза абас зегь нхозар,
Ғакала скалон, даеакала.
Шәсышьтамлан, уаха спәымбозар,
Дахьызыз аброуп аца-қьала.

* * *

Ахьымзги ахьзи среихамкәа, среицымкәа,
Асараць еицш сытәны, акакан цәа еицш стацәны.
Цөыкәбарк сакарамкәа, адуней ду сазымкуа,
Абааш ду сақөйтны, арахь сыхцәаны.

Адгьыл лашара санушәа-санымшәа,
(Хаз сыхәрақәа ирҕыкьаса ицо лахьынцоуп).
Схы стәым хәа уахаргы, ухы утәымшәа уснышәа,
Сара имцсуа, аха анкьаза иршьхөу азә соуп.

* * *

– Уагәра ааркәада, дад, уаанымхан митәык,
Уацхьака инеиуа мариала урышьтрым.
– Рашьуп са сназго, хьымзг амгац бзанцык,
Ицалааит, ицалааит, урт цалааит, егьаурым.

– Арцәаахәа унапахәхәа, дад, уааласны,
Макьаназ асы цышькәа аацсарак рыцшным.
– Рашьуп са сназго, иаасашәраза зны,
Ицалааит, ицалааит, ицалааит, егьаурым.

– Махьмызла, камчыла инаршәа, уаанхазеит,
Уцашьала ацхьахә уа узы икаларым.
– Рашьуп са сназго, уи иалшо збахьейт,
Ицалааит, урт цалааит, ицалааит егьаурым.

Асымпақәа сижәйбаца амба иазцоит,
Зрашь агәра згаз, уашьта урт дырхьыцшрым.
– Ацыхә уцумыжьлан, дад, – абырг дыхәхәоит,
Ицалааит, ицалааит, ицалааит, егьаурым.

* * *

Амацәыс цышпәха инкапсахит,
Икалап иззыцшымыз ианиазар?
Сгәы сахәит, акамеицш сгәы сахәит,
Иахароузеи измыхәаша абазар?

Ацтақәа рлымхақәа иртаҳәхәо,
Ажәсангы җныцәаап уажәыцкәа,
Ихьыз сахзызаауа, ситаҳәо,
Дысхылацшырц сихәоит ацсыцкәа.

Хра-мчык иасамхац издырзом,
Ухәнацыцхьаза ухалара шшәартоу.
Угәампрагы зиспәа узырзом,
Умцхьацзар, уа цсаатәк иахьатәртоу.

Храшәак, ах, сгәытрақәа рсыхо,
Сагахыр, сагар инасыпас!
Цша хьшәашәак схьақәа инарсыхәо,
Бахәык иасацәуоит иатымцас.

Сгәы сахәит, акама еицш, сгәы сахәит,
Иахароузеи шәартәк абазар?..
Амацәыс цышпәха инкапсахит,
Икалап сцымхәрас итаҳазар...

АЦЫЫНГЪАН

Ишәуип иара икьасыжә кәыжә-кәыжәны,
Ихьылажәгы иацхьашәа ишьтоуп.
Иеиқәагы кырцъара иқәыршәны,
Амәакны имала дтәоуп.

Еихиаауп, избоит инапхыцкәа,
Еиньлоуп, ихәам ихәхәы.
Игьзуеит игитара араҳәыцкәа,
Игитара иахәоит исаҳәы.

Изызыроуеит амәасцәа аатгылан,
Абрака ианиазшәа разкык.
Ус, баша, имырхьаакәа инеидкылан,
Интарыцсоит ихьылаца ғырпык.

Игоит уи ибжы хаа мыцхәымкәа,
Имыцхәымкәа, аха даара игәыкны!
«Сара адгыыл сахуп саҗахымкәа,
Акәыба сзыцшуп иааигәаны.

О, ускан, ицәуарым шәгәаца,
Сысацаз цәашык ашәыркрым.
Иҗныдоу – идәныдоу ахаца,
Иашәа сазны ишәахарым!

Сычхара сыхәазом цыхьа еицш,
Аха, усгы сызсыц насыгзоит.
Сыканац, сашьапкуа аныха еицш,
Сызлияаз сцынгъанра сыхьчоит».

Изызыроуеит амәасцәа аатгылан,
Арака ирзыцшущәа разкык.
Ус, баша, имырхьаакәа инеидкылан,
Интарыцсоит ихьылаца ғырпык.

Мака шкәакәак акәыршоуп ибга,
Ишьапқәагы кьакьаза ихтуп.
Ихацыцкәа цырцыруеит еиврыцхаа,
Мацәазла инацкьарақәа тәуип.

Дтәоуп иацапшакәа еиужьны,
Аарла иакуп ицсы ахац.
Сцоит ибаохатәра дазныжыны,
Ибжы саҳауеит ишсаҳац:

«Сычхарагы сыхәазом цыхьа еицш,
Аха усгы, сызсыц насыгзоит.
Сыканац, сашьапкуа аныха еицш,
Сызлияаз сцынгъанра сыхьчоит».

АҢЫУАӨ

Жәәан рымпыцак еңәа гәартак,
Еңәа гәартак аакәеицеит.
Дәәа тәартак, дәәа цсшьартак,
Дәәа цсгартак рымбазсит.

Амахә кәашқәа тынч реьларкә,
Изыроусит рыцскәа заны.
Дцоит аеьуаө иуапа иеьлак,
Дцоит асы хьшәашәа симгәхәаны.

Азқәа цааусит ачча-ччахәа,
Цтацк убартам уахьыцшлакь.
Шьамхыргәгәагоуп дызго агәгәахәа,
Амца еицш иацсакьоит афакь.

Са исзыдыруам уи дзызхьаауа,
Сеидру ихәыцрақәа зызку?
Шәацьхәарахәа онык датаауа,
Тыцьхак лышка дыццаку?

Амахә кәашқәа тынч реьларкә,
Шьта хаикәхеит хәа рыцскәа ршьоит.
Дцоит аеьуаө иуапа иеьлак,
Исыхәда иқәкны ацх игоит.

* * *

Акымзарак сңәахзом,
Акама аеицш сыхтуп.
Дунейк сьзхазом,
Дунейк ала сгәуип.

Ацсра саңәшәазом,
Насыцла скәыршоуп!
Сиеңәахә былзом,
Сьжәәан асы ихьчоуп.

Цьоук рзы исшазом,
Схьааггы сгәыроаггы.
Икалажәа схәазом,
Дыказ сағаггы.

Дунейк сьзхазом,
Дунейк ала сгәуип.
Акымзарак сңәахзом,
Акама асы еицш сыхтуп.

ҲАИ, АБААҚӘА...

Ҳаи, абаақәа, скарахацәкьейт, хаи, абаа,
Зейбафарак салахацәкьейт, хаи, абаа.
Қәыцьма млашьык аасышьклашусит, хаи, абаа,
Дынкахандаз хәа цьоук сьшьклацшусит, хаи, абаа.

Бзия нагза ианияхьада, хаи, абаа,
Уа зашәақәа зегь зхәахьада, хаи, абаа.
Сабггы зааны сабыдеитәит, хаи, абаа,
Сашьцәа дукәа сиашьадыртәит, хаи, абаа.

Сеильзкаашаз сырзеилымкааит, хаи, абаа,
Уа иалкаатәыз рзалымкааит, хаи, абаа.
Зны сажәақәа бапа тыцуп, хаи, абаа,
Сьгәтыхақәа лахәа тыцуп, хаи, абаа.

Уа заәақәак снартацигәышьоит, хаи, абаа,
Уа җәәақәак сдыршәагәышьоит, хаи, абаа.
Зны аеңәагь хахәрышьыроуп, хаи, абаа,
Сара сгәыцрақәак уашәшәыроуп, хаи, абаа.

Аха, усггы снейагәышьоит, хаи, абаа,
Хәыцқәак сгәаца дырцхагәышьоит, хаи, абаа.
Шәтык ихәуггы снафыогәышьоит, хаи, абаа,
Сьзтахуггы аасыргәгәагәышьоит, хаи, абаа.

Уа еа мацзак саанаскъароуп, хаи, абаа,
Даса мацзакгы сахъзароуп, хаи, абаа.
Самхацэаргы, саашэырьыха, хаи, абаа,
Хаи, абаакәа, Анцәа усыхәа, хаи, абаа.

...Хаи, абаакәа...

* * *

Ах, сеатаны изжэыпцәкьанда сгәахәусит,
Нак-аак сынрыкәсахауа акәакькәа.
Ицәаацәаауа хәыцрак сеилнархусит,
Сгәапа дыртгоит адалақькәа.

Рыбзкәа реыцын цьюкы-цьюк,
Иугугы-исыгугы рдырусит.
Ирхыпцыз рзаазом иаароыцрак,
Асабаа шыамхыда ркәадырусит.

Урт, цыара зымәа аадыртхыадаз,
Рцыбақәа пахәза иандырчуазгы?
Ажәак узықөгәыцша згәагхыадаз,
Анакә сицш амц анххачуазгы?

Харцарцәа шөнсибац хәа ианжәылоз,
Хшыажәңәа ирбартә цьюк лацәкәысуан.
Ханацәа ашәеиқәацәа иршәылоз,
Цсаатәк нарыхкыазшәа инархысуан.

Ах, сеатан изжэыпцәкьанда сгәахәусит,
Нак-аак сынрыкәсахауа акәакькәа.
Ицәаацәаауа гәалак сеилнархусит,
Унеила, уреысны адалақькәа.

Ицәажәоит, иаакәымцзакәа, ицәажәа,
Хацсадгыл аанзыжыызгы зымгәаз.
Игәжәажәоит, игәжәажәоит, игәжәажәа,
Гәалас ирымоуп ирзымгаз.

Иеырба-сарбо атыцкәа ирхатәазгы,
Рхатә мал сицш, симырцәеит, иршыыхит.
Иатәамбазо абас сицш хзыргәгәазгы,
Еа кәардәкәак ркырц иоацшыыхит.

Ах, сеатаны изжэыпцәкьанда сгәахәусит,
Ма урылахыс апықьхәа – ухацоуп!
Адгыл шлагац илагахусит,
Цьюк алу – цьюк цша ласык иацоуп.

Цьюк ашытоуп ирбарц сазы ипара,
Ирыцхыкәу зегь иаптахь инахусит.
Урыцкәа хзаазаз апсабара,
Ацша хышәашәа амахәкәа еилнахусит.

* * *

Инеигәышыоит сымшкәа, инеиусит исхуаа,
Сымшкәа сзыргәыртғалоз, сымшкәа сызхәыз.
Икарахт, икарахт, икарахт амшын уаа,
Икарахат амшын уаа, амшынкәа ишырхыз.

Сабакоу? Сабацо? Исзымхозеи? Сзуста?
Сара ажәәан иаеыпшәаз лабжыпшаргь калап.
Ашараз азаза еицш сынхызлоит амхуырста,
Насшәа скацкацны уа, хракәс сыжәбап.

Ацкакәа срыцуп, ма шыабстак сагәыхыуп,
Гәыдра-лашаран агәкәа сныртаәоит.
Зны амацәыс салоуп, ихымкәазо чыхыуп,
Сызхыгәхәо сдунеи цыара сыбла интазоит.

Сыдгыл сыеналаззоит имбаазо адац еицш,
Ахәыпцаз сгылахуп ацлеицш сажәны.
Зкәыпшараз знаршә мхиагәышыаз акәтац сицш,
Сицуп дзацәымхарц ихәа сышәәаны.

Зыхәрақәа хымжыжыкәаз рыхәрақәа сасхәоит,
Сашәақәа сыр ирапызоуп сазных.

Асаби сидтәалан лакәқәак неитасхәоит,
Мцәыжәәан сазыкалоит насшәа хтоурых.

Инеигәышьоит сымшқәаггы, инеиусит исхууа,
Сара абацәа ргәакра, сара анацәа руаз.
Икаракт, икаракт, икаракт амшын уаа,
Икаракт амшын уаа, ишаапсоз зымбаз.

* * *

Сыоны ахыбае шыжь аахыс сидшылан,
Абагыркәа цәибархәусит сижәылан.

Агәқәақәаггы ақәпашыа зымцацгы,
Ихьацын хәа ргәы итазам зынзаскгы.

Са сынхара сацәтәымушәа сгылоуп,
Са сахыглыоу хәышрақәакгы срылоуп.

Аоны зтәу сырхымкәа сыртахымкәа,
Уака атыц симаркусит абагыркәа.

1978

* * *

Ацх салахт сымацара,
Гәык иазхымгац гәырәа сзааит.
Амат хышәашәа сицн алашыцара,
Ацсабара апсы цнакааит.

Ацша гәамтгы хыма-цсыма,
Нак иахымаара иццакит.
Баша шәашьтамлан сыцсыма,
Ецәак аблақәарә сыблит.

* * *

Аарлахәа днеиусит ахаца,
Ихала сидарак игоит.

Ашәыр рацәа ззышьтымхыз аца,
Амахәкәа ссаира илакәусит.

Даатгылоит, ицсы хамтак ишьарцаз,
Ихьаакәа дзыргәамцуа чханы.
Ахьтеи ашоурацәгьей ихтаркыз,
Ахахәкәа кацсоуп иччаны.

* * *

Амза-са хәмарусит шәахәала,
Ацәкәырц ацсаатә реицн сишьтоуп.
Азә дгылоуп, урт драцәажәо ихала,
Уи сара соуп.

Ашьацрае ацъусицн ицырцыруа
Азаза блахкыга кацсоуп.
Азә дгылоуп урт рыццзара зныруа,
Уи сара соуп.

Илеиусит цъара арәаш ццакы-ццак,
Ахрақәаггы амәа рәасоуп.
Азә дацшәахәо дгылоуп ибжьы ыццак,
Уи сара соуп.

Аха ахәхәабжь амза аташәамтаз,
Зеггы-зегг гәырәак рхыгзоуп.
Ирцәуа дзустада ашамтаз?
Уи сара соуп.

* * *

Ақәа кыдхәашоит, ақәа,
Унальцшыр, уаашәап.
Иара ацшацәкыа ақәа ахыкәкәа,
Илахәцәар калап.

Бжьыцәгьак тахәасеусит суацъак,
Ацсахы сибакны.

Ах, азэ дсыцхьоит уаха нак,
Аацрахьынтэ ҕытны.

Сашыцэа азэ уакэзар, уазыробы,
Иззом, саапсацэоуп.
Иагьа сархэаргь, иагьабы,
Шэьдлацса сзацэцэоуп.

Схала сықэхазшэа адуней,
Гэхьаагарак сагоит.
Адгьыл хьшэашэси адамрей,
Смачыршьошэа збоит.

...Ғеихак амазам ақэа,
Цасхэа аума? Ишазом.
Ацша исзатом сгэьроакэа,
Амцае ибылзом.

Сахьтэаз гэанатан ашэшьы,
Сьшьышьра иаеуп.
Ахамы сикэацэа иташьшьы,
Ацсабара цшуп.

Ақэа кьдхэасан иауеит,
Сгэашэак ахэазом.
Скэицкэа рыбақэа тауеит,
Уажэшьта ацера изацэцом.

...Ақэа ауеит...

АШАРА

Тынчрак апыс цшқа еицш ацсы хаара ахнахуеит,
Ашарагьы акама асы еицш ацх сионахуеит.
Ашэтышкэа зазала ихэуп,
Амра макьана ицэахуп.

Ажэоангьы асышьтыхуа алацш хаа еицнахуеит,
Ароашкэа рашэакэа агэқэа зегь рцахуеит.

Ашьац цшқақэа зазала ихэуп,
Амра макьана ицэахуп.

Амшынгы иахьантэарак ацэа хаа иалан,
Уажэ ацэқэьрпқэа дэькэьлт асар реицш еишьталан.
Ахахэ шлақэа зазала ихэуп,
Амра макьана ицэахуп.

Ашьанцақэа гэтыхала рыбақэа хьртусеит,
Ацлақэеи, абгьыцкэеи, ашьанцеи сикэеьртусеит,
Азазагьы зазала ихэуп,
Саргьы амра еицш макьана спэахуп.

ЦХЬАКА

Игоит азынцьыр быжкэа ассахэа,
Иххоуп, иххацэоуп еилацах.
Урт цахамцэцэар хьыкалом уаха,
Бицарак хайцгылахт еитах.

Доус хгэацае ихшьуп асаркьалкэа,
Урт азэ хтэанхалар хэа ишэоит.
Иухьаамзар упсадгьыл ахьаакэа,
Ухьаадара хьааны уагоит.

Хнеиуеит цэашьык-цэашьык шьтыхны,
Хныхакэа хрьхэоит хрьхьчарц.
Пааимбарк ихтырца шкэакэа ааихыхны,
Амоа хазнылаз ицшьарц.

Игоит азынцьыр быжкэа ассахэа,
Кэцаран, дад, ажэьтэгьы кэцаран.
Аха, ахацашэа атыцан аккахэа,
Ауаз хамхэазацызт ахаан.

Иеьшьтыбжь хэьцкэеит Сасрыкэа,
Абрыскьылгы ахацы дытгатэуп.

Ацсыцқьа ипсыцқьа хнанықәуа,
Адуңей зегь хбирак арбатәуп.

Ацсадгьыл ашәарта иантагылоу,
Ацсыбаоқәагь тынчым, ихәхәоит.
О, усқан тирамоак ианыло,
Даныкамгь дмахагьан дынхоит.

Игоит азынцьыр быжьқәа ассахәа,
Ишьтыхтәзар, нас хапсақәагь ххып.
Уа имицгьы дхацхьоит цхьака хәа,
Ирзымшьыц ххақәитраз хаблып.

1989

АН ЛУАЗ

*Аңсны афырхаца Витали
Хазарат-ица Смыр ихъзынәылоуп*

Уа зызхара амза-са ззымбацыз, уана,
Зыпсыхаара ацәкәырц ирылазыз, уана.
Уа ацыцәа гәабанла исаазоз, уана,
Еацарак зыцарае имназоз, уана.

Зыцсадгьыл анык леицп иахзызаауаз, уана,
Ага хәымга игәы хәашь тзырзызаауаз, уана.
Абахә сакаратәуаз, уан рыцха, уана,
Аиаша мра-цхаратәуаз, уан рыцха, уана.

Уа ашьха акацкап быжь иарыхалоз, уана,
Ацыс иацәа ашәақәа ирәыхәалоз, уана.
Уа ашьабста агәашьамх згәашьамхыз, уана,
Заптае зыцәоан шыап зкәашьымхаз, уана.

Уа роашпас уахгьы-еынгьы еибафоз, уана,
Ашьауардын згәымшәара еиеырбоз, уана.
Зыччабжь цыха-зыз, уан рыцха, уана,
Зыкәлацәа ирылазыз, уан рыцха, уана.

Уа Гәымста зынасыц ззырымгаз, уана.
Ахахә еицп сиқәыхьшәашәа исцыргалаз, уана.
Зыжәәанае зисцәахә карахаз, уана,
Зыдгьыл наунагза изгарахаз, уана.

Уан лахьындада разкеитамхәа, уана,
Уан гәыцгыртада, гәырәсицәхәа, уана.
Уан ажәымтеиқәацәа, уан хәаша, уана,
Уан рыцха зылабжып иахәәсна, уана.

Уана, уана, уан рыцха, уана...

* * *

Ацхкәа сызрыцгәом, амшкәа сгәы рыхшәеит,
Хызацәык аасзалымхуа сгәаца иташәеит.

Саб дысхагылазам, сашьцәагьы спырцт,
Сгәыцрақәа ракәзар, сыргәыцра иакәыпт.

Сымәа силароынтуа исцылт ацшаәа,
Сда ссақәа иртәланы сыпсы ажәусит сгәыроа.

Урткәа сырцәызгаша, мап дызбазом,
Зны сеиқәзырхозгьы лыбжы саҳазом.

Цла-запәны храк саеагылоуп сзацәа,
Исыцхьоит абжы ыцакны кәыбак тацәа.

* * *

Уа зегь хыхьуп, гәыхьуп,
Уахагьы ацх хәуп.
Аччабжьқәа чыхьуп,
Сырлахәра иаеуп.

Исызгом срацызәа,
Сгәыцрақәа хырцәоуп.

Уцәагәышьяз, соыза,
Уака зегь хаацәоуп.

Уа уаргәамцуам хьтакгы,
Уака мцак уцрам.
Зцаарақәак ртакгы,
Рыцшаара атахзам.

Уака – зегь хзыхьзазоуп,
Уа зегь хайқәлацәоуп.
Уака – зегь назазоуп,
Уака – зегь нырцәоуп.

Моак сарггы исзыцшыхуп,
Уи мац-мац сануп.
Сашәақәаггы чыхьуп,
Сажәақәаггы блуп.

...Уа зеггы-зегь гәыхьуп,
Сыхәрақәаггы хәуп.

* * *

Ғеихак хәа амам ақәа,
Адгьыл арцәыцгоит лажьышла.
Стәоуп сара схәыцра схьыкәкәа,
Исыццәабоит ацтақәа сиқәышла.

Ла лакәзар, дабакоу? – дхароуп,
Дысцәыззозар акәхап назаз.
Арәашқәа ирцеицшу қәцароуп,
Аха рыхәхәабжьқәа ртыоуам ргәаца.

Сышьтахька хьаа-шәк сишьтахы,
Амыткәма, апәеиқәара неимызак...
Иеишьт илагәйдцаны ихы,
Бзиалахәаггы самхәакәа соызак.

Еиқәыхьшәашәа инышәынтра цшуп,
Сгәы иснатоит зегь уахьынтә ибошәа.
Ацларкәыкә асыгә-сыгәра иаәуп,
Наунагза скәыба хнаошәа.

...Ғеихак хәа амам ақәа.

* * *

Сымәа снаха-нахоит скаха-бғало,
Ацсы ааитакраз паокгы сызсырхоит.
Ашьхауарба адыд-маңәыс иалоу,
Цсеиқәырхагас адгьыл ахь сихоит.

Икацсоит уажә хәыцра хаакәак цыххаа,
Реситаркуеит исгәыцраз ахақәа.
Азәы са сзыхәа илымам лаамта аныхха,
Сашәа иакәкуп шыццәык ихәақәа.

Истахи шыта иқәызбаарц абрака –
Исашәхәарызеи ахақәа зегь глазо?
Зыгәра згоз цьоук өада ицоит игәакуа,
Ацәгьа аиааиргь ииашоуп хәа ицхьазо.

Урт науцыршәар ражәа шхамқәа тырхусит,
Зык уздыржәыр иаакәгылоит: – Уныс.
Алахәажәцкәа кармапысны ишьтырхусит,
Абыз тырхусит рыцха акармапыс.

Ех, абартқәа изрыцымгәаз ахаца,
Деиқәыхьшәашәа ибахчакны дыхьшуп.
Дтынчхагәышьеит, дтынчуп уи назаз,
...Схысга нацәа сабцар ахь ицшуп.

* * *

Схьаакәеи урт сгәыграқәеи сикәыгоуп,
Сашәа сазыжьжьом ара.

Сашьпәа аца ахәартасы икоуп,
Амцхәартаҕ сгылоуп сара.

Амцхәартаҕ – амцкәа неигәбдцо,
Зааны иахьыршьуа агәтакы...
Амцхәартаҕ – амцакәа сиқәызцо...
Амцакәа зырцәо цьоукы...

Амцхәартаҕ – дгьыл ахьырзымхо,
Ашәахәацәкьа ахьеймаркуа нас.
Зыхьушәа шхамк уахьаеыхәо,
Ашьыцрақәа ахьукәшо матцас...

Амцхәартаҕ – амған агәагкәа,
Ахьсыбжь, амыткәма, ацәашьы...
Ашәицхьыз, амшьта акәарагкәа,
Цәкьарас иахькыдырцо абжьы...

Утахеит ауп гәырәак усанноута,
Ухацоуп, зегьы-зегь уриааи!
Уеихароуп абарт зегь ангәоута,
Уцалароуп, кәцароуп, ахахаи!

Сыхәгәышьоуп, нас кырцъара скыджьоуп,
Макьанагьы снагәтасуеит ацсра.
Сашьпәа ацахәартасы икоуп,
Амцхәартаҕ сгылоуп сара.

АТЫ

Дыроегь акы агәалоуп, акы ахәахуеит аты,
Спазызыроуа исылшазом ацәара.
Игьежьуеит, игьежьуеит, игьежьуеит адырды,
Азәазәала хнахәлапцо, азәазәала.

Сацәшәоит, сегьацәшәом, сазыцшуп слахьынца,
Акәты ац сицш ихиоит, дад, уи ацқәагьы.

Уаанза ма имиц ашәак рзацца,
Уи ала сиқәурхап нас удацқәагьы.

Егьырткәа зегь башоуп, егьырт зегь хьтхәаауп,
Егьырт зегь – ацшамәас гәыцпәагақәа.
Хашьтахька, хганаҕ зегь абна сицш хаилшьаауп,
Иабакоу нас ашьта хьзырхәагақәа?

Машәыршәа узсаҳаз уахьзаанза инаскьоит,
Уахьзаргьы аамталоуп, акгьы алазом.
Машәыршәа бахәацшьк унаәаларгь калоит,
Аха ажәәан машәыршәа узхалазом.

Хаканац хгәоутар, хаацьоушьап зегьы,
Цәа-цәрыкаҕ хаикәшәазшәа, сигәтасрахеит.
Ашьыцрақәа, аймак, ихазхом хара акгьы,
Хгәагкәагьы ахәреицш ихтәасаахьеит.

...Шәацхәара ауама? Акы ахәахуеит аты,
Спазызыроуа исылшазом ацәара.
Игьыжьуеит, игьыжьуеит, игьыжьуеит адырды,
Азәазәала хнахәлапцо, азәазәала.

Ихәуп са сгәы акалашәа, акалашәа схәуп,
Цыскгьы шәахәашам саашатаны.
Накза сахьымаара сдәыкәлар стахуп,
Ацх лашьцара сыенатаны.

СЫЦЛА

Узырхәыцуазеи, сыцла узырхәыц,
Тынхак сицш сьеутан сьыдтәалоу?
Ухьаакәа сеилдырхуеит хәыц-хәыц,
Угәалоуп аиеи, саргьы исгәалоу.

Исныруеит, избоит, зегь еилкаауп,
Иццышьыртәхьеит уқәлацәа ргәацшькәа.

Са сөбзцөагъ аныцә реицш еилшьаауп,
Исывыцсааит сашьцәа адауацшькәа.

Урт рышьта сынхылоит ытуа,
Ажәсан рыцкәа архынхәырц сахәоит.
Хәроуп җацхьа сыхәра аазыртуа,
Асытәхәси ацшатлакәи сәхәхәоит.

Ех, сыцла, иузыцшгәышьоуп сихак,
Уи ацшәма иахьышьтимхыц хамтоуп.
Ацсәәахагъы исзиххьсит чаалак,
Ицәыцатәа исхычогъы аамтоуп.

...Ацла махәык ланаркәын,
Иухәаз саҳаит хәа инаскьысит.
Ус цхарак агәыцакны иакын,
Исцәызыз лыбжьы еицш инасылсит.

Адгъыл хазбом азхара,
Абрака җ-дунси дук сикәшәазшәа.
Хәеикәыршан хгылоуп хара,
Ххьаакәа наунагза инцәазшәа.

АЗАЦӘРА

Саларшәоуп ацх сикәылашьца,
Амза лабжьыш цала итәуп.
Хәи, абаа, урада гәышьбаза,
Хәи, абаа, сгәыграқәа блуп.

Ацла дауацшьгъы иахароузеи,
Адыд анасуа сикәыжәжәо?
Сцыс иацәа рыцха, угәы иалоузеи?
Сгәы ашьтыбжь аума узыршәо?

Адгъыл иналабеит сзы-цкьақәа,
Сышьхақәа цаа-цшак нархьжъ.
Сашьцәа сцәыбналсит иньцапка,
Шьамәацас хьаакәак сызныжъ.

Избоит уажәшьта сашәагъы сыхсыцърашәа,
Сан, баә-баәы сеишьшәшәоит.
Азацәра, сызацәра сикәыхьшәашәа,
Хьзацәны сгәаца инташәоит.

АЦӘЫМЗАРКЫРААН

Ибылузит, ибылузит ацәашькәа,
Аха скьаә еицш хатзамцкәа сикәәцәоуп.
Игазом, уа ишгалац абыжькәа,
Шьта сашьцәа рыцкәәцәкьагъы сасцәоуп.

Аамталахәа ирзаартуп хәоны ашә,
Мпахьшькәак рхы-рсы зладырбо...
Аилаць, азырзлақәа, ачашә...
Са соуп зегъ ргьамакәа збо.

Идагәаза ицшуп адунси,
Ахәхәабжь иаркаразаап шьта.
Аха икоуп, уа икоуп аеи,
Ишцазри сабдуцәа руахта.

Сахәшьцәа лабжьышк рьешәазом,
Сангъы илычхароуп дзыкәшәаз.
Идыргәамцуам, иахзааз дыршәазом,
Уажәыцәкьа иагыцым ауаз.

Игазом уаха азыхәа абыжькәа,
Агыць еицш атынчра хьантоуп.
Ибылузит, ибылузит ацәашькәа,
Са сашьцәа рыцкәа срыбжьатәоуп.

СЧААЛА

Уцала, нас уаала, ускәахьейт са счаала,
Сымра маҗ-маҗла хара иласкьахьейт.
Апсәәаха иетакнаха дыпшуп мазала,
Уи саб дьспирхейт, сара сашьцәа игахьейт.

Икан аамтак, зегь разкгәышьан, разкын,
Апсаатә еици ахы шәахәа срылан сеимдо.
Җархақәа рыцакьуа хтәакәақәа еиқәын,
Апшьыжкәа спылон апша хаа сындо.

Шьта даеакгәышьоуп, ацхаша сеашуп,
Амацәыс иалоушәа збоит слахьынца.
Ирхым ацимкәыркәаггы агәампра иаеуп,
Гәыцрак насаослап нак ала тааза.

Усоуп, нас ус, лахьынцала учала,
Җа хакәым иапызцаз, иапызхуа хдуней.
Хахәык уаеакшарггы егәурым, ичхала,
Ус шака хьаа, шака хәрацәгьа збахьей...

...Ахьейобьыжь сарызуейт апсәәаха ичаала.

* * *

Ажәәан иалазәейт ашәшьы,
Са сыгәггы хәашьуп.
Ақәа абжы хаа, ақәа абжы,
Сәажәкуа сазыпшуп.

Ецәак сашьтам уаха еыц,
Сазырцхом сакгы.
Сашьцәа хатәрақәа анысцырц,
Сеитаскит сарггы.

Сгәы иснатоит урт рысқәа,
Рьырцәахызшәа хыхь.

Ақәа налагар, ақәа,
Иааикәтәарын са сгәыхь.

Ацәыкәбар хәыцқәа сизганы,
Сызхара ишпышьырын.
Нас урт сыкәа интапаны,
Мацк исырцхарын.

Ацыкь-цыкь хәа уаамацәыс,
Ажәәан, удьдла.
Ушьта учхара унахыс,
Сгәахәа нагзала.

Саларшәгәышьоуп өацхьа ашәшьы,
Сарггы сгәы хәашьуп.
Сашьцәа рыцәақәа рыбжы,
Хыхьынтә сазыпшуп.

* * *

Уекьдкьала уцәуала апшатлакә,
Иулшозар ус угәы акычара.
Дыкан уаө разык, гәшатак,
Дбылгәышьейт акырынтә, акырцъара.

Сеидрума асцәкьа узыргәамцыз,
Аилкаарагь иашьтада умаза?
Сахәомызт схьаа сацәынхарцаз,
Ус акәхоит уаха акы ануламза.

Еилагьежь-силахынхәуа итрысны,
Ацтақәа неиуейт ирырханы.
Ахахәкәа еибаражәт еибардысны,
Абгьыцқәа еисәцәуейт икьдханы.

Уарада гәышьаза, рада,
Дамроушәа сдуней зегь еиқәылашьцоуп.
Өызада, қәлада, ешьада,
Сеиқәыцыпшә ашьац өақәа срылапцоуп.

СТЕИСЦЫХӘ

Мач-мач, цыра-цыра стеисцыхә усихапса,
Шазом, уха ацх, шазацәкьом.
Сзацымцуа сацоуп ацсәаха икәырца,
Схьаакәа сызгом, исызгацәкьом.

Апшхақәа ирәаоусит сашьейхаб ицсы,
Сашьейцыб Гәымста ццак дызмырит.
Саб рыцха исахьа сзыцшуп еикәыпсы,
Уи суалқәа шысынамагзо инырит.

Сатәамбо, срызгәамтошәа исывсугы убап,
Шьтазыхәа ижәоахыр кәадахсит хәа.
Усоуп, нас усоуп, цьоук ҕымт силацәкәлап,
Дызгылом, аиха цагә еицш дхсит хәа.

Ажәоан қәыпсычхалоит сышка илакәны,
Уаха сылшарак агәра амго?
Исыгәтыхаз, сзеигәыргъоз дыцшуп днаскьаны,
Игәалтазаап гәахәак шысынамаго.

Сеидрума, сеидру шыта сажәагы зыцсоу,
Дгылым, сзеицхызлогы нышәуп.
Қаруазам, қаруам стеисцыхә иухацсоу,
Урт сыблақәа ирцәызыз лабжышуп.

Сухәоит уара ацх, усцырц уласны,
Нак абнара улаз ацшалас.
Сымала снейлап зегы-зегь чханы,
Сиоур стахым азәгы гәалас.

Мач-мач, цыра-цыра стеисцыхә усихапса,
Убжы акәзар, исықәцәашо хәрашәоуп.
Зегы-зегь здыруа акоуп – слахьынца,
Егыртқәа зегь хәыцуп, зегь башоуп.

...Саштаә ицәоит ухаак ацхәаса,
Итаауп, иара ашәтыцқәа хьшәашәоуп.

* * *

Убас быччит... Еикәазыцит агәыхқәа,
Али-пси рыбжьара зегь еитаст.
Алакарақәа ирхынхалт азыхқәа,
Ацыс моас ажәоанаә иаанҕаст.

Убас быччит... Ахахәқәацәкьа цырцырит,
Инабхьысны избывымсит апшахь.
Ахьычцацырқәа быччабжь измырит,
Ахьы мацәазқәа хьацшит бнапқәа рахь.

Убас быччит... Изыцымкьейт аеыоқәа,
Аха ахауаә импәышәит камчык.
Адуней зегь иамцәсит ахьыо-еыоқәа,
Иказамызт уаха даса мчык.

Убас быччит... О, нас зегь зырцхалапа,
Ахьы шәахәақәа реицырхт бшьапқәа ркны.
Схы ацшаара сәгәышьоуп саргы бапа,
Уа быччабжь салацсоуп сбылны.

...Убас быччит...

* * *

Асәә цәырцит, аха иахарей,
Ацта ихырәазар лассы?!
Бара бхалей, сара схалей,
Ацх дузза – хаз-хазы...

Иаха бкьышәкәа, бара бкьышәкәа,
Цхызла рыгәызра сәсын.
Акгы рхәомызт сыоны ахьшәкәа,
Атыз карақәа хзыцшын.

Адгыл гәыртҕейт хнапқәа анейкәша,
Ихазызааит даса зных.

Уртқәа бнырма шыыжь ханеикәшәа,
Бысәащуамызт бхы өеицых.

Ах, абас, абас мацара,
Акы ааскызгоит, ак нцәоит.
Схәыцра кара, схәыцра сикәара,
Амацәыс еицш сеихнацәоит.

Еиҫа ацх лашыцацәоупеи,
Еиҫа ибышьтахуп сыңсы.
Ацх цхума – шәышықәсоупеи...
...Ех, баргы-саргы хаз-хазы.

* * *

Ех, ианырхьоумашь хдунеи,
Ҳамазеи ҳаргамеи?
...Бара беймтреи са сгәырөеи –
Акаматреи акамеи...

Ба бааигәоуп, багъхарацәоуп,
Разын-царан сныбхуеит.
Цсаатәк амцәыжәоакәа цыцәцәоуп,
Аха ипрып хәа игәыгуеит.

Дарбан адыд зшыахахьоу,
Уа, рарира, рада?!
Цәа цәашьушәа згәы былхьоу,
Иццышәа зыкәшәахьада?!

Акәа итаршәуп хәа хдунеи,
Ҳамазеи ҳаргамеи.
...Бара беймтреи са сгәырөеи –
Акаматреи акамеи...

Амшқәа рымәакәа ирнуп,
Урт ирыщәцахьада?!
Хракаә хәрашәак сазыщшуп,
Уа, рарира, рада...

* * *

Азы арцәсит аҫаа, цьара амахәкәа ирәалсит,
Амза-са ахышәахәагы акәа интанаршәт.
Амоа инанытәхәало, инеины инантәалсит,
Рыччащш агәышахәхәо, ахәра цшзақәа ирәашәтт.

Ашарагы наскыагоуп, иабакоу макьана,
Ацых ццакыцәкьом ба бзы, сара сзы.
Бысгәйдкыла сгылоуп, ашанацәкьа, ашана!
Ҳқышшәкәа рәы аҫаацәкьа иахышуеит ацсы!

* * *

Ацлақәа ацстхәакәа рхыжжы,
Акыажжыхәа ицәуеит.
– Баагъежы нас, баагъежы, –
Сышықәсқәа уазыруеит.

Аха бнеихьсит хараза,
Бшыабстаны бырхазшәа.
Аха бнеиуеит, блахьынца,
Цьара ацсы бахазшәа.

Бшаргәыбзыгуаз иаацсацәан,
Асазит ацшалас.
Ашәтқәа гәылымцт, рыгәкәа ццәан,
Ҳа хзы ахәыцра ишалаз.

Сгәыцра ашыац еицш банахыс,
Хара храк иаҫазит.
Ишәахәом акармацыс,
Анцәа иныс игәамцит.

– Бизыцшы, ма бизыцшы, –
Сышықәсқәа уазыруеит.
Ацлақәа ацстхәакәа рәыжжы,
Акыажжыхәа ицәуеит.

УА, РАРИРА

Уа, рарира, уа, рарира, уа, рарира,
 Адуней ду иаларшәгәышьоуп сыбжьы аныора.
 Уи гәытшыаагоуп, шыамхыргәгәагоуп, игәыжьжыагоуп,
 Цхьака цагоуп, нас еижьагоуп, ицсыршыагоуп.

Уа, рарира, рада ахацәа, уа, рарира,
 Баша цшацәгъак иаламзында сара сыора.

Шөымгәатсеилан сызтахымгы – сызтахугы,
 Сышьта ихугы, сынкахәыцуа зышьта схугы.
 Хы-рахәыцла ашыа исыцкыасуа узынкылом,
 Адыд иажыз, нас маңәысла дузыргылом.

Уа, рарира, уа, рарира, уа, рарира,
 Згәыгра зцәызыз дышцафызоу ацгәы акыира.

Иахзаларгы зегъ аамталоуп, зегъ аамтала...
 Гәыргәи-гәакрей доус ихациз хәта-хәтала.
 Баша сгәамтуеит шыашә рбааш ду сынташәазшәа,
 Атәхәа сахәоит марда-дәымац саҕашәазшәа.

Уа, рарира, рада гәышыа, уа, рарира,
 Сманеира иаламзында сара слира...

...Уа, рарира...

* * *

Дыдым, дыдым, дыдым, дыдым –
 Игоит, игоит, игоит, игоит.
 Дутәым, дутәым, дутәым, дутәым,
 Адәыгба цоит, багоит, багоит.

Утрыс! Утрыс! Уацыс! Уацыс!
 Уажәоуп уаныстаху сәара!
 Уацыс! Уацыс! Утрыс! Утрыс!
 Илеиҕу дуқәшәашам цъара!

Сыцшуп, сыцшуп, сыцшуп, сыцшуп,
 Сыцшуп, исықәцәашоит быбжьы.
 Сыблуп, сыблуп, сыблуп, сыблуп,
 Мац-мац бысцәалазоит ашәшы.

Игала, игала, угәырәа гала,
 Ус-ус, мац-мац ашәак ухъзап.
 Ашәак хәала, ихәала, ихәала,
 Уи ашәа ухәрақәа арғалап.

Дыдым, дыдым, дутәым, дутәым,
 Игоит, игоит, ишгац игоит.
 Дутәым, дутәым, дыдым, дыдым,
 Адәыгба цоит, багоит, багоит.

Сыцшуп, сыцшуп, сыцшуп, сыцшуп,
 Сыцшуп, сыцшуп – дунсик сызхом.
 Сыблуп, сыблуп, сыблуп, сыблуп,
 Ублызар – уцшышәқәа мцахом!

* * *

Бысцырцит бара ашыхыц нак ашәт ианацырцуа еицш,
 Ацсаатә лас ашәахәа анацрыцуа еицш бсыцрыцит.
 Быхысит, нак ацтақәа ажәәан ианхыцуа еицш,
 Кәарак аҕы исцәызыз ахахә еицш бысцәызит.

Цхызла есы-уаха сбышьтоуп сыҕкыа-ҕкыо,
 Асәә быргычзар хәа сцаа-цшаауа срылоуп.
 Зны-зынла адыд снагәылслоит ицкыа-шәкыо,
 Сыцшышәа, нас амацәыс абла схыцсалоуп.

Ғыстусит – сыбжьы арәашқәа илеуа ннакылоит,
 Ғыстусит – ашыабстақәа цшуп инкахәыцуа.
 Ғыстусит – ацша ашытыбжьы сгәы ахәхәабжьы еицылоит,
 Ғыстусит – сара ажәәан ахь амза-ҕа аңцәырцуа.

Ғыстусит – амшын ахь, ахықәаҕ снагыла,
 Ғыстусит – уа ицәоу ахахә шлақәа аапшаанза.

Ғыстуеит – сахыкәшоит адуinei зегь неидкыла,
 Ғыстуеит – сажәышам, схынхәышам бсыцшаанза.
 ...Ғыстуеит...

* * *

Ацх хышәашәа баша ҳарма?
 Аамтаггы цацәсит.
 Баша иома, баша икәарма?
 Сара ссы аацсацәсит.
 Кәарма, кәарма, кәарма, кәарма,
 Азггы сгәы пнацәсит.

Шьта даацәырцып леирыз лыма,
 Сылзыцшун иахбак.
 Амра акы ацәахырц иаәума?
 Иаршәуам шәахәақәак.
 Ус, уажә хьаала ҳаилахәума?
 Иаацысит махәқәак:

«Арәаш хыцыр, иузынкылом,
 Уажәларггы хаха!
 Ашьтра агәамцхар, узацгылом,
 Акәара узырха!
 Уаха уи ара дуцылом,
 Хаца дцеит иаха».

Адыд сысит сгәыссанзамкәа,
 О, сыблит – счычит.
 Ажәәан харак амазамкәа,
 Ацанза ихәашьит.
 Ссыхәа рыцха иамбазакәа,
 Алабжыш сыхьшит.

Ах, уи аахыс, уи зегь гәазтаз,
 Ацша агәы тацеуп.
 Амахәқәаггы уа зегь сазхәаз,

Аәара иаеуп.
 Амәахәаста ба бызларгаз,
 Спәахстаны сануп.

* * *

Бзиалахәаггы самхәакәа бцеит,
 Ацтақәа схалсит еишьтала.
 Адггыл санхалсит са схала,
 Бзиалахәаггы самхәакәа бцеит.

Сыенастар стахгәышьан ацша,
 Идәықәлеит адәытәхәеицш итрысны.
 Нак хара адәеиужьқәа ирхысны,
 Сыенастар стахгәышьан ацша.

Нас иарбан арака исзынхаз?
 Анкәа сзыблыз бнапы ацхароуп.
 Ех, зегь са сшықәсқәа ирхароуп,
 Бышьтак цъара изымырхаз.

Сахынацшуа исыцгәырәоит цлак,
 Адыд ахымта аныцкқала.
 Зызбжак зцәызыз аамтала,
 Сахынацшуа исыцгәырәоит цлак.

Бзиалахәаггы самхәакәа бцеит,
 Наунагза сгәаца бынтысны.
 Сдунси зегь ахахә еицш ирдысны,
 Бзиалахәаггы самхәакәа бцеит.

...Бзиала...

* * *

Адггыли ажәәани симаздо лашьцароуп,
 Лашьцароуп иугәыдтәало ацшахь ааурәарггы.

Ах, хара абрака хбыллароуп, хзытлароуп,
Акымзарак лыхырым хаз бан дгэыроаларгы.

Ех, абгарымтқәа ргэы ахымшәсит акылщра,
Ех, абгарымтқәа уахак рхы рцызоуп.
...Қышәкәак рыпчара назхымсыц ақөыщра,
Амачар зтамхәмарыц аңәца иабызоуп.

Ө-зиаск анеилало цшыаалаза, цшыаала,
Азсара аанкылан ацсызгы асартынчусит.
Ацтақәа сикәйбаца иаххысуам сишьтала,
Бгыщқәак гәаныла ус рылацш наххырышьуеит.

Ашәкәа рыцун бгэы акөышра, сгэы акөышра,
Аапын баргы-саргы ихақәхамцац хызоуп.
Ацх лашыцара, нас агәзра, ақөыщра...
Ацла хаазпазкыз мхарак иахзабызоуп!

* * *

- Бызлацәкәуада?
- Уара уами, мшәан, уара!
- Бызгәзуадаз?
- Дынхагәышьеит шыта хара!
- Зыцбыршада?
- Дасазәгәышьоуп, дасазәуп!
- Быззыщшыда?
- Иаха иқөыщшу сизыщшун!

ӨЫЦБА АТАЦАЦӘА

Жәаф акәгәгәышьан абхәа ихъыз,
(Итаца заа дылцабахъан).
Уажә акәчарақәа илызхыщыз,
Ртыц-ртышә сикәлыршәахъан.

Урт уа иныцалкуан акөыщца,
(Лабхәа ихъыз усгы илшьон).

Жәицшь, жәохә... Баба рыщца...
Жәибжъ, жәаа хәа илыщхъазон.

Дыхкөыршәацәкыан даса тапак,
Лыбла лхаччо уналәащшыр.
Лабхәа Жбәжәгы цсуа хацан,
Иашта-игәара, исы-икәадыр.

Итаца, мап, акы иглырхомызт,
Дныкәон апсуара ишатәу.
Ишпалурыз Жбәжә лызхәомызт,
Хъзысгы илтеит Лымха ду.

АХАХАИРА ГӘЫШЬАЗА

Ахахаира гәышьаза,
Шыагрын симаа ушьаца!

Нас усы кәаша-кәашо,
Хы-шькыл унангыланы,
Амра сицш улаша-лашо,
Уцкөыпра уацкыланы,
Лапта иаңәа унықәыххып,
Даауцыланы усыжәылхып!

Ахахаира гәышьаза,
Шыагрын симаа ушьаца!

Уа асас узы чарартәышт,
Гәылацәакгы надгала,
Хаз лара даашәагәежышт,
Лчеищыка лыцсы адкыла,
Маза-аргама духәлаччап!
Шыаңәхы-шьаңәхы улыцкәашап!

Ахахаира гәышьаза,
Шыагрын симаа ушьаца!

Нас убналап думаны,
Уаб еицш уфырхацаха,
Лашьцәа дукәа урымахәны,
Лара уан дылтацаха,
Иузыцшусеи, иараби!
Закә разкузеи, иараби!

Ахахаира гәышьыаза,
Шьагрын еимаа ушьаца!

* * *

Ус акәгәышьыоуп, усоуп,
Ус акәхейт, ихьтоуп.
Агаға мацәысроуп,
Ашьхарахь дыдроуп.

Иамузейт, хаицырцит,
Цша хьшәашәак хабжьалт.
Ацәкәырцкәа хьцит,
Ацтақәа наххалт.

...Ех, асыңса ткәацра...
Амахәкәа исыккькьоз...
Нас амшын агәамцра...
Сара урт злазоз...

Шьта ббара сҭаххаргы,
Исычхап маза.
Сыкоуп хәа бахаргы,
Сыкам хәа цхьаза.

Балагәышьыаз быжәәан,
Аха зны блахәышт.
Цша хьшәашәак набыжәлар,
Адгьыл ахь бхынхәышт.

Ускан бымч зқәымхо,
Бхәыцра инанцала.

Мацзак саныбзымхо,
Ашәтқәа цхьазала!

Ус акәгәышьыоуп, усоуп,
Ус акәхейт, ихьтоуп.
Агаға мацәысроуп,
Ашьхарахь дыдроуп.

Аха ббара сҭаххаргы,
Исычхап маза.
Сыкоуп хәа бахаргы,
Сыкам хәа ицхьаза.

* * *

Хаицырцыр, сыбхаштып хашнсеуа,
҂а арцызбак, еа лафқәак брытәхәап.
Шьха-роашцас сара сынгәатсеуа,
Цәккәбаршәа нас сцыккәәалап.

Аха схәыцрақәа брыңзаап бышрыцыц,
Заифк, аха кәыбчак, хькәыршәак!
Бара – анкьаза игәылытыз сышәтыц,
Бара – анкьаза исхәоз ашәак.

Амоан бысцылалап цхызла,
Саағыхар, аңсаатә еицш слахәлап.
Ус, сыхәрақәа сдыршәызшәа хьцла,
Хәымпалцас сынкылазны сцап.

Лассы-лассы иснырло – сызнырло,
Бабакало ускан? – Бхароуп.
Наунагза сгәалақәа здырло,
Зны исывыржуа сышықәскәа роуп.

Б–МАМОУҚӘА

Амра зтамшәсит гәыргоа амоукәа,
Амзагы шыа алазамкәа ихшьуп.

Ацла хәоурақәа рнапы ауқәа,
Ахқәа рықәшәазшәа ихьышьшыуп.
Сгәацда ҕызыцәцәаз б-мамоуқәа,
Уаха исышьтымхуа сыцшуп.

Цсеивгароумашь сыбцәыбналар,
Накза, нак ихараны?
Нас ҳаңы хьшәашәак сынталар,
Алашьцара схарцаны?
Ахәылццарақәа сырнаалар,
Сыкәа интасцар снатәаны?!

Аха ианбанза, ус ианбанза?
Уакагь бхәаагара сыхьзап.
Анкьаза исыцрабцаз амца,
Еиҕа исықәцәашо сибаклап.
Сыбла нҕааргы, уа быоны амца,
Сзыроуа сгылоушәа збалап.

...Ғыц сазхәыцусит аб зацә зхала,
Ахра кышра дукәа ирҕоу.
Цыхьа ицызоз жәсан лыцхала,
Уажә шәахәа мчыда зхьыршоу.
Ах, агәала, агәала, агәала,
Ибыргузеи ибылзахьоу!..

Ацла хәоурақәа рнапы ауқәа,
Ахқәа рықәшәазшәа ихьышьшыуп.
Амза зхамлеит гәырәа амоуқәа,
Шьа-цхак алазамкәа ихшьуп.
Урт, мамоуқәа, ба б-мамоуқәа,
Са сыргәылаҳәаны сжуп.

* * *

Уа дырҕегь ацшакәаша!
Цшакәаша адәахьы.
Ажәсан аҕы мза-лаша,
Ацлакәарҕе – абгы.

Уеаларҕашьа, уцсы алаша,
Адгыылаҕе ахьы!

Аха схәыцра еиқәараха,
Сара схала стәоуп.
Ех, бара бымзанраха,
Аспә еицш бхароуп.
Сгәыцрақәаггы караха,
Икәыбаса икацсоуп.

Ахьырхьырхәа ацыхаз еицш,
Быччабжь газом.
Уа цыхьаза, цыхьаза еицш,
Бажәак сарцхазом.
Царақәак ишырхәац еицш,
Бызбахә сзааргазом.

Сыоны атзамцкәа хьшәашәаза,
Сдырлаҳәырц иаҕуп.
Бынаургы бапаза,
Саркьацас иҕеуп.
Аблақәа тапәашәаза,
Цәа-цәашьык сзыцшуп.

Ех, шәахәак саауоыцракны,
Скаҳаанза сышьгых!
Ғацхьа ашәа хаак ныцакны,
Сгәы-мчыда иаатгых!
Нас мац-мац уесыдцаны,
Сыжәәқәаггы неицых!

Сдәықәлап нас сыхиааланы,
Льоны акны сназап.
Луада хәыч сныоналаны,
Лзамоқәа спышьылап.
Ашырпаз сыбналаны,
Сныцахәаша сцап.
...Уа дырҕегь ацшакәаша!
Цшакәаша – адәахьы!

АЦЫС ГӘЫМБЫЛ

Арцыс хаёулаша гәгәала дыхәны,
Ғынч дышытагәышыан, уа дәык аханы.

Дахәон ацыс иаңәа: – Унықәтәан махәык,
Убжы хаа гәыбзыгза иаатуганда знык.

– Уааигәа цла гылазам – са сзықәтәара,
Ашәа злаузысхәозеи? – иңәажәон иара.

Арцыс хаёулаша дшышытац дышытан,
Хәра ргәагас дыроеггых дзыкәгәыгуаз ашәан.

– Уахынықәтәо камлазаргъ убжы ныхцаны,
Уашәакәа аккахәа исырха унатәаны.

– Хеигәашәа зуамызт, угәакраггы збоит,
Аха адггыл цаңәоуп, уи сшыапқәа аблыр хәа спәоит.

Арцыс хаёулаша имчқәа каңсоит,
Арцыс хаёулаша иихәац ихәоит:

– Ус акәзар, цшыаала уаасхагъежьюа сцыс,
Уашәа хаа сыта сыңсымтаз разкыс!

– Ига, сыгәра га, уара, мцык сымхәазац,
Сзухыкәшазом рыцха, игъежьюсит сыблахац.

Арцыс деикәыхышәашәа исеицых дышытан,
Уа цаатәкәак асрылакны ацысгы ихатәан.

АНКҢА БЗИА ИЗБОЗ

АнкҢа бзиа избоз, анкҢа дазынхсит,
АнкҢа ашәа илзысхәоз, анкҢаза итахсит.

АнкҢа апцхара исыщыз, кәыбаса икаңсоуп,
АнкҢа иңсит ззырхәаз, уи сара сыңсоуп.

Ускан амра игылоз, апәахәа сакын,
Асәәкәа исыллоз, руак лыхыз ахын.
Ускан сыоуа сашытан, амза-са абара,
Инасыщын ускан, ускантәи абылра.

АнкҢа дкәыбчан ишыоз, лкәыбчара сцәыбналт,
АнкҢа сгәацан ишпоз, лыччабжь сыңәхалт.
АнкҢа хназцатәозгы, ацла ду цахьсит,
АнкҢа хназфыоызгы, апәткәа канзахьсит.

Ускан ажәәан иалаз, апсаа нак имәаст,
Ускан хамәа инагаз, аңкәыртц сиңш еиаст.
Икан бла гәыбзықкәак – азын цых иатәуп,
Икан лаф лахсыхкәак – зегъ гәырәала итәуп.

АнкҢа исыщхьоз гәыцтрак, анкҢаза итахсит,
АнкҢатәи сыңхызкәак, анкҢа иазынхсит.
АнкҢа бзиа избоз, уаха дызбазом,
АнкҢа бзиа дшызбоз, уахаггы исхәазом.

...АнкҢа бзиа избоз.

БХАРОУП

Ех, кәоуроуп, кәоуроуп, кәоуроуп,
Иңоит икыдхәаша абыгкәа.
Бапа итымкәазсит ахкәа,
Ех, кәоуроуп, гәырәоуп, гәырәоуп.

Ирхәыз аңкеиңш итәаны,
Аңх аңәуара иаәуп.
Хәыцра хышәашәкәак ахышуп,
Игәыгъусит аңх симаңәаны.

Игоит сихымсыңъзо быжькәак,
Урт, уажәада исмаҳазаңт.
Бара бкынза имназазаңт,
Рыбла резытуеит цәашькәак.

Бааигәа сахәазом, бхароуп,
Ажәоан бышьтақәа ангазам...
Саргы бгәацае сыхьчазам,
Ех, қәоуроуп, дыдроуп, дыдроуп.

...Зегь гәырәоуп.

* * *

Адыд ажәоан ианцаны,
Нак цъара иныбжьахәашоит.
Амацәысгы ица-цаны,
Быхцәкәа ахәда инакәнаршоит.

Аңх цоит имьщакзо,
Зегь рхьаакәа рхыргароуп.
...Ацәыкәбаркәа роуп бзыгәзуа,
Аха аңша багәыдкылоуп.

* * *

Тагалантәи ақәа хьшәашәа кыдцәаны иаусит,
Икыдцәаны, икыдцәаны, икыдцәаны...
Еишьтеибаца алада адаркәа цакусит,
Ихьцәаны,ихьцәаны, ихьцәаны...

Быказам, быкам, бысцырцхьсит хара,
Харак насыдцаны, исыдцаны...
Арткәа сыдражәхьсит акырынтә сара,
Арткәа срызхәыщхьсит инықәпаны...

Ахьтақәа асыщышәшәо ажәоан лагоит,
Хьаакәак насылсусит ихымцаны.

Аңх еиқәыхьшәашәа аарлақәа изгоит,
Ахата еиңи сызқәа инкыдцаны.

* * *

Иахагь аңх, сара ауапа еиңи исырхсит,
Кәымжәны ишәыбцаз цхыз хазынак сызсырхсит.

Иахьа ашамтаз, сара амшын еиңи сеиқәтәахьан,
Бара ахәыхә еиңи нак бысхьцрааны бцахьан.

Иаха ашәа, бара башәала сбырцхсит,
Акыр-кырхәа быччабжь ала сеиқәбырхсит.

Иахьа ашамтаз, сара сышьтахька схынхәхьан,
Иахьа ашамтаз, бара азаза еиңи бкабахьан.

Уажә бабакоу, са сыхьтәы цсыз? – Бхарахсит.
...Иаха аеңә снапы ианыбцаз сызсырхсит!

* * *

Аңгәсеиқәапәагы иамоуп агәала,
Уи аңх иагәылахт ахала.

Аңша хьшәашәа атыгь еиңи итәәасуеит,
Адар хәашькәа-адәытәхәкәа сивасуеит.

Абгыщкәа узыргәыргьо акы рхәашам,
Ажәак ма узыргәыңша уахашам.

...Хык ауп, сыззымиааиз, хык ауп,
Бнаскягоуп, бара аеңә бырхыгоуп.

Сыцхызқәагы уаанза иназашам,
Бызхәыцрагы уаха исызхашам.

Сзаңгәом аңгәсеиқәапәа акьира,
Бзиала, исызныкәымгаз слира.

* * *

Ацлаггы бхыбааусит, ашәтқәаггы бхыбааусит,
Адыдггы бхыбааны ихысит еиҭа.
Алабжыш аманы цшаласык бхыцрааусит,
Ибыхәоит икараха: – Мачк сааикқыртәа!

Амоақәа бхыбааусит, ацхггы бхыбааусит,
Амацәыс шьтасусит багарц аҭахны.
Ашьхақәа бхыбааусит, арәашқәа бхыбааусит,
Амза-ҭа ныкәоит агәы бынҭакны.

Ех, са сразкыдара быблақәа ирхызбааусит,
Башаза сгәыҭусит, уахь баша снаскыоит.
Баша снабейсырбоит, баша сыбхыбааусит,
Амра унахысыр, уеикқышцшышә уагоит.

* * *

Ҷама ицоит анышь ахала,
Ажәоақәа аусыжхьсит сара.
Иаеуп, иаеуп маза-цшыаала,
Амшын гара ҳарцысра.

Ихацрышхьсит ачныш ракәзар,
Рыхқәа ҳсацхьа икәыншьаны.
Мшәан закәызеи ҳазлоу лакәзар?!
Сара схатәран, ба бхәычны...

Быччабжь наоусит акыр-кырхәа,
Нас баасгәыдкыла бсыгәзуеит.
Ацәкқырц шәазаап бқышпә сыблыр хәа,
Ацышхь хьшәашәа ҳсанапсоит.

* * *

Ҷаицырцып хәа сабхәсит, ҳаикқыымшәап хәа сабхәсит,
Амацәыс ацлақәа иршәуп.
Ҷаицәызып хәа сабхәсит, ажәала сеилабхәсит,
Ажәоан ахысра иаеуп.

Сақәымшәо сгылоуп сахьымаара ацашьа,
Ашәацхәао дызнырцаз азә иеицш.
Зоызцәа инарылшәаз ецәак аҭахашьа,
Ах, убри акәхарушь сцеицш?..

Уаха нарылымшо ацтақәа ресизак,
Ақәа-хцәарқәа реыкьаса ицоит.
Избоит сара арәәаахәа ихәхәоит адунси зегь,
Цша хьшәашәак сгәаца енацәоит.

Ҷаицырцып хәа сабхәсит, ҳаикқыымшәап хәа сабхәсит,
Анаоан – цәашьык абылра.
Ҷаицәызып хәа сабхәсит, ажәала сеилабхәсит,
Сашәақәагь бражәит бара.

* * *

Ибырцәазшәа амза бнапала,
Абаҳча лашьцеит.
Ацша ашьтыбжьи, схәыцрақәеи сгәалеи,
Сареи ҳаизынхеит.

Башоуп, шьта башоуп, зегь баша...
Бцеит бышцара.
Ажәа зацәык бгәаца зырцхаша,
Сзахьымзеит сара.

Иньшьтабейт сгәыграқәа ашәах еицш,
Иахзеилаз зегь шьуп.
Сыхьшәашәаза азынтәи ашәахәа еицш,
Махәык ае сыхшьуп.

* * *

Ах, ускан сакын, дасакын,
Сышка банааилоз ахәыхә еицш,
Гәыгра-мцак сгәаца еиҭакын,
Сгәалақәа гәрак реакын,
Сымшқәа снарцылон аныхәа еицш.

Ғакын, дасакышөкбан зеггы,
Ацла ханныцатәоз ххала,
Ба быда ак лашомызт, акгы,
Ғакала слахәыхын саргы,
Иаххашәахәон цыскгы наххала.

Ға лшарақәак сыман, иззом,
Ацшацәкыагы схәынчон снацыла.
Уажә ахәрақәа иснылаз гызом,
Шьта уаха сдәыкрынқәа гыацом,
Урт зегь сыхыцәуоит гәаныла.

Аха зеггы сакуп, бдаеазәуп,
Быблақәа аччацшь рыхбалсит.
Ажәоан сицш бгәацагы тацәуп,
Зны азацәра бахәан – бзацәуп,
Аха хыцәагы уажә хьтацәгыак хацәхалсит.

...Адыдқәа ахысра иаеуп.

ҒАИБАШЬЦӘА ГАГРАТӘИ РҒЫХӘШӘТӘЫРТАКНЫ

Ацааршә сицш сиқәыхышәашәа атзамцқәа,
Лактак унызтамцшуа, лактак...
Ичхала нас абарт зегь умгәамцқәа,
Абракоуп уцстазаара ахәтак.

Дубоит ашьапы зацә дахыгылоу,
Абар, хаз лашарак зразкым.
Цхәызбакгы хыштрашәк ирылоу,
Хшара дызмам, изыцшым.

...Ацәы-шхам агәқәа ианрыггырышьуа,
Диаанза дхахәоит ахәыцгы.
Уцсадгыыл ухьчоит хәа уаныршьуа,
Ихароу рацәоуп Анцәагы.

Абар, знапқәа змыхәазо уаха,
Абар, уажәшьта бжык змаҳазо.
Уекыдкыала, уеыцшышә, уекнаха,
Шьта акгы ыказам уаха узыхьзо.

Ацша цәгьа рхыцсаартә ухахәыцқәа,
Ахақым иузыцшым лахь уеихоит.
Агәыр парқәа – ақәыцма ахапыцқәа,
Удыртгоит, удыртгоит, удыртгоит.

Иухәауп нас ухәақәа ахьуцырцыз,
Ухәхәаргы адунси зегь Ғахауп.
...Умызырцаз зымш лапа ухтнызцаз,
Инхаз хацкыыс кырза деихауп.

Сцоит зегь гәырцацәгьала иньжьюа,
Сгәаца акы цәааусит иахагы!
«Уцсадгыыл ухьчоит хәа уаныршьуа,
Ихароу рацәоуп Анцәагы.

ГӘЫМСТА АХЫҚӘАӘ

Арака илагәыдцаны,
Ирзымшьит акгы.
Ицәымзахә окыдцаны,
Дхьамцит азәгы.

Гәсибафа – гәымцақәа,
Зымцахә иапсаз.
Хеичамха – хы-мцақәа,
Сгәыцрақәа, суаз.

Ршьацкыала рыхәрақәа,
Ғызәзәауа иқәон.
Инкахаргь урт сыхрақәа,
Шыхраз иаанхон.

Арака – са сымчхара,
Арака – сеара.
Арака – са сычхара,
Сцәуабжь – ара.

Арака – сразкыдара,
Ара – анацәа рхак.
Ацла еицш ахымтырра,
Ара – зеггы ртак.

Арака – са сынарха,
Ақәылаө ихәта.
Икарахаз сымра хаа,
Ара – сыцсата.

Ара – асцә лашарақәа,
Рцәызра мац-мац.
Асхәшыцәа рылшарақәа,
Арака – сбызшәа амч.

Арака – афырхацара,
Арака – абылра.
Арака – хызнацара!
Шәтык афыора!

Санькоугь, санькамгы,
Арака сыцшуп.
Азиас хазныкәуазгы,
Шә-цханы схуп.

Арака – хбирак лаша,
Ахтыцкәа аныцкка.
Хәхәрашәа, хгәакашәа,
Хиааира абака!

АХӘШӘТӘЫРТАҒЫ

Нак адәныка ахыр-хырхәа,
Ақәа аура ишағыц иасуп.

Атыгә-атыгә, атыгә-тыгәхәа,
Сышә банбасри хәа сыцшуп.

Ех, атзамцкәа цәгыала ихьшәашәоуп,
Бахта-карсуп срыбжьыхха.
Иоашьагәышьоуп, сгәыцра еицашәоуп,
Схоуп дырәеггых сыззынха.

Дасазәхап лара дзызхәыцуа,
Гәыбтан лыстазом, мамоу.
Ацка шкәакәа ацта ирылсуа,
Амра цхароуп изышьтоу.

Дызтахыда злаф зцәызыз,
Зыбжа ооу нас, зыбжа блу.
Ацла рыцха адыд зысыз,
Ғ-аапынрак изахьзару?

Сәеихагәышьоит – алым кара,
Нас ашьшьыхәаза снатәоит.
Ө- цәашьык реицш ацх сикәарағ,
Сашьцәа рыгагақәа збоит.

Нак адәныка – ақәа хымкәа,
Ах, уажәшьтацкәа акы сгәы ахым.
Сышә азә днасуит... өацхәа агәыркәа...
Ғыц даәналахоит схақым.

* * *

Абар, шыта тагалнгы цоит,
Абгыцкәа кацсоит, иґышәшәан.
Абгыцкәа реицш схаақәаггы кацсоит,
Сыхаара, хяас скабымцан,
Сан, сара сиецәахә, сан!

Бхәыцра сарцхон иахаггы,
Ацәашәт еицш, ба бкәашза бышлан.

Хәшәы ссирк рнын бнапқәагы,
Иагъараан уи ала сбыхәшәтәхъан,
Сан, сара саапыра, сан!

Нас цъара зхьамцшык аабгон,
Зегъ ыцәан, адәныка лашыцан.
Бысхыкәшо, лацшы тәхәак кабцон,
Егъараангы убас сбыхъчахъан,
Сан, сара сгәыцрашәа, сан!

Цәашыкгы лашон бнапакны,
Инхыгыруа акалашәа ицшзан.
Цааимбарцәақәак брыхәон ытны,
Егъараан убас бызбахъан,
Сан, са сыцсықәара, сан!

Цхызла уажә сапыцәа збалоит,
Урт заапәаны имәасит, иаапсан.
Бысцәымшәан са схьақәа кацсоит,
Макъана сааныжъны бымцан,
Сан, са сдуinei лаша, сан!

« А Б Ж Ъ Ы »

(2005)

АЦСНЫ АХӘЫНТҚАРРА, АЦСУАА, АЦСНЫ!

Уа Анцәа ирылазо гәастоит хәа ишазшәа,
Зны амца нарыжәлон, асыцса – сазны.
Инышьтасуан рыцха, ситагылон насшәа,
Ацсны ахәынтқарра, ацсуаа, Ацсны!

Ус акәын, ус ауп моа ыкамызт уаха,
Ахапәа акәалз сицш рфырхацара ршәын.
Рахәақәеи рхыци рхәампали рхакнаха,
Цхызлагы ахәхәао ибжъы иазыцшын.

Ауртқәа рыцкыланы реархон изхыцуаз,
Аспә нталахон жәәан иағышәшәа.
Уа зтоуба зылак зыцәәан шыап иапырпуаз,
Ихагъежъуа иан леицш дацәуон хбызшәа.

Ғыццышәла иааиз ицылон сыхәцәыла,
Алоақ еилаханто ацқәа аманы ицон.
Ацхқәа дырлашон жьыхтәла, цырғыла,
Агарақәа рыцәаабжъ ахахәқәа сионасон.

Акәылао дангәыргъоз аиааира ду гоуп хәа,
Иажә сахцәаанза – хархыст хәа ибылны.
Ғыц иәсихахуан макъаназ хайбгоуп хәа,
Ацсны ахәынтқарра, ацсуаа, Ацсны!

Шәышықәса, зқьышықәса абас ауп, абас ауп,
Сыхәра зыргъаша хәырбгъыцк калазом.

Смачушәа убазар, сзынкъаз ауп, сзынпаз ауп,
Апеиць ду табазар, са пеицьк азыртәзом.

Аха ахра урбгаргы иара анарха унатом,
Иутәым уанашьтала, – иутәугь уцәоит.
Уцсадгыыл уахызбааз ицсадгыыл дашатом,
Апшза уахызшьааз дызлапшзаз ицхоит.

Инагала сукәыхшоуп ацсуа хаца,
Амрахь ишьтыхла хбирак харакны!
Еихымсыгъзо адгыл иахыолааит назаза:
Апсны ахәынтқарра, апсуаа, Апсны!

* * *

Жьыхәта-жьыхәта акәац рыртон ишаны,
Ирфон иасны хәызба цышпәла ирссаны.
Хәыцра хьшәашәак таха снагомьзт сара:
Ас акәгәышьоуп цюуки ушыршо,
Цюуки ушырфо с-Ацсына.

* * *

Апәгәырқәа ларышьтуеит нак-аак итәаны,
Уажәы акәымзар нас хәа ицшуп ичҳаны.
Сцәуеит, суазыруеит: уегәат Апсына,
Апсыз еицш уркырц ртахуп цюук уара.

ҲАНАЦАХА...

Сыбызшәа мац-мац исыкәцсаалап,
Сашәақәагы зыхьшәа итабалап.
Сацсуарагы ахәша еицш изытлап,
Сышықәсынпагы аццышә кацсалап.

Сыхьзи сыжәлеи иашам рхәалап,
Схьы бакақәа ирыжәла идырбгалап.

Ахаиуан еицш хамгәақәа дыртәлап,
Чан-чаны хайбарфо инатәалап.

Цюук кәапсила ршьацкәақәа рталап,
Хтыцхьызқәагы роашьо идыртталап.
Хайкәзырхаз тицәан хәа иршәилап,
Цюук ржәап, цюуки-цюук дыршәалап.

Ирымцахырхәо ркәакәақәа ршьышьлап,
Ирыкәшахатым хшыршьыц еицш харшьлап.
Зегь ситасп, итәымхап зегь ара,
Асхьбао кылцәа еицшхап Апсына.

ЗАЗА-ХЫРТӘА...

Заза-хыртәа азаза,
Ашьацрае ихәусит.
Ашьыжь наза, аназа
Цыс иацәак пәахәоит.

Изыцшуп адәышәтқәа,
Срыцкәапарц уажәы.
Сылашара, бкышәкәа
Ашәтқәа рыла ишәы!

Исыкәшәоит ба бзыхәа
Акакац ськәшәа...
Былахсыхра – сныхәа!
Быччабыжь – сыгәшәа!

Ашьхьцкәа нархалан,
Шьацкәак рыцхьазоит.
Цшаласьк саниалан,
Гаран сарцысуеит.

Апәкәырц гәырәа рмоукәа...
Аха рхьаа хәасы.

Соуцшөыл быхцөы ауқәа
Рыщцхь ала иеысы!

Заза-хыртәа, азаза
Адәазаә ихәусит.
Ашьыжь наза ансаза,
Амш наза спәахәоит.

АХАХАИ

Уа нцәамтак, аапсамтак, лагамтак
Дақәоушәа зеггы-зеггь силарсуп.
Са сьдггыл изалнамхит тәартак,
Арака ажьа паркьейиш сыцхарсуп.

Аҳаҳаи – дыдра бжьуп сыбжьы аныора,
Аҳаҳаи – өацхьа цшацәгьоуп исыжәло.
Гәыццәагоуп, ицстазаароуп сыора,
Сызицгәарушь рацхьа акәны иеьжәло?

Ецәак нтаччыхын са ськәа,
Снахьысаанза иеьцәауан наспәа.
Сбызшәа аарлаҳәа иназгоит имцсыкәа,
Цьоук наәсусит уи ахәра рымбазшәа.

Аҳаҳаи – сара сгәыцрақәа, сгәамцра,
Аҳаҳаи – икәадаҳаз сгәы араҳәыцқәа.
Аҳаҳаи - сара сцәырцра, сыбжьазра,
Аҳаҳаи – са сыгәтыҳақәа, сцәызқәа.

Ицысшәахьоу еитархынхәны ицысшәом,
Цьоукы-цьоук аансыжьусит назаза.
Усоуп, азыхәашь дзанышәом,
Ацыҳаз згәыхәпыхшыз ахаца.

Аҳаҳаи – сара сгәахәара еижьага,
Аҳаҳаи – сара сдәымта силашыра.

Аҳаҳаи – сара сашәа псыршьага,
Аҳаҳаи – сара схьаа хахәыршәыра.

АШЬХА АШЫРЦАЗ

Амза җа, ахрақәа, ахәышпәта,
Ахәымцақәа, ахәымца сикәацхо...
Ацәымш-уаөымш инапкымта:
Ахрасақәа – ахьала узлахәо.

Ароашқәа рашәа хаа сигәныора,
Ацшалас рацәак имьцхәым.
Ахьхәхәа алакара-зқәа рыора,
Ажәәан, уа цтаҳәашьк зхым.

Икьдхалаз аецәа кәамца,
Аас, амыркәацә, ақәасаб...
Зыблақәа аахьзтыз ауарба,
Лажьейкәрак зыкәным ауадаб.

Запәахә зымхәац акацкацқәа,
Икараха адәытәхәа ихынхәыз.
Абгьыцқәа ирсаҳаз ақәа-кәацқәа,
Амшәхәыс, ашьхарпасқәа зырхәыз.

Зеггь цоит уажә ашара ишацхькәу,
Амцәыжәәақәа сицнахусит разкык.
Сара амәақәа инымцәазо ирықәу,
Срыциит арт зеггь уахык.

* * *

Сныга тәуан.
Сныга-бахчаә ишкәакәаза ашәах шәтуан,
Атаца леицш ахра лмасқәа рхы-рәкәа аатуан,
Амра птуан.
Са сыцьмақәа рычыргәкәа тацәуан,
Сныга тәуан.

* * *

Ацстхәақәа кнахауп ихаханы,
Гәашья лнапкымта сгәацхоит.
Ахрақәа гылоуп сихаханы,
Еихазхаз дабацеишь? – ссимдоит.

* * *

Ақәа ахцәырқәа сивагъежьюа икәашоит,
Адыд ацыкь-ацыкьхәа синнакьоит.
Амац аусит иқәцрааны ацшагъы,
Доус русқәа рдырусит уажә зегъы.
Амацәыс еицш, уаргъы уахь уеиха,
Сьюны ахыбае чарахсит уаха.

* * *

Амца абакоу, амсқәа азоуп,
Цәа зкәыршамыз сцәыць баазоуп.
Суапа хызоуп, егыцәыртоуп,
Схәыцра ацыс иацәа еицш бацоуп.
Цстхәа касышла ацста тахәхәоуп,
Роашк абжьала беилахәоуп.
Шьта ацәа агәацакны сцәахуп,
Ус сыцхызқәа брынцәахәуп.

* * *

Саазыргәыцша сахазом,
Сзеигәырғашагъы сцәызхьейт.
Ашәеи ажәеи сдырцхазом,
Рцацса еицш исдырцхьейт.

Агәшәа сашьтазам сыцгәы,
Икаупәуеит бапа.
Ех, ишцеицшу уаха сгәы,
Анышәынтра хьшәашәа.

* * *

Ссыжәланы сцон.
Ссышьтақәа зейхьымзо еишьтан,
Ицәан шьхатәыла тахәхәа,
Ацхае ашәахәақәа цсхьан,
Иаужьын ссы ацыхәа кахәхәа.
Ссеимаабжь ськәа интацсон,
Ссыжәланы сцон.

* * *

Ашәти ашәти еибабом,
Рычхарақәа хьцусит.
Шьаци бгъыци еиеырбом,
Ацлақәа ааилахәыцусит.

Дгъыли-жәәани зегъ еицшуп,
Ус акәхсит уахала.
Ацх ацацха еицш ишышуп,
Ссюнатәоуп уа схала.

* * *

Уахь дылбааит азаза цхьахәо,
Гәырғьак ташәтусит лгәыгәым.
Ашәа ахылцусит ахьхьа-хьхьахәа,
Алакара аапсара зкәым.

Усырцшцәама, саанхацәама?
Цшьяала днацәажәоит азы.
Маза-аргама, кәарма-кәарма.
Азы иналацәоит сыцсы.

Дәеиусит цшьяала, дмыщакзакәа.
Ажәәан ахьтақәа ахнагоит.
Уи сыцсы хаа лымбазакәа,
Лгәыгәым ала илгоит.

* * *

Ароаш еицш азын сынтысын,
 Аацынра амхурста еицш сынталт.
 Ацхынра ацәхәыра еицш снахысын.
 Тагалан аура еицш станагалт.

АМАХӘҚӘА РЫКӘАШАРА

Еиҕагъежъусит амахәқәа,
 Еицагъежъусит амахәқәа,
 Еивагъежъусит амахәқәа,
 Еилагъежъусит амахәқәа.

Бҕыц хәычыкгы рымшәандаз,
 Ицеггы рыецыршәандаз,
 Хай, абаац, акы цымцәандаз,
 Рыкәашара нымцәандаз.

Уа жәоан гәаца иарханы,
 Птақәак цоит ие-кәарханы,
 Ахышә цырнаха снаханы,
 Срыхәапшусит зегъ гәахәаны.

Еихагъежъусит амахәқәа.
 Еицагъежъусит амахәқәа,
 Еивагъежъусит амахәқәа,
 Еилагъежъусит амахәқәа.

Бҕыц хәычыкгы рымшәандаз,
 Ицеггы рыецыршәандаз,
 Хай, абаац, акы цымцәандаз,
 Рыкәашара нымцәандаз.

ОХ ГӘЫШЬА, СААЦСАГӘЫШЬЕИТ...

Ажәлар рхәамтахьтә

Ох гәышьа, саацсагәышьеит,
 Саацсагәышьапәкьсит рацәа.

Скахагәышьеит, сәеихагәышьеит,
 Урт зегъ сатәеишьан Анцәа.

Цьоук силазго зажәа рхысуа,
 Нак сырпырцит, зынза нак...
 Тыцуп, малуп урт зеицхызуа,
 Хьяас ирымазам хбирак.

Оада ихагало ухәан-схәанқәа,
 Зхатәы ззымызбо хәацәоит.
 Цәоанк адмырсыцт, аха рханқәа
 Ирыонакәашо исырбоит.

Ох гәышьа, саацсагәышьеит,
 Узыхәшәтәуада ухәшә уанакә?
 Бааигәаха схәан – днаскыагәышьеит,
 Мыцхәы илылхит лхы ахә.

Нак сынхәацшың уа хцәацәакгы,
 Сбызшәа атәамбазо иапшит.
 Зымгәа зиааиз сихабцәакгы
 Ахата еицш арыжәтә иарчит.

Ацшәма изыхәан ауп изгәакуа.
 Сыдгыл рыцха – гәырәа згым.
 Уарла-шәарламзар иабакоу?
 Цхәыск дубашам зцәа зтәым.

Ох гәышьа, саацсагәышьеит.
 Сынтацшгәышьеит Гәымста.
 Уи цьоук шыала ирцшьагәышьеит,
 Иахмыргәамцааит рыцсәта.

Ажәоан саркыа рыбжқәа аныоуа,
 Рыци рышәи зегъ еицшыңы,
 Цьоук сидтәалоуп ихәаркыиуа,
 Чашә мазеиқәак ирзыцшыңы.

Ҳазтиуаз азә дынщәахәыртәит,
Кәрышьла-црышьла икатәазсит.
Апост ду мцак «дахәыртәит»,
Апост хәыч ддырехәазсит.

Ох гәышьа, саацсагәышьеит,
Саацсагәышьацәкьеит сара.
Сацхәа ухәрақәа аасыртгәышьеит,
Аха, сааугәыщак Апсынра.

...Ох гәышьа...

ЛАХЫНЦОУП

Адгьыл иацәыхьантоу хьааны сиима?
Цсаатәк инаеыщшәаны исхалоу сыпсы?
Уарада гәышьаза – инакәсыргзуеит сәымаа,
Уарада гәышьа схәагәышьоит схазы.

Гәыщәмакьацәкьак аламзо икаракт амшынгы,
Икәыбаса апәкәырцқәа инаргоит анышь.
Узхьымзо уннажхьеит уцшыргы – умцшыргы,
Ацсәаха длацәкәысусит уигарц унеилышь.

...Ашәтыцқәа дәыкае аамтала сырхәыцма?
Урт рымра аташәамтаз агәакра сәеын.
Уарада гәышьаза исцәызша зегь сцәызма?
Уарада гәышьа – иғызгәышьоит сәырпын.

Уарбак ахзы алшәан изықәпазом цыхәа еицш,
Амоан ацшасрақәа ирыцлошәа абоит.
Сгәыцрақәа исхылацшуа исыцыз аныха еицш,
Зыхәашь еиқәараны сацхәа интабоит.

Санырхәуаз иәашьан, ма идырны сырхәыма?
Хәрашәагы схьымзсит, схәырбгьыцгы канзоуп,

Уарада гәышьаза – ицәаа-цәааусит схьымаа,
Сызгарцыз, сызгароу, сызцоу лахьынцоуп.

ШЬХАТӘЫЛАТӘИ АХАХӘҚӘА

Шьхатәылатәи ахахәқәа,
Ахахә шла хырвырқәа.
Цьара ахрақәа рцәахәқәа...
Цьара абахә маахырқәа...

Ана-ара хәақәоума,
Еиқәыхьшәашәа ишьтоу?
Уа рнаәсан еақәоума,
Асацәқәагы ахьрышьтоу?

Рацәак харацәамкәа,
Қәасабкгы шьхынцсылоуп.
Иажьымкәа, иацәамкәа,
Уи цштәык акәыншәылоуп.

Ахафракәа цыххаа,
Са срылала снейуеит.
Ацшалас – цша ҕыха,
Шәарахцас исхаәуеит.

Даацәырцуеит даукгы,
Икәартәрақәа тцоушәа.
Избоит еа хахәыкгы,
Хахәлых башьырбоушәа.

Ицилта шәакь дацоуп,
Абан, цьара ацсуак.
Азә дбыргуп, азә дтацоуп,
Дауцылахоит ууак.

Уабакылаз сәыза,
Асахәқәа тызхуа?

Мац-мац унсапыза,
Уа ушһыгақәа ныхуа!

Ихыцит алакөкәа: –
Ашьабста зызымкқәа.
Иубома ақырдуагқәа,
Ашьанца цырцырқәа?!

Ахаорақәа пыххаа,
Са срылала снейуеит.
Сызкәымтәац асыхәа
Ассимаа пейсиуеит.

ФЫМЦА

Иухәыцуазеи уара, Фымца?
Изхәартуозеи угәала узар?
Цшыаала уаины ухы насыдпа,
Акы науасхәақәап, смацуар.

Саазырфын нак ыцша сидшылан,
Рцәақәа рхибахәоит иахбак.
Уара убла сынхыцшылан,
Уака силыскааит зегы ртак.

Ага, ашьха, апц сиқәылашә,
Цшацәгыси сытәхәеи шакантәы?!
Агыгшәыгқәагы хайцрылашәт,
Аха хайбахьчон хайкәхартәы.

Ус акәгәышьоуп уара с-Фымца,
Ус акәгәышьоуп, иззазом.
Ссызцәак зхамлеит уара укынза,
Уаха урт рыгәра згазом.

Сара гәалақәак санхьырхәа,
Дара ргәахәара сакхеит.

Иахьа хыхәароуп анырхәа,
Доус иахьрыхәашаз сихеит.

Срыкәгәыгтәышьон зынза баша,
Схы жьбагәышьон, сх, афы аст.
Саргы ссидру сахьагаша,
Ахааи ашеи зегь ситаст.

Фымца кәыбча, уара с-Фымца,
Зегь силукаауашәа збоит.
Цшыаала уаины ухы насыдпа,
Улабжышқәа са исырбоит.

* * *

Ахьча дыхнымхәезеит бзахәра дахьынтыпыз,
Иабацейшь ипсаса – шыта рымсақәа аартуп.
Ихәыштәс акача алса гәхьаанагоит,
Уа цыгәмырчакгы хаз ашәха иазыцшуп.
Ацшард хагаха иқәпрааны ацша алагоит,
Ихәымцагы ажәсан сицш алахь сиқәуп.
...Ахьча илабашьа дацәуеит.

* * *

Закәызеи иахьак ацша иацшаауа?
Ахәымсара иаалхо иацәыззеи?
Ашьха бнакәтышпәара иазар?
Аха абцар абакоу изакымзеи?
Кантырузк сицапах изакәнымзеи?
Ацстхәақәеи ахахәқәеи сизцауеит.

* * *

Абыгькәа анкапсоз ажәсан рызлыбаамгеит,
Ацлахь снацшын цыашьахәуп.
Амахәкәа абахә сицш ажәсан иағалоу?
Ажәсан ма амахәкәа ашәыр сицш иреалоу

Сыздыруам,
Издыруагъ дысныруам,
Аха, избоит дара акала силахәуи.

* * *

Ауапа аҗаңә ацкыс иааигәахаз ажәван,
Ақбала сахныңыңыз сарлаҳәт акәчышь еиңи.
Суапа акгы зхарам агәалақәа ашәуи,
Ашәынкыаң иқәтәаны ажәван хыңшуп.

* * *

Уаха аспә кәеиҗеиқәа,
Мәахәастак рҗоит.
Уаәеиқәа кәымжәеиқәа,
Иеиқәа мца сырбоит.

Ихиоуп итапанча,
Зегъ рыла еиңаңаң.
Дышьтхысзеит амарңа.
Дызкрыда деиқәаңа?..

Дхынхәышам уи лыда,
Даңәшәом иара акгы.
Ишәымта мзатәымта,
Ддыргәгәоит иахаггы.

Ихыбла ашәахәаң еиңи,
Бахәык иаәашуеит.
Иеышьтыбжә адкыаң еиңи,
Уаха аң арҗоит.

Иаапшуеит адунеиқәа,
Ахаҳаи, дыфңыркәоуп.
Уаәеиқәа, кәымжәеиқәа
Дыжәдыруз, са соуп!

* * *

Амшын асанеиқәнак, анышь
Аңслы еиңи, уа наххыза иааңеырңит.
Акәтаң ианагәыңуа еиңи акәчышь,
Амраггы аңтақәа ирыңит.

* * *

Ажәван ыңәоуп ахрақәа ирықәианы,
Иаапсеит, иара асгыла еиңи иаапсеит.
Ушьапышьтыбжә укәа интаңа!
Адуңеи ду апсшьамта уахъзеит,
Лакарак уа зыхк иныхта!
Ажәван ыңәоуп ахрақәа ирықәианы,
Ауарбақәа цшуп имңысзо,
Ажәлеиңи атынчра лаңа!
Акәанч еиңи ухтысқәа нанңо,
Лакхынңоуп узыниаз, лакхынңа...
...Ажәван ыңәоуп ахрақәа ирықәианы,
Ушьапышьтыбжә укәа интаңа.

* * *

Сла ашбыжкәа ахра ианыңы иаауан,
Аашаанза уи сыхчала еиқәтәомызт.
Ишуан, изыроуан, изыроыхуан, ишуан,
Аха ахрахь раңәак инаскәомызт.

* * *

Амца смырңеит иаха акыр сгәатсизаргъ,
Уи аңхара сеилаҳауан ашәыр еиңи.
Аңх моаст, аха аңта хәашықәа реезак,
Ашыжә абла иххалсеит ачкәымжәыр еиңи.

* * *

Арәаш абжы ахаҳәкәа ирықәныршәыз
Ақәа азынкылазт,
Аҳәора лаҳәусит.

* * *

Ихьиткәитны, иаацыртны,
Нак имоаст асы зытны.
Аха абар ицаз атак –
Кабацас испәуи ашәак.

Атәанхалагы, уаалеи-өси!
Өыц игарцит адуней!
Шәацшыи шәтыци зегь еицшыуи, -
Хыи-какачны сыхәда ихшыуи.

Амраә ахьтақәа былхьсит,
Ацша рыщышәқәа агахьсит.
Адәсиужьқәа шыацла ихкьоуи,
Ахтарца еицш ашәахәа схоуи.

Адгьыл ныхәоит, шәаазыроы!
Ажәәан ныхәоит, шәаазыроы!
Ахш еицш сгәы-сыссы раза,
Снеиусит сычкәынра скәыица!

* * *

Ацсы акәиц иахацаны,
Амәы блиит.
Акәиц ахәәс ацсы жны,
Тынч ицсит.

* * *

Ацша азиа ишхысла-хыслоз,
Амцәыжәәқәа баазацәан,
Азыкәт асақәыршәны асарбоит.

* * *

Ароашқәа сгарарцоит,
Сгарырусит ашыжьқәа.

Цшахаак сыссы аразоит,
Сашьталоит снашьпанкуа.

С-Жәеицшыума, с-Ергьума,
Адыд иазнымкылаз?
Сеидрума, сеидрума,
Сишьагы шыкалаз?!

Срацәажәоит ацстхәәқәа,
Өацәқәак срацызаны.
Ахрақәарә ацслахәқәа
Срыцуи сырөызаны.

Дәытәхәак асыхамтаз,
Снадтәалоит сымала.
Сашәа инафыхәандаз,
Ссаргы сахымаара.

Цыс иацәак гәатаны,
Снеиусит сазызыроуа.
Цыха зқәак срацлабны,
Срыцласкьоит срыцыоуа.

Схыимроума, спәацшыума,
Хәдаарақәак срықәыршоуи.
С-Ергьума, с-Жәеицшыума, –
Сышьхақәа срыкәыхшоуи!

* * *

Игон ацәцәабжьқәа...
Апсаса храк апака ихәуан.
Ахьча иеыртынч дзыроуан,
Игон ацәцәабжьқәа.

Шәымтакгы иааихсыгыны каломызт,
Ацыз цәцәқәа зхаз ашьтәәқәа.
Уака цәцәабжык рахазомызт,
Игон ацәцәабжьқәа...

* * *

Снапқәа ссарыханы еицысхын,
 Ажәәан акынза иәазеит.
 Ацстхәа-мпахышы шыкәакәа кнысхын,
 Сыжәәахыр иныкәыршәны,
 Ғызәзәара спсит.

* * *

Ацстхәакәа аарлахәа иаарыцыцт абғаб,
 Атәыәакәа зырхәаз урт ракәзаргь калап.

* * *

Ашәт ахынзашәтәыз избомызт,
 Ианканза сахьцәуон.

* * *

Ахаччақәа ххәахоит хәа ишыцшыз,
 Икаланы икацсеит.

* * *

Зажәәқәа ззымразаз,
 Иашәа иатымхеит.
 Сышәара изымәазаз,
 Ишәарахь дсыхеит.

* * *

Ацх еикәа цсы кым-кым,
 Ацх еикәа цсы кым-кым,
 Чынча кәтағны саларшәуп,
 Иара ашәыга салашәуп.

Шыци-кәыци арцәахьсит,
 Мачк агәашымых амцәахьсит.

Ацх еикәа цсы кым-кым,
 Ацх еикәа цсы кым-кым.
 Хәыцрақәак аерылахәа,
 Зтыц ихтәалоу сылахәа.

Амцәыжәәқәа дысахьсит,
 Абла ихыз зегь тәыцхәхьсит.

Ацх еикәа цсы кым-кым,
 Ацх еикәа цсы кым-кым.
 Изымқәацо сыхра ду,
 Изымзысуа сыцба ду.

Гәыда-хыда саларшәуп,
 Иара ашәыга салашәуп.

* * *

Азы дырит, ижәлар цхас иныхцаны,
 Уажә дырхыччоит нырцәынтә «цицу» катаны.

* * *

Анцәа диашьапкуан асыжәы: Арыжәтә нумырцәан,
 Ацх иалатхацбуан тыкгы: Ахаан иумыршан.

* * *

Исәыгәхәаауа абцбар сицш дсыкәныхны,
 Сызтахым дыспәысцоит хәа сәәуп.

* * *

Дшапаәуаз аецә икыдшәаз,
 Бгарымцуп ианшәала инаргәыца.
 Уи далаехәо иманы днеиусит,
 Аецә икыз цыишьсит, рыцха.

* * *

Азын ниасусит уашьта,
Асы шьтоуп, аха сиқэыцэашь.
Еиҕа пашэхарц алакта,
Асы инадтэалан изшэрыдашь?

* * *

Амра сахьацшаауаз акэмызт сахьыказ,
Схэышэта акны стэан.
Амра лашэхазшэа сабомызт,
Ахьтэы хэымцбар сицшха.
Антыц апэхэа силацсан,
Ахьтаҕа ахьцаз ихынхэзомызт.
Ааигэа харан, ахара ааигэан,
Еишьтаз цыарак сихьзазомызт.

АМАЦУРҒАӨ

Амцабз шэахэоит,
Ашэа закэ ашэоузеи?
Сеатан сыесырцоит,
Уажэшьтазы сзыцшэозеи?

Схала зацэ – уаха,
Сымала схазьхэа.
Аццышэқэа настха,
Ирымазам цсынцрыхэа.

Аць-ме уеибакы,
Имбылыз лашарам.
Иеыцэааз агэтакы,
Даса гэык иагэалам.

Икараха аханцбар,
Иахьзацэу ацэымгуп.
Алоак – ахэымцбар
Амака сицш исымгуп.

Амцабз шэахэоит,
Ашэа закэ ашэоузеи?
Сеатан сыесырцоит,
Аха абас зыхьтоузеи?!

* * *

Ақьала сахьныцтыцыз ақэа сазмырбаазсит,
Алоак ауапа сицш ишэылахан...

АҚӘА ХЫМКӘА

Уа дырөегьых ақэа хымкэа,
Уи гэсыцграда ианышэада?
Ацэыкэбарқэа – ахьычпацырқэа, –
Ахьычпацырқэа мцэыжэада...

Улзыцшымкэа, дузыцшымкэа,
Ус сиқэхашьас икоузеи?
Ашэтқэа шэтымкэа, амшкэа мшымкэа,
Шьта уэара зырныкэозеи?!

Ацта сиқэацэақэа хьаас имкыкэа,
Ацықь-цықьхэа сикэызжэада?
...Ацэыкэбарқэа – ахьычпацырқэа,
Ахьычпацырқэа мцэыжэада...

Ғаанхагэышьсеит иахьа ххала,
Сарси схэыцра карақэси.
Рымэа икэуп маза-аргама,
Хазы аоарқэси акэарақэси.

Цхара хэычык сашьтоуп, кэыркэа,
Ацхын ахьта иацэымшэада?
Ацэыкэбарқэа ахьычпацырқэа,
Ахьычпацырқэа мцэыжэада...

* * *

Ацх анцәамтеи мза тахамтеи,
Ацша атынчхамтеи силазеит.
Быгь кацсамтеи, имч ацамтеи,
Ицсы ихыцымтеи сихьзеит.

* * *

Ацгәы асы азәзәоит.
Мрагыллара апырпыл сицш икацшыуп.
Ашырцаз исыхаз деилыхха,
Ицкьапар цагә асы ахра даеуп.

...Ацгәы асы азәзәоит.
Ацәахаха сицш азәы ибахча акны дыхшыуп.
Ицхәыс рыцха дыцәоуп даацсаха,
Ацәартанхала ихы-иҕы зсаша дизыцшуп.
...Ацгәы асы азәзәоит.

* * *

Ауац илатәан алахәа асырцагьаны,
Блала жьабаак апшаара иаҕын.

* * *

Ажәа змырхыз ажәа иртарц дрыхәон,
Иахьынзаимаз цьоук акама сицш иахацсхан.

* * *

Ицәа зы аанамго дыщырхт алаба,
Уаха цсыхәа имамызт, имуит.
Аха дрызгәаамызт дзыцказ лабҕаба,
Излаисуаз алаба агәаг икит.

* * *

Ацыс зықәтәаз махә тарык,
Шәахәа лашак наҕшәаны,

Сара сыкәа асынтанаршәит,
Ацыс иафар хәа ишәаны.

* * *

Ишәақь дацханы нас ауп данкылцш,
Ашәарах сзымшыит хәа дгәампусит.

* * *

Сапшыит, аха сышцапшы?!
Изжәит, аха ишпазжә?!
Ташпы, ура ташпы,
Имкәашо зегь ишцажә?!

Срықәныхәо ауалырқәа,
Ажхәага сырехәсит.
Исацлабыз «абкәбылқәа»,
«Руадыхәқәагь» аасырххсит.

Нас нахыс сабаца?
Сөызцәагьы збазом.
Сыцахсит ақәаца,
Сымәа сзырхазом.

Скылызхыз алыхәта,
Захәақәак лашьтуп.
Акы нахаршәны сыхәда,
Саагьалар сҕахуп.

* * *

Акача лаужьны, иныкнасхәит сара акәшәа,
Ачхьынць гәааны, исыхәацшун асхыршәаа.

* * *

Ачабыр са ахатае ишәтит,
Аацынразами? Ашьхарцыс абаца?

* * *

Снақәтәарын адыд кәадырны,
Аха амацәыс сацкар хәа сшәоит.

АШӘАРЫЦАРА

Асы симацәоит акгы мшата,
Сгылоуп ахыта сәанахәо.
Ах, насыцын уажә сгәышцы ата,
Ашытаҳара шахәшахәо!..

Бырг сиқәышлак уака шыри,
Ашәак нақәихәо ацхарца!
Ацынцыыхәси «блацырцыри»
Ацықәрсей жәы афәы хааза.

Аха исхыкны ацықь-цықьхәа,
Абжы җахәылкәсит смацуар.
Инеиқәырщак ацықь-цықьхәа
Иткәсит сәызакгы имацбар.

Ажәеишшь лаша ихышьбаргәыша!
Цәымши гәачи химжәзсит.
Сгәы зызхыыз сарцхәак нарыцта,
Нас атәангы аакәылкәацәсит.

* * *

Ахәылпазшәа бзиабарак нцәсит,
Амахә ацша ишагәызуаз иццәсит.

* * *

Икараха аарлаҳәа инеиуаз аеыю,
Иацысыз аеы ашытыбжь сидараны иапан.

* * *

Ацша ацла иацәтаҳаз шацәуоз,
Иаргы псгәышьсәит, иазхымгакәа агәытца.
Шыта уи зжуада, изцәуада рыцца?

АРМЫЗ

Снацшын избоит абан ахала,
Уа цлак амца армыз тацәуп.
Хәыцрақәак сыргоит сыхәхәала,
Иаргы зацәуп, саргы сзацәуп.

Иахак уи ыцца сәсахәыт-хәытуа,
Рнапқәа сицыцытуан шәтцас.
Иахак убра рыгәкәа хыт-хытуа,
Ркышпәкәа сәсазытуан цәашыцас.

Амшын ааигәан, аха иабомызт,
Уи абла карақәа сиқәыцсан.
Иабаргы мап, акгы ахәазомызт,
Уахык уа цсазаарак иацсан.

Аха ашыбжь гәыргъарак анамззаа,
Армыз лахәит, агәы тацәуп.
Аха уаханза, уи уаханза...
Са сзацәын, сзацәуп, сзацәуп.

* * *

Цхызырла ацсаатә еицш акырза сцырхьан,
Саацшызар сабаказ, ашамтаз сыпсхьан.

* * *

Амшын сакәабан,
Ахахәкәа сдырбоит.

* * *

Ацшатлакә сицш джәылыны ацлақәа иршәшәоит,
Акакан сицш икәыбаса ижәлар ҫиршәшәоит.

* * *

Абгъыцқәа ҫышәшәон,
Ихиаланы инықәцсон ахәызқәа.
Иаҫын сара хьаак скаҫара,
Акама сицш исылақшон сусқәа.
Абгъыцқәа ҫышәшәон,

Абырг иенадта илабашьа,
Иҫахын дахьыцшырц иҫара.
Аха дақәшәом ихәыцрақәа рцашьа,
Блала ицсыжырта ишәон.
...Абгъыцқәа ҫышәшәон.

* * *

Дгылоуп ажәак лыхәлымшәо, мацк дыцхашьаны,
Рыцқәа ршьоит лнацәкьарақәа снаргәыцаҫ иианы.

* * *

Икьыркьыруа ақьақәа цагьа ауахьад ирхыкәшоит,
Аиха ицху гараганкгы хәыцрақәак идыршлоит.

* * *

Аб зацә азацәра ахызатәггы анацла,
Иазышьтымхкәа инхышәтит.

* * *

Акәицқәа срыгтәхәан, ачча-ччахәа сиқәылон амца,
Сьцсы ахоушәа збоит уажә ахәышгтаара.

* * *

Ацсра цсыма? Сажәа аҫак азыкамцсит,
Иагьа аухьазаргь, сашәа акынза изымназсит.

* * *

Сара акәицқәа срыгтәхәо еибасыркусит,
Дара асцәақәа ирсеиырбо илацәкәеусит.

* * *

Ацх тынчуп, ашьхарцы
Са саҫоуп.
Сацоуп ажәѡан агәыхәпы,
Асы шьтоуп.

Ашьыжь сныкәап сызхара,
Сегьтәазом.
Агәыхәпыхш иахәаз ара,
Даапсазом.

Амза сгәыгрупп, исразкуп,
Ицар хәа шәоит.
Уи снапқәа акәыршан искуп,
Ашәахәа сцәусит.

* * *

Ишьапқәа намсеикит амца,
Хьтак ихьзахьан.
Рыцҳа ишьаргәыцақәа цхаанза,
Икьылцадқәа былхьан.

* * *

Ашьыжь ацсы аталара иаҫуп,
Ацх цеусит.
Абжьы мацхоит, аты агәы тацеуп,
Цшакгы сузит.

Азаза пкышқәа адәыкрынқәа,
Рыхәда ихшьуп.
Ацх цсуеит.
Ашьыжь ацсы аталара иаәуп.

* * *

Сара апх ацәа-мацәа сшәын,
Сцәажәон ашьышьықәа, схәыт-хәытны.
Ихагәышьеит уи, рыцха иажәын,
Амра исышәнахт икәыт-кәытны.

Ахахәқәа лашьцарала ишәын,
Нак-аак сибабашьяк хәа рмоуа.
Амра алақта разқәа хәшәын,
Ирсахәмарт ахцәы кацшықәа роуа.

Ачнышқәа хьцуан амшын,
Кәукәук иарсыхон ақыта.
Насыцк зегь ақәа еицш ихахьшын,
Ати абгарымц хәыцқәеи рыда.

* * *

Схызацәи схысбжьи ирацыси?
Абгаб азы – ахызацә, ахысыбжь – са сзы.

* * *

Иахъзеи сзырбаааз ақәа?
Сеансырба ицсит.

* * *

Амза ыцәааит сымца еицш,
Ацх мџаст асырз еицш.

Сеиґагылан анкба еицш,
Амшын схылеит ацра еицш.

Ус, цъара сычнышхейт,
Нас сыцқәырца-шәтышхейт.

Аха избом сзышьталаз,
Сычкәынра исцәыбналаз...

* * *

Амца ахылцит акәиц снатәхәан,
Амца снатәхәан абыз прит.
Схапы аџнуцка зегь гәатан,
Ахәлымцыс еицш ахьта блит.

* * *

Асьшытақәа иртацәаз азы,
Дасыгәхәаауа изышара сикәиртәон.
Дейқәханы даныхынхә инаркны,
Доагыланы асқәа рныхәаа ихәон.

* * *

Ицсы дашьтан,
Инапқәа имгәажә рынцаны.
Дыржит қәашьда,
Ицси имгәеи рыгәтаны.

* * *

Ианизгәамта арака иатәаз,
Ихара ааигәахейт.
Азы дырырц ацша иакәтәаз,
Еышькылда дынхейт.

АКӘАШАӘ

Маиа Гьерзмаа-нґа шызкуп

Ирышәхазит дгыбли жәоани ргәала,
Асцәақәа ецәақәак рыхшоит.

Кәашарала, цсуа кәашарала,
Кәашарала сыцкәынра кәбыршоит.

Цшаласқәак аатгылоит ишьхынцсыла,
Ашәтқәа рхаштын ашьхыцқәагы аанҕаст.
Амаалықыңәа ахышькылқәа ирынгыла,
Лашәи-дагәеи асаркәал ирзаст.

Ианиахьада ас еицш цәкәырца мааиуа?
Уака ацсызгы зымцысуа ишанхоит.
Адунси зегь быцкәашошәа, Маиа,
Адунси зегь бацкәашошәа збоит.

Акгы ихарам амацәыс зыцрасыз,
Ицшышәкәа налыкәыпсоит тыцқак.
Ба биима хазтахым рцасаз?
Ба бахшама сыдгыыл хәыч аҳақ?

...Мцәыжәәкәак ахынапқәа аныриааиуа,
Амза агәацан даса мзак еырбоит.
Адунси зегь быцкәашошәа, Маиа,
Адунси зегь бацкәашошәа збоит.

* * *

Дкахаит хахәык дахкәаша,
Дангыла дыцшуан днаскәаны.
Ишьталан иааиуаз иашьа,
Дивсыр хәа дшәон деибганы.

* * *

Ажәәан цәажәоит: аацынроуп,
Ахышәахәа урыцлаша!
Ашәтқәа рзарақәа сикароуп,
Шьацәхы-шьацәхы урыцкәаша!

Ашьхарахьгы уашьта асырз,
Ацша кәандақәа ахәлацәоит.

Ахьшәашәарақәа анацырц,
Абна сиужьгы сариацәоит.

Ахычпацырқәа пырцыруа,
Еидыркылоит цхарақәак.
Амахә сақәа тыртыруа,
Аарла ирыцгәоит парақәак.

Ас еицш гәыцрак... гәыбылрак,
Ианиахьада, илакәымзар?!
Ас иабакоу зегь ртак,
Сара стәылае акәымзар?!

* * *

Избоит хара ахрақәа ирсыршьызышәа ашәацшықәа,
Ахәдаара икәтәаны ажәәан лацшуеит.
Схьымра иагәылцрааз ахьтәы хәынцәырқацшықәа,
Хәлаанза ирызхаша ашьырхынқәа рыкәшәоит.

* * *

Игәы дтацәуан сызтахыз,
Згәы итаччоз ихы дасуан.
Шьта наунагза сызтәыз,
Уааи хәа снышәынтра еырхасуан.

* * *

Ахпықәа рышьтахь – цәыца, цәыцак,
Уашьта ахыжәлагы стахым.
Радеда аацәырызгап иныцак,
Схала исхәозаргь егәурым.

Уаргы уашьызаап ацабара,
Убгышцкәа иузышьтымхуа сәацсоит.
Ашьапқәа изрыкәгылом акәара,
Арахь уи «ура» хәа ихәацәоит.

Сара анкәа абас еицш сыжәбазомызт,
 Ғакала сеейтаскит уажәы.
 Ус баша абыжәцәа шәысгәацхомызт,
 Са саашәыкәахшоуп, ижәжәы!

Ех, иабадәыкәлеи итрысны,
 Ақәышь иагар акәын сееикәа.
 Еикәшәәзшәа чарақәак иаархыцны,
 Ашәак неимырдахоит атқәа.

Закәи, закәи мазала исышьтоу?
 Издырт ақәыцьмақәа рыбжыгы.
 Урт агьфобы изацгәозар, сахышьтоу,
 Сырфар еицшын сихагы.

* * *

Ацтақәа срызгәааны ицхасцан.
 Ажәәан аасырбеит.
 Нас ацша аарәаны иныкнасхан,
 Ампахышь еицш ибеит.

АМГӘА УАА... АМГӘАҚӘА...

Инагала, инагала, инагала,
 Уеицрыцаз узхымызо, узыхьзо.
 Ухьаақәа унарыцгәала акакала,
 Апсра ашьтахьтәи амсра лацо.

Амоақәарс: амгәа уаа, амгәақәа –
 Атышақәа имтәо бзанцы.
 Цьоук рымгәақәа рлажә харца иамгакәа,
 Излааргазо цьюшыап рыцсы.

Ицәаацәауеит рыламыс иркакыз,
 Инарцоит инхазгы цхаца.
 Акәац еицш урт рацсуара иркәакәаз,
 Ртигәышьоит ажыхпәқәа ирхаца.

Урдыруан рышәхымскәа инархысаанза,
 Иугәтасит, урхаштгәышьеит, нас.
 Ирфахьоу – иржәхьоу зегь дырсаанза,
 Ирымфац иашьтоуп сивас.

Еигәтасуа, иблакы-блацәо, икараха,
 Рымч зегь зызку симцәароуп.
 Ажәәангы арәашгы цараха,
 Цхызла рыхчбабақәа иртоуп.

Избоит, акы рызбоит уажә сидхаланы,
 Рыжәлар нак рыцака иаанхоит.
 Амгәа уаа рымгәақәа сидхәаланы,
 Хыхь мацурак ахь сихоит.

Убызшәа зхьаада, иазхәыцуада?
 Умачрагы змада гәырәас?
 Хашьцәагы ацха рызхыцпода?
 Ихаурызеишь нас лахынцас?

Аха амгәақәа... амгәа уаа, амгәақәа,
 Камацас рыцқәа сихақшоит.
 Амгәа уаа – имлашьуа абгақәа,
 Сыдгыл хәыч сәырфар хәа спәоит.

2004

* * *

Уа даазомызт сыззыцшыз,
 Сылзыцшзамызт сызтахыз.
 Сзыркарахьаз азацәра,
 Сыхмачыр тапә итагәан.

* * *

Кәыркәоуп, уашьта кәыркәоуп,
 Ацтақәа цхацоуп.
 Ашәахәа қәа-хымкәоуп,
 Уарбаазом, ицоуп.

Изычхарыда хауа?
Цъара азхыкә уенат.
Ипырпырусит ахауа,
Уамбылцааит, игәат!
Иазцаауада хгәахәа?
Амш агәы сикәыччоит.
Уналатәхәар ахьхәхәа,
Апцә сицш иуәапсоит.

* * *

Схьаакәа ажыхтә сицш сгәацанза иназит,
Ажәәан асарыцәгъазсит уахак.
Цсеикәырхагак сазхәоз дкамлазит,
Сызак, гәылак, суак ма стынхак.
Цыс иацәакгы ашәакәа мгазит.
Алабжышкәа сәнацсоит жьымжәак.
...Ау дымлакәит, акьәс дымәазсит.

* * *

Асакьазаргь акгы алазом,
Акырцх зейтамцуа иаанхсит.
Сара сашта изталазом,
Уи цыкхышла икәсыршахьсит.

* * *

Агеи ашьхеи дтархатәын хәа рылахәа,
О, цьоукы сыршьит.
Рылабжышкәа ауапа сицш снаргәылахәа,
Еа цьоукы сыржит.

* * *

Игор Нестор-ица Смыр ихъзынаылоуп

Иабоит сыштәоу сара сымца,
Ахы сицш гәалак сыкәшәаны.

Узлагәырғьои ақәра хьымза,
Исцә шлеиуа икыдшәаны?

Аха аты ашәа, уаха аты ашәа,
Алашьцара иалашәтүсит.
Ахмачыр сицш, апцх хышәашәа,
Сылабжышкәа алазжәусит.

* * *

Ал быцкәа ашәч быцкәа ирхыччон ицәылхуа,
«Ха хаицш шәиацәакәзаргь шәхәычкәоуп».
Аха абар, уажә тагалан аакылкьсит асгыхуа,
Ал быцкәа еиләажьбаа нахьхьынза икацсоуп.
Ашәч быцкәа ахьәац уа, ишәац сицш исоуп,
Ишиацәацгы ииацәоуп.

* * *

Иаха ажәәан зынза бапа игәаахьан,
Уажә избартан аблақәа цкьаза.
Икәалыкәацьо ахьышәахәа рәаархан,
Ашьыжь акраәарцон ихааза.
Адунси зегь гарашәак ахаанхан,
Сыхәрақәаггы арцахәон маза.
...Ауасархәыга ауасақәа иртаахьан.

* * *

Ашәтыц сызсымхит,
Итәан уа мазык аезаны.
Уи ашәт иафыоуазу,
Сара апхам сызкызу,
Сызшәахәом паны.
...Ашәтыц сызсымхит,
Итәан уа мазык аезаны.

* * *

Атх пыхырччоит,
Агаға маңысуеит.
Схәыцрақәа быерыцак,
Бсалацәкәошәа збоит,
Мацзак саанаскьоит,
Цшашьтыбжьык насхысуеит,
Адунеи бымыщцак,
Бсыхәлаччо цыышьбоит.

* * *

Уца анырхәоз, сахьцаша сцахьан,
Дышәшьы анырхәоз, сыкамызт сыржхьан.
Дыжәжы анырхәоз, са сыцсхәы рухьан,
Аха усгьы урт зегьы среихан.

* * *

Атх лашьца ихнахыз ашара,
Абла ахаччо, сыблақәа иртацшусит.
Акацкацқәа рзышәахәоит рыхшара,
Сара аххәлала еицш шәахәақәак зжәуеит.

* * *

Ашьхыц иацәоит ашәтыш агәыхәпыссақәа,
Сгылоуп сан лхәаагара сахымпсаакәа.

* * *

Сцеит дааньжьны, сгәы амцабз нахыжьны,
Лыбла змыжьқәа ирымжәац дизныжьны.

* * *

Цьоук ажәәан сацәнырхусит,
Цьоук рымаза сархәоит.

Бгарымцқәак сеилырхусит,
Бгарымцқәак сеилархәоит.

Сыцәхалсит хьта-шоурак,
Мыскьатк сағашпәазшәа.
Сааугәыщак бна-тоурак,
Уцыстрак сныхшәазшәа.

Хахәык снахкьашаргьы,
Сьенадыцап уцлак.
Ашәа хаак сызшаргьы,
Сапәухьчалап шьыцрац.

Сымәасыргьы акы нымцқәа,
Ацша ашьтыбжь схыюлап.
...Шәаасыкәша, абгарымцқәа,
Хәицәуап, хәицыюлап.

* * *

«Наунагза Ацсны» хәа дкараха дыцшусит,
Ацсны ихәда аеакәырша спәартоуп хәа ихәхәоит.

* * *

Ацтақәа зылацәит, улацш нарыцлар,
Ирыламзо асы еицш изкәыршәшәоит.
Амацәыс иахәны, урт рылабжыш хьцыр,
Адгьыл иазымкыр хәа спәоит.

* * *

Абна былуан.
Амцабз асышьтыхуа игәырғьон,
Иныщакны ацша ашәақәа ахәон.
Сара ацтақәа зезыцәахыз срыцхьон,
Ажәәан ахәа итанахәхәон.
Абна былуан.

Ащышөкәа реырхьчарц, ихиаала,
Накза ицыруан.
Адгьыл ацәуабжь, агәала,
Абна ахьбылуаз ибылуан.

* * *

Амацәыс снамцаст,
Снацәкьбарақәа ирыкәыршо искуп.
Иахьыстаху, ишыстаху исшоит,
Уи лыхәда инахаспар сҭахуп.
Аха дшагәзуа дысцәаблыр хәа спәоит.

* * *

Ароашкәа ааргәылцын рхарцкәа,
Инацырцоит рашәа – цхьацага.
Ацх зшәызхыз абгабкәа,
Акакала иахоит азага.

Ахракәа, ахра кьатрацәкәа,
Рыблақәа ухьзар насыцуп.
Азхәырахь идәықәлаз асацәкәа,
Ртәысақәа жәған хәычкәак рыкәуп.

* * *

Амра цшәаала илбаауан италаны,
Аха мацк асыннакылт, снацшын.
Ажәған ашәацшь былусит уажә сицраланы,
Уи акәицкәа аламшәанда амшын.

* * *

Амшын сыхәда асакәырша сакын,
Аха нак исықәхәаны сааскьейт.
Амака сицш исымҭалт, иааццакын,
Уагьы ицыххаа даеа мацк сацәейт.

Уашьта мап, акгьы алшом хәа снагрыст,
Амшын гәааны агәы ашьтыцра иаеуп.
Иаамацәысын, ажәғангьы схахыст,
Акәара хахәкәа рыцхашьо сыщшуп.

* * *

Сишь, аацынроума?
Ацаақәа псасит.
Ахракәа рхысуа,
Асыпса цысит.
Ароашкәа хьшуа,
Еижәыло иласит.
Даацсаанза азә дажәит,
Дажәаанза азә дыцсит,
Сара ажәған зейцхызуаз,
Исгәыдпан сыршьит.

* * *

Схала стәоуп.
Ацша қәыла, ацша кара,
Абыз хьшәашәа сыхьхәазойт.
Гәыда-цсыда алашьцара,
Ала цыцәгьа сицш икәырбзоит.
Сгәы хьантоуп.
Истахым лыбжьы сахаргьы,
Цьа даацәырпыргьы стахым.
Аспә рыблақәа аатыцьцаргьы,
Амза аассаччаргь – исгәыцхәым.
...Хык сыхәтоуп.

* * *

Иказказуа уаха апх еилгоуп,
Сқьалае маза сицәажәоит ацәашькәа.
Уа сындәылцны сара схала стәоуп,
Еихьынхалоит ароашкәа рбжькәа.

Ажәџан дузза сыблақәа иртәзоит,
Аха усгы рацәа сгәы назом.
...Зыцкәа зхыцуа риецәахә кацсоит,
Ииуа ртәык анкыдло хәа збазом.

* * *

Са сахаанхсит амш ацсымта,
Уи абар, абар уажәы.
Иахәагәышьџом схәамта-сумта,
Иахәагәышьџом сыхәшә-сбыгышәы.

Тынч аеиқәнакуеит ахала,
Шәацхәаџыкгы датахзам.
Амш инавазжит са сгәала,
Аха дышшылаџ сизыцшзам.

* * *

Амра сыжәлеит шарцазы,
Аха есимаабжә уахазом.
Ацх иалызгаз сыцсы,
Уашьта ацшапәкыагы захьзом.

Уқьала антыц наскыашәа,
Икәеицеиуа акамчкәа хшьуп.
Уаргы уеымацәа еиқәнаршәа,
Нас насыц лапа узыцшуп.

Ацх иалызгаз сыцсы,
Ажәџан иалоуп, акы азхом.
Амра сыжәлеит шарцазы,
Сымца сыхшада акгы арцхом.

* * *

Абна сиужьае цаул чароуп!
Ашәа арака зегь хнарчароуп!

Ахкы назго кармапысуп,
Уи анаџстәи хәа иахусуп.
«Анча-кәынча, Анча-кәынча» –
Ассир иалашоуп ачынча.
Абна сиужьае цаул чароуп!
Ашәа нага зегь харчароуп!
Карашыкгы атыц ихтәала,
Ицық-цыкуеит иара атәала,
Зыгәдар-ица агәы канажьуам,
Хәынцәырқапшыгы ус ханнажьуам.
Абна сиужьае цаул чароуп!
Ашәа сицызхәо Анцәа хихьчароуп!
Ардәына абжы – гәыкацага!
Гәырџа наха – ацстацага!
Уа зегь рызбахә зызхәарыда?!
Разкы зауда хәа ицаарыда?!
Хәит, амарца, гәырғыа-ччароуп!
Абна сиужьае цаул чароуп?!

* * *

Нак, нахьхьиза хараны,
Ароаш хшьуп ахтырца ачыхә еицш.
Ахьышәахәа ца-цаны,
Иахакнахауп ацынцыгыгә еицш.

* * *

Ақәцшыга исзадбаломызт ашәарах,
Сабдыар сацхон, храк сыхкәа аеапсон.
Итацәуаз схазыртрақәаре ихьшәашәаран,
Схысбыжькәа рыцсыжрақәа ирызцон.

* * *

Лқьышә-пырпылқәа ирықәнауеит ақәа,
Шәацшь-мцак лзамџақәа ирыцралоит.

Леилақь хәыч итыпрааз лгәыхәпқәа,
Ашәтқәа реицш снацәкьарақәа инырәлоит.

* * *

Қәаунышьтахь нақ ацтақәа бналан,
Уажә ажәәан убас исгәацхоит.
Сдәықәлон мардуанцас сағалан,
Сшьапышьтак анхалар хәа спәоит.

* * *

Ашьамглахәқәа сшьааца исыкәшаны адәы агәтан,
Ацабырг мцызтәыз аасысуа срыцқон.
Напцәы-шьапцәы ахы-уардын дақәтәан,
Напсеибга-шьапсеибга ауарғалаә дгәалон.

* * *

Жәәанаә ацтақәа шанхеит,
Ғыртуам лыоны ахышәқәа.
Лқышәқәарә амацәыс былхьсит,
Сқышәқәарә – лара лқышәқәа.

* * *

Сшьамхы дықәтәоуп лнапқәа сыхәда иакәырша,
Цака тышак ыкоу цылышьоит, дылбаазом.

* * *

Дааидаидышәо, ишпазура?!
Сыцхашья-цхацо саанәаст.
Иабакьлаз нас хәпсуара?
Гәызрак ашьтахь зегь ситаст.

* * *

Иицәуаз ихыпрааны ипси ибжьи цахьан,
Аха, уртқәа шигмызгы дызцәуозгы дыцсхьан.

* * *

Ақәа науы нахыс – қәазам,
Асы анзыты нахыс исзам.
Зны ицәыкәбарқәоуп, Ғаруп нас,
Зиасқәаны ицоит имәас.
Саргы ақәа сицш цьара саур,
Асы шкәакәа сицш саазытыр,
Сызгарызеишь лахынцас?

* * *

Ацх даагәыпых,
Дысгәыпак снатәсит.
Рымаза аарыпых,
Уа аспә скатәсит.

Нақ зыбнака-зышәна,
Цхашьарак цхацоуп.
Уи аахыс сыцшышәны,
Лгәыхәпқәа срыбжәпцоуп.

* * *

Ғаиваиан.
Дысгәыджылан, сылгәыджылан,
Аха лыцкы днаскьанагон,
Сара сцәа-сжыы дыгәхьаанагон.
Ға дунейк ацкыс дхаран.
Ғаикәаиамызт, Ғаиваиан.

* * *

Уца хәа салхәсит иабкәу сахьцо?
Сахьыказ акнытә сымхынхьыцтеи?

* * *

Амра аапшаанза ацарақәа сыхахьан,
Ацнышқәагы шәацшь-мцак иасыхәахьан.

Анакә иалоу ашөтыцкәа хароызаха.
 Хнейхәапшуан ус, барггы сарггы ххызаха.
 Ххәыщрақәаггы уажә акын – изахзозей:
 Анацбалбейт иаха хиарта зламбылзей?!

* * *

Ацша сымца ишалахәмаруаз,
 Иналацсейт ибылны.
 Уи ацәуоу, сшыа силахау,
 Қәыцьмак уусит иааигәаны.

* * *

Адәахыка ацша цәыцәуи,
 Ақәа лейусит сибакны.
 Адггыл ажәцәсеимаа сицш ицәуи,
 Иушьуцап изахны.

* * *

Наспәа, нас ихысхып ашә,
 Ацыр ауал нанагзоит.
 «Цары-цыргәашә, цары-цыргәашә,
 Ашә баказа хазы мхәацә»
 – Амин! – иаргызусит абацә.
 Ахш есаaira ижәпахоит,
 Ааигәа азхәыраә арахә хәусит.

* * *

Ақәа хцәыркәа иешышьта ацыккахәа интацсон,
 Иара еыкәпалла дышьтхысааны дцон.
 Атыцьха луадаә илацәкәуан акәачаб.
 Ацәыкәбар быжыкәа лгәаца итацәуон кәац-кәац.

* * *

Ашәашәи сицш иеырчны,
 Акы игәацхом.

Иажәа дасуейт дөырбаны,
 Цацдәы збом.

Цәоукы ирейхәо ура ахы ац,
 Ных, иацсам.
 Изыткыашам амыскыат,
 Ахәшә зцам.

* * *

Имажәуазей – ацсрууп.
 Имцсуазей – айроуп.
 Рыцбагь рыгәра згоит.
 Рыцбагь сицаазгоит.

* * *

Амза бжатаң нас итәит,
 Изыртәыз абантәаа?
 Скәыцшун шысхәоз са сажәит,
 Уашыта ацсра сынхартәаа!

* * *

Сысаби хәыц лыхәда арацәала ишәит,
 Алацшыцәгәа илацш шыта қәабшәыра ишәит.

* * *

Уара улацш, ура уцям иануп,
 Са сынхамәа, сесеимаа абла ахуп.

* * *

Абгыщ амахә ианаешәа,
 Шыта сцырлап хәа иаагәыцгәышьсейт.
 Изымцысуа ианкашәа,
 Ишымцәыжәадаз адыргәышьсейт.

* * *

Ашарцаз исыхан акацкап,
Ахрақәа ирәашәтуеит абыжь нага.
Ашәарыцао дзацхазом изап,
Ақды асаларпс изыроусит абага.

* * *

Ацша жәылан шыта саацшит хәа,
Схышә асаркықәа цысеуп.
Сыжәсан адгьыл ас ишәшыит хәа,
Ажәсан ахәхәара иаеуп.

* * *

Атамашәт еицш лқышә цшқәкәа кацшыуп,
Ас ианбагәылт аапын рхыкәкәа?!
Лнацәкыарақәа сзамәкәа ирхышуп,
Игәылтәаахьсит абацә еицш лгәыхәцкәа

* * *

Ацыкь-цыкьхәа дхыст азәы днаскыаны,
Икалазеи? – зцаарала зегь тәуп.
Ацша аасгәыдхалт ахтыц иаганы,
Уашыта уигы хәрашәак азхәатәуп.

ИГӘХЬААЗГОИТ...

(Апоема ацынхәрас)

Акәаскыа, ананыра, амацурта,
Ақәацәгы асәшытых ицшын.
Хжырта, хпацха, хагәхырта,
Зегы-зегь ртыц хаз-хазын.

Ақыта зырчоз хашыхагәара.
Ашышыгақәа рнаосан – аацтра.

Ашытыбжь оныоуан агара,
Схәычра зырцысуаз амхара.

Хашта уао дагхомызт ускан,
Уа асас зегы-зегь дрейхан.
Жыа гәартак ахытакаазгы хәызкәан,
Хуасажәлақәа: амацхь, ардахан.

Хабшытәкәа цызара симазкуаз,
Ртәыоакәа асақ ааилдыргон.
Рцагыара иацан иангәарцуаз,
Иангәарлоз дунеи ыцк ааргон.

Ех, архақәа цызшәоз хәскәаркәа,
Уа зышытақәа нхоз ирныцкка.
Бга мырцәа, цыгә мырцәа хмацуаркәа,
Ибакы-сакуа ицшыз хшымамака.

Ихагмызт, акымзарак хагмызт,
Хәкәчага-еишәа тбаан, егәаун.
Акәац са анхамамыз хәкәмызт,
Ғарцхьазаргы сак-сак хазкын.

Зегы ыкан шыжы-хәылцазыла,
Даацсомызт уи сангы бзынцы.
Ахчат, атубаркәа хкы-хкыла,
Аххала, ашларкәынд, ажырыз...

Рызхамтаз итәыроуп амарца.
Дхаззатәуан сабдугы, ауао-дыр.
Ачаца, аилац, ахача,
Адыргыг, ашәлагәын, ачабыр.

Урт рыбжак зегь хәбацәа иргамә?
Моаныфас ишытырхма иахыцоз?
Игәхьаазгалоит хчыс хаакәа ргыама,
Игәхьаазгалоит хашта хзаазоз.

Игәхьаазгалоит хзырцәоз алакәкәа,
Игәхьаазгоит хзырцхоз ахәышптаара.
Ажәабжь, ажәацка, алафкәа,
Зегьы-зегь еицнаргон ара.

Хцеит нас хәхкәа хәрцәыбналан,
Иахзымхоз хәцыларц хтаххейт.
Еикәыхьшәашәа ханкәак хрыналан,
Хгәыбылрақәагьы уака ихахәхейт.

Уадәылпыр асаба, – ухәан-схәанкәа,
Уа хәцшәагьы иагәтәст, ирхәазом.
Хабрагьны ханривсусит адәкьанкәа,
Еикәылацәан хуалкәа, хәихьзом.

Иааидааидышәо иудыруаз цхәызбак,
Дааупылоит ахәыс сицш джахәо.
Цәыцакәак, цәыцакәак, цәыцак, –
Атхәыьрта ионоуп цьоук бгаго.

Иабакоу нас цыхьа сицш ахшара?
Шьта азәа-зәа хәазаргьы ихәзхоит.
Хқытәкәа аанхажьуа мацара,
Хәцсадгьыл мац-мац ихәртшәоит.

Хәшәәкәа гәхьаазгоит акеиәхәа,
Хәмхурстәкәа цсаатәшәа ирыхьзоз!
Шьыри – камчы шьтыбжьк ацкеиәхәа,
Шьыри – ажәытә хәхьынхоз.

Ишцәстаху убра акәхар сыцсырта,
Сыцсыжрагьы уака ицшзахон.
...Акәаскьа, ананыра, амацурта...
Еикәхозар, уа сацсуара еикәхон.

* * *

Сыцсы змазас исыцәнырхит
Сгәыцрақәа, нас сгәахәкәа.

О, хәицшгәышьоуп хәа иааицырхит
Ацлақәа рнап хахақәа.

Акгьы рхаразам абгьыцкәа,
Зықәра ақәра зцацымцаз.
Уаха дрышьталом ицәызкәа,
Ацсра хьшәашәа изацымгәаз.

Ғыц ханхыкәгылсит ахыра,
Иааилахәыцит ашәарах.
Ех, ацәхәыра... сгәы атацәыра...
Сынтәа зааны хьшәашәарахт.

* * *

Лымәахәастә анцәамтәс илызгәамтәкәа,
Илзыцшыз ахахәкәа дрыхкьашейт.
Лыжәәахыр ас нкылашьак хәа лзамтәкәа,
Уа леирыз лымпыцкьаны ихәашейт.

Соуцшәыл хәыч, уи хьаабымган, цәызума?
Аха лылабжышкәа лзыцәахуам, абар.
Дзыхьцәуозеишь, илцәыцсыз леирыз аума?
Илцәыцсыз азыхь акәу, мамзар?..

* * *

Ашәт еитасхәит, ашәкәа ласцейт,
Сышәт рызгәамтеит, сашәа рмахәзейт.
Зшәәкь еицазцаз ацстақәа ртәаны,
Анцәа еицш дырныхәоит дыртәаны.

* * *

Лхала дгылоуп, сылбазом,
Стынчра сымцәахьейт.
Ацәкәырц хәынчоуп, икәацом,
Сыцәа схысцәаахьейт.

Лыхцөы лықәуи иобаны,
 Ҷай, сыңсы алахоит.
 Амра ашәахәа ца-цаны,
 Леилақь алылхусит.

Уи лшәыхра иацсахо,
 Дзустоу здыруада?
 Лыбла хаара зызлырхо,
 Заа дызныруада?

Ацшагы ақәшөом иахьцара,
 Уи лыхцөы аларбоуп.
 Уаха шөсышьтамлан сара,
 Леилақь салацоуп.

* * *

– Узышьтоузеи, алахәа цсра цөыз?
 Хьшәшықәсала укыруа ас уааусит?..
 – Суцырхагам, сыблақәа урхьц,
 Убри сцөыз – са снышәнап сыңшааусит.

* * *

Алашьцара амахәқәа ирхьыкәкәо,
 Алабжыш сицш сыкәа интақәсит.
 Ацх рыцха ацсра хьшәашәа цьабо,
 Уафы изгәамто акәыба снахатәсит.

* * *

Амшын абжы ацсы хаара ахьцусит,
 Ус, мац-мацла иааиқәтәзап лассы.
 Са сахьгылоу саб рыцха сизхьыцусит;
 Ишихихуаз ас акәын ицсы.

* * *

Амш ажәыма? Азәгы иахьыз гәситазом,
 Еикәыхьшәашәа ахахә иахьықәтәоу изситазом.

* * *

Ажәәан сгәырәақәа ажәит,
 Иажәит интыркәкәа.
 Хара ахьтәы шырыхьнқәа,
 Ахьацшыа итапцоуп.

Ацх блала сапәит,
 Ашәахәа схьыкәкәа.
 Цшалас, ацша-хымкәа,
 Ацла махәқәа ирецоуп.

Азәы ихьаа даражәит,
 Шьыцрала дбылны.
 Изыхгом сыбжы ааәра,
 Дцькәкәазсит рацәа.

Ацх блала сапәит,
 Ацх агәаны.
 Ахахаира, хаира –
 Сиацәажәоит Анцәа.

...Ажәәан сгәырәақәа ажәит.

* * *

Ардәына хәыч снаәсаншәа ишәахәон,
 Зны иньцакшәа, нас абжы хаа тыго.
 Асырпын сицш уи са сгәы арпсахәон,
 Хәыцра сикәарей хьаа лашәи снархьго.

Ардәына хәыч снаәсаншәа ишәахәон,
 Алахьыхра акәнылон ацсабара.
 Ахәра знызгы ихәра санахәон,
 Дтахәхәа дарцәон асабиггы игара.

Ардәына хәыч снаәсаншәа ишәахәон,
 (Иацамхазац уи ацсаатә иауалу).

Аха абар, уажә цгәык аезо иааскьон,
Игазеазуан, адунеи ду – алу.

...Ардәына хәыч снаосаншәа ишәахәон.

* * *

Акы ирцәамфарц рыгагақәа рөыпракны,
Ажәәан иалоуп ачнышқәа аасырбарц.
Ацәкәырцақәа реыркәабан амшын акны,
Акәара ашка изхыцусит рыедырбарц.

* * *

Ипаз аазомызт, иааз цазомызт,
Схәыпра сықәзу, исыцазу?
Цьоук сихьзомызт, акы қәацомызт,
Истәыз хәазу, тынчразу?

АБХӘА ИҢАЦА ДАНИРЦӘАЖӘА...

Раашья рцашья, ситах раашья...
Настәи нас изакәхаришь?
Цьоук рыхәхәит, са цьоук рәашья,
Атыцқәа симаркусит, шәырзыпшишь!

Азә даууп, еазә дыжәладууп,
Азә еазә ианшья диахәшьацоуп.
Азә даншцоуп, егыи дпатууп,
Зегь акака рықәнагоуп.

Уака – зтәыц шыақәа кәаркәаруаз,
Ианыотәыз, нас ианхәатәыз.
Хәзеагылаз имцакәаруаз,
Зажәа цхылдаз «хантитәыз».

Уа дуцылап мгәала ихәыцуа,
Зымтак хадгьыл иазмырбац.

Цартышала зцыба хыцуа,
Зашәак зашца иамахац.

Уа дубап ага данқәыла.
Иара ишка хабцъар зшоз.
Абна иасыз насшәа хыла,
Зтәыла антыц қяфла ичоз.

Уа сыркәыш-гәыбзыг ахаца,
Еснагь иашьтаз зегь рыгәшәа.
Аха ихшаз рзы назаза,
Зыоны идәылызцаз збызшәа.

Уака зыжәлақәа зыцсахыз,
Мап ацәызкызгьы змилат.
Уака – хиааира маза згә ахәыз,
Иалатхацбуаз ага ихчат.

Ажәлар ракәзар кыр ситасын,
Рлымха итархәоз агәра харцт.
Зыцсы рызтоз инхагәтасын,
Ирыгәтасуаз рыкәа интарцт.

Ус ирәашьяны мхацъырра,
Ирацхяагыланы иргахәсит.
Уахьгы-арахьгы хаала-мчыла,
Хайба-кәеибаха хаанхәсит.

...Уажә ачара...Ана ашьтәашьяра,
Гәырґа-гәахәара нцәазом.
Цыхья зеазтахьаз ашәшьыра,
Дтамадоуп, дыцхашьяазом.

Настха сгылоуп са сыгәжәажәо,
Сыцла абгьы иацәа еышәшәоит.
Абхәа иґаца данирцәажәа,
Ихьыз хахьырхәагы сшәоит.

* * *

Сара азыхь акны сназаанза,
Ахьырхьырхәа абжы сыхьшит.
Абла хаақәа сныртыцшаанза,
Сгәаца сапәақәа аанарцшит.

* * *

Уаха асцә зрыцхда,
Ибхакаччо абас?
О, ибарги зсыхәда,
Бымцарсны багаз!

Бгарымцқәак мацәысуа,
Уажә тәамоахә карцом.
Ба былацш назхысуа,
Ахаан азә дажәзом.

Ааигәамкәа, инацхьякны,
Уа бхышәқәа лашоит.
Урт быблақәа ракәны,
Исәаччошәа збоит.

АКЫЗҚӘА

Ицоит акызқәа өада ихала,
Са издырусит рыгәқәа иртоу.
Ртәыла аанрыжыгәышьоит аамтала,
Цсгарта – цхароуп изышьтоу.

Аха ацшацәгәа таха рнатом,
Хазы ирыжәлоит ақәаггы.
Азын амөанггы иашатом,
Инсиқәсыртлоит ауп дарггы.

Сарггы схала, дарггы рхала...
Ҳацы-лашыца ацх лашыцоуп.

Ицоит акызқәа, ицоит еишьтала,
Рыбжықәа рыда зегь баазоуп.

* * *

Ацх апыапқәа ацнахт,
Ишазом.
Сара сгәала инацлахт,
Сартәазом.

Ажәөан хьаақәак ажәла сицш,
Иакьяхьсит.
Урт акырынтә ашәт сицш,
Сырфыоухьсит.

Аха шытацәкья хай, цьоушьт,
Ирацәацәоуп.
Соушәыжь уара, соушәыжьт,
Саацсацәоуп.

Ускан арцәаа – арцәаа,
Азәы дыхәхәсит.
Ғымт сааикәышпәк ахацәа,
Зегь сызхсит.

* * *

Ацәца дөахсит, ихәатәу издырзом,
Аха ишыжәтәу иқәлацәа идирбоит.

* * *

Амра заалсит, уи апхара иацәылгаз,
Сара сзықәа лгәыхәцқәа реы илцәахит.

* * *

Ацла аапса схы адцаны стәоуп,
Сылацш асаршәуип ахыцъра.

Снаџсаншәа ахышпәахәа иоуп,
Аесыдцаны ицәоуп атынчра.

* * *

Ихихын абар, иац ихаз акасы,
Ажәлар рыгәтацәкәа даацәыркьсит афы сицш.
Дгылоуп ацытәа сицш ихәымґра ихыссы,
Иажәақәа иеыцуа кәзоит ацты афәы сицш.

* * *

Арџаш ахахә иахкьаша ианынкаха,
Сацхьака иезыцшүзеишь хәа илацшит.
Сара сиаша амцхәацәа ианыркәаха,
Уи ахьаақәа сзамџақәа ирыхьшит.

* * *

Зтыц ашараз ихыпраалаз,
Амра ацхара зегь ашан,
Имхәазакәа зынза агә иалаз,
Мраташәара ихтәалт ицан.

Уцәа бла-хаа, уцәа гәы-хаа,
Уара заацсара хамбаз.
Ухьтәы цсаатәқәа хыхны усыха,
Кәукәук уакәтәаанза нас.

СЕЫХӘА

Шьта узмыџларгы ухыц-хыцла,
Сеыхәа, аанџасрак калазом.
Саргы усоуп, хыбла-хыбла
Цыхьа сицш сиенә каччазом.

Алу хышәашәақәа ирлагазшәа,
Сылахсыхрақәа кацсит.

Сани саби рыгә сыхшәазшәа,
Сапыцәа рыманы ицазит.

Ех, ацәоан зацә – сара схала
Згәы амца иаларшәу сара.
Ех, агәала, џацхьа агәала –
Апса жьакцақәа рхыцсра.

Узтахыда знык уанкаха?
Уахәа укәнырцааусит еивас.
Нас узгыларыма уаха,
Уара алым, уара абжьас?

Шьта узмыџларгы, ухыц-хыцла,
Сеыхәа, аанџасрак калазом.
Адгьыл гәытбаа, ажәоан хыбра
Лшарак харымтар рузом.

Сык иареицьыз, уртки иацгылаз,
Ирызнахгалап насып.
Иамузоаргь сеыхәа гәыраз,
Амџа хшықәу хаицьысып.

АМШЫН АКНЫ

Ацслымзраџ ацша кәаша,
Шьацәхы-шьацәхыртәусит.
Ацәкәырц сыхәда реакәырша,
Цшьаала сыршьышьуеит.

Зегь збартоу ачнышкәа,
Аки-аки сицшуп.
Мраташәара ацымшькәа,
Амцабз рыхьшуп.

Ба бызхьаара самхәынцаз,
Сахәыргы разкып!

О, баацәырцыр ахәылщыз,
Җныщашәкәа хцарын.

Ускан бхаца дхашьталаргь,
Башаза даацсапт.
Измырхар уи хашьтақәа,
Хпысқәак таирцкашт.

Дыщәап насшәа дкараха,
Атх ихчынца.
Ба бахкәажә мзанраха
Дбеицхызлап маза.

Ус акәгәышьоуп, дақәымшәси,
Дхацоуп, ичхалап.
Ихала зацә бызиатәашьей?
Саргы зны быстәхап.

Ахахаира, ацша кәаша
Шьацәхы-шьацәхыртәуеит.
Ацәкәырц сыхәда реакәырша,
Бцымхәрас срыгәзуеит.

АМҠА КАРАХТ

АмҠа карахт, скараха сызну,
Акьанцья еицш исылахәмаруеит сцеицш.
Бцьар сибамгоуп зны-зынла исыкәну,
Хәыцра хьшәашәак сыкәшоит акарма еицш.

Доус хиашақәа хрыцоуп, доус ха хтәы...
Акьацарцах иарчызгы дымлашьуеит.
Уацымныкәар уоызак ихәатәы,
Ахаршьылз еицш илакта хәашьуеит.

Дыщәгьазам хәа цыхьашәа уззыщыз,
Итаххсит уааиҗишьырц ачавра еицш.

Аштә еиужь ае ирхәмарын иеыз,
Иагәра ухыршьырц дахәсит ампахьшь еицш.

...Ирыххоуп дунеи дук адақәа,
Лагьырзқәак сизыцәоит инкатәарц.
Ихазшоуп зегьы-зегь хәхәтақәа,
Хзацәцазом ашьыцра хтазырхац.

Зышьта-мтак анызымцац хтоурых,
Абагьрқәа хәыхәзарц ртаххсит.
Зегь силазәсит, узхәартоузеи, ных
Ашьауардынқәа гәатамкәа ихәжәахьсит.

Саргы сылахь сеидрума иану?
Ашәа нагак... Ех, даса хәычкык...
Сишь, закәызеи, асцәкьа сыццакну?
Асцәкәа ирылыооусит хәхәабжык.

АЦКАҚӘА

Ацкақәа, ацкақәа, ишәыхьзеи, шәзыбналеи,
Шәахызцеи, ацша аума, дыдроума?
Ажәоан иналасцт сызпаарақәеи сгәалеи,
Рымәоқәа ааигәоума, ихароума?

Ицзозеи, исзышьтымхуа сацоуп еидарак,
Исыжәлоит ауртқәа мақаруа.
Цыхьатәи сөызцәк срызхьаауам шыта даарак. –
Тьцкәоуп мапуаршәа изырцаруа.

Урт сара сгәалақәа рхәыцрам, иргәыхьым,
Реиқәақәа аңкәыршәызгы рхаштхьейт.
Рәашкәак табейтхәагы рьлукәа сихсыцьым,
Рапшәкәа гәилкәак рташәтхьейт.

...Шәабацои шәара ацкақәа абас шәыццакы-ццак?
Закәи, шәыгәкәа ацәкахама шәтәыла?

Сшәыцзар стахгәышьоуп, сыжәганда саашәыщрак,
Хымцакгы аашәкәыскрын гәышщыла.

Инеиусит рымпәыжәәқәа – рахәәқәа тыхны,
Ацкақәа хыщын азхыщра еищ.
Сгылоуп урт рыцака схәәқәа зегь шытыхны,
Ирыххоуп сара схәыщрақәа ахыщ еищ.

...Ацкақәа рсеибаркны бзиала хәа исхысуит,
Сгәаца имацәысуит.

* * *

Зны сыгәтыхоуп, зны сгәырәоуп,
Зны сышәтуп.
Зны сыцәыханы скацсоуп,
Зны сыхәшәуп.

Зны сышьхыщуп, усыщшыз!
Аащыроуп!
Наспәа, нас угәуеаныз!
Са сдыдроуп.

Зны саартгәышьоуп, зны схәәеуп,
Сзыхыуп нас.
Зны сыбжәасуп, зны сыхеуп,
Сцысуп нас.

Акәац-акәацхәа сынкатәоит–
Ахырызы.
Зынгы акәукәукәа скатәоит
Шырцазы.

Саамацәысуит, саамацәыс,
Иумбахъей?
Исырыхоит Анцәа иныс,
Адуней.

Сгәыцра нагахуп сара –
Дасазных.
Ахәра сыхәроуп Ацсынра –
Са сцоурых.

Агәқәа спәахстаны сырнуп,
Сцәбаәоуп.
Саныкамгы спәахәәоуп,
Спәацхәәоуп.

ЛЫЦЬЫМШЬҚӘА

Уа сышәтышкәа – сычнышкәа,
Сыпка пәыщакы.
Шәымтәыжәәқәа – лыцьымшькәа,
Снархысыртә пәлакәы.

Мшын цаулоуп лыблақәа,
Срырны сызцазом.
Сымш лапақәа – схыщрақәа,
Дрыцнацы сажәзом.

Адгьыл уи дахыкәгылоу,
Аащын иаразкуп.
Амра уасхат дгәыдкыло,
Цәа-цәичан илшәуп.

Аха уигы дамаскын,
Хәаала иаасзыщпит.
Лыччабыжь аасалацкәын,
Сгәалақәа цасит.

Ухашьтала хәа сычнышкәа
Сыкәсытуа инаскәоит.
Рымтәыжәәқәа – лыцьымшькәа,
Ашәацшыәс ибылуит.

ААЦЫНТӘИ АШЬЫЖЬ

Ашьацқәа зырсыхаз гәыхәцыхшуп,
Абар, ихыхәхәо.
Ажәәан зхашьаз дуабы-мшуп,
Дмаалықьуп иахәо.

Атәамбацәа гәрак нарҕакы хәа,
Иаацәажәоит быгьқәак.
Ашәак, даса знык, дасакы хәа, –
Исыпхәоит быжьқәак.

Хәычы лашак рацхәа акәны ихала
Дсихоит адәахы.
Цсаатәқәак наихалоит ихиаала:
Удәықәла, игәагы!

Адгьыл пысуеит агәадыхәа,
Акәукәу снатуеит.
Га-ныхәа, шьха-ныхәа, сгәы аныхәа!
Ғәа гәашәқәак аатуеит.

* * *

Сыгәынқьра – адыд агәала,
Сынацшра – акамае ихту.
Сыгәагьра – амцабз еицрала,
Сыччабжь – ашәтыц ицту.

Сычхара – ашьауардын кара,
Сдәықәлара – арәаш абжы.
Саапсара – ацх еиқәара,
Сеиқәтәара – икьато ацәашы.

Ссыхара – амра ашәахәацқәа,
Сжәыллара – аацын асхыс.
Сныхәара – имцсуа ашьхардацқәа,
Сгәыпцқара – ихыцыз ацыс.

Схәаа лашәқәа – алахәа акырра,
Сашәақәа – иузымшьуа акацқац.
Сгәыцграқәа – ахра сибаркыра,
Скаҳара – скәац.

* * *

Дтәоуп азәы лылахь еиқәпаны,
Лажәа хацпыркзом.
Сцеит уи сыхәра лыцәзаны,
Уаҳа акы ласхәазом.

Цьара ацарақәа шәахәоит,
Хара, сышьтахька.
Цьара ашьац иацәа ихнаооит
Сара сышьтақәа.

Заза цкышым икадәоу –
Сыцсы исхыцыз ауп.
Дамра лашьцоуп уажә сызтоу,
Шәаазықәгәыцыз соуп.

Маза – исхәааз цьара акы сдыржәт,
Ашхам алыкәкәа.
Наунагза инасәадыршәт
Сара сгәалақәа.

Цьоук рхәақәа рышәпаны,
Рпәуабжь сылазом.
Аха арыц еицш слацаны,
Шьта сырцылазом.

Хьы-шәахәазам икадәоу –
Сыцсы исхыцыз ауп.
Сашәақәа роуп исхатәоу,
Шәаазырхәыцыз соуп.

* * *

Сума, қәоума, қәоума, сума,
Цшоума ажәәан ахьтә иаауа?
Са сыбзоума, ма сыңсума,
Сара соума асы еиңи иауа?

Уцала ба, – мәак абакоу?
Уцагәышьала, уцала!
Аамта сикәшара уанаргәакуа,
Удақәа сикәхаз цхьазала!

Ацка роума, ма пстхәақәоума,
Әада ихаланы изышьтәи?
Цыс хәычума, ма сыңсы аума,
Уажә изымхазо адунеи?

Унатәа ба? – Ех, уабатәо? –
Ааигәа-сигәа тың таңөым.
Асазатар ашәа иуатәоу,
Бапа уңшың – иахьузыңштөым.

Цхума, мшума, мшума, цхума,
Знума, цхнума, ааңынроу?
Са сыбзоума, ма сыңсума?
Са сымиңу, ма сыржхьоу?

* * *

Аптақәа асар реиңи еишьтала,
Реибарк рыхкаара итаҳәусит.
Ақәа-хцәырқәа амахәқәа иреалаз
Еихәлаччо нак-аак силацәкәусит.

Мац-мацла иазгәамтакәа кәыркәа,
Иацәызусит иархаз акәымжөы.
Амшгьы рацәак агәы ахымкәа,
Атакар-касы ахнахусит уажөы.

Уарбак амцәыжәәақәа сиңыхны,
Абызак иазцоит сырбара.

Снамцасын амацөыс кныхны,
Сасуп азөы лыхцөы еиңи ацара.

Адыд хара ацькьхәа ихысуа,
Абжьала адунеи зегь артәусит.
Узгылоузеи? Уацкәаша ушьтхысаа!
Икәцрааны аңша шыацәхьртәусит.

* * *

Сдөыкәлагәышьаң, шәсышьтамлан сахьцо,
Исхәогьы шыта изуагьы зтахьда?!
Сынамыси схәыцрақәеи разо,
Сыкагәышьаң бапаза ауаә хьда.

Адәеиужькәа ирзышалан сыңсы,
Ажәла скьозар, уа сылшара кәнысшьон.
Цлак сихасхар амахәқәа хьыссы,
Асцәақәа реалашало цысшьон.

Ускан цьоук са сгәы аимцәара иаеын,
Акы иақәтәа инеиуан, дасак рывак.
Зы еиңызымхьың, деисырбон амшың,
«Реит» зымхәаңың, иатәеишьомыңт цыфак.

Иангылатөың арцәаахәа ихәхәаны,
«Махәра» руан урт хәхәлабгоит асхыс хәа.
Сара сшьала сыхәра еахәаны,
Снымәасуан сыңсадгьыл ахаңкыс хәа.

Уажә ахәрашәа инахоит, иргәаңхом,
Учаала акьашьа атәсибом тәа змырхьыңгьы.
Стәыла еимыңцәаз ирфахьоу рызхом,
Ирылачоит угәалақәагьы уңөыңгьы.

Сдөыкәлагәышьаң, шәсышьтамлан сахьцо,
Исхәогьы шыта, изуагьы зтахьда?
Сгәыцрақәеи сыгәтыхақәеи сихьыңзо,
Сыкагәышьаң бапаза ауаә хьда.

Ажәа кәазқәак срылщып шыта хара,
 Асыркәышщәа аансыжып сырцәыбнала.
 Ажәәан иалоу ацка зацә – сара,
 Аб зацә – ахра иаҕахаз зхала.

Зыхык ахықәас сгәы раз хәыч аайқәтәап,
 Ароашқәаггы ааилахәхәап иуазыруа.
 Ацша хышәашәа шәацхәара сзаулап,
 Инасхатәап уа сашәақәа схацәуа.

...Сдәыкәлагәышыап.

* * *

Изаакәрылеит амра цшыаала.
 Аха амшын иахароузеи?
 Схәыцуа сгылоуп сара схала,
 Еикәырхашыас иамоузеи?

Издыруада амакащы ыртла,
 Цсеитакра инатәазаргы.
 Инасыхәо, ма сыт-сытла
 Цсызқәак ирфахьазаргы.

Импәазоз акы сагап хәа,
 Хаилагырра азхымгазар?
 Ма Хаит ду иеирцхап хәа
 Иаптахь имәахигазар?

Изаакәрылеит амра цшыаала,
 Зыбнака зыцсы аццода?
 Схәыцуа сгылоуп сара схала,
 Хара ахара здахцода?

* * *

Ацшацәгы нтацалан атра,
 Агәсиохәа иззаркрыдашь агәашәқәа?

Ғыцәахрак сашытам сара,
 Исҕазысуа илеиусит ахашәтқәа.

Ицоит, дара цоит рыцсрахы,
 Сеидрума инхазгы зызхәыцуа?
 Утахызаргы уара ажәәан уазхы,
 Ароуп уахыызхыла-хыызхыцуа.

Амчыда игәамцбыжықәа гоит,
 Дыгәгәоу цышьоит агәгәа назаза.
 Амшқәа шлагац илагоит,
 Амхурстақәа ирхычоит адәаза.

Уахала, унахала ссы,
 Еидара дук уацоуп икалны.
 Уаацсара мчыла ихәасы,
 Инагала иуагәоу зегь уалны.

...Ацтақәа неиусит рыеша,
 Ацкақәа ахысыбжы иаршәаз реицш.
 Икәпақәсуашәа икәхсит ацша,
 Ашыабста зызшыапык ццәаз сицш.

...Еибырхәоишы сикәхаз ахашәтқәа?
 Иаркгәышыоуп нак сышьтахька агәашәқәа.

* * *

Акарма сицш исыкәшоит лнапқәа,
 Ацхарпа сицш исҕазытусит лкышпәқәа.
 Ақәа аусит, икыдхәашоит ақәа,
 Аңыкәбарқәа реакәашоит ахышпәқәа

Икаца-чацо, ацыц сицш аезаны,
 Амацәыс аенаванарзит аацра.
 Мшын назарак самоуп сыхпаны,
 Иразкуп уи ацкәырцақәарә азра.

Истахгәышпам, ахынхәра стахым,
 Ға насыцкгы сашьтазам илымтоу.
 Ацых лашыца лыда сакы зхым,
 Илеагәыбзыгусит уа сшьямхы дахьыкәтәоу.

Иқәнахуазси адыд хәоны ахыб?
 Хәмазақәа азышьтымхкәа ихәащәома?
 Интацалан алым сицш атыц,
 Нас ахәа нахызәаша дкалома?..

Ақәа аусит, икыдхасоит ақәа,
 Ацәыкәбарқәа рәакәашоит ахышәкәа.
 Акарма сицш исыкәшоит лнапқәа,
 Ацхарпа сицш исәазытуеит лқышәкәа.

...Дысәыкәасо дкатәоит дысхьыкәкәа.

* * *

Ацәкәырцкәа караха ицәсит рәеикәапсан,
 Инышьталт амшынгы акәара ахчынцаны.
 Лымала дгылоуп лхы-напқәа лгәыщәпсан,
 Лхарп шкәакәа атыцан лхәаа лышәцаны.
 ...Лгәеисыбжы уарлаҳәып цқәа уазыроыр,
 Лгәыхәцкәа сцәыхьтакрушь ләилакь цсыртыр?

* * *

Ацша ахьаца силнахит, ацхәызба деилнахызшәа,
 Ацла хьтакит, ихьтакцәсит.
 Избеит сара азнык ацша хьшәашәа сахәызшәа,
 Ех, сыццакит, сыццакцәсит.

Лешлымкәсит амахә сицш, цшатлакәшәа схагамхсит,
 Цхарак хамыцхьсит ытны.
 Данеилысх даасгәйдтәалан, уаха акы хцырхагамхсит,
 Ашьяцкәа хәицыршәит асны.

* * *

Амшын сыжәоахырқәа инарыкәхәаны,
 Сныкәгылеит тынч акәара.
 Ацәыкәбар хәыцкәа цхаспазшәа срыкәхәхәаны,
 Исхьызысуа иәсуп ацара.

Ацәкәырц ирымам сиқәтәашья хәа,
 Рыгәынқьбжь сихымсыцгзо игоит.
 Рхәаацәгәа дарггы-саргь хашпашьяха...
 Кәац-кәац ршья кәацкәа тахоит.

* * *

Дгылоуп уи лымала, амцабз рыкәтәаны
 Лқышәкәа былусит.
 Ацыс иацәа апәакәа сашәакәа ирымданы,
 Лыкәа интацәоит.

Ацшалас аеышьтакуа, ахышәахәа дрымакуа,
 Лыгәзра иәсуп.
 Лыбла цаулакәа, икарахахз лыблакәа
 Ргәаахьтә дыцшуп.

* * *

Интарсны агәра ахьыкыз имыхәазсит,
 Игәахәара имназ кырза даркәит.
 Аеышькыл акынза ишьяпы зымәазсит,
 Аеышькыл акәзарггы уаха имлакәит.

Инкыларә зуалу дрымбошәа изыцшуп,
 Дгәамцны камчыла иеы асра даәуп.

АДГЫЛ

Адгыл схы надцаны сцәажәон,
 Сцәуон, гәаньла сыгәжәажәон:

Ех, сыдгыыл, гәырға лашә зхыцәоу,
Инхаз рзы зыцхарақәа нымцәо,
Иныцакны хәрашәак насыцахәа.

Аха җнатуамызт, ихәхәомызт.
Уазажәак, мыткәмак ахәомызт,
Сызхылтыз – назаза сгәы итымцәо,
Рычкәынцәа ргәйдкыла ишыцәоу,
Ицәан хәцсәа зегь агәыпәхәхәа.

* * *

Иаауазырит арәаш:
«Җай, абаапс цәгъароуп.
Хы-цахәңахәоуп икәшәаз,
Ицакысуагы ишыоуп».

...Уацагыла угәала,
Ицәашәтәым акгы.
Хәра хәантәк аамтала
Узацәом уаргы.

Ахрақәа неилахәхәсит:
«Сеидру дзыхдыркъаз?
Иеьнеицихт ихала,
Шхамуп дыздыргаз».

...Уара узынгы ашыыцра
Аката еици ихауп.
Уи амшын ахыцра
Хараза инеихауп.

Хазы ацшалас гәакуа,
Инаскьоит хара:
«Ахәтгәынқәа срылоуп
Аха дызбом иара».

...Исхагылоу ацла,
Амахәқәа хышышыуп.

Хыхьчагам угәамцра
Уаргы уи узыцшуп.

АЦША

Ацша скышпәқәа агәызуеит, ацша,
Ссахәқәа анапқәа налнашыеит, сыцшаа.

Уака, ашәшыраә цшыаалаза снатәан,
Сшыамхы иаины иныкәтәсит, иаасырбан.

Снылаиан уа шыацрак, шәазыцши!
Иссахәмаруа инасываисит уи.
Саанаскыахын – сара соуп хәа уцеици,
Сыргәыбзыгуа исыкәшеит акарма еици.

...Исзыкамцаргы шыыри зегы ртак,
Шөымтақәак быцшандаз, шөымтақәак!

АЦША АСУЕИТ

Ацша асуеит, нак ахара ацтақәа цхарсуа,
Еимырцәаз ран леици уажә ажәан лацшусит.
Быргк илабашыала ихәыцра днаснасуа,
Җагалантәи амца ихаацәам иниршусит.

Ацша асуеит, исситыхны дыцәоуп адагәа,
Амахәқәа еикәцәашо изрылцуам хыжык.
Дзыхынхәуам рыцқа, уа лгәы цшқа лмырдакәа,
«Уан рыцқа, сычкәын», – игоит цәуабжык.

Ацша асуеит, иамоугәышыеит алахәа хгартак,
Цлак ианнакыар хәа ишәагәышыоит, ишәа...
Арака сцацсоушәа, исзалхымшәа тәартак,
Сцоит шыжыаахыс баә-бабы сеишышәшәа.

Ацша асуеит, иазгәамтақәа апстазаара мѳасуеит,
 Инсеилааит иххымшықә, нас иамчугъы абап.
 Спәеицәыпсуа сгылоуп, саргъы амш сицш сеитасуеит,
 Наспәа цәашык сицш кәац-кәац сынкатәап.

...Ацша асуеит...

* * *

Схы снаргәыца ацаргәоуп,
 Сызгылару, самхацәо?
 Шәтык сылабжыш ацәтәоуп,
 Иарцытру, ма иарканзо?

Схы снаргәыца ацаргәоуп,
 Жәәан хәрак сеитапашуеит.
 Сызқәыхышәашәо ацагә ауп,
 Адгъыл хәаак иахагъежъусит.

..Схы снаргәыца ацаргәоуп.

* * *

Мрагәашәарахь ацша ацсы ташәеит,
 Амацәыс асахәашеит врагылара.
 Измаанозеи, сара акы сацәшәеит,
 Изылшарыдашь икалаша анкылара?

Схала сгылоуп, сиәцәажәәшәә Анцәә,
 Мшы-иатымк снаргәыцақәа ирныртәаланы
 Изызхәыцуа арбанушь ацәә?
 Исзыцшуп уи амца шкәәкәа ацраланы.

* * *

Закәызеи, акы кыдтәалоуп сызқәа,
 Аты абла сицш исықәку цәашьума?
 Сусқәа сызхамшәалоз сусқәа,
 Шьта нахыс баша шәыцшума?

...Реаархап ацәуацәа еивасны,
 Шьацқәак быллап лагырзыла.
 Амзаәа азарақәа нтарсны
 Ишыхәхәо, инхап ишыхынцсыла.

Цпшаала инасывалцап лышпәтқәа,
 Аха лыхәра уи ала илзыргъашам.
 Лқъышпәқәа, сзыркарроз лқъышпәқәа,
 Ламала сазә ишка игәыклашам.

Гәтыхәқәас еимахдои уаха?
 Уи нахыс сымәә – цхсеиқәароуп.
 Лыоны ашә аалыртыр ачарахәә,
 Са стыцан илцылало гәалоуп.

Сышьтахька – схәақәа, сыхтысқәа,
 Сацхәака ссеицшқәа зегь шьума?
 Ацааршә сицш акы кыдхәлеит сызқәа,
 Ацшқа дзыреыхаз хәхәабжьума?

СЦЕИ ЛАША

Смотә Астәан Барцыц ихъзынәылоуп

Ацәкәырц урцылала, уеыәеицых хацала,
 Хамтаны иудкып нас ақәара уқәшәазар.
 Уарада цәырызгаз иашәахә инаццала,
 Иубырги, хәақәак рнагара улшазар,
 Ажәә тацә-дадақәа уерымтақәа, ихамтақәа,
 Илахәуа гәатаны ирзеиқәәла амцақәа.

Асәеи асәеи жәәанаә ианеицәажәә,
 Рымаза аауцаукыр хы-мәаны иузыкалап.
 Ацтақәеи адыди ахәа сицш ианеиқәакшо,
 Учхара хаугалар, рымчра зегь нукылап.
 Асырқәақәа уацхәашәа инышталап амацәыс,
 Иныхәаз наушьтеицап цхы лашьца иаламцәаз.
 Улымхәқәа кыдцаны ахахәкәа урзызырәла,

Иудыруеи, ирымхәац жәабыжък науархәаргы.
 Ацакба кылызцәаз арәашкәа урыцыола,
 Уныхәхә унашьапк цьоук амәан усархәаргы.
 Ауапа еицш унаханы икнаумхан икапам,
 Иуцгәаша, иухәаша усда сакы ыказам.

Ацшатлакә уснамада угәагыра узымхазар,
 Учкәынра ниасрым хатәрак узымшакәа.
 Ахра акгы ахаразам усацхәа имхырхәазар,
 Ақәңәа унарбашам уи даараза уцымшәакәа...
 Удгыыл угәашьамхуц гәыцрақәак уцнапы,
 Ухысрақәа гәышьтыхгоуц цәкьарак узкыдцаны!

...Апх сикәарақәа, ашьамәақәа – ушьтахька,
 Ушьтахька ухьамцшыр, нак уацхьака тшәарахоит.
 Зыхәашьык рхутәалар уабаңәа рышьтакәа,
 Ушьтакәа знуцаша амәақәагы шәартахойт.
 Артқәа зегь гәатаны, ирыцгәаны инеиаша,
 Утәыла хәыц уқәымзааит, уақәымзааит сҗеи лаша!

АПОЕТЦӘА

Зны ашьыжъ, зны апх хәсналак,
 Акы хаала, акы мчыла ихаәәуеит.
 Ацгәы цшқа еицш икьиуеит жәсинраалак,
 Абнаңә еицш абызак быәәуеит.

Хагьмачцәам, хаайдкыланы ухалацш:
 Абжьаратәқәа, ақәыцшцәа, аихабцәа.
 Уа сухәойт, хаңәыхьчала алацш,
 Гәыхшәартас хумкын, уара Анңәа!

Инеиуеит жәсинраалак хысхысуа,
 Лабжышла ахы-әсы тахәхәаны.
 Иаңызцаз ихгәамцуа, ииаңәкьысуа,
 Еимаада, матәада илахәны.

Избоит агәқәа иртыцраазгы цшбаала,
 Изтало агәқәа рымаң русит.
 Цхарала, теитцшла, казшьала
 Дунеи еыцк, дунейк аадыртуеит.

Хиааира ду ашьтахьшәа иизоуц,
 Жәсинраалак әагәылцеит ашәшьы.
 Уи арцәаахәа хар «ирацызоуц»,
 Сахәәеуеит, сахәәе абжы.

Ипсәыхгоуц акы ашьыжъ уаәсыхар,
 Уи нахыс ирлашоуц умш.
 Аңыхаз еицш мацк унасыхәар,
 Абар, уара уан лгәыхәңыцш!

Ахахаи, хара ажәа ргәәтеиңәа,
 Хаибажьжәойт, хаигәтәсусит, хаицуп.
 Изхыло, изхыцуа апоетцәа
 Ақбаадқәа нкахәыцуа иахзыцшуп.

Акы кәнызшьо, акы цхазшьо, сак гәхьаазго,
 Амшқәа теисцыхәшәа сихаңсоит.
 Зегьы-зегь рҗеицшқәа ирызназго,
 Алыхәта цысуеит, иңысуеит.

* * *

Ағба асқьала ианаңырцуа еицш,
 Саңырцуеит сынхара.
 Апсымрагы ажәәан ааннажъуеит.

Схыцлон азиас анхыцуа еицш,
 Иарцхон цьоук сыңхара.
 Уажә сышьтахька инхаз цьоук еибажьжәойт.

Ла дгылоуц, илбоит адунеи ду таңәушәа,
 Сгәы иңылжәоз ахь еылтусит.
 Лылабжыш ашьаңқәа ирзынкылом.

Ақәа-хпәырақәа бзиала хәа рхәарц ртахушәа,
Сзамәақәа ирықәтәоит.
Шьта азәымзарак уаха сышәцылом.

Ашәтқәа сызцышәтуаз аанхсит итазаза,
Шхам хәашьык сыржәуп.
Апсаатәқәа, сыцсы хаара симышәцәа.

Шәгәыргәа исыгәтасуаз, адгьыл шәзынсыжыит назаза, –
Еигәспһаз нышәуп.
Ржыгақәа дрыцкәоит ацсыжцәа.

* * *

Бкышәқәа бызгәаауп.
Цхарак азхәаара иаәуп.
Цхашьарак иауам, бсанахәоит,
Ацсуарак бгәаца ицәахуп.
Бгәыхәңы цшқәкәа ҫымтзо игәыкусит,
Икәымшәышәза напқәак ирзыцшуп.

Аамтәи асыласқәеи сицшуп.
Амра харцхаанза иташәоит.
Бара ахымзг базхәыцусит, бацәшәоит
Ҳацхәака хәаауп, –
Мац-мац зегь иара ашка хнаскәоит.
Бцәа-бжы бызгәаауп.

* * *

Бкараха быцәоуп.
Еиқәылашыца ицшуп быоны ахышәқәа.
Ихышәашәоуп ацааршә сицш
Бызацәра ибыцшытоу ақышәқәа.

Бкараха быцәоуп.
Быцхызқәаггы бышықәсқәа рхәыцыртоуп.
Ах, қәыцшзак, ақәыцш инацәкьарақәа...
Бгәыхәңы цшқәкәа беилакь рцәыхантоуп.

Бкараха быцәоуп.
Бнаәсан онык акны цхәызбак,
Лзамәақәа амцабз рҫықәланы,
Акарман сицш дикәшоит арцызбак.

Бкараха быцәоуп,
Цхы ассиошамтаз уаха набыламкәа.
Иахьеиқәыцсоугь гәалак итаршәуп
Ахаан азәы ималацәкәыц быблақәа.

...Бкараха быцәоуп...

АКӘАРАКНЫ

Икарахт амшын асазрыцқьом,
Ацәқәырцқәа башаза еизытрысуеит.
Сгәалақәа – схәақәа сызрыпгәом,
Ацтақәа саацыпра дырсасуеит.

Ҳаит, узықәшәаз зегь сахаит хәа,
Хапак ихацабыжь ицастаху!..
Ҳыстуеит, еита ҫыстуеит «Ҳаит» хәа
Уигы дабацеи, дабацәаху?

Амшын асазрыцқьом ахала,
Иацоуп еидарак еиқәыхьшәашәа.
Амацәыс хәыцкәоит ихиаала,
Избоит иахәа ачнышқәа акы рыхьрашәа.

Ағбаггы ахы ақәшәазшәа инеиуеит,
Адыд гәыргәырбыжықәа нақәцәашәа.
Апшатлакә иацәымзакәа акы аоусит
Сеидру уи иалпаша, иалымпо?..

Икарахт амшын, асазрыцқьом,
Абар, аацхәа ажәыларә, аскыдкьара...

Сгәалақәа – схьаакәа сызрышгәом,
Урт ашьтоуп иахьак са сгәы асымкьара.

...Ацстаацәа ирымоуп нанькьара.

* * *

Цхы лашьца, цхы лашьца,
Цхы лашә – сәха.
Цсыраза, цсылаца
Сыхәра сәхәа!

Сықәхазеит сымала,
Сгәалақәа хьцт.
Аха сымтзакәа ахьымфала
Амза сә аацәырцт.

Асцә кәалыкәацьо,
Наспәа илацәкәит.
Урт инарыхәлаччо,
Зыхькәак ццакит.

Укоума, сыкоума, –
Еикәсыртусеит лақәак.
Иоума, инькәома, –
Иааоусеит быжькәак

Хәцәам хәа арбагькәа,
Ана–ара инеилалт.
Еибагәзуаз ацьбыгькәа
Зеидымцуа сидхалт.

Цхы лаша, цхы лаша,
Укәа сәхәхәа.
Исылымшац сылырша,
Ашәа хаак сырхәа!

* * *

Ссыхан саакәтәеит амза ацсымтаз,
Цпьяала цшак ааонасит схәышәта.
Дәытәхәа цагьак–зпьямхы зхымтаз,
Интәшәкәеит хәцык асәышәта.

Усеибакы хәа схәымца сәацхсеит,
Ицькәкәоит мац–мац ахача.
Ацстхәа шкәакәа хра- мшк иафазхьсеит,
Алоак нақәцәашоит акача.

Ахәта сидарак иацоуп,
Ачаоыр уа агәаца итәшәтусеит.
Алакара ацсуа тацоуп,
Ахьырхьырхәа амиа ланашьтусеит.

Иазьцшуп ачхьынцә иауалу,
Са сыхиоуп ианышәтаху хәа
Абжы сыхсыгьуам арәаш–алу,
Ашәа шәзысхәоит зыбла сху хәа.

Шәа шәаансыжьуам сзыкәшәалакгы,
Амра ицәырцыз зегь хәдырусеит.
Ааигәа–сигәа уахьыцшлакгы,
Ацагә хьшәашәақәа цырцырусеит.

Ацагә – ахәхә.

АЦСТАЗААРА

Уеинкәашьа сыкәашашьоуп, исыкәашашьоу уеинкәашьоуп,
Цашьа сьмам ацстазаара сувасны, супьоланы.
Сызхылоггы – сызхызлоггы амшын сибафа еицш уеилашроуп,
Сзыхьзахьоггы – сызхьымзоггы удакьак инанобьланы...

Уеинкәашьа сыкәашашьоуп, исыкәашашьоу уеинкәашьоуп,
Гәыхәцыхш зыгхаз сабицас снаухьынхәлоит сшыгәынкьуа.

Нас сгәыцрақәа рымацәысра – уара ужәәан аимкыашыоуп,
Заза цыкышқәак насықәнацсоит аацынраказ спшыгәыкуа.

Уеинкыашыа сыкәашашыоуп, исыкәашашыоу уеинкыашыоуп,
Скаҳарагы-сгыларагы уара уоуп зегь цызшәахыоу.
Сгәы саатаслоит зны-зынла, зны ицәырызго Аергыашәоуп,
Ибыргузеи шәиипцхызы нас ашыщреи ирцәухычыхыоу.

Уеинкыашыа сыкәашашыоуп, исыкәашашыоу уеинкыашыоуп,
Сцәуарагы-сгәыргыарагы сдырцысгәышыоит гарацас.
Зны ухәақәа срыларшәоуп, зны ушәахәа сықәлашәоуп,
Ибаргузеи уа улыцха зыкәуршаз баагәарацас.

...Уеинкыашыа сыкәашашыоуп, исыкәашашыоу уеинкыашыоуп.

* * *

Са сызмыщәсит сынтахәахаа,
Сдыргәатеиуеит сгәалси-сгәыхыи.
Сахымзарцу сәахәы ахәаха?
Сажәақәа сцәыбналт, ирыхыи?

Нак сындәылцын, ацша акы снатом,
Абгарымцқәа сашта икәпцхәсит.
Скармацыс уахак сашатом,
Амоа ишықәыз ашәа ацәызхәсит.

Гәахәак смоузеит ацх ула,
Аспә шәыпшзара зыцсоузеи?
Зы-кәармак таршәым спеиць цаула,
Ацаулара зхәартәузеи?

* * *

Шыжь шәацшы – шыбжыаанза,
Хәылц шәацшы – хаха-хымыш.
Сара сәыхәа сыбжыаанза,
Ашыанцара сымра унылаш.

Шыжь шәацшы – шыбжыаанза,
Хәылц шәацшы – хаха-хымыш.
Сара сзыхықәа сыцшыаанза,
Ецәа лашак унасылапш.

Шыжь шәацшы – шыбжыаанза,
Хәылц шәацшы – хаха-хымыш.
Иласгәыдцан сыршыаанза,
Исыгбыжын бара былапш.

...Шыжь шәацшы – шыбжыаанза...

АН ЛХБАА

*Маи 15, 2000 и. Гал, гәыцәык ақыртәуа диверсантцәа зхала ирәагы-
ланы зыцсадгыыл зхы ақәызцаз, Ацсны афырхаца Рафаель Царгәыи
изкны*

Ех, шәара асыцшышәқәа, ех, шәара асқәа,
Сгәалақәа шәрыцала шәрыкәуп адәқәа.
Сычкәын зацә, сычкәын ицсы шәыгәхәаран,
Ицсадгыыл дахыршыааит – разкеитамхәа иан.
Ацхыраара анигәахаз, усқан ауп – знык,
Ахыцшышәқәа дрылцаа дзузымгазеи сык?

Ех, шәара ашыхақәа, ашыхақәа шәарт,
Шәаргы-саргы деицахаазан дхәамцыртә, дымшәартә.
Дшәыкәгәыгуа сарпыс шәарахцас дышәсан,
Аха дышәцәыршыгәышысит, иан рыцха, иан.
Хәи абаацс, шәашәахә зхәоз абыскак,
Баагәарас уизыкалар замузеи храк?

Ашыжықәа рымаза – ашыжь уара,
Шарпы ецәа еицш дуцгылт уизымбо изхара,
Уа уакәап даныыха игәы итәикыз зейхәаз,
Нас дыррак насутар камлозеи дзыхшаз.
Сицзаарын рыцха сыцхара ишәцаны,
Сицзаарын хәлаанза инапы разқәа кны.

Апх, уара апх – зегъы-зегъ збоз,
 Аҕаңаҕа диңыларц, диңыхырц данцоз,
 Ихала данжэылоз даныкэны Ацсынра,
 Ус башаза, баша узыщызеи уара?
 Унарғэыца ианыршэлан са сцазаңе ицеищ,
 Дааугэыцаршэны уи узишэымлеи акэылзы еищ?!)

Ажэоан, са сцэуара ухы тнакьахэсит,
 Сычкэын ицсы хаара уахь иугахэсит.
 Аха сылабжыш ала – уи сгэаца зырөөаз,
 Оырак унылар стахын сара абас:
 Ахаца дыршьыргы – афырхаца дыцсзом,
 Ахаца дрыблыргы афырхаца дбылзом.

* * *

Сигэышьеит, сигэышьеит,
 Сызхарц.
 Сызхаит, сызхагэышьеит,
 Саацсарц.
 Саацсеит, саацсагэышьеит,
 Сажэырц.
 Сажэгэышьеит, сажэгэышьеит,
 Сыцсырц.
 Сыцсгэышьеит, сыцсгэышьеит
 Сыржырц.
 Сыржгэышьеит, сыржгэышьеит,
 Смаацшырц.

БНАЦӘКЪАРАҚӘА

Ихымжыжькааз сгэы аңкьарақәа,
 Ахэырбдгыц иаргэоит.
 Снапсыргэыцаң бнацкьарақәа,
 Цэашьцаң ибылуеит.

Лнапы кэымшэышэ дымнахандаз, –
 Сгэы ахэхэара иасуи.

Сеиталхэпэтэындаз, сеиталхэындаз –
 Қай абааңс, суаоуи.

Акгы сыгым сеикэзытны,
 Сынкатэарц убра.
 Аха издыруеит зегъ хацыркны,
 Сынхоит моабжара.

Издыргэышьоит наунагза,
 О, сазэы битэуи.
 Апша, лаца разкы наза,
 Бразкы базыщшуп.

Аха мацзак хааихымцакыр,
 Анцаггы игэаңхоит.
 Схьыркэыбча хэыч баасоыцраскыр,
 Қайцыблыр хэа спэоит.

Лнапы кэымшэышэ дымнахандаз, –
 Қайкэшэара доухауи.
 Қайбахэпэтэындаз, хайбахэындаз,
 Икацпари, хуаауи.

Мыш карақәа, цых карақәа,
 Сқэыщра хындырхэуеит.
 Бнацкьарақәа, бнацкьарақәа...
 Сгэаца шахэшахэуеит.

* * *

Сымоа инанырцсалоит ашэткэа,
 Жэоахырқәак дунсик ахь снаскьаргоит.
 Ассахэа иаатусит аихатэ гэашкэа,
 Ажыгақәеи анышэи сыгэхьааргоит.

Замоакәак прыжьуам цэыкэбарқәак,
 Ажэоангы гэамцит санамца.

Афақь-мца рыхәылкьоит е-кәарқәак,
Иеырта-еырто исылозаап сашьцәа.

Сгәы аапса инаныоусит бжь-карак,
Икараказ саб уара уоума?
Цхарак насыкәпәашоит, цхарак –
Сан рыцха, сан бнапқәа роума?

* * *

Ацкақәа реицш сымшқәа схууа инаскьалап,
Сдыргәыбзыглап, зынгы акама еицш сыркьалап.
Исхауулап, бзиеи-цәгьеи силдыргалап,
Ацыкь-цыкьхәа ажәоан хысуа илагалап.

Са слабжышха агәы цшқәкәа сныртапсо,
Смыткәма – уазха ахатгәынқәа сеырхьыгзо,
Гәыгрей гәамцрей ашәеи ажәеи неилагзо,
Амоа сықәзаап, сықәзаап амоа зегь разо.

Сынкахәыцуа, зынгы схала снатәалап,
Уака сыкәа ахы-штыбжькәа нтатәалап.
Цьоук сызхьаалап, цьоук са сыла иеырбалап,
Лахьынцадак иҫара аамта зцабалап.

Ашәы еикәара еицш, цьоук ашыыцра рышәпаны,
Хара сдыршәлап, урт рхыцкәа срынцаны.
Аха зыхьла сыхәра мцабыз ҫахәаны,
Сеитагылахт ацсра ацасаз сыхәхәаны.

Сырбылзаргьы сыщышәкәа амза еизнагалап,
Анышә сартаргь, қәацсатәк саанагалап.
Сыхьтакуазар, цхәызбак сышка дааигәахап,
Акыр-кырхәа лыччабжь ала сеикәлырхап.

Аҳаҳаира – сара зычхарақәа хеу,
Рада мыхәа – сара ацәуара иасу.

Уа рарира – мра уасхатума сзеицшу?
Рада гәышья – исыцәпаз аума исыцшу?

...Лахьынцоуп.

АҚӘА ХЫМКӘА

Агәахәарада иахья ақәа,
ҫакы агәымкәа, сакы ахымкәа,
Шәтыци бгьыци ирхьыкәкәа,
Ақәа леиусит, ақәа хымкәа.

Стәоуп са сылахь еикәышышы,
ҫаикәшәарада сакы стахымкәа.
Быбжы атыпан – ақәа абжы...
Ақәа хымкәа, ақәа хымкәа...

Адыд хысуеит өаскьашәа,
Еикәхарымашь ажәоан хәымкәа?
Иазхәарымашь са сыгәшәа,
Ақәа хымкәа, ақәа хымкәа?

Амацәыс агәы еикәыччоит,
Сара схьяакәа хьяас иакымкәа.
Ацәыкәбарқәа ччоит, иччоит,
Ақәа хымкәа, ақәа хымкәа...

Саанхарымашь өацхья абас,
Мьш лашарак абла схымкәа?
Бкьышә кәмпәышәкәа рцынхәрас –
Ақәа хымкәа, ақәа хымкәа.

* * *

Са сышәтуп...
Адәхәыцш аҫ маҫ-маҫла сеизыжәгала,

Икараха инеиуа снарцыжәгала,
Са сышәтуп.

Са сышәтуп...
Анасың уқәғызтыз ауумьжытын,
Аңхәызба улзыңшызар, сухоумырштын,
Са сышәтуп.

Са сышәтуп...
Дымәасзар азә аңәкәырц игәакраны,
Азы хыпәашәа сналашәпса снаганы,
Са сышәтуп.

Са сышәтуп...
Асаби икбаасыбжыи сапшәмыжын,
Ағьейхәа иахьейныркьә сагшәмыжын,
Са сышәтуп.

Са сышәтуп...
Сыкәмалтас саныкамгыи сыхшәцала,
Саныкамгыи снышәнап сахьжәгзала,
Са сышәтуп.

Са сышәтуп...
Цхарак уа стәыла хәың икәнаңы,
Апәәкәа сыхымсыңьзо исыңнаңы,
Шәа сышәтәуп.

...Са сышәтуп.

* * *

Хьаас акы ркымшәа, акы камлазшәа раңәак,
Ажәәан инкыдшәаны инталт ә-еңәак.

Сьынасхт сытрысны, урт срыхьзаны,
Бахьышьтоу ибызнагарц, снапкәа ирыңцаны.

Аха иабаңей мшәан, амәан иблү?
Сыпкәа илазаанза еа ганк иагану?

Башаза сгәамцит, ус башаза спәейт,
Сахьнейс, урт беилакь ипхәыңатәаз збейт.

* * *

Апәткәа рыңшзара рхьыссы,
Зәа цкыпкәак нархаңсон.
Урт сызрывымст, бара бзы,
Ба ибызнагарц исыкәшәон.

Аха насшәоуп зегь ансылс,
Апәткәа шәәуоз инхьышьшьит.
Ус акәгәышьоуп, ус ауп ус,
Ба бсыргәыргарц дара спыит.

* * *

Икәалыкәәцәо амра капхоит,
Иейрба-ейрбо аеыкәаша цшуп.
Аңыс еңәа апәәкәа ахәоит,
Апәтыңкәа агәылыгытра иәсуп.

Сымала стәоуп сейкәашәы,
Избоит сара арака смышәоуп.
Сабцбар аахаршлан уажәы,
Сгәы инадкылан саңхар стахуп.

* * *

Сан рыңца аңсыхра дағын,
Дыроегьых исылзауан цхарак.
Аңсәәаха инаидлон еа харак,
Сан рыңца аңсыхра дағын.

Сан рыңца аңсыхра дағын,
Илцылон уи анаңәа иңсхьаз зегь,
Днаскьаргон уахь анаңәа инхаз зегь,
Сан рыңца аңсыхра дағын.

Сан рыцқа апсыхра дағын,
Избон ацсабара хьтакуазшәа,
Ишцәуоз агәкәа зегь гьазкуазшәа,
Сан рыцқа апсыхра дағын.

Сан рыцқа апсыхра дағын,
Сабгы дналықәцәкьон гәырәала:
«Инбыжьыз зегь илшару ихала?»
Сан рыцқа апсыхра дағын.

...Сдунеи зегь тацәын.

* * *

– Узсышьтеи усыхәжәа?
– Сургәамцхьейт акыр.
– Иузызуи ацша?
– Уагхсит, идыр.

– Закәызеи сзыгхаз?
– Тапанчала асшьра.
– Узысхьццаци ас?
– Сцарц шәацхәара?

* * *

Амза ажәәан иагәыхәцуп,
Кькахшуп ахьшәахәа.
Бзиабарала са слахәуп,
Бааины цхарак бсыцахәа.

Цыск абжы хаа қәацсато,
Сыкәа, сыхәда иткьасоит.
Махәкәак рықәцәкәа като,
Сара сылацш дырзысуейт.

Цшаласк насуейт ахәхәа-хәхәа,
Гәахәарак иақәйтзаны.

Ах, уажә сыцәандаз стахәхәа,
Цшьаала схи набыдцаны.

АШКӘАКӘА

Ацныш шкәакәа – мцәыжәәа шкәакәа,
Ацныш шкәакәа – сыцра шкәакәа,
Инасацрит иеырбо.

Ацәкәырц шкәакәан, шыта апслымз шкәакәан,
Ацла рыгагақәа шкәакәан,
Ажәәан шкәакәан игазго.

Уа бнеиқәарси кәарси шкәакәан,
Ашәтқәа шкәакәан, амра шкәакәан,
Ашәахәа шкәакәа сикәацхо.

Агеи ашьхеи шкәакәа-шкәакәан,
Ашкәакәа зегь ҫыц ишкәакәан,
Амака шкәакәа рыххо.

Сара сакәзар – замәа шкәакәа,
Стәан ашьшьыхәа насыц шкәакәа,
Ацша шкәакәаза снахәо.

АХАХӘ

Снаәс икаршәын ахала зацә, илахәын,
Иазызурыз, хай абаац – ахахә хахәын...
Цшьаала иаашьтысхт, акгы ахәом, акгы абазом
Сыхәхәазаргы иацәызуазеи – акгы ахазом.

Аха сгәы ацхара анынахьыс инаркны,
Ацсы талон ахахә хьшәашәа снапы акны.

* * *

Ацәкәырц сицәажәоит иныцакны,
Ихәйтхәытца акы ахәахусейт ацшахь.

Ачныш лашарак аеыщакны,
Цшьаала иааскьоит сара сахь.

Сшәоит уи ацсыз сицш иаеыщәар хәа,
Амшынгы ырхасуа иазыщшуп.
Схәыпрақәа асыс сицш исгәыщахәхәа,
Тынч матансирак саеуп.

Ацлақәа рышыкәсқәа рөыцракны,
Илбаардоит ахауа ацха-цсы.
Ачнышқәа ашыжь рөыщакны,
Изхыганы иршоит зеггы рзы.

* * *

Ахьаца караха ицәоуп,
Ицәоуп уи иаазаз апәшьыра.
Ҷыхәак ацхызқәа хышхыцәо,
Апәшьыра иаграгылоуп.

Ацстхәакәа ааугәыцоукыр – цыццәоуп,
Ажәсан – амшын кәандапшышыра.
Ижәдыруама уа амза ға знымцәо? –
Са сылоуп, ла лылоуп.

...Асцә хеырба-сырбо хрылоуп.

АБҒЫЦ

Уи акәхарын ацла алапыкәшәа...
Икараха абҒыц хәыг наешәсит.
Арцу сицш сыхәда ианныкәшәа,
Азнык саатрысит, саашәсит.

Нас сацхәашәа инышьталт ашышыхәа,
Ацсхыхра иаеуп сшыапы акны.

Инеимастәарц акы сыгым ахәхәыхәа,
Ицәусит дунсикгы хьтакны.

...Утахызаргь уанымшәан – уанышәа...
Уи акәхарын ацла алапыкәшәа.

* * *

Ацла ахыкәцәанза ихәнан ажбымжәа,
Уака акы атәамбо иеырбоит, иеырбоит.
Адгьыл сикәыхышәашәа иахыцоу ахацшыа,
Са сахь уаанагоит хәа иаакәымцзакәа иехәоит.

Ацәцақәа урт ирхыччоит маза,
Ацшәма длахеыхза ирхәусит ицаца.

* * *

Схәыпрақәа, ех, сгәалақәа сышпаршыаха!
Иацашьоузеи саамта хьаашәк ацкыланы!..
Истахуп исымазамкәа сикәтәашыахәа,
Сеитақәцалар цшацәгьақәак снарцыланы.

Сынхыцшылан амшын дузза икарахах,
Ацәкәырцақәа агәыцацсоуп икәыбаса.
Ех, сара азацә – зылабжышқәа згарахах,
Храк иаеыоуеит сыбжы зацәггы сыдлаца.

* * *

Аблақәа реицш апәкәырцақәа сикәыцсаны,
Амшын ацәа итанагалоит иаацсаны.
Уахь ихымларц асаби сицш ижжьаны,
Ацша кәаша ськәа интасцоит ижжьаны.

Ачнышқәаггы шәааи са сышқа хәа сизганы,
Иааныскылоит срыхәлацәажәо акәаракны.

Лакәи, цхызи, агеи, ашьхеи ицшааны,
Идсырхәоит уажә шыри-тали неимданы.

Асаби иеицш абла хәычқәа сиқәыцсаны,
Алым кара еицш, амшын ыцәоуп иаапсаны.

* * *

Иахъзеи, иабакоу мшәан иасуаз ацшалас?
Ацла исхагылоу ахықәцәаҕы иқәхама?
Аеышьтакуа ишцоз агыгшәыгқәа ирыхәхама?
Иахъзеи, иабакоу мшәан иасуаз ацшалас?

Иахъзеи, иабакоу мшәан иасуаз ацшалас?
Амцәыжәоақәа уаха назлымшаз цыцәцәама?
Рыцха илаҳәыма, ма зхыцрак иагама?
Иахъзеи, иабакоу мшәан иасуаз ацшалас?

Иахъзеи, иабакоу мшәан иасуаз ацшалас?
Ахра цагыцагыра ишағаз иаҕахама?
Ахы иацәыбрагыны ҳацык интатәама?
Иахъзеи, иабакоу мшәан иасуаз ацшалас?

Иахъзеи, иабакоу мшәан иасуаз ацшалас?
Абгыцқәа лацшыла сизцааусит: «Избахьада?
Ахабарк заҳахьада, ахырхарта ианиахьада?»
Иахъзеи, иабакоу, иабацси ацшалас?

...Адуinei зегь шыынцсылоуп изыоа.

* * *

Жәәан иналазт цшак хыхәхәала,
Уака ақьалас амца сихәлацәоит.
Ашьыжь шара мра шәахәала
Абла арыцқәоит, ахы-аҕы азәзәоит.

Акацкац гәышәи-гәышәи хәа,
Ашәа хнацоит цшәаала-цшәаала.

Уи зегьы-зегь шәаазырәи хәа
Ароашқәа акәабоит абжьала.

Сара сакәзар, ахааи ашси,
Рыуа иалхтәу акгы збацәкьом.
Амш иизи хык сызгапәи
Реиха сицъу сзеилыргацәкьом.

* * *

Сейнеицысхт сымала, ссеикәыскит схала,
Абар, сира иацыз, иацысыз ацсра.
Бзиала сгәыдрақәа, сгәыргъара, сгәала,
Исзымхоз атынчра сааугәыцак ура.

Ари даеа гәыхьуп, ари даеа ажәабжьуп,
Ажәәан мчыдаха ицшуп сиқәышьшы.
Ашьыжькәа ирәыхәоз снаскязго хәылц-шәацшьуп,
«Аахихи, рыцха» хәа иааоусит абжьы.

ЗНЫ-ЗАЦӘЫК

Зны-зацәык, знык инацәа ааирцысит,
Абгацма нхышьшыит, агәы уаха имеисит.
Уаха уи ачаргәаҕ ахш мпсасит,
Зны-зацәык, знык инацәа ааирцысит.

Зны-зацәык, знык инацәа ааирцысит,
Аивза кацшь иткәацыз наунагза ицсит.
Ахыцшышә неыцәаан хаҳәшәыраны ишәит,
Зны-зацәык, знык инацәа ааирцысит.

Зны-зацәык, знык инацәа ааирцысит,
Ажәәан инацацшны алоақ зытит.
Ахысыбжь иизгы бахәык иаҕацсит,
Зны-зацәык, знык инацәа ааирцысит.

...Зны-зацәык, знык...

* * *

Икыдшәазар цсыхәас шьта иамоузеи – икыдшәесит,
 Шака ецәа цшза...иахьа акәым, иацы акәым...
 Ажәоан ахьаакәа ишырнышәац ирнышәесит,
 Усоуп, нас усоуп, ацера мыжда цсра акәым.

Агба изаакәрылаз уахьымцәуан баша,
 Ианбыкәу амшынаә урт агбақәа аншәартам?
 Икам хзыхьчаша, аха ицшуп хтазырхаша,
 Сахьгылаз атыцгы тацәхьесит, аха ижәбартам.

...Шьта иамоузеи цсыхәас – икараха инкыдшәесит,
 Уи аецә икыдшәаз са снышпәынтра иныкәшәесит.

* * *

Лыгага лышьтала ицон аезаны,
 Амшынаә даанымхарц лхала.
 Ацәкәырц еимыцкьаа, инапкәа дрынцаны,
 Уажә чкәынак днеигааигоит дхыриаала.

Цшьаала дааигәыдкыло лыгәзра даәуп,
 Даәуп ларггы икышәкәа збылуесит хәа.
 Леилакь асацаршәны лыгага цшуп,
 Ибдыруз, шәызеу зегь збоит хәа.

* * *

Саазшәа арахь назаза сыхцәаны,
 Схала зацәык стәоуп.
 Амра лапа анацәкьарақәа цыцәцәаны
 Азмыжь итацсоуп.

Ахьарацкәа хәыцусит фаскьашәа,
 Бгыцгы кәацазом.
 Изхәарыда игәамцыз зегь рыгәшәа?
 Хәрашәак уахазом.

Адуinei аегыла еицш иаапсаны,
 Амцабз аәатәоуп.
 Амра лапа анацәкьарақәа цыцәцәаны
 Азмыжь итацсоуп.

* * *

Ажәоан иазымгәагьт асы,
 Аптақәа схашка ихантоит.
 Апша аплақәа иреоуп иреыссы,
 Икьантоит, урт нак-аак икьантоит.

Стәамцуам, сеигәыргьом рацәак,
 Алым еицш стәоуп саацсаха.
 Аецә ирцәыззар ецәак,
 Инхаз уара угәоуп, иузырха.

Калашьа хәа змам калазом,
 Иахысхьада хырцашьа змам?
 Зегьы-зегь хәицшым, хәихьазом, –
 Ажыргәыцкәа сижәлантәым, сикарам.

Сеилахәит бапаза асы,
 Ақәа-хцәыркәа еихьцо икәашоит.
 Апша аплақәа иреоуп иреассы,
 Амахәкәа имчыдоу цыцәцәоит.

АХАХӘ

Бахәык инаәыцшәан арыц еицш,
 Ишиашаз уи ароаш иазцесит.
 Инымфасын амра амылмыц еицш,
 Атыц еицш нак амшгы асазесит.

Ацәкәырцкәа кәцоит реыргыло,
 Издәыкәлазом рышьтахька ихьахә.

Даушцас ржәыллара аанкыло,
Уа сымтзо ирыцгылоуп ахахә.

Уи аума шьхатәыла зырхәыцыз?
Асеицыхуа змыжък нтатәсит.
Абахә азы цыхьашәа ирыцыз,
Шьта арәаш азыхәа ибахәсит.

* * *

Ашәт артынчуам иахьыбгыщым,
Абгы ахьышәтым агәацхом.
Иагьа сгәы ахәзаргь сышьхыщым,
Мап, сырәашхом, сыцлахом.

Адгьыл хьыччоит иаашәычха хәа,
Доус ишәатәашьоу шәызхоит.
Даса мацзак... Наспәа, уаха? –
Нас шәаасгәыцацсар, шәеицшоит.

ЛЫБЛАҚӘА

Мшынума мшын, сьзхьыцшыло?
Ас ицаулоу акы сымбац!
Льнацпра акаба сицш испәыло, –
Амра иәшәаз ашәахәац!

Ашәақәа, ашәа лахәыхқәа,
Рьцсы хаара ахьыргзоит сдуinei.
Льблақәа, льбла гәыбзыцқәа –
Анкьатәи сгәыцрей сәарей!

Имчыдаха сықәра сыцрыцит,
Сьжәбахуеит сита ашәтқәа рыгәта.
Льблақәарә сыблақәа сцәызит,
Цашьас исымоузеи шьта?

* * *

Са сбара бтахызар,
Бсышьтамлан, смазам.
Адәыкрынқәа хьцны,
Баштәс исыцшуп.

Сашәак базгәыкызар, –
Даара ихаразам.
Хымаак сарахәыцны.
Уа бхакны сыхьшуп.

Цьха зызар бзыхәаз,
Ахара ицатәзам.
Уа блакара ахьхәхәа,
Сталаны саауеит.

Пхаразар ибзымхаз,
Аимдара атахзам.
Бываракны – бгәахәа,
Биартәс сьыцшауеит!

АШЬЫЖЬ

Ацшалас, адәышәтқәа, ашьац иацәа, азаза,
Ажәәан асымтра, ачынча хәычы абжьы.
Ацлақәа рәыхара, арәашқәа, адәаза,
Заптахь ахкәажәцас ицәыртыз атаца.
Абга сицш зтыорақәа ирталаз апәшпы...

Аеьцшышәқәа – гарапас апх игараз,
Аецә – зәызцәа аныбналоз зымбаз.
Зьблақәа кылчааза ыжәрахәа игәараз,
Арцыс уа зыхаара лкышәқәа зыркараз,
Ахаца – зыцхәыс лапа лгәы назмыгзас.

Ацнышқәа амшын ихьцрааланы еиқәеьзтуа,
Ацқәыртц лахәыхқәа, аха зымаза зо...

Ардәына кәыбчақәа зыблақәа аахызтуа,
Анасыц иаиииз апәакәа, узтәызтәуа,
Абырг иныхәаз – ицсы хаа зразо...

...Цшьяалаза снейусит абарт зегь гәынкыло,
Сыкәа интатәоит уажә апара кәац-кәац.
Агәтыхақәа, агәыгркәа, агәыргъара испыло,
Тынч иаахәытхәытусит, уа амәан саанкыло:
«Амра ташәаанза макъана егъа убан».

* * *

Алашыцара атыорақәа инырталойт,
Ацсы хаара агәыщахәхәаны, ацсы...
Абгахәыцкәа рыбақәа инрыхтәолоит,
Рцыхәакәа инарылацхәойт хазы.

Нас сабитас ицәойт ирахатза,
Ицәоуп, аха агәеисыбжь уаҳазом.
Амра игылаз караха интәшәаанза,
Инахәуам, иаахәуам, асаркәацом.

Ус ашышыхәа атыорақәа иаартыцны,
Адуней иахыцәойт – иагәацхо.
Алашыцара аблақәа иаархыцны,
Асцәакәа нкыдлоит сикәацхо.

* * *

Уаазыроишь, акәынабжь ауп ихъеиоуа,
Дырба-сырбо дниакәойт азәы.
Аха сбызшәа даграцалоит дахънеиуа,
Ишьтанеиуа ирхәаришь уацәы?

Дасазә зызбахә цәыригаз хбирак ауп,
Цәаматәак сицш дахәацшусит иара.
Уи ҳаразкыз гәситазом, иабакоу?
Иаагәынкыусит, агәы ахъусит Ацсынра.

Уаанацшишь! Азәы дзацамгәазат имгәа,
Амәа агәтацәкәа исеицыхны дышьтоуп.
Ех, сацсуара рыцха, ахы агәы ахымкәа,
Икараха, уа ихацъабо ихатәоуп.

Ғазә даацәырцит, сиекаатәу зегь «дырны»,
Аха ианшәартоу, ибла атацшра хәшәуп.
Шьала исыху сыдгъыл аакәадырны,
Шькылқәак снарынгылап хәа дыцшуп.

Узыроишь! Ицәусит цъара акәицкәа,
Азәы дзаазаз ирзыкаитойт атак.
Иашта нижыт, иацхәака дымхәыцкәа,
Наунагза исыцәааит онатак.

Гәтыха намзак, гәтыха назак, гәтыхак...
Гәалси-гәыгреи шейшықәса сихъыззоуп.
Изурызей – икам даеа цыххәак,
Ацәгъей – абзисей, адач сицш сихацсоуп.

* * *

«Ғаи, уикәац цъоушьт, дхацамызт, иеишьит,
Алабжышгы амыткәмагы дрыцсазам».
Рцәы кышькәа ирмеигзакәа инейхырышьит,
Ражәакәа неиларцсит бао злазам.

Сара схәыцуан: рыцха, иара арыцха,
Изкәа иқәыз шықәыз хамбазсит.
Чыцьхацас уи днамцахаршәт игәыцха,
Данхазхәауаз иааигәа хкамлазсит.

Импш карақәа илақшон ақәыц сицш,
Зиаша змырхуаз мцабызха дицран.
Ицыхкәа днарыхәлашәон атәыц сицш,
Имчыдара ашьацәгъа сицш игәыроан.

Ишьта-мта зегь сныхәон маза-аргама,
Ғазмыргәамцуаз, зыхәрақәагы ззоз.

Игәы ацхара шхаңыз хәа акры рбама,
Цәала иаадышшылашәа казқоз?

Изхәартуозеи шыта исхәыцуаз, исхәоз,
Дыкагәышыам, дыказарц ихәтан.
Длазыркәозгы, дызцябозгы иаххыхәхәоз,
Ахы хышәашәа игәыщахәхәа дыштан.

* * *

Ишанхалаз сыблақәа.
Жәсан ҳарак иатәуп.
Уа напкьартак ыкамкәа,
Асцә рыла итәуп.

Ухмачыр аацәырганы,
Ахышәахәа тала.
Цыс ашәак нарықәтәаны,
Ухәрақәа рғала.

Уаха адагәа ддагәазам,
Алашәгы длашәым.
Уаха ахага дхагазам,
Абырггы дажәым.

Ихыркәыбчо, решытакуа,
Абгарымцқәа цоит.
Уака хаштаә сышытақәа
Зазак ртацсоит.

Моа лашак ргәыцаркын,
Инеишталт асқәа.
Саргы уахь иаасырцакын,
Саурыжьюам адәқәа.

Уаха ахага дхагазам,
Абырггы дажәым.
Уаха адагәа ддагәазам,
Алашәгы длашәым.

* * *

Ажәсан ацкар хыла иоушәа,
Ицшзацәоуп.
Ахауагы хырхын оушәа,
Ицбарацәоуп.

Еык ахала, еык ахала,
Тынч ихәусит.
Арцыс нага цәартанхала,
Иуаз ихәоит.

Ибла ихаччо, азәгы цхәызбак
Дылзыцшуп.
Хазы цәашы лашак қәрахымзак
Изаркуп.

Уцәа сарцыс – ан лгара,
Лырцысуит.
Тацак дтаргалоит агәара,
Азәы дыржуит.

Ус акәгәышыоуп, ех абасоуп
Хампынца.
Доус хазхымзасоуп, хзыхьзасоуп, –
Хлахынца.

* * *

Лашыцоуп, дырәегь сызмышәахт,
Уа сгәаца хьтоуп, изнуп.
Аха ацх лашә сазымцәахт,
Моахәаста пак сануп.

Уаагыл, ма унаскьала хәа,
Ця бжыкгы сахазом.
Утахызаргы усыкнаха,
Уао хяас укаицазом.

Аха азык иаакрымерымны,
Акы ууит аскашәа.

Сшьапышьтыбжькәа анырны,
Уи дэыкәлама исыцәшәа.

Уааигәа са сахь ақәыцьма,
Уздырит, иззазом.
Уахызбаауада уцьра,
Сабцьар тсыркьазом.

Уажә тынч цъара хнатәапи,
Иуасхәашагы калоит.
Ипукакало сици абаә,
Сара ацх скакалоит.

ГЭДОУТА

Зыкьнашықәса абцьарцас,
Схақәитра иакәну.
Акеиоқәа саркьалцас
Зыбжьы аафра иаеу.

Ахьщышәкәа рымца,
Гәышпыла изхәаеуаз.
Сыцсыжрақәа рымца
Биракра сзыруаз.

Уа уоуп са сбаагәара,
Ирхьхәхәо геи-шьхеи.
Гәдоута, са сгара,
Гәдоута, сдунеи!

Леон лаша итәарта,
Игәадурә, ицынцры.
Уазбақь ибжьы аткьарта,
Уи ипса цыры...

Ахьамцра– назаза,
Фырхацәак ркәых...

Кониар гәымтә ишьаза
Ахьацлаз стоурых.

Уа уоуп сара сымчра,
Сыцстазаара агәашә.
Гәдоута – са стынчра,
Гәдоута – са сцашә.

Хәра нымшәа, цсра нымшәа,
Иаңызгоз ацша,
Цшькьаә-ица агәымшәа
Сзаазаз ихьцша.

Лакобагы – арака,
Гәдиса, Хәатхәат.
Уа Инацха Кьагәа,
Уа Кьахь Хәцьарат!

Гәдоута, сфырхаца,
Гәдоута, стынцха.
Гәдоута, хьызәаца,
Гәдоута, сдоуха.

Осман ибжьы инымцәо,
Жана – са суаз.
Шьхатәыла агәы итымцәо,
«Кьараз» сеиқәзырхаз.

Алахәа цсыцәгыа
Самоурц разкыс.
Уа Гәымста азыцкәкьа
Зыргылаз шыауыс.

Гәдоута, сыгәтыха,
Сыцсөыхга, сразкы.
Гәдоута, са сныха,
Сыцсадгыыл ацкы.

АБЖЬЫ

Уаламхан ашөшы,
Ухацами, уцала! –
Хьышәахәак абжьи
Сыцхьоит мазала.

Сымәәс – ақәаршыю,
Сымәәс – афыртын.
Икарахаз аею,
Ирхәыз адөыкрын.

Сышьтахька сәара –
Саацын шыацәхыртәусит.
Сацхьака – азыцшра
Хәыцрала сартәусит.

Сыжәәақәа хьышышы,
Самцаршөым суахта.
Хьышәахәак абжьи
Сгәыщахәхоуп еита.

Ацәкәырцқәа ааилашын,
Хәйтхәа иаассагылт.
Сеиканын амшын,
Шәацшь лашак ааспөылт.

Снеиузар – саацсам,
Бла разқәоуп сзыхшәаз.
Жәеицшь ашәак дацсам
Ахрақәа ирыцәшәаз.

Сгәытрақәа неицшьы,
Мәәа харак сануп.
Хьышәахәак абжьи
Бдыарцас исыкәнуп.

АБЯЛЛАДЯҚӘА

ААФЫКТӘИ

Қытак иәалғаны, уа ашьхара илацакны,
Хаца қәра нагак ихала дынхон.
Зымәә наскьазгахьаз агәнаха хацыркны,
Изацәра ицыз ицсеицш изирхон.

Хөы-хәса ааигахьан, аха хшара хәа димамызт,
Уаә данырмоулак, индөықәицон нак.
Аизхара ахьызыз агәыргьара ацшөымамызт,
Иашта тацәын, илашыцан уи агәак.

Ицагьарей игәыжәлсей дзыриааиуамызт цыхьаза,
Амацгы дазыцкьон, уи ахрейцш дыгәған.
Ацлацәкьа нышьтеицон, иахәа ццышпә нымәанца,
Ацәгьара хагало, абзиара даған.

Хир изыцшымызт инамаәтәны акы имазкыз,
Иблақәа аамкәысакәа уа дтаирхон.
Хьааны дицраломызт, инарцә ахь иқәиғаз,
Ихацара ахацара изацлазшәа ибон.

Нас дазыцшуан иара ацәакәа ацәыртца хәа,
Ацәакәагь ускан инхомызт митөык.
Харада иишьыз азә ишьта-мта сырзуам хәа,
Асеицыхуа цшышьалаза инацлон еа цштөык.

Амшқәа неишьталон, аагыларак рымамкәа,
Ашыкәсқәа ракәзар, ишцац еицш ицон.
Ацәакәа аацәыртцауан хаз ацтақәа ирылакәкәа,
Ахаца днагылан бжь-цштөык ицхьазон.

Аха исеицеикуа далагеит, иқәра наскьаццхьаза,
Иәацхьа ишәазызо иааскьон идунеи.

Ихэыцрақәа ирыщлон дышлащхьаза, шащхьаза,
Рхала иааидхалон игәалси иарей.

Ишьтахька – анацәа рышәицхьыз нымцәазо,
Ишьтахька – атыцхацәа рцәуабжь неицшы.
Ишьтахька – ашьароаш, амыткәма сыхымсыцъзо,
Ишьтахька – имиц сабицәак рыбжьы.

Иацхьака – ацънышцәа ршахақәа кнаханы,
Иацхьака – ацсымра, лацшы хаак зцым.
Иацхьака – аматқәа цшын рыхқәа раханы,
Иацхьака – нас зегь ртакс цьаханым.

Дыкәхсит ахаца шыта ииура дақәымшәо,
Иихәара дақәымшәо, хьаала дбылны.
Ацыхәтәан игәалашәсит, лакәушәа-лакәымшәа,
Иабацәа ирхәалоз анкьаза зны:

«...Адгьыл ацыхәан, хара ажәоан ахьылашо,
Дыкоуп зегьы-зегь ирықәлоу уао дырк.
Акымзарак ыказам иимбо, илымшо,
Ицшаарагьы бапазам – дамоуп ҳацык».

* * *

Дхәыцит, деитахәыцит, уаха моа изалымхит,
Днызкыло имоузси ахаца уажәшьта...
Имала иаапынра ицстазаара иалихит,
Усгы иҳатгәынха иаанхсит ионата.

Иашта уао дталом дыцсыргы дызцәуаша,
Иуацәа, икәлацәа ицырцны ицахәсит.
Иудыруси диқәшәаргы игәнаха ихызгаша,
Ацааимбар имоа даньларц избсит.

* * *

Ашыжь. Азаза цырцыруан силыбзаауа,
Ашта дынтыцит игәашәқәа аиркын.

Днеиуан ахаца, хырхартак изымдыруа,
Днеиуан ахаца, уи илахь сиқәын.

Ишьтахька – анацәа рышәицхьыз нымцәазо,
Ишьтахька – атыцхацәа рцәуабжь неицшы.
Ишьтахька – ашьароаш, амыткәма сыхымсыцъзо,
Ишьтахька – имиц сабицәак рыбжьы.

Иацхьака – ацънышцәа ршахақәа кнаханы,
Иацхьака – ацсымра, лацшы хаак зцым.
Иацхьака – аматқәа цшын рыхқәа раханы,
Иацхьака – нас зегь ртакс цьаханым.

Амоа дахьықәыз ихигаз зныруада,
Амоа дахьықәыз ассицш дышлазсит.
Ацхкәси амшкәси дызлысыз здыруада,
Ииулак адгьыл ацыхәан дназсит.

Уаха наильмшо ацшәма найкәситит,
Абырг даацәырцит, ижакьа исачы.
Уи аарлақәа игылаз, гәырәоала днаихәацшит,
Уааи, дад, аоныка! – иаагсит нас ибжьы.

Кыраамта аниас, ихәыцрақәа сидкыланы,
Асас игәалақәа аацәыригсит нас.
Аха ацааимбар ажәақәао цшьяала даанкыланы,
Атамзаара дахәаны, дцәажәсит абас:

«Ицәыругарц икоу зегь здырусит, иуцәыззазом,
Баша спааимбарымхсит, кыр сҳаракуп.
Ари адунеиас акымзарак сывшәазом,
Гәырғагьы гәамцрагьы сылацш рхуп.

Ҷакуп дад, иахьсылымшо ацәгъара анкыла,
Ацәгъара ухәсит хәа зынзак исиазсит.
Атира, аахәара, аицырцра, ақәыла,
Сышрыцаз мацара саапссит, саапсазсит.

Адгьыл уазымкит, нас ажәәангы уацәмзеит,
Уажәәуи ианыгәнуга зны иушьоз разкыс.
Быжьәы-уаа ахацәа уцсы хьшәашәа иацоуцеит,
Рыгәнаха ухызго сызхәом Анцәа иныс.

Аха акызацәык ыкоуп, дад, мацзак иухәаша,
Уи гәамцра камцакәа уазхәыцырц ухәтоуп.
Абжь-шьха рнаәс уа ахракәа инрыцакшәа,
Адассақәа еилысуашәа, абжь-моак шытоуп.

Уца, нас убрахь абри амәа уаныланы,
Цшьяала шықәсы накьак убра унхала!
Уахгы-еынгы уа амәасцәа азәазәала урцыланы,
Учеицьыка агьама зегьы идырбала!

Иудырцо рныхәапхьыз ниасрым бапаза,
Нырцәымәа уанықәло уи иамчу калап.
Уа цьаханымцәкьа уаанымхарц ухьшәашәаза,
Моәхәастақәак алшап, уи ала унаскьап».

* * *

Ичеицьыка рзишон зегьы-зегь аанкыланы,
Ахаца уиак уашьта игәы канацон.
Илшара ныхәаны, игәарата ныхәаны,
Ацспәа наиахәаны, амәасцәа цон.

Аамтагы неиуан аагыларак амамкәа,
Азынгы цейт агәыхәтәы нагзаны.
Абар, уашьта ишықәсгы енак ада изагымкәа,
Еуаәык дибейт уа дшауз дцырзаны.

– Хамтак уаанәасында! – цшьяала днеицыланы,
– Цәыцак аанкыланы, удәықәларын нас!
– Сымәа уаныц нак! – асышькыл дангыланы,
Асуаә камчыла дыкшеит дыдрацас.

Азныказ днышьтасит, дыцеит нас алым еицш,
Ахаца иахәа мацәыспәа ицырцырт.

Асуаә иеы-ццышә днашьклахаит амат еицш,
Ибз ус баша ак ахәарц иаапырцырт.

Адгьыл иқәкьаса индәықәлсит ашьазагы,
Ашьазала ашьацқәагы абгьыпқәагы шәын.
Ииура дақәымшәо дгылан ахацагы,
Мап, акгы ибомызт, дыгәнахан, длашәын.

– О, дад, исымоукыз сышықәсгы бапахсит,
Алажә еицш усысыртә иузызуи цәгьарас?
Ацыхәтәантәи сгәыгра хәыч искизгы өашьахсит, –
Дцәуон дкьызкьызуа, уи дцәуон хәычцас.

Амшгы ииасит, ацхгы сикәараха,
Дгәакуа мацара уа дшалаз аашейт.
Уаха наилымшо, аарлахәа дкараха,
Ацааимбар ишка дситацарц избейт.

Днеиуан, ибон иара адгьыл таеылозшәа,
Днеиуан ашьшьыхәа, игьежьюан иблахац.
Ибон иара қәыцьмацас ажәәангы жәылозшәа,
Днеиуан, уа аарлахәа иакын ицсы ахац.

Ишьтахька – анацәа рышәицхьыз нымтәазо,
Ишьтахька – атыцхацәа рцәуабжь неицшыы.
Ишьтахька – ашьароаш, амыткәма сихымсыцгьзо,
Ишьтахька – имиц сабицәак рыбжы.

Иацхьака – ацньнышцәа ршахақәа кнаханы,
Иацхьака – ацсымра, лацшы хаак зцым.
Иацхьака – аматқәа цшын рыхқәа раханы,
Иацхьака – нас зегь ртакс цьаханым.

Ацааимбар иашта иенадикылт ииулак,
Ацааимбар дықәтәан ахәымца цкьаза.
Амра лаша-лашон аәада асыхарак,
Ашәахәақәа леиуан арахь ихааза.

Иааиз, дыззааиз ахәаха наимтақәа,
Ацшәма ацәажәара дналагт абас:
«Уца, дада, уоныка шыта уаха уаанымхакәа,
Уца, дад, унхарагы уахыла уащас!

Бзиарак дашьтамызт, дцон акы етсеиҳәарцы,
Днсиуан уи аабыктәи цқбак икьашьырц.
Арцызбеи ацхәызбеи рыбзиабара еицеикьарцы,
Таацәара қөыцшк илагәйдцан ишьырц.

Уаха моа изымцшааит, ацстазаарае иалихыз,
Еичырчара-еибарфаран усгы дзышьтаз.
Шәуаамзи шәааизхәыцны, шәеинаалар ауамухуаз,
Аха дзацәымцеит уи ихы зықәиршәаз.

Ушықәсгы наугеит, ишуасхәаз иахымгакәа,
Цхәыскгы уаалыха, онатакгы хьчатәуп.
Уца, дад, уоныка шыта уаха уаанымхакәа,
Насыцк еиқәзырхаз, о-насыцк изыцшуп!»

Дхынхәит уи ахаца, ашла днаизызыроын,
Игәалақәа кыр ицсасит уажәшьта.
Шәылкьамрак иабызаха гәыцрак дабыпракын,
Дәаханы мацк иааирсеит ионата.

Цхәыскгы дааидикылт – рацхьаза идәықәицаз,
Лгәы дазыргаша акы ихәомызт, мамоу.
Лара зацәык лакәын шытарнахыс имааз,
Дазхәыцуан еакала ауабы дызхәартоу.

Аамта цыруан, иццакуамызт зны-зышла,
Аацынра ниасын, ацхын лашеит.
Цхызла ибазаргы, о, дгәыцуамызт ус ала,
Ицхәыс дгәазырхагаха лцәалтәымкәа дкалеит.

– Сажәымта шәартазам зарцәик ахарцаргы, –
Ицәаншыап есаaira гәыблыла икаицон.

Амшқәа неишьталахуан цстазаарак хацыркны,
Ацхқәа ацсаатә реицш ихыцрааны ицон.

Ус, уа тагалантәи шарақ иналакуа,
Иааин иаалыдгылт ицхәыс лықхәара.
Оыцъа еицылхылцит уи, амза-са иамакуа,
Ао-еишьцәа еицлабуашәа еицкьаасит убра.

Дгылоуп ахаца адәны, ииура дақәымшәо,
Иихәара дақәымшәо, ихала дыцшын.
Илабжыш иблақәа ирхыцуан икәаа-кәашо,
Уи рацхьаза игәыргьара иахшаз лагырзын.

Ацықхәа дхысит нас иабцьар аацәырганы,
Аамта лахсыххсит, о, зылахь еиқәыз.
Инсиуан ахысбыжь нак ацлақәа ирылцаны,
Рацхьатәи ихысбыжь – агәыргьара иазкыз.

Инсиуан ахысбыжь нак, ашьхақәа гәйдкыло,
Инсиуан иргәылцәраан ашарси ацстеи.
Инсиуан, инсиуан, инсиуан, иаанымгыло,
Ацгьара аныхуа иахьозшәа адунеи.

Аха арцәаахәа еитит ус ичхара имыхәакәа,
Еитуан ахаца, ибжы аццон ацшахь:
– Сыцкәынцәа, салмасқәа, сыцкәынцәа сгәыцрақәа,
Агәнаха изухьоу мнсеизааит шәа шәахь! –

Еитуан ахаца, иезнымкыло дгыланы, –
Ауаатәыоса! Иныстуа сыздыруам, сажәуп,
Сшәыхәоит, шәеибахьчала, шәычхара еидкыланы!
Насыцк еиқәзырхазгы, о-насыцк изыцшуп! –

Ацәакәа накза, хара абнақәа агәыцахәхәа,
Абжь-цштәык аманы асеицыхуа ихшын.
Харада иишьыз азә ишьта-мта сырзуам хәа,
Бжь-оык рхатыцан азыжәра иасын.

АХӘЫЗБАТЫЦ

Ацстхәа шлақәа шыталаны,
Ресицыршьуан акырцьбара.
Дөсиуан храк дағаланы,
Абчарах шыамхыцьбара.

Иара ибла иахьнанагоз,
Дажьазомызт иабцьаргьы.
Уака игәы иахьаанагоз,
Иагхазомызт ацьмагьы.

Ахра цшын аераханы,
Цшак асан асырласуа.
Дхалон иетакнаханы,
Илабашья ицарсуа.

Ус, закәызеи, иаалыркьан,
Даамцанарсит ацәабжь?!
Иабцьар ашьхәа нацаркьан,
Илацш налишьт ацта хәашь.

Абар, лада ицакны,
Қәыцьма млашьык хагаха.
Ицон азә даеьцакны,
Ицон уи уамагаха.

Арцыс мап, деицамхазсит,
Уака симкьарак гәатаны.
Дхысит, иблагьы дамжьазсит,
Длеиусит ахра иеатаны.

Агыгшәыг апсы ахәлацәо,
Днахаххит ахаџраеы.
Аха дзуста иаланцәо,
Дзыршанхазеи иганаеы?!

О, наалет зкәылаша,
Иагәагьзеи хаеыжәагәа?!

Дгәакусит уа ахәычы лаша,
Ирсихам шықәсы жәаба.

Лыхәда шкәакәа ашьа ацашәуп,
Лқьышә цшқәкәа шәытахоит.
Акәадабаа дыларшәуп,
Лнапы цшзақәа мчыдахоит.

Арцыс длыпас дөышьтихит,
Лыхцәы қамыз дашьахуа.
Ахәырбгьыцгьы ньцихит,
Лыцсы хаара дашьапкуа.

Ускан дцәажәеит аарлақәа,
Лыбыз хәычы лыхәламзо:
«Амра, амра, амра, – хәа,
Амроуп сара исыхәазо».

Уи ацстхәақәа дрылцааны,
Хахәы-шкәакәак днықәицеит.
Амра лаша дкылкааны,
Ахьышәахәа ндөықәнапсит.

Инсималсит лыхәрақәа,
Шәымтақәак ирылагзан.
Абар лыбла гәыграқәа,
Неизыцшит реыразан.

«Насыц быман асаби,
Быцсы җнахит схысымта.
Аха абрака, иараби,
Бабаанагси, бзустада?!»

«Акымзарак уасхәазом,
Сызлаухәо аныкаумца.
Узыниазгьы узеилкаазом,
Сахьынзацо уансыцымца.

Хамзырхащша унықәгылан,
Са сахъаазаз гәаутароуп.
Сзыхшаз унарыдгәалан,
Акгы мзакәа ираухәароуп».

Уаха мап, дыхтеимкит,
Димыргәамцит зцаарала.
Лажәа ихәазгы беимтәит,
Ҷада ихалон цшамәала.

Ус, ишщоз сишьталаны,
Уа бахәык инадгылеит.
Лара гәыргъак даланы,
Днацәажәсит, дагынадқәылеит.

Абахә симкьсит гәашәушәа,
Уахь инталсит рөыцъагы.
Уа ауархалқәа каршәушәа,
Ишьтан ашга бычагы.

Хазы азыхкәа рхыщырхуан,
Ахра дукәа ирыхәлаччо.
Цъара арәашқәа ресицырхуан,
Рцаца шлақәа рыхәлаччо.

Хьтамызт, нас иагышоурамызт,
Цыск абжы ааоуан ахарантә.
Хәымызт, иагълакәырамызт,
Нас абра акәхап ацъанат!

Ускан быргк деиқәышлахәа,
Цшъаала аонашәқәа ныдцаны,
Амра ашәахәа исылахәа,
Дааиуан исыртынчзаны.

Нас ашәацшь ибжы алыркьо,
Ицхәысгы налыкәситит:

«Сас дахтоуп бышпагылоу,
Уа мчы змоу духылацшит!»

«Сас дыпәтацәкьоуп иашаны,
Шәахьсыргәамцыз сзышьтыхзом.
Аха смааит ссырәашъаны,
Сымәахыцшьагы шәцәыззазом!»

«Уи зегъ насоуп, сьсас, дад,
Уажә апату уқәцатәуп.
Ажәсицшь соуп, судыруаз, дад!
Еснагъ сыхъз уыцакуп!»

Нас камчык аадәылиган,
Ахауағы иршәышәит.
Ашәарах ресизырган,
Қәасаб тәык аарылихит.

Лацшеимкьарак дадымхалт,
Уи ашьреи нас аиыхреи.
Нас ақәаб иенадихалт,
Аергъ мцагы нацсимцеи!

Асас иааира гәахәаны,
Изауз хәара ақәымкәа,
Аишәа сицых инаханы,
Идырхицит акы агымкәа.

Ус бжачара ааиыыршоны,
Ажәсицшь тыцха ишылхәахъаз,
Асас иибаз цәырганы,
Зегъы ихәсит ишыкалаз.

«Хшылзыцшыз дыхәмарусит хәа,
Уа хәсәахә кыдшәозма? –
Ашла дцәажәсит аарлахәа,
Агәырәа хзанышәозма?»

Дад, насыпда улықәымшәеи,
Хрыцдахон уа уакәымзар!
Ҙацхәа хашта умырлашеи,
О, акыр сылшо сыказар.

Урт ақәыцьма хымдырқәа,
Иахьсырхәып, иабацара...
Ирзаамырхәуа рыхәдақәа,
Илаз абна, ақәацара».

* * *

Ажәеицшь лапа дрықәшәинац,
Урт шьхатәыла изықәлазом.
Уи ишәицхьыз рықәшәанац,
Рыбгақәагы рыхәазом.

* * *

«Ирацәоуп, дад, смазара,
Акгы сымам ицәаху.
Сырахә, сышьха кәазара,
Сыцха лзоуп изыстаху!

Уаазеилаҳаз уакәитуп, –
Ацшәма дцәажәсит ус ала.
– Ахьы исымоуггы уалахәуп,
Сеидру, уаха иузызура».

Аха абчарах дхәыдазам,
«Исыцхьықәыз савымсзеит.
Исымхо хәа акгы ыказам,
Шәапта амалаз стамлазеит».

«Ухькәыршәоуп, уцсы лашоуп,
Цссыхәыс уансыкала.
О, сгәы артынчраз, сукәыхшоуп!
Сухәоит цъара ак удкыла!»

«Хамтоуп уцха леиқәхара!
Уи ахамта саваумган!
Слылахәхәтәуам ухаара,
Уи азы уаха соумхәан!»

Ашлаггы уаха иамсимкит,
Исас игәы нымхарцаз.
Жәабжык иажәа налсеикит,
Цытрак аамта рхыргарцаз.

Ргәахәа-чара аныназа,
Баои даши сидкыланы.
Ацәабыча инылаца,
Ажәеицшь длахагыланы.

Ашицә, ашицә, ашицәхәа,
Хынтә икамчы иршәышәит.
Ақәасабгы ахьышәтхәа,
Уа агәыц инарылазит.

Дгылан иихәо дақәымшәо,
Абчарах ду – ақәранах.
Дгылан иибо лакәушәа,
Ахра икыдын ашәарах.

Ашла мац, ак ивиршәом:
«Абар ашәа иухәало!
Хәа хазламчац уқәхаршәом,
Иахфаз ауп нас иугало».

Асас амәа иқәламтаз,
Иааигәалашәсит иахәызба.
Ибсит цъаргы ишыкамыз,
Аха акы зхәоз иакәызма.

Иашоуп икын, аишәакны,
Аха нас иабанхарыз?!
Иашоуп икын аишәакны,
Аха ацшәма ишпеицәахрыз?!

Уи днаскъаргон гәыкала,
 Кыраамта драцкыланы.
 Имџа дықәырцт дгәйдкыла,
 Таапәала сикәагыланы.

 Даауан иихәо дақәымшәо,
 Амш лашара ицсы адкыло.
 Даауан иибаз лакәушәа,
 Цслахәцас днықәпала-аақәпало.

 Арџаш трысқәа ивассон,
 Ршәах кәазқәа разқәынца.
 Азыхқәагы ихәлаччон,
 Ааигәа-сигәа ихышәашәаза.

 Ус днахыцон тахарак,
 Қырдуаг хәычқәак налашәшәсит.
 Уа абахәә асахарак,
 Қәасабк илацш иаацашәсит.

 Илабашья асыгәхәа,
 Ашьянцара иныларсны.
 Уи дегъхысит апықьхәа,
 Имацъар уа инықәырсны.

 Нас икаџит иашәа хаа:
 Хадумжъалан иумфац!
 Нас икаџит иашәа хаа:
 Узлачахьоу хшавумгац!

 Уака иџызцәа ицыланы,
 Шьаци-бгъыци иқәрыцсеит.
 Иманшәалахә имданы,
 Рныхәацхьызгъы ицырсеит.

 Рахәызбақәагы цәырыгеит,
 Мақьацсыск инықәырсны.

Ацәа ахыхра иналагеит,
 Ишыкарцац ирласны.

 Ус, закәи изыхтықәгылаз,
 Ашәарахаә ахәызба?
 Рацхәа ирзымдырт икалаз,
 Аха ашәарыцаџ дбапазма!..

 Еилиргеит дымџашьязо,
 Уи машәырк ишадхәалам.
 Еилиргеит дымџашьязо,
 Шьта ахьзырхәага дшалхәдам.

 џацхәа ажәеицшьяа диашьяпкит,
 Еснагъ ицзарц илыпца.
 џацхәа ажәеицшьяа диашьяпкит,
 Игимырхарц илацш хаа.

 * * *
 Аамта цоит аанәасрада,
 Шака рџаш мџасхьоузеи!..
 Аамта цоит аанәасрада,
 Шакантә шака цша асхьоузеи!..

 Ашәарыцаџ нагақәа,
 Ахрақәа инарәалалоит.
 Уи ажәабжь иагымкәа,
 Ирхәалоит, ситархәалоит.

 Ақәасабшцы инавакны,
 Цырхагарак аламкәа.
 Ажбы цшқара иналакны,
 Нас џашьярак ақәымкәа.

 Иагъанымцзо шамаха,
 Уа ахацара иамтаны.

Ахәызба тыц шанаха,
Иаанхазсит хәа хамтаны.

АГӘНАҲА

Асцә чча-ччон амза иамак,
Адәкәа ргәы кацо.
Арәаш леиуан ацх асалак,
Ацыцхькәа еихьыгзо.

Иәаскьбаганы абахә амца,
Ахтыпра наштын.
Уа игәыбыцуан ахәыштаарамца,
Уи разкык иатәын.

Иццакуамызт уаха ашара,
Цәа-цәашькәак лашон.
Ахкәажә дзыцшыи ашара,
Ахдныхәсақәа сикәшон.

Ацшәма цагьа зәара азыхәа,
Қьафурак иатәыз.
Икагәышьаз зхы-зыцсы хәа,
Гәнахарала итәыз.

Анацәа-абацәа згәыблымкәа,
Рыцкәынцәа зтилоз.
Ртыцхацәагьы хьаас изкымкәа,
Рынасыц зыхәлоз.

Ааигәа-ныкәа, хара-ныкәа,
Уашьта икәра цын.
Аамта ихигон уажә адәныка,
Ихәыцрақәа асакын.

Ус ахнышьырқәа неихьысит,
Гәахәак мназеи!

Ацыкь-ацыкь абцар хысит,
О, диит ацеи!

Ацааимбар уаха дзыкәныхәаз,
Аштагьы цпзахон.
Аб ицеицшыз, о, закә ныхәаз,
Ихы-иҗы сикәацхон!

Ибла ихаччо, ацла исадца,
Дзыцшыуан ахышә.
Шьта дыцсыргьы игәы рахатза,
Днамардап анышә.

Нас идаракәац змырзуа,
Дызхап, дыгәгәахап!
Ихәыштаарамца данацырцуа,
Избахә азынхап!

Ус, дышгылаз ихы-игәы ахәо,
Изакәызеи, хәит?!
Ажәәан иалыоны ахьхәхәа,
Дачбыжькәак иахәит.

Азнык ах даашанхагәышььсит,
Инеихцеит ицәа.
Ус, инаәспәа инатәагәышььсит,
Хәык ашацәа.

Руазәк дцәажәсит: «Ари ахаца,
Иқәнаго рацәоуп.
Иара ихарала назаза,
Таацәарашәк хырцәоуп.

Зегь ззеицшыз сицынкыла,
Шьта хнапы дакуп.
Уажәы хәицгьым, ица ила,
Игәы даргатәуп.

Иарцыс хэыч уха дзеихырхэо,
Иныкәара ласхааит!
Нас рцеиць азыржәтә зхырхуа,
Дташәаны дыпсааит».

Аобатәиггы уака ибжы ыщак:
«Уи дахыцар нас.
Иаура инацлоны еа ы-зак,
Имаз лахынцас:

Аанда анаос ара игыло,
Ақәлара игәацхо.
Ақәцәа длалкьаны хакәыла,
Ицсынщры дацхо».

«Уигь данаос, – ацыхәтәантәиггы,
Дцәажәсит силганы.
Аамта ихигааит даса акырггы,
Ихы-игәы азтаны.

Зегь ихзызауа, дыссирха,
Шықәсы җажәа игааит.
Аха цхәыс данааигго ауа,
Ақәыцьма дахәхааит.

Зәыр иахазар, дыцхәыс дхапа,
Уаха арака ихәаз,
Дхашхатәарахааит наза,
Импәахыр иахаз!»

Нас уи акәхсит, жәәан рьекылдан,
Адацқәа аакәацит.
Асаби хэыч х-ацьалк итан,
Ахыә-шацәа цeit.

Иихәо исамшәо, ацшәма дгылан,
Дгылан ус акыр.

Дгылан уи ихьаақәа еикәылан: –
Еицгымзи умир.

Илабжышқәа еишьтала-еишьтало,
Изамәақәа ирхыкәкәон.
Агәылацәа иапта италон,
Ахысбыжықәа гон.

* * *

Мызкы ихыцит, ымыз ихыцит,
Ассир! Анцәахша!
Абгы цыхьа ааста игәы икычит,
Дақәгәыцит илша.

Дагьазхәыцит ажәытә ирхәаз,
Ихы-игәы азтацо.
Хаала-мчыла х-цьалк ирхыпаз,
Шәышықәсагы дышцо.

«Сыцкәын зацәы сыхьзеитахәа,
Цець зыла дсаазом.
Цыха-зыхьуп ахьхьа-хьхьахәа,
«Акы ижәыр зуом!»

Еимарыжыт ацеиць цаула,
Иихәаз нагзатәуп.
Цьалк дацәыхьчоуп иблашәала,
Цьалк наза ишьуп.

Нас ара-цла днампагылан:
«Мыцхә иазхәацит:
Амахәқәагы цәгьаза синыйлан,
Хаштахь иархәацит.

Иуада амра ынацхалароуп,
Сарцыс гәазхара!

Ацла уаха ара исымбароуп –
Уаха имхәсит иара.

Икарыжьит ара-хгыла,
Иихәаз нагзатәуп.
Деиқәирхароуп иблашәала,
Даса ацьалкгы шыуп.

Ацкәын хәычы ирымбазакәа,
Азҳара дағын.
Ацкәын хәычы насыц шкәакәа,
Ахтынразы дымшын.

Аамта иалагзаны ахгы,
Игәтакы наигзон.
Дырмеигзакәа уаагы-хахәггы,
Баачацак каицон.

Иагыргылеит бжь-кацак атан,
Мардуан зацәык җан.
Избаз ала зегь азгәатан,
Ақәңәасы мҳаран.

Ацкәын иакәзар ихьыз нагоуп,
Дхапахсит уашьта.
Ага дыкоуп, ашьха дыкоуп,
Дагым ионаҗа.

Ус абар, аацнык иналак,
Гәахә-жәабжьк геит.
Ах ицазацә тыцҳа синаалак,
Иаалыркьан дихәсит.

Ацшәма ицицәсит ауаа дрыцҳьан,
Ичара асхәара.
Идныхәалон дара гәыргьан:
«Иауааит азҳара!»

Усгы реиҳәсит: «Ускан бцъарла,
Шөыказ шөыхианы.
Чарак сицшымхароуп счара,
Са сыцсы таны.

Амардуан зацә ахакынза,
Шәәсагылан шәарт.
Шәчацшьалароуп шарцазынза,
Шөхыслароуп ес-саат.

Ахәылццысцәкьа абаа иахалар,
Шәара шөзы истахуп.
Лоума, цгәума, акы апҗа италар,
Уацәкьа итархатәуп.

Ишпәасхәаз сицш, ускан бцъарла,
Шөыказ шөыхианы.
Чарак сицшымхароуп счара,
Са сыцсы таны».

* * *

Атацаагацәа зааны ишрыдыз,
(Ианааи асхәара),
Апҗа дтаргалт амра шкыдыз,
Ашөтыц-гәазҳара!

Амҳара лашеит зегь рыла,
Кыраамта илзыцшыз.
Ацкәын дхаргалт ивагыла,
Лафхәаран изсыз.

Гәыргьа-ччаран дара ргәахәа,
Алмас ахә ршьон.
Амардуан ахь акәкәа-кәкәахәа,
Амацъаркәа ткьон.

Еиднагалаз нас еизныжьны,
Рөызцәа цака илбааит:

Аспә-хьымцақәа инеиужьны,
Ажәәан ду тдыртәааит.

Нак, ашьацахь, ашәәқәа... ажәә,
О, насыңла итәу!
Нак, ашьацахь афара, ажәра,
Чарак ишатәу.

Аха ацшәма иеизынкылом,
Имаза дацәшәоит.
Цьа дызтәом, цьара дызгылом,
Аштәс дубалоит.

Иара ишихәаз арпар бьарла,
Икоуп сикәшәаны.
Чарак сицшымхарц ичара,
Ихысуеит симданы.

Амардуан зацә ахакынза,
Иаәагылоуп урт.
Изрыбжьысуам агәыр цынца,
Изрыхьом аурт.

* * *

Амра нықәычсцит адәныка,
Ишшара иаашеит.
Ааигәа ныкәа, хара ныкәа,
Ихы-иҕы аалашеит.

Уашьта атацагы даадәышщып,
Арцысгы дылбаап.
Сапхьа ачарагы дырәыщып,
Аха икам, мап.

Арцарцәа аштәс сикәагыла,
Аиньбарашәа рхәоит.
Дамхаңәама иблашәыла?
Аамта цоит, ицоит.

Ускан хьаак наиласит ашла,
Дааилазызеит нас.
Цшьяала дхалоит амхарашка,
Иаанзырхазеишь ас?

Ашә днас-насны дазыцшызар,
Атак иахазом.
Мчыла дажәлан дныонаххызар,
Иибо агәра игазом.

Итаца-гәыцра лыцкәа тыхны,
Дшьяшуеит дқәыцьмахан.
Ах ицазацә уа деицыхны,
Дтахаха дышьтан.

ЗЫЗЛАН

Ажәәан иазымкызшәа, ацстхәәқәа реыларкәуа,
реышьтыхуа, илыцуан, сизон,
Ацх иеалакны, хаца-фырхацазак, хацак хара мөала дцон.
Иуапа хьантамызт, иуапаә ихьтамызт,
ихиаало хтырпа ласк ихан,
Ацыц зара изаран, акыр дтаха-дыцъан,
бьарлагы еснагь сицш дыхиан.

Ацста зегь рцәажәо, инеихыкны-иааихыкны,
уажәы-уажә сикәсыртуан атқәа,
Ақәыцьмақәа ануулак, алымхәқәа «рхысуа»,
арашьеицш дагон иеиқәа.
Аапсарак ацшнымызт, ихалон, италон,
ишгац сицш аесемаабжь гон,
Алада ихагаха, хахәқәак ирықәкәапо,
амац сицш арәаш лакьтон.

Хәыцрақәак дрылан, игәыцра наскьаган,
аеуао игәалакан кыр,
Ахрагы дынхыщып, ахаоагь днаҕысып,
шаанза еа мацк дааццакыр.

Аха, архәара даавшәоны, ағәра импыцжәауа,
иасит, иеы асит ашақә,
Инацәа атакуа икьарахә, иеышыкыл доангылазар,
иибозси, лакәума, лакә?!
Лыхцөышлқәа сиужьны, лызнапык дооханы,
зықәраггы дара изфахьаз,
Лыблақәа тапакәа, цхәыс уамак дгылан,
дгылан уи лан дышлыхшаз.
Лцәа-лжыы зызымкуа, лыцьымшықәа кьакьаны,
лышьхәақәа лацхьака ихан,
Лцынца мағаназа, лыхәда неицыхцәаны,
лыбгаггы иаагәоутартә ихәан.

Дхысру дымхысру, дзыниаз ағәра изымго,
ахаца дыцшыи дшанханы,
Ускан даацәажәеит ацхәыс уаха ицылаз,
лыбжыы акәзар, акыр ихәаны:
«Абас узыршәазси, уеыжәц сара сышқа,
акырынтә сыцха улбахьейт,
Лхәыцрақәа урылоуп, гәыцрасгы улымоуп,
иубаргәи, уи улгәапхейт.

Узгап уахь азапахь, азаца цырцыруа,
убассицш цьара шәынсырхап,
Ишәыгу акыкамкәа, усутәгы шәымамкәа,
шәымац ацсызқәа ирулап.
Уахынла шәаацәырцлап, шәлаша-лашо шәыбыцагы,
шәныкәлалап тынч акәара,
Шәзыцәшәаша дышпәцымло уа, хьаада-гәыроада
шәгәырцгап, шәыччап шәазхара.

Иеааицсахын ускан, ахаца иеыртынчны,
атак иара убас икайцейт:
«Сирта сыпсыртоуп, о, адгьыл ауи истәу,
мамоу, сара азацаз смизейт.
Дыкоуп сыцхәысгы, са сычкәынгы дыкоуп,
шьта дегхәычшыцәкьазам, мап!

Бца бахтынрашка, сымоагы сныкәлап,
ҳарт акгы хзеилазам, мап!»
«Исхәаз уейтазхәыц, азахкәажә дузылцхейт,
ус еа насыпк уаниарым,
Уа аматәагы уашьталом, ыгтәагы уахәом,
аха ахьтагы уейтасуа уакрым.
Сыцха цшза лыхцәыжәпа цәартас инашәыцшәоцап,
хызасгы уи шәызхалап,
Уа алабжыи картәазом, икам ацсра хьшәашәа,
угәакрақәагы рцыхәақәа ццәап».

Иихәац ситейхәоит ахаца иеынкьланы,
лажәақәа игәаца имназейт:
«Сирта сыпсыртоуп, о, адгьыл ауи истәу,
мамоу сара азацаз смизейт.
Дыкоуп сыцхәысгы, са сычкәынгы дыкоуп,
шьта дагхәычшыцәкьазам, мап,
Бца бахтынрашка, сымоагы сныкәлап,
ҳарт акгы хзеилазам, мап.»

«Иуцәажәаз башоуп, нас хаала иумуазар,
мчыла уаасоыпракны узгоит,
Иудырузааит сәацхәа кәчышык аиха шулам!» –
дыцаны ишыкыл ахь деихоит.
Ибоит уашьта ахаца, иабцар иимырхәар,
уаха шыафакгы ддышьтзом,
Икьарахә дныкәбааны дацхейт, деитацхейт,
иабцар дзымжәацыз тқьазом.

Ускан мацәысушәа икама лыпрасит,
Зылангы дыцейт ганха,
«Ушьтамта ыкамкәа адгьыл уанысхып,
ахәратыц снызпаз уаха!»
Нас абахә такнаха дыцан днаәацалеит,
уахагы ажәак лымхәазейт,
Уахьынтә дыхиааланы, амахәкәа дрылууаа,
ароаш цаула дазцейт.

Азынгы аангылазом, апхынгы аатгылазом,
 ашыкәсқәа цоит ицырны,
 Ашлақәа ситархәалоит, ахәхәабжь тыҗлоит хәа,
 зны-зынла азыжь агәаны:
 «Саб, усыхьза абаапс, сангы дыкналхәит,
 Зызлан саргы сылхәәсеит,
 Саб, усыхьза абаапс, ахышәахәа гәхьаазгоит, саб,
 усыхьза абаапс, сылшьсеит!»

АХҚӘА

«РАДА ГӘЫШЬА».....	5
Абарткәа зегь роуп ацсынтәыла	5
Даса фырхацак.....	6
Зосим абыцба	7
Аә-сишьцәа	8
Иабакоу? Иабакоу? Иабакоу?.....	9
Рычкәынцәа ирыхьзыншылоуп.....	9
Ашәа	10
Рада гәышьа	12
Иууан ала	13
Ацшәма дацшәыман.....	14
Каман.....	15
Рыцсадгыл идыртбааз агәйтбаара рзапоит.....	16
Сыцла	17
ДнышьтацАн иаб рыцха.....	18
Уаха псытбарак камлакәа.....	19
Хапсадгыл агәсисыртаә.....	19
Амрагы шыала икацшьуп	20
Гәымста нырцә	21
Абыцба шыаадат.....	22
«Зыцсадгыл зхы ақәызцаз ақаоба...».....	23
«Зыцсадгыл зхы ақәызцаз...»	23
Әыхәак цхәа дагоит	24
Иқәра хьанта дацгәаны.....	25
Риашара иоахан иркгәышьан.....	25
Ацыхәтәантәи иажәа	26
Изхьымзаз азыхәа.....	27
Анышәынтра иахагылоу абыра	27
Гәыма	27
Ацсны ахақәитра зхы ақәызцаз	29
Ацсны	31
«Акәыбақәа нахгон, гәырған, зегь гәырған...»	32
«Акы ыкоуп, акы ызуп...»	32
«Ақәыцьмақәа артынчгәышьом сцейцш...».....	33
«Исхьцны ибналоит сгәырға...».....	33

«Асцә рылабжышкәа ихышуа...»	34
«Рьехәыцаршә реырцәахит хзыхькәа...»	34
Сыпсадгьыл аесыдцан...	35
«Ашәа уагәтасцыпхьаза иукәшәаны уцсуеит...»	35
«Исыгуп лашарак, гәацхарак...»	35
«Адәы сықәхсит схы сгәы ахымкәа...»	36
Сыцәар стахгәышьоуп назаза...	36
«Сдәықәын иаха ацых схыссы...»	37
Сыпсадгьыл	37
Ирсын инацха иахь	38
Цьехан	39
Аубых	41
Виждан	42
Сбызшәа	44
Умпәуан	45
Ашәахәаө	46
Махаир абаза	48
Амца	49
Тырқәтәылатәи апсуа ан лгарашәа	50
Сашьа	51
Ипсадгьылаз урада ихәоит	52
Тырқәтәылатәи сашьцәа шәахь	54
Цәажәароуп...	55
Ахахә зпам арәаш асазрыцкәазом	57
Ацла икаҳаз даса знык изгылазом	59
«АХАХАИРА»	62
Сыпсадгьыл	62
Аҳахаира	62
Ацх еикәа	63
Ахьча	64
Ғагалантәи ашьыжь	65
Асырзкәа	66
«Азәгьы ашатом, акгьы ашатом...»	66
Ала кьала	67
МраҒашәараз	68
Абгарымцкәа	68
«Саацсеит ба? – ууабыми умаацсакәа...»	69
Ацсуашәак	70
Асоура	71

«Икәындшәындусит аапракәа...»	71
«Еинышәашьа рымам ацта еикәарақәа...»	72
Дарбану, дарбан сызшыыз?	73
«Ацла шәтын, саргьы сышәтит...»	74
«Ацтақәа гәарцит хара...»	75
Анацхаө	75
Апссаө	76
Акәацтиоцәа	76
«Са сангылоз амрагьы сыцгылт...»	78
Саниз ауха	79
«Ацшалас зышьтоузеи асышьтакуа...»	79
Икоуп иухәаша	80
«Амши сарей хаизынхейт...»	81
«Пшьаала-цшьаала ицәоит ацәашькәа...»	82
«– Сышьхақәа, сышьхақәа икьдшәсит епәак...»	82
«Амра гьлсит имхәазакәа, сгәыссанзамкәа...»	83
Асыжәцәа	83
«Ицшқоуп, ицшқарахуп ашьац...»	85
Ашамтаз	86
Рада	87
Ғагалан	88
«Ажәәан, ажәәан цгәеиқәацәа...»	89
«Уа сазымхьчеит ажәәангьы...»	89
«Ашәазам, уа сықәлацәа ашәазам...»	90
«Ажәәан зыхәашьшәа ихәашьуп...»	90
«Ас сицшцәкьа збахьада, изаҳахьада нас...»	91
Гәымста ахькәаәс	91
ХҒтыцхацәа – хаибашьцәа	92
«Ғынч моак сзанымлазсит сыехьакны...»	93
«Имоаст даса мшык скатәаны...»	93
Ан лмыткәма	94
Лашьазацә дьлцәуон	95
Ашәеиқәацәа ашәылуан апсны	96
Аапынроуп	97
«Хьыла ихьбуп акәара...»	99
Кәац, кәац	100
«Зынза икамызт шьтыбжьы хәа...»	100
Азсапья бсырцон	101
«Арәашкәа рашәақәа иргаран...»	102
«Схы амза-са инақәкны: – дубазар? – сазцааит...»	102

«Уахь лыоныка сзымсахымцит...»	103
«Аецә рыбла тапырцыркәа...»	103
Дыспымлеит...	104
«Ибхыбмырсын апша иасуа...»	105
«Шьта адыд снаргәыцагь ианзалоит...»	106
Бызбон бара пхызла...	106
«Ба быбжьы хаа ааолоит иагьамш царгы...»	107
«Адгьыл сырбоит мзашәахәала...»	108
Апыс апәа кәапсатоит	109
«Сышыкәскәа срылоуп слахәны...»	110
«Кәыли-чили, кәап-кәап...»	110
«Адәыкрынкәа рыгәкәа ттәаит...»	111
Амшынас	112
ПХәызбак дымсауеит	113
Бсыгәзуан	114
Бабаказ сансыха?	114
«Ицәахьсит ацәкәыркәа шыщәара...»	115
«Ацта кәашкәа акәа ларцоит...»	115
«Икараха амза такнаха...»	116
Акәарағы	117
«Быкәа аецәкәа тоуп...»	117
«Бцысны бнәнтәалсит снаргәыца...»	117
«РАРИРА»	119
«Амра пхашьа-пхәацо...»	119
Лацарамза	119
«Апша азы ажәуеит, апша азы ажәуеит...»	120
«Схәыцра хаакәа срымцатәоуп...»	121
«Шьауардыншәа сехарак...»	121
«Схәыцракәа ауапа еицп сааргәылцын...»	122
«Сгәыгракәа – сныхакәа...»	122
«Цацлак сыеныцаскит амсан ақьала еицп...»	122
Апшәаңца	123
«Амахәкәа ирхыкьасо, ирсыкьасо абгьыцкәа...»	123
«Ицәсит цшәаала алапәкәа нейкәыпса...»	123
«Интыхьшәашәаит аптакәа ргәаца...»	124
«Схала запәык, схала моак сануп...»	124
«Цшәаала амшын сихала-сихыцпа...»	124
Пицундатәи апц	125
Сахәшәа	125

Уа рарира амарца	127
Чарирама	128
Гәы-аапса, шьамхы-аапса	129
«Сахынацпуа апла царцаруеит...»	130
«Ахракәа инархысуа...»	130
«Абахәас апәахәакәа саауеит...»	131
«Иарбану, иарбан нас анасыц ззүхәаша?...»	131
Цсырзхатәи апара	132
Ғагалантәи апц	133
Хылацарамш	133
Апәарыцараан	134
Апшыжь	135
Апстағы	136
«Ахымызги ахызи срейхамкәа, срейшымкәа...»	137
«– Уағәра ааркәада, дад, уаанымхан митәык...»	137
«Амацәыс цшыпәа инкацсахит...»	138
Апшыңган	138
Аеыуао	140
«Акымзарак сәахзом...»	140
Ғаи, абаакәа	141
«Ах, сеатаны изжәыпәкьанда сгәахәуеит...»	142
«Инейгәыпшәоит сымшкәа, инеиуеит исхуаа...»	143
«Сыоны ахыбағ шыжь аахыс еидшылан...»	144
«Апц салахт сымацара...»	144
«Аарлахәа днеиуеит ахапа...»	144
«Амза-са хәмаруеит шәахәала...»	145
«Акәа кыдхәашоит, акәа...»	145
Апшара	146
Цхьака	147
Ан луаз	148
«Апцкәа сызрыцгәом, амшкәа сгәы рыхшәсит...»	149
«Уа зегь хыхьуп, гәыхьуп...»	149
«Ғеихак хәа амам акәа...»	150
«Сымса снаха-нахоит скаха-бғало...»	151
«Схьаакәси урт сгәыгракәси сикәыгоуп...»	151
Аты	152
Сыцла	153
Азацәра	154
Ацәымзаркыраан	155
Счаала	156

«Ажәәан иалазәсит ашәшы...»	156
«Уекыдкыала уәуала апшатлак...»	157
Стеиспыхә	158
«Убас быччит... сикәзытит агәыхкәа...»	159
«Асәә цәырцит, аха иахарси...»	159
«Ех, ианырхәоумашь хдуней...»	160
«Азы арцәсит ацаа, цыра амахәкәа ирәлсит...»	161
«Ацлакәа апстхәкәа рхыжжы...»	161
Уа, рарира	162
«Дыдым, дыдым, дыдым, дыдым...»	162
«Быспырцит бара ашьхыц нак ашәт ианапырцуа сицш...»	163
«Ацх хышәашәа баша харма?...»	164
«Бзиалахәагы самхәкәа бцит...»	165
«Адгыли ажәәани симаздо лашьцароуп...»	165
«– Бызлацәкәуада?...»	166
Өыщә атацацәа	166
Ахахаира гәышьаза	167
«Ус акәгәышьоуп, усоуп...»	168
«Хайпырцыр, сыбхаштып хашнеиуа...»	169
Б–мамоукәа	169
«Уа дырәөгь апшакәаша!...»	170
Апыс гәымбыл	172
Анкыа бзи избоз	172
Бхароуп	173
«Адыд ажәәан ианцаны...»	174
«ТАгалантәи ақәа хышәашәа кылцәаны иаусит...»	174
«Иахагь апц, сара ауапа сицш исырхсит...»	175
«Ацгәеиқәацәагы иамоуп агәала...»	175
«Ацлагы бхыбааусит, ашәтқәагы бхыбааусит...»	176
«Хама ицоит анышь ахала...»	176
«Хайпырцып хәа сабхәсит, хайкәымшәап хәа сабхәсит...»	176
«Ибырцәазшәа амза бнапала...»	177
«Ах, ускан еакын, дасакын...»	177
Хайбашыцәа гагратәи рыхәшәтәыртакны	178
Гәымста ахықәас	179
Ахәшәтәыртасы	180
«Абар, шыта тагалнгы цоит...»	181
Апсны ахәынтқарра,	183
Апсуаа, апсны!	183
«АБЖЬЫ»	183

Апсны Ахәынтқарра, Апсуаа, Апсны!	183
«Жыыхәта-жыыхәта акәац рыртон ишаны...»	184
«Апәгәырқәа ларыштыусит нак-аак итәаны...»	184
Ханацаха	184
Заза-хыртәа	185
Ахахаи	186
Ашьха ашырпаз	187
«Сныга тәуан...»	187
«Апстхәкәа кнахауп ихаханы...»	188
«Ақәа ахцәырқәа сивагьжыуа икәашоит...»	188
«Амца абакоу, амәкәа азоуп...»	188
«Саазыргәыцша сахазом...»	188
«Сьжәланы сцон...»	189
«Ашәти ашәти сибабом...»	189
«Уахь дылбааит азаза цыхәхәо...»	189
«Арәаш сицш азын сынтысын...»	190
Амахәкәа рыкәашара	190
Ох гәышьа, саапсагәышьәсит	190
Лашынцоуп	192
Шхатәылатәи ахахәкәа	193
Фымца	194
«Ахьча дыхнымхәзсит бзахәра дахынтыцыз...»	195
«Закәызси иахыак апша иапшаауа?...»	195
«Абытқәа анкапсоз ажәәан рызлыбаамгеит...»	195
«Ауапа асәә апкыс иааигәахаз ажәәан...»	196
«Уаха асәә кәеициқәа...»	196
«Ампын асансиқәнак, анышь...»	197
«Ажәәан ыцәоуп ахракәа ирықәианы...»	197
«Сла ашбыжықәа ахра ианыоны иауан...»	197
«Амца смырцәсит иаха акыр сгәатәизаргь...»	197
«Арәаш абжы ахахәкәа ирықәныршәыз...»	197
«Ихьиткәитны, иапыртны...»	198
«Апсы акәиц иахацаны...»	198
«Апша азия ипхысла-хыслоз...»	198
«Арәашкәа старарцоит...»	198
«Игон апәцәабжықәа...»	199
«Снапқәа соарыханы сицысхын...»	200
«Апстхәкәа аарлахәа иаарыштыт абғаб...»	200
«Ашәт ахынзашәтыз избомызт...»	200
«Ахачқәкәа ххәхоит хәа ишыщыз...»	200

«Зажәақәа ззымразаз...»	200
«Апх сиқәа цсы қым-қым...»	200
«Азы дырит, ижәлар цқас иныхпаны...»	201
«Анцәа диашьапкун абыжәбы: арыжәтә нумырцәан...»	201
«Исәыгәхәауа абцбар еицш дсыкәныхны...»	201
«Дшацауаз асцә икыдшәаз...»	201
«Азын ниасусит уашьта...»	202
«Амра сахьацшауаз акәмызт сахьыказ...»	202
Амацуртаә	202
«Ақьала сахьныцыпыз ақәа сазмырбаазейт...»	203
Ақәа хымкәа	203
«Апх анцәамтеи мза тахамтеи...»	204
«Ацгәы асы азәзәойт...»	204
«Ауац илатәан алахәа асырцагьаны...»	204
«Ажәа змырхыз ажәа иртарц дрыхәон...»	204
«Ицәа зы аанамго дыпырхт алаба...»	204
«Апыс зықәтәаз махә тарык...»	204
«Ишәақь дацханы нас ауп данкылциш...»	205
«Сашьит, аха сышцашьы?!...»	205
«Акача лаужьны, иныкнашәит сара акәшәа...»	205
«Ачабыр җа ахатаә ишәтит...»	205
«Снақәтәарын адыд кәадырны...»	206
Ашәарыцара	206
«Ахәылпазшәа бзиабарак нцәейт...»	206
«Икараха аарлахәа инеиуаз аеыә...»	206
«Апша ацла иацәтаһаз шацәуоз...»	207
Армыз	207
«Пхызырла ацсаатә еицш акырза сцырхьан...»	207
«Амшын сакәабан...»	207
«Апшатлакә еицш джәыланы ацлақәа иршәшәойт...»	208
«Абгьыцқәа җышәшәон...»	208
«Дгылоуп ажәак лыхәлымшәо, мацк дыцхашьаны...»	208
«Икьыркьыруа ақьақәа цагьа ауахьад ирхькәшәойт...»	208
«Аб зацә азацәра ахьзацәгьы анацла...»	208
«Акәицқәа срытәхәан, ачча-ччахәа сиқәыллон амца...»	208
«Ацсра цсыма? сажәа атак азыкамцейт...»	209
«Сара акәицқәа срытәхәо еибасыркуейт...»	209
«Апх тынчуп, ашьхарцы...»	209
«Ишьапқәа намцейкит амца...»	209
«Ашьыжь ацсы аталара иасуп...»	209

«Сара апх ацәа-мацәа шшәын...»	210
«Схьзацәи схьсбжьи ирапыси?...»	210
«Иахьзәи сзырбаазаз ақәа?...»	210
«Амза җышәаайт сымца еицш...»	210
«Амца ахьлцит акәиц снатәхәан...»	211
«Аеышьтақәа иртатәаз азы...»	211
«Ицсы дашьтан...»	211
«Ианизгәамта арака иатәаз...»	211
Акәашәо	211
«Дкаһаит хахәык дахкьашәа...»	212
«Ажәәан цәажәойт: аапынроуп...»	212
«Избоит хара ахрақәа ирсыршьызшәа ашәапшькәа...»	213
«Игәы дтацәуан сызтахьыз...»	213
«Ахпысқәа рышьтахь – пөыца, пөыцак...»	213
«Апцәқәа срызгәааны ицхаспан...»	214
Амгәа уаа... амгәақәа...	214
«Уа даазомызт сыззыщызы...»	215
«Кәыркәоуп, уашьта кәыркәоуп...»	215
«Схьаақәа ажьыхцә еицш сгәапанза иназейт...»	216
«Аеакьазаргь акгьы алазом...»	216
«Агеи ашьхеи дтархатәын хәа рылахәа...»	216
«Иабоит сыштәоу сара сымца...»	216
«Ал быгькәа ашәч быгькәа ирхьччон ицәылхуа...»	217
«Иаха ажәәан зынза баша игәаахьан...»	217
«Ашәтыц сызәымхит...»	217
«Апх цыхьырччойт...»	218
«Уца анырхәоз, сахьцаша сцахьан...»	218
«Апх лашьца ихнахьыз ашара...»	218
«Ашьхьц иацәойт ашәтыш агәыхәцыссақәа...»	218
«Сцейт дааныжьны, сгәы амцабз нахьжьны...»	218
«Цьоук ажәәан сацәнырхусейт...»	218
««Наунагза ацснь» хәа дкараха дыцшусейт...»	219
«Апцәқәа зылапәит, улапш нарыцлар...»	219
«Абна былун...»	219
«Амацәыс снамцаст...»	220
«Арәашкәа ааргәыллын рхарцкәа...»	220
«Амра цшәаала илбауан италаны...»	220
«Амшын сыхәда аеакәырша сакын...»	220
«Сишь, аапынроума?...»	221
«Схала стәоуп...»	221

«Иказказуа уаха апцх еилгоуп...»	221
«Са сахаанхеит амш апсымта...»	222
«Амра еыжәлеит шарпазы...»	222
«Абна еиужьәе цаул чароуп!...»	222
«Нак, нахьхьиза хараны...»	223
«Ақәпшыга исзадбаломызт апәарах...»	223
«Лқьышә-пырпылкәа ирыкәнауеит ақәа...»	223
«қӘаунышьтахь нак аптақәа бналан...»	224
«Ашьамтлақәкәа сышьаца исыкәшаны адәы агәтан...»	224
«Жәәанәе аптақәа шанхеит...»	224
«Сшьамхы дыкәтәоуп лнапкәа сыхәда иакәырша...»	224
«Дааидаидышәо, ишпазура?!...»	224
«Иицәуаз ихьпрааны ипси ибжьы цахьан...»	224
«Ақәа науы нахыс – қәазам...»	225
«Апцх даагәыпцых...»	225
«Ҷаиваиан...»	225
«Уца хәа салхәеит иабькәу сахьцо?...»	225
«Амра аапшаанза ацарақәа сыхахьан...»	225
«Ацша сымца ишалахәмаруаз...»	226
«Адәахьыка апша цәыцәууп...»	226
«Наспәа, нас ихысхып апә...»	226
«Ақәа хцәырқәа иеышьта ацыккақәа интапсон...»	226
«Ашәашәи еицп иеырчны...»	226
«Имажәуазеи – апроуп...»	227
«Амза бжатан нас итәит...»	227
«Сысаби хәыгч лыхәда арацәала испәит...»	227
«Уара улацп, уара уцям иануп...»	227
«Абгьыц амахә ианәшәа...»	227
«Ашарпаз иеыхан акацкац...»	228
«Ацша жәылан шыта саапшит хәа...»	228
«Атамашәт еицп лқьышә цыккақәа кацшыуп...»	228
«Апыкь-пыкьхәа дхыст азәы днаскьаны...»	228
Игәхьаазгоит	228
«Сыпсы змазас исыцәнырхит...»	230
«Лымәәхәаста апцәамтае илызгәамтақәа...»	231
«Ашәт еицасхаит, апәәкәа ласцеит...»	231
«Лхала дгылоуп, сылбазом...»	231
«– Узышьтоузеи, алахәа псра цәыз?...»	232
«Алашыцара амахәкәа ирхьыкәкәо...»	232
«Амшын абжьы апсы хаара ахьцуеит...»	232

«Амш ажәыма? азәгы иахьыз гәеитазом...»	232
«Ажәәан сгәырәәкәа ажәит,...»	233
«Ардәына хәыгч снаәсаншәа ишәәхәон...»	233
«Акы ирцәамфарц рыгагақәа рөыпракны...»	234
«Ицаз аазомызт, иааз цазомызт...»	234
Абхәа итаца данирцәажәа	234
«Сара азыхь акны сназаанза...»	236
«Уаха аецә зрыцхда...»	236
Акызқәа	236
«Апцх апшьапкәа апнахт...»	237
«Апәца дәәхәит, ихәатәу издырзом...»	237
«Амра заалеит, уи апцара иапцәылгаз...»	237
«Ацла аапса схы адцаны стәоуп...»	237
«Ихихын абар, иац ихаз акасы...»	238
«Ароаш ахахә иахькәаша ианынкаха...»	238
«Зтыц ашараз ихьпраалаз...»	238
Ссыхәа	238
Амшын акны	239
Амәә карахт	240
Апқақәа	241
«Зны сыгәтыхоуп, зны сгәырәәоуп...»	242
Лыцьымшыкәа	243
Аапынтәи апшьыжь	244
«Сыгәынқьра – адыд агәала...»	244
«Дтәоуп азәы лылахь еикәцаны...»	245
«Сума, қәоума, қәоума, сума...»	246
«Аптақәа асар реицп сишьтала...»	246
«Сдәықләгәышьяп, пәсышьтамлан сахьцо...»	247
«Изаакәрылеит амра цшыаала...»	248
«Ацшацәгы нтацалан атра...»	248
«Акарма еицп исыкәшоит лнапкәа...»	249
«Апәкәырқәа караха ипәеит ресикәапсан...»	250
«Ацша ахьаца еилнахит, апхәызба деилнахьызпәа...»	250
«Амшын сыжәәахьырқәа инарықәхәаны...»	251
«Дгылоуп уи лымала, амцабз рыкәтәаны...»	251
«Интарсны агәра ахьыкыз имыхәазеит...»	251
Адгьыл	251
«Иаауазырит ароаш...»	252
Ацша	253
Ацша асуеит	253

«Схы снaргэыща ацaргэоуп...».....	254
«Мрaтaшэaрaхь aцшa aлcы тaшэeит...»	254
«Зaкэызeи, aкы кыдгэaлoуп cызкэa...»	254
СцEи лaшa	255
Aпoeтцэa	256
«Aгбa aскьaлa иaнaцыpцyа cицш...»	257
«Бкьышэқкэa бызгэaауп...»	258
«Бкaрaхa бьцэoуп...».....	258
Aкэaрaкны.....	259
«цXы лaшьцa, цxы лaшьцa...»	260
«Ceыxан caакэтэeит aмзa aпcымтaз...»	261
Aпцтaзaарa.....	261
«Ca cызмьцэeит cынтaхэaхaа...».....	262
«Шьыжь шэaцшь – шьыбжьaанзa...»	262
Aн лxьaа	263
«Cигэышьeит, cигэышьeит...»	264
Bнaцэкьaрaқкэa.....	264
«Cымoа инaныpцaлoит aшэткэa...»	265
«Aцкaқкэa peицш cымшкэa cхууa инaскьaлaп...»	266
Aқкэa xьмкэa	267
«Ca cышэтуп...».....	267
«Xьaac aкы pкымшэa, aкы кaмлaзшэa pацэaк...»	268
«Aшэткэa pьцшзaрa pхьыccы...»	269
«Икэaлькэaцьo aмpа кaпцoит...»	269
«Caн pьцxа aцcыхьpа дaсьин...».....	269
«– Узьышьтeи уcыxэжэa?...»	270
«Aмзa aжэoан иaгэыхэпуп...»	270
Aшкэaкэa.....	271
Axaхэ	271
«Aцэкэьpц cицэaжэoит иныцaкны...»	271
«Axьaцa кaрaхa ицэoуп...».....	272
Aбгьыц	272
«Aцлa axькэцэaнзa ихэнан aжьымжэa...»	273
«Cхэьцpакэa, cх, cгэaлaқкэa cышцaршьaхa!...»	273
«Aблaқкэa peицш aцэкэьpцaқкэa cиқэьцcаны...»	273
«Иaxьзeи, иaбaкoу мпэан иaсуaз aцшaлac?...»	274
«Жэoан инaлaзт цшaк xьxэxэaлa...»	274
«Ceынeицьcхт cымaлa, ceиқэьcкит cхaлa...»	275
Зны-зaцэьк	275
«Икьдшэaзaр цcыхэac шьтa иaмoузeи – икьдшэeит...».....	276

«Льыгaгa льышьтaлa ицoн aезаны...»	276
«Caазшэa apaxь нaзaзa cыхцэаны...».....	276
«Aжэoан иaзымгэaгьт aсы...»	277
Axaхэ	277
«Aшэт apгьинчуaм иaxьыбгьыцым...»	278
Льыблaқкэa	278
«Ca cбapa бтaхьзaр...».....	279
Aшьыжь.....	279
«Aлaшьцaрa aгьoрaқкэa иныpтaлoит...»	280
«Уaазьpоишь, акэьнaбжь aуп ихьeиoуa...».....	280
«Xaи, уикэaц цьoушьт, дхaпaмызт, иeишьит...»	281
«Ишaнxалaз cыблaқкэa...».....	282
«Aжэoан aпкaр xьылa иoушэa...»	283
«Лaшьцoуп, дьpфoегь cызмьцэaхт...»	283
Гэдоута.....	284
Aбжьы.....	286

Абалладақәа

Aaоьктэи.....	287
Axэьзбaгьыц.....	294
Aгэнаха	302
Зьзлaн	309

Рушьбеи Хазарат-ица Смыр

Иалкаау иҗымтақәа реизга

х-томкны

II

атом

Рушьбеи Хазаратович Смыр

Собрание сочинений

В трех томах

II

том

Аредактор*Енвер Ажъиба***Акорректор***Енвер Ажъиба***Компьютерла анбанкәшәара***Т. Барц-иҗа***Акомпьютергә виорстка***Н. Гәын-иҗа**Аформат 60x90 1/16 Атираж 300. Иньқә.кь.бгъ. 20,5.**Аҗацаңка №**Аңсны Аҳәынтықарра**“Акьыңхь аны”**ақ. Акәа, Ешба имәа, 168.*

2. Р. Смыр

13. Р. Смыр

3.Р. Смыр

14. Р. Смыр

4. Р. Смыр

15. Р. Смыр

5. Р. Смыр

16. Р. Смыр

6. Р. Смыр

2*

17. Р. Смыр

7. Р. Смыр

3*

15*

18. Р. Смыр

8. Р. Смыр

4*

16*

19. Р. Смыр

9.Р. Смыр

5*

17*

20. Р. Смыр

10. Р. Смыр

6*

18*

21. Р. Смыр

11. Р. Смыр

7*

19*

22. Р. Смыр

12. Р. Смыр

8*

20*

23. Р. Смыр

9*

21*

24. Р. Смыр

10*

22*

25.Р. Смыр

11*

23*

12*

24*

13*

25*

14*